

KIELITIETEEN PÄIVÄT **2026**

SPRÅKVETENSKAPSDAGARNA
FINNISH CONFERENCE OF LINGUISTICS
KIELITIILJON PÄIVÄT

18.–20.5.2026

JOENSUU

Abstraktikirja
Abstraktbok
Book of Abstracts
Abstraktukniigu

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Sisällys – Innehåll – Contents – Syväindö

Plenaariesitelmät – Plenarföredrag – Plenary Presentations – Plenuaruezitelmät 1

<i>Etnografinen ote ja eettiset näkökulmat vuorovaikutusaineistojen keräämisessä ja analyysissa</i>	2
Laura Eilola	
<i>Karjalan kielen kielitieteellinen merkitys: vieläkö on hyödyntämättömiä näkökulmia?</i>	4
Petar Kehayov	
<i>Beyond the evils of social media: Weak-tie hypothesis in digital networks</i>	5
Mikko Laitinen	
<i>Memer, GIF:ar och dialekt: Semiotic resources in intergenerational digital chats</i>	7
Åsa Palviainen	

Posterisitelmät – Posterpresentationer – Poster Presentations – Posterat..... 8

<i>Morphologically derived quasi-causative constructions in Kildin Saami</i>	9
Evan Hansen	
<i>Yleiskielen d:n murrevastineiden nykyinen alueellinen vaihtelu</i>	11
Terhi Honkola, Timo Rantanen, Jenni Santaharju & Hanna Lappalainen	
<i>Satakuntalaisuus puheessa: hankkeesta korpukseen</i>	13
Tommi Kurki & Atte Huhtala	
<i>Aikuisten autistien multimodaalisten vuorovaikutuskäytänteiden tutkimista pöytäroolipelien avulla</i>	15
Taru Luojola	
<i>The Great Slopification: Tracking the Semantic Shift of "Slop" in the Generative AI Era</i>	17
Joonas Luukkonen	
<i>Tutkimushanke Finskasta tasavertaisesti saavutettava kieli (FinTaSKi)</i>	18
Saija Merke, Johanna Haapala, Karita Suomalainen, Jutta Rosenberg & Ida Rebers	
<i>Ekologisen humanismin tutkimusverkoston esittely</i>	20
Anne Mäntynen, Iris Helinä, Emmi Lahti, Terhi Ainiala, Reeta Holopainen & Pirjo Kristiina Virtanen	
<i>Monikielisyys ja kääntäminen muuttuvassa tutkijan työssä: käytännöllisiä ja tieteenfilosofisia näkökulmia</i>	21
Esa Penttilä, Helka Riionheimo, Juho Suokas, Erja Vottonen & Elina Kainulainen	
<i>The particle üldse ‘at all; ever; generally’ in spoken interaction: A comparison of Estonian teenagers and adults</i>	22
Andriela Rääbis	
<i>Interpreting and incorporating experimental and naturalistic language data into a single model</i>	23
Toni Sarja	

Työpajat – Workshoppar – Workshops – Ruadopajat 25

<i>Havaitsemisesta ymmärtämiseen, ymmärtämisestä oppimiseen</i>	26
<i>Ymmärtämisen kehittyminen suomen sukukielten kursseilla: havaintoja oppimispäiväkirjoista</i>	27
Annekatriin Kaivapalu	
<i>Samankaltaisuus ymmärtämisen ja oppimisen apuna</i>	28

Maisa Martin	
<i>Independent, guided, described, and interpreted perception in the daily life of a person with deafblindness</i>	29
Russ Palmer, Stina Ojala & Riitta Lahtinen	
<i>Vuorovaikutusaineiston ja kokeellisen aineiston yhdistäminen puheenymmärtämisen tutkimuksessa</i>	30
Maija Tervola & Taina Pitkänen	
Historiallisia ja oman aikamme suomalais-ugrilaisten vähemmistökielten korpuksia digitalisaation näkökulmasta / Historical and Modern Corpora on Finno-Ugric Minority Languages in the Context of Digitalization.....	32
<i>Udmurt dialectal corpora: What, how, and for whom?</i>	33
Timofey Arkhangelskiy, Nikolai Anisimov & Tatiana Anisimova	
<i>Metadata handling in the INEL project</i>	35
Timofey Arkhangelskiy & Maria Brykina	
<i>Suomalais-Ugrilaisen Seuran julkaisemat aineistot korpuksina</i>	36
Riku Erkkilä	
<i>Tracing a long path to the Enets corpus: between fieldwork and legacy data</i>	38
Olesya Khanina & Andrey Shluinsky	
<i>The INEL corpora of indigenous Northern Eurasian languages: current technical challenges and solutions</i>	39
Elena Lazarenko & Aleksandr Riaposov	
<i>From text collections to modern language corpora: Technical considerations and lessons learned</i>	41
Niko Partanen, Jack Rueter & Kristiina Ojala	
<i>Kannisto, Munkácsi ja muut – mansin kielen tutkijan digitaaliset aineistot</i>	42
Susanna Virtanen	
Keskiajan ja uuden ajan alun tekstien monimuotoiset aineistot – uusia menetelmiä, näkökulmia ja tutkimuksen kohteita	44
<i>Monikielisyys Suomen ja Ruotsin historiallisissa asiakirjalähteissä</i>	45
Oliver Blomqvist	
<i>Keskiajan suomi ei ollut pimeä. Keskiaikaiset asiakirjat suomen kielen tutkimusaineistona</i>	46
Mikko K. Heikkilä	
<i>Westhin koodeksin merkkejä kääntämisestä, kopioinnista, korjaamisesta ja käytöstä</i>	47
Maria Lehtonen	
<i>Käsikirjoitusten verkkoaineistot (1600-luvun lainsuomennokset, Codices Fennici ym.) ja käsikirjoitusten digitaalinen julkaiseminen tekoälyn aikakaudella</i>	49
Maria Niku	
<i>Kielihistoriallisen korpuskokoelman täydentäminen: Sorolaisen postilla osaksi Vanhan kirjasuomen korpusta</i> ...	50
Oskari Niskanen	
<i>Agnus Dein variaatio 1500- ja 1600-luvun painetuissa ja painamattomissa suomenkielisissä lähteissä</i>	51
Kirsi-Maria Nummila	
<i>Salemin vuosien 1692–1693 noitaioikeudenkäyntidokumentit ja kirjureiden kielellinen ja paleografinen variaatio</i>	53
Matti Peikola	

Kieli ja tunteet: Kieliin ja kielikokemuksiin liittyvät tunteet ja niiden vaikutus kielenkäyttöön... 55	
<i>Kieli, trauma ja identiteetti – neksusanalyysi kahden sotalapsen kielellisistä elämäkerroista</i>.....	58
Eeva Förbom	
<i>Syntaktisia vaikuttimia affektin taustalla</i>	59
Oona Helistö	
<i>När språket väcker skam: Språkliga affekter i det tvåspråkiga Finland</i>.....	60
Marion Kwiatkowski, Anna Henning & Jenny Stenberg-Sirén	
<i>Minoritetsspråkstalarnas emotioner kring minoritets- och majoritetsspråk i Sverige</i>.....	62
Jaana Kolu & Susanna Hakulinen Bernard	
<i>Puheahdistus ja puheen sujuvuus monikielisillä puhujilla Suomessa</i>.....	64
Saara Naapila	
<i>“If I make a mistake then I would feel like everybody would laugh” Suomi toisena kielenä ja kielihäpeä hoitoalan työpaikoilla</i>	65
Essi Rahja, Maria Frick, Chimaobi Onwukwe & Floro Cubelo	
<i>Syrjimätön kieli: Erityis-sananalun merkitykset ihmistarkoituksissa ilmauksissa</i>	66
Idastiina Valtasalmi	
<i>Tunteet ja asenteet näkövammaisten aikuisten ja kaupunkiluotsien välisessä vuorovaikutuksessa</i>.....	68
Vilma Wacklin, Juuli Vallinen & Liisa Mustanoja	
Kieli ja valta (KiVa): Kielelliset keinot vallankäytössä, propagandassa ja manipulaatiossa	70
<i>Sodan puheet</i>.....	72
Sonja Dahlgren	
<i>Kieli, valta ja propaganda: pohdintoja diskursiivisista keinoista vallan rakentamisessa</i>	73
Sami Honkasalo, Seppo Kittilä & Chingduang Yurayong	
<i>Encoding agency and perspective in Sgaw Karen news reporting on the Myanmar conflict</i>.....	74
Richard Kerbs	
<i>Huomioita Ruotsin, Suomen ja Naton yhteistyöstä ennen maiden liittymistä Natoon</i>	75
Hanna Laitinen	
<i>”Vetoamme teihin, Vladimir Vladimirovič” – Kirjeitä vallalle sosiaalisen median aikakaudella</i>	77
Max Wahlström	
Kielioppi ja luovuus	79
<i>Conceptualising linguistic creativity in World Englishes</i>.....	81
Marcus Callies & Turo Vartiainen	
<i>Luovuus sananmuodostuksessa</i>.....	82
Tarja Heinonen	
<i>Kieliopillinen luovuus – innovaatio vai ei?</i>	83
Heidi Niva, Anton Granvik & Tarja Heinonen	
<i>Luovuutta vai lipsahdus – jos kumpakaan? Aineiston rajaamisesta polaarisuusainesten harvinaisten käyttöjen analyysissa</i>	84
Jutta Salminen	
<i>Onko viuhtoa menemään uusi koloratiivikonstruktio?</i>.....	86

Mari Siirainen	
Kielipolitiikan moninaiset ja monikieliset näkökulmat	89
<i>Kielipolitiikkaa ja välittämisen tiloja – Yksikielisen seurakunnan monikielinen arki</i>	89
Paula Heikkinen	
<i>Vähemmistökielipolitiikan ideologioita ja periaatteita Suomessa ja kansainvälisesti</i>	91
Lotta Jalava	
<i>Kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus perusopetuksen vieraan kielen opetussuunnitelmassa</i>	93
Satu Koistinen	
<i>Yliopistot kielikoulutuspoliittisina toimijoina: vieraat kielet tiedeorganisaatioiden talousmittareiden viitekehysessä</i>	95
Leena Kolehmainen, Philipp Krämer & Ulrike Vogl	
<i>”Todistusvalinnassa huomioidaan harvoin lyhyitä kieliä, joten niiden kirjoittaminen olisi yhtä tyhjän kanssa” – Abiturienttien näkemyksiä todistusvalinnan vaikutuksista vieraiden kielten opiskeluun</i>	96
Hanna Lantto	
<i>Hållbar svenska – kestävä ruotsia?</i>	98
Jan Lindström	
<i>Karjalaksi opettamisesta Itä-Suomen yliopistossa: opetussuunnitelmasta ruohonjuuritason kielenkäyttöön</i>	98
Ilja Moshnikov	
<i>Mitä suomen kielen selvityksen jälkeen?</i>	100
Tiina Onikki-Rantajääskö	
<i>Äidninmaito vai avain? Kieli-ideologiat ja metaforat baskin ylläpitämiseen liittyvissä kampanjoissa</i>	101
Tuulia Suvanto	
<i>Karjalan kielen institutionaalisen tuen edistysaskeleet ja niiden vastaanotto</i>	103
Niko Tynnyrin	
Näkökulmia referoinnin ja moniäänisyyden tutkimukseen	105
<i>Referointi henkilökuvauksen keinona elämäkerrassa</i>	107
Ida Henritius	
<i>Sanomatonta sanoittamassa: toteutumattoman puheen esitys arkikerronnassa</i>	108
Saila Järvinen	
<i>Puheen rekontekstualisointi kieleltä toiselle kerronnallisessa tietokirjallisuudessa</i>	110
Ilona Lindh	
<i>Puheen esityksen multimodaalisuus Raija Siekkisen tuotannossa</i>	111
Linda Nurmi & Aino Koivisto	
<i>Referoinnista evaluointiin: suoran esityksen muodot ja funktiot puhutussa espanjassa</i>	112
Pekka Posio	
<i>”Ne o paljo parempia ku oma kyläläiset” – vieraalla äänellä esitetyt kannanotot murrehaastatteluaineistossa</i> ..	114
Milla Uusitupa	
Parlamenttien videotallenteet ja keskustelupöytäkirjat kielen, diskurssin ja retoriikan tutkimuksen aineistona	116

<i>”RollingLDA” työkaluna topiikkien pitkän aikavälin muutosten havainnoimiseksi: esimerkkinä eduskuntakeskustelut perusoikeuksiin liittyen 1960–2025</i>	118
Kimmo Elo	
<i>Välihuutojen tutkiminen pöytäkirjojen avulla: vertailussa Suomen eduskunta, Ranskan Assemblée nationale ja Saksan Bundestag</i>	119
Johanna Isosävi & Eero Voutilainen	
<i>Täysistuntojen puheenvuorojen käyttö avoimena datana eduskunnan uudistetussa verkkopalvelussa</i>	121
Päivikki Karhula	
<i>Metapragmaattinen tietoisuus ja metapragmaattinen regimentaatio tulokulmina diskurssiin: tapaukset ”Ermächtigung” ja ”Ausnahmestand” Saksan liittopäivien koronatoimidebateissa</i>	122
Janne Kröger	
<i>Tasa-arvoiseen kielenkäyttöön liittyvät kieli-ideologiat: aineistona Belgian, Ranskan ja Sveitsin parlamenttien keskustelupöytäkirjat</i>	124
Krista Leipivaara	
<i>Sananvapausdiskurssit kansanedustajien täysistuntopuheenvuoroissa</i>	126
Leena Manninen	
<i>Topics, Languages, and Emotions in Finnish Parliamentary Plenary Speech: A Topic Landscape Perspective</i> ..	127
Anna Ristilä	
<i>Vastuu Suomen eduskunnan ja Iso-Britannian parlamentin alahuoneen puheenvuoroissa 2022–2025</i>	128
Jenni Räikkönen	
<i>Parlamentaarisen retoriikan muutoksen tutkiminen täysistuntopöytäkirjoista: yhdys sanat ajassa, hallituksessa ja oppositiossa</i>	129
Kirsi Sandberg	
<i>Täysistuntopöytäkirjat aineistona vuorovaikutuksen normien ja ohjailun tutkimuksessa</i>	132
Eero Voutilainen	
Terminen kevät: Kielitieteen termityötä Tieteen termipankissa	134
<i>Mitä kyselyt, termipankin tilastot ja käytännön kokemukset kertovat kielitieteen termityöstä?</i>	135
Harri Kettunen & Tiina Onikki-Rantajääskö	
<i>Termityö ja tutkijoiden aktivointi: käytännön kokemuksia ja vinkkejä yhdeltä erikoisalalta</i>	136
Anne Mäntynen	
<i>Langnetin kokemuksia ja näkymiä termityöhön: Termityö osana kielialojen tohtoriopintoja</i>	137
Anna Vatanen & Maija Hirvonen	
Sektioesitelmät – Sektionsföredrag – Section Presentations – Suulliset ezitelmät	138
<i>Kielellisen variaation ilmeisyys ja ongelmallisuus: tapaus Lauri Kettunen ja ”Murrenäytteitä”</i>	139
Lotta Aarikka	
<i>Miten sokit näkyvät väestöilmiöistä käydyissä keskusteluissa?</i>	141
Juha Alho & Julian Lin	
<i>Fokusliitepartikkelit =kin ja =kAA:n itsenäisissä relatiivilauseissa</i>	142
Outi Duvallon	

<i>Collective universal quantifiers in Khanty varieties</i>	144
Idaliia Fedotova	
<i>The description of modern standard Finnish from the post- and neostructural point of view – Part 2: The significance of Finnish and general morphophonology and morphosyntax to the universal theory (theories) of language (in Finnish)</i>	146
Jukka-Pekka Hammari	
<i>Kompleksisesta kohti koherenttia – kirjoitetun nykysuomen syntaktinen muutos</i>	147
Terhi Hartikainen	
<i>Kuinka ranskan kausaalikonjunktiot kääntyvät suomeksi?</i>	149
Mikko Haule	
<i>”Haluan ottaa kielen takaisin” – kveenin kieli-identiteetti</i>	151
Leena Maria Heikkola & Antti Saloranta	
<i>Kuka pelkää palomiestä? Yleistäviin maskuliineihin liittyvät kieliassenteet</i>	153
Laura Hekanaho & Meri Lindeman	
<i>Leimattomat tekstit ranskan- ja ruotsinkielisessä verkkotekstiaineistossa: poikkeuksia, uusia luokkia vai luokitteluvirheitä?</i>	155
Saara Hellström, Erik Henriksson & Veronika Laippala	
<i>Uralilaisten kielten leviämisen yhteys 4200 vuoden takaiseen ilmastotapahtumaan – uusia näkökulmia etymologisen tutkimuksen valossa</i>	157
Terhi Honkola, Sampsa Holopainen & Samuli Helama	
<i>Fundamental frequency changes between L1 and L1 with imitated accent: Speakers of Finnish and Russian ...</i>	159
Satu Hopponen, Alexandre Nikolaev & Payam Ghaffarvand-Mokari	
<i>Jõulude eel – joulun edellä: viron ja suomen grammit vertailussa</i>	161
Tuomas Huumo & Krista Ojutkangas	
<i>Warrongon kielen diskurssirakenteet: typologinen lähestymistapa kielen elvyttämisen tukena</i>	163
Anu Hyvönen	
<i>Paths of ascending and descending motion in Finnish and English</i>	165
Veera Hämäläinen	
<i>Onko puhe-suomen possessiivisuffikseilla kuvaamatta jääneitä tehtäviä?</i>	167
Tapani Iivanainen	
<i>Aineistohaasteet ainu–englanti-sanakirjaprojektissa</i>	169
Silja Ijas	
<i>Pronominisubjektin ilmippaneminen oppijansuomessa: miten L1- ja L2-järjestelmien kognitiiviset erot vaikuttavat?</i>	171
Ilmari Ivaska	
<i>Miten rakentaa laaja multimodaalinen oppikirjakorpus? Esimerkkinä suomenkieliset peruskoulun oppikirjat ja niiden annotointi</i>	173
Anna-Kaisa Jokipohja, Timo Kalliokoski & Tuomo Hiippala	
<i>Siiirtyvät sisällöt ja muuntuvat merkitykset kirkkoa ja avioliittoa koskevassa julkisessa keskustelussa</i>	175
Taina Järvenpää	

<i>Kuvailusta ymmärtämiseen: eläimiä luonnehtivat ilmaukset kenttäaineistossa</i>	177
Anni Jääskeläinen	
<i>Jälleen kerran Jeniseistä</i>	179
Kaisla Kaheinen	
<i>What Counts as Data in Grammar Diagnosis? Evidence and Representation in L2 English Development</i>	180
Yoohee (Rachel) Kim	
<i>Tekstiverkostoanalyysi ja politiikkaideoiden kielelliset rakenteet parlamenttien pöytäkirja-aineistoissa</i>	181
Katja Kivikoski	
<i>Inarinsaamen vokaalimetafonia ja vokaalien morfofonologinen ryhmittely</i>	182
Tuomas Koukkari	
<i>Reaaliaikaisen haastatteluaineiston ja kyselyaineiston yhdistäminen kielenmuutosten tarkastelussa</i>	184
Olli Kuparinen & Johanna Vaattovaara	
<i>Modaalisuuden (mikro)typologia sinotiibetiläisissä kielissä</i>	186
Emma Kurkinen	
<i>Ilmastonmuutoksen kehystäminen ilmastoaktivismissa</i>	188
Emmi Lahti	
<i>Suomen kielen /s/-äänteen foneettinen variaatio ja siitä syntyvät mielikuvat</i>	190
Paula Laine	
<i>Abiturienttien kielitietoisuus ja kotoperäiset vähemmistökielet</i>	192
Hanna Lantto & Riikka Iso-Ahola	
<i>Aineistojen ja aiemman tiedon käyttö varhaisnykysuomen tutkimuksessa</i>	194
Petri Lauerma	
<i>Nuorisokielen rekisteriytyminen 1960-luvulla: Kielen variaatio ja kieli-ideologinen keskustelu sanomalehtien nuortenosastojen kirjelaatikoissa</i>	195
Heini Lehtonen & Tomi Visakko	
<i>Käännös avaimena semantiikkaan: suomen sana harva ja sen venäjänkieliset vastineet</i>	197
Veronika Mysheva	
<i>Diskurssin järjestämisen kielellisiä ja visuaalisia keinoja 1600-luvun englantilaisia kouluesityksiä sisältävässä käsikirjoituksessa</i>	198
Aleksi Mäkilähde	
<i>Ekspletiivisen negation vaikutus lauseen rakenteeseen</i>	199
Karoliina Mäkilähde	
<i>Kuinka piirtäminen ja piirretystä keskusteleminen mahdollistavat kieli-ideologioiden tutkimisen?</i>	201
Heidi Niemelä	
<i>Kuinka tutkia laajoja uutislähetysaineistoja? Päämääränä multimodaalinen korpus suomalaisista uutislähetyksistä neljällä eri kielellä</i>	203
Henna Paakki	
<i>Englannin kielen käyttö ja kieliasteet monikielisissä hoitoalan yksiköissä</i>	205
Heli Paulasto	
<i>Tiedon käännetyt metaforat: suomen- ja ruotsinkielisen opetussuunnitelmatekstin tarkastelua</i>	207

Esa Penttilä, Marja Nenonen & Annika Hillbom	
Lainanumeraalit: kohti typologiaa	208
Aapo Penttinen	
Referatiivirakenteen lähdekonstruktiot Agricolan Uudessa testamentissa	209
Katri Priiki	
Vienankarjalaisten kielelliset käännekohdat.....	211
Rita Gustava Pulli	
Painettua sanaa painokelvottomuuksista: kiroilun representaatiot suomenkielisissä sanomalehtiteksteissä 1914–2024.....	213
Helmi Riihonen	
Monikielisyys ja kääntäminen tutkijan työssä.....	214
Helka Riionheimo, Erja Vottonen, Juho Suokas, Elina Kainulainen & Esa Penttilä	
Yksilöllisyyden ideologia television urheiluselostuksissa.....	216
Janne Romppainen	
Aivan ja ihan asteikkopartikkeleina	218
Oona Rouvinen	
Konnektiivien tehtävät abiturienttien kirjoitustaidon kokeen vastauksissa: ryhmittelyä.....	220
Kristiina Ruotsalainen	
Nimineuvonnan kysymykset 1970-luvun lopulla ja 2020-luvulla.....	222
Petra Saarnisto	
Muuttajaidiolektiin tutkimusta eriaikaisten aineistojen avulla.....	223
Iiris Salminen	
Vokaalien kvantiteetti perintökielisillä ja uusilla kveenin puhujilla.....	225
Antti Saloranta & Leena Maria Heikkola	
Nominaalistettujen lauseiden merkitykset luoteismandariinissa.....	226
Erika Sandman	
Ärräpäitä äs tee teestä: julkinen keskustelu kirjainten lukutavoista 1960-luvun alussa.....	228
Henri Satokangas & Lotta Aarikka	
Wax poetic, lyrical, eloquent vai stronger? Fraseologinen variaatio maailmanenglannissa.....	230
Olli Silvennoinen	
Degrammaation lähtökohdista ja tuloksista: esimerkkejä näyttymarista	232
Silja-Maija Spets	
Suostumuksesta neuvottelu etnografisessa tutkimuksessa	234
Anne Tiermas, Leea Lakka, Penni Pietilä & Sirpa Lappalainen	
Viiipurin sotamuistomerkit kollektiivisen muistin rakentajina.....	236
Hannu Tsupari	
Murteiden tutkimuksesta käydystä keskustelusta Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran pöytäkirjoissa ennen v. 1879.....	237
Milla Uusitupa	
Kielellisten kokonaisuuksien jäsentäminen nyky-suomen varhaisvaiheessa: esimerkkinä topikaalis-toiminnalliset siirtymät siirtolaiskirjeissä.....	238

Anna Vatanen, Taru Nordlund, Ritva Pallaskallio, Mikko T. Virtanen & Tiia Winther-Jensen

Korpin sylissä 2: kieltoalkuisuutta metsästämissä..... 240

Maria Vilkuna

A case study of traditional Hakka Chinese musical texts as linguistic data for grammar writing 242

Ching-Hei Yim

Diskursseja yhteiskuntaluokasta ja kielen tilanteisesta vaihtelusta 244

Sinja Ylisiurua

Plenaariesitelmät – Plenarföredrag –
Plenary Presentations – Plenuaruezitelmät

Etnografinen ote ja eettiset näkökulmat vuorovaikutusaineistojen keräämisessä ja analyysissä

Laura Eilola (Tampereen yliopisto)

Esitelmässäni tarkastelen etnografista otetta ja eettisiä näkökulmia videoitujen vuorovaikutusaineistojen keräämisessä ja analyysissä. Lähestyn tätä teemaa pohtimalla väitöskirjani menetelmällisiä ja eettisiä ratkaisuja. Väitöskirjani oli pitkittäistutkimus, ja osallistajat olivat maahanmuuttaja-aikuisia, jotka tarvitsivat tukea luku- ja kirjoitustaitojen oppimisessa. Keräsin aineistoni videoetnografisesti ja osallistuvan havainnoinnin keinoin. Pääasiallisena analyysimenetelmänäni oli multimodaalinen keskusteluanalyysi.

Multimodaalisessa keskusteluanalyysisessä tutkimuksessa tarkastellaan toistuvia vuorovaikutuksen ilmiöitä, ja analyysi pohjautuu autenttisissa vuorovaikutustilanteissa nauhoitettuihin videoaineistoihin. Esitelmässäni havainnollistan, miten etnografisen tutkimusotteen yhdistäminen keskusteluanalyytiseen tutkimusprosessiin vankentaa ymmärrystä tutkittavien ilmiöiden olennaisuudesta ja tukee analyysiprosessia (Eilola 2023). Aikaisemmassa tutkimuksessa on esitetty, että etnografinen ote voi täydentää analyysia ja auttaa joskus havaitsemaan seikkoja, joihin keskusteluntutkimuksellisen mikroanalyysin avulla ei päästäisi käsiksi (Waring ym. 2012). Pohdin omaa tutkimusprosessiani suhteessa näihin näkökulmiin.

Etnografisesta otteesta on hyötyä tutkimusprosessille myös eettisestä näkökulmasta, koska osallistuva havainnointi ja videoaineiston kerääminen pitkällä aikavälillä auttavat luottamuksellisen suhteen rakentumisessa osallistujiin. Kun tutkittavan ryhmän kanssa viettää pitkän ajan, tutkimuksesta on mahdollista tiedottaa toistuvasti. Myös suostumuksia on mahdollista pyytää prosessin aikana uudestaan, kun osallistujien ymmärrys tutkimuksesta lisääntyy. Väitöstutkimukseni osallistujien tapauksessa haasteita osallistujien ymmärrettävään informointiin aiheutti erityisesti yhteisten kielellisten resurssien rajallisuus ja osallistujien rajalliset valmiudet vastaanottaa tietoa kirjallisesti. Tutkimusidean toistuva selittäminen tutkimusprosessini aikana lisäsi tutkimuksesta informoinnin kerrostuneisuutta ja teki tutkimuksesta näin heille ymmärrettävämmän.

Esitelmässäni tarkastelen etnografista otetta ja eettisiä näkökulmia vuorovaikutusaineistojen keräämisessä ja analyysissä tutkimus- ja aineistoesimerkkien avulla. Lopuksi pohdin etnografisen otteen hyötyjä ja haasteita erilaisten vuorovaikutusaineistojen näkökulmasta ja niiden suhteutumista keskusteluanalyysin perinteeseen.

Lähteet

Eilola, Laura (2023). *Aikuisten luku- ja kirjoitustaitoon tukea tarvitsevien suomenopiskelijoiden vuorovaikutuskompetenssi ja sen kehittyminen luokkahuoneen ja arjen vuorovaikutustilanteissa. Artikkeliväitöskirja. Tampere: Tampereen yliopiston väitöskirjat 762. Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta. Kielten tohtoriohjelma. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2808-5>*

Waring, H. Z., Creider, S., Tarpey, T., & Black, R. (2012). A search for specificity in understanding CA and context. *Discourse Studies*, 14(4), 477–492.

Karjalan kielen kielitieteellinen merkitys: vieläkö on hyödyntämättömiä näkökulmia?

Petar Kehayov (Tartton yliopisto)

Karjalan kielestä on olemassa runsaasti deskriptiivisiä murretutkimuksia sekä kielihistoriallisia ja sosiolingvistisiä tarkasteluja. Sen sijaan kieltä on tutkittu vain vähän laajemmassa typologisessa, areaalisessa ja teoreettisessa viitekehyksessä, minkä seurauksena karjala on suurelle osalle kielitieteellistä yhteisöä edelleen suhteellisen näkymätön.

Esitelmässäni tarkastelen ensin syitä siihen, miksi karjalan kieli saa niin vähän huomiota typologien, kontaktilingvistien ja teoretikkojen piirissä. Sen jälkeen keskityn karjalan kielen ainutlaatuisiin piirteisiin ja sen mahdolliseen kontribuutioon kielitieteelle fennistiikan ja fennougriistiikan ulkopuolella. Väitän, että karjala tarjoaa poikkeuksellisen kiinnostavan tutkimuskohteen juuri viimeisen 400 vuoden historiansa vuoksi: siinä missä suomalaisten ja virolaisten viime vuosisatojen historia on lähentymisen historiaa, karjalaisten ja karjalan kielen historia on ollut eriytymisen historia. Esitän myös, että karjalan kieli tarjoaa ainutlaatuiset ”laboratorio-olosuhteet” kielenmuutoksen ja variaation tutkimukselle.

Koska konferenssin teemana ovat aineistot, esittelen yhden vähän hyödynnetyn aineiston, joka sisältää kiinnostavaa materiaalia karjalan kielestä ja sen murteista.

Esitelmässä käsittelen muun muassa karjalan kielialueen koherenssia, kielisaarten ja keskuksen välisiä suhteita, sekamurteita, kielellisten innovaatioiden leviämismekanismeja sekä motivoimatonta muotovariaatiota.

Beyond the evils of social media: Weak-tie hypothesis in digital networks

Mikko Laitinen (University of Eastern Finland)

Public discourse on social media often highlights the negative aspects of various platforms, and sometimes rightly so, given the substantial harm big tech companies and their applications can cause. For researchers, however, large-scale and information-rich data available on social media can be a treasure trove. This talk introduces the work of two externally funded research projects: one developing infrastructures that enable large-scale use of social media data in linguistics, and another developing methods for variationist sociolinguistic research based on such data.

I will begin by introducing the data collected in the infrastructure project and then present our work on the weak-tie hypothesis in sociolinguistics. This theoretical model, pioneered by the Milroys in the 1970s and 1980s, has been influential in explaining how linguistic innovations emerge and spread between communities. Yet the construct of weak ties has primarily been tested using small datasets from close-knit communities, and the ethnographic methods traditionally employed are best suited to networks of 30–50 individuals, and they often fail to capture highly mobile individuals (Milroy & Milroy 1992). Our projects draw on social anthropology and complex systems research, which suggest that human networks are far larger, and our methods allow researchers to explore the emergence and spread of linguistic innovations at scale and from a range of settings.

The second part of this talk presents findings from an ongoing case study that explores how recent lexical innovations in English spread through social networks in 2020–2022. Prior research has shown that new lexical items often emerge in urban areas, but researchers lack detailed knowledge of the socio-cultural contexts in which lexical innovations occur (Grieve et al. 2018). This talk demonstrates how information about social networks can help address this gap. The results encompass both macro-level patterns and a micro-level analysis of a single lexical item: *rizz* (meaning style, charisma, or attractiveness), selected as the Oxford University Press Word of the Year in 2023. It first appears in the Oxford Monitor Corpus in 2022, making it an ideal candidate for investigation in our early-2020s dataset.

This talk offers insights for anyone interested in how digital infrastructures can support sociolinguistic research, as well as scholars of linguistic change. Large-scale, socially structured data from social media holds significant theoretical potential: while the actuation of linguistic change is widely understood to be functional, its diffusion requires knowledge of social settings, precisely the kind of information that social media networks can provide.

References

Grieve, Jack, Andrea Nini & Diansheng Guo. 2018. Mapping lexical innovation on American social media. *Journal of English Linguistics*, 46:4, 293–319. DOI: 10.1177/0075424218793191.

Milroy, Lesley & James Milroy. 1992. Social network and social class: Toward an integrated sociolinguistic model. *Language in Society* 21, 1–26.

Memer, GIF:ar och dialekt: Semiotic resources in intergenerational digital chats

Åsa Palviainen (Jyväskylä universitet / University of Jyväskylä)

Snabbmeddelanden, såsom WhatsApp, Snapchat och SMS, möjliggör multimodalt förmedlande av information mellan nära och kära i olika åldrar. Hur väljer man sina uttryck (skrift, emojis, röstmeddelanden, foton, memrer) i kommunikationen med dem i annan ålder, hur skapar man mening, anpassar sig efter och (miss)förstår varandra? Föredraget bygger på forskningsdata i form av autentiska snabbmeddelanden och intervjuer insamlade inom ramen för de två projekten "What's in the app? Digitally-mediated communication within contemporary multilingual families across time and space" (WhatsInApp, 2018-2022) och Generation X, Y och Z och de digitala språkbruken (XYZdigi, 2025-2028). Föredraget hålls på både svenska och engelska.

Instant messages, such as WhatsApp, Snapchat, and SMS, enable the multimodal communication of information between close others of different ages. How do people choose their modes of expression (text, emojis, voice messages, photos, memes) when communicating with those of a different age? How do they make meaning, accommodate to one another, and (mis)understand each other? The presentation draws on research data consisting of authentic instant messages and interviews collected within two projects: *What's in the app? Digitally-mediated communication within contemporary multilingual families across time and space* (WhatsInApp, 2018–2022) and *Generation X, Y and Z and digital language practices* (XYZdigi, 2025–2028). The presentation will be delivered in both English and Swedish.

**Posterisitelvät – Posterpresentationer –
Poster Presentations – Posterat**

Morphologically derived quasi-causative constructions in Kildin Saami

Evan Hansen (University of Eastern Finland)

Quasi-causative constructions typically involve an intransitive clause comprising a derived causative verb and a single argument marked as the direct object; the causative verb, invariably (i.e. 3SG) conjugated, encodes an event that is experienced by the S argument (F. Gulyás 2016: 171-175; Bradley et al. 2022: 120-122). F. Gulyás and Bradley et al. provide evidence of these constructions in several Uralic languages, including Mari and Finnish. Perhaps most well-known are those of the latter language, which take an impersonal partitive subject and a verb such as *väsytää* 'to feel sleepy'.

Examining three normative Kildin Saami (KS)-Russian dictionaries (Afanas'eva et al. 1985; Antonova 2014; Kert 1986; (cf. Hansen 2025)), this study finds that two quasi-causative patterns are present among derived verbs in KS. The first group of quasi-causatives comprises those deverbal verbs carrying the desiderative complex suffix *-saxx't-* (-сaxxыт-/caht-), which is made up of the momentative aspectualizer *-s-* and the causativizer *-axx't-*: *vuedt'saxx'te* 'to feel sleepy; want to sleep' Û *vuedt'e* 'to sleep'; *leešsaxx'te* 'to want to lie (e.g. on the grass)' Û *leešše* 'to lie'.

The second group of quasi-causatives are affixed with the causativizers *-x-* (-x-) or *-axx't-*: *kyr'txe* 'to get chills' Û *kyrr'te* 'to tremble'. Denominals are also observed in the data: *remm'xe* 'to feel nauseous' Û *remm* 'nausea'.

The S argument can be in the accusative or illative, although the latter appears to be restricted to a marginal subset of verbs, including *nogkxe* 'to be napping' Û *nooxke* 'to nap' and *taatsaxx'te* 'to want, feel like' Û *taaxxe* 'to want'. While this is not prototypical marking for a direct object in KS, causees in causative constructions may take either accusative or illative marking.

Derived quasi-causatives appear to be semantically restricted to experiential events like sleeping or being hungry, though further research is needed to better assess productivity.

Lähteet

Afanas'eva, N. E., Antonova, A. A., Gluchov, B. A., Jakovlev, L. D., & Mečkina, E. I. (1985). *Saamsko-russkij slovar'* =[Sām'-rūšš soagknehk'] =[Saami-Russian dictionary]. Russkij jazyk.

Antonova, A. A. (2014). *Saamsko-russkij slovar'*=[Saami-Russian dictionary]. Murmansk: ANO Arktičeskij centr naučnich issledovanij i ekspertiz.

Bradley, J., F. Gulyás, N., & Czentnár, A. (2022). *Causatives in the languages of the Volga-Kama Region*. *STUF - Language Typology and Universals*, vol. 75, no. 1, 2022, pp. 99-128. <https://doi.org/10.1515/stuf-2022-1050>

F. Gulyás, N. (2016). *Személytelen szerkezetek finnugor nyelvekben*=[Impersonal constructions in Finno-Ugric]. Doctoral dissertation. Budapest: ELTE Finnugor Tanszék.

Hansen, E. (2025). *Kildin Saami-Russian-(English) parallel corpus building*. In: Hämmäläinen, M., Rießler, M., Morooka, E. V., & Kharlashkin, L., editors, Proceedings of the 10th International Workshop on Computational Linguistics for Uralic Languages, 49-56, Joensuu, Finland, 12 2025. ACL, Association for Computational Linguistics

Kert, G. M. (1986). *Slovar' saamsko-russkij i russko-saamskij*=[Saami-Russian and Russian-Saami dictionary]. Leningrad: Prosveščenie.

Yleiskielen *d*:n murrevastineiden nykyinen alueellinen vaihtelu

Terhi Honkola (Turun yliopisto), Timo Rantanen (Varsinais-Suomen liitto), Jenni Santaharju (Turun yliopisto) & Hanna Lappalainen (Itä-Suomen yliopisto)

Suomen kielen alueellisen vaihtelun tutkimuksessa *t*:n heikon asteen vastineilla eli sanoilla, joissa on yleiskielessä *d*, on ollut keskeinen rooli. Kyseisen piirteen keskeistä roolia selittää sen runsas variaatio, minkä ansiosta se on kaikkien murteiden kannalta olennainen. Sen perusteella onkin jo vuonna 1848 määritelty suomen murteiden itä–länsijako (Mantila 2025).

Selvitämme tutkimuksessamme *d*:n ja sen vastineiden nykyistä alueellista vaihtelua sekä ikäryhmittäin että eri sukupuolten välillä. Vertailemme myös *d*:n esiintymistä eri äänneympäristöissä. Onko esimerkiksi kato yleistynyt etenkin pitkän vokaalin jälkeen ja *hd*-yhtymässä, kuten Nuolijärvi & Sorjonen (2005: 43–45) esittävät? Lisäksi selvitämme, onko ns. hämäläinen *t* : *l* -vaihtelu kadonnut kokonaan, kuten Mantila (2025: 46) esittää.

Nyky-suomen *d*:n alueellisia vastineita kuvaava aineisto on peräisin Ylen syksyllä 2025 toteuttamasta kyselystä (Kivimäki ym. 2025a), joka suunniteltiin yhteistyössä tämän tutkimuksen tekijöiden kanssa. ”*D*-kyselyssä” selvitettiin *t*:n heikon asteen edustusta kolmen sanan avulla monivalintakysymyksiä käyttämällä. Tutkittavat sanat olivat *vesi* : *veden*, *me* : *meidän* ja *tehdä*. Nämä sanat valikoituivat kyselyyn, koska niiden alueellisesta vaihtelusta on kattavat tiedot Kettusen murrekartastossa (kartat 66, 79 ja 81). Tulevaisuudessa vertailemme Ylen keräämässä aineistossa ilmenevää nykyistä murrevaihtelua Kettusen kartoissa nähtävään sadan vuoden takaiseen vaihteluun. Monivalintakysymysten lisäksi kyselyssä pyydettiin ilmoittamaan sen alueen postinumero, jonka puhetta vastaajan kielenkäyttö edustaa. Tämä tieto mahdollistaa alueellisen tarkastelun ja karttavisualisoinnit. Tämän lisäksi kysyttiin vastaajan ikä ja sukupuoli sekä annettiin mahdollisuus vapaaseen kommentointiin.

Monivalintakysymyksiin tuli 123 512 vastausta, tekstimuotoisia huomioita yli 10 000 kappaletta (Kivimäki 2025b). Vastausten perusteella voidaan sanoa, että alueellista vaihtelua esiintyy edelleen yleiskielen *d*:n murrevastineissa (myös esim. *l*-varianttia). Alueellinen vaihtelu on erityisen runsasta *meidän*-sanassa. Huomionarvoista on eteläpohjalaismurteiden alueellinen erottuminen jokaisen sanan kohdalla jokaisessa ikäryhmässä. Aineistossa näkyy myös jako itä- ja länsimurteisiin. *Veden*-sanassa jako on selvin, ja se näkyy jokaisessa ikäluokassa; *meidän*-sanassa ja *tehdä*-sanassa itä–länsijako näkyy vain yli 55-vuotiaiden antamissa vastauksissa. Sitä nuoremmilla katovariantit ovat yleisiä lähes kautta maan.

Lähteet

Kivimäki, P., Kakko, T., Savolainen, M. & Raimoaho, A. (2025b). Suomalaiset pakotettiin opettelemaan vieras äänne – tämä kartta osoittaa, että pakottaminen ei ihan onnistunut. Ylen Internet-sivut, julkaistu 30.12.2025, <https://yle.fi/a/74-20198415>.

Kivimäki, P., Savolainen, M. & Kakko, T. (2025a). Suomen kieleen tuli yllättäen suosittu äänne – Käytätkö sinä sitä? Ylen Internet-sivut, julkaistu 19.10.2025, <https://yle.fi/a/74-20186062>.

Mantila, H. (2025). *Suomen nykymurteet*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Nuolijärvi, P. & Sorjonen, M. (2005). *Miten kuvata muutosta? Puhutun kielen tutkimuksen lähtökohtia murteenseurauhankkeen pohjalta*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja.

Satakuntalaisuus puheessa: hankkeesta korpukseen

Tommi Kurki (Turun yliopisto) & Atte Huhtala (Turun yliopisto, Tarton yliopisto)

Nykyinen Satakunnan maakunta jakautuu perinteisen murremaantieteen näkökulmasta kolmii 1) lounaismurteiden pohjoisryhmän, 2) lounaisten välimurteiden Porin seudun, Ala-Satakunnan ja Turun ylämaan sekä 3) hämäläismurteiden Ylä-Satakunnan murteiden puhuma-alueisiin. Dialektometrisesti tarkasteltuna alue on kiinnostava jo siksi, että yksi suomen murteiden jyrkimmistä murrerajoista on vanhastaan halkonut maakuntaa (Wiik 2004). Toisaalta sociolinguistisesti merkittävä osa maakuntaa on eriytynyt keskiajalta lähtien kahden kaupungin osin vastakkaisiin vaikutuspiireihin. Viime vuosikymmenten hallinnolliset muutokset ovat olennaisesti muuttaneet maakunnassa asuvien sosiaalisia verkostoja ja arjen kontakteja.

Satakuntalaisuus puheessa -hanke (Sapu) perustettiin vuonna 2007. Tavoitteena oli kerätä uusi puheaineisto, jonka avulla voitaisiin tutkia nyky-satakuntalaisessa puhekielessä esiintyviä yhtäläisyyksiä ja eroja, sen sociolinguististä variaatiota ja muutosta (ks. tark. Kurki & Siitonen 2009, 2014; Kurki, Huhtala, Koivunen & Mäkitalo 2022). Hankkeen tuloksena kerättiin 16 paikkakunnalla 319 tutkimushenkilöltä keskustelu- ja haastatteluaaineisto. Nämä muodostavat annotoimattoman Sapu-aineistokokonaisuuden, joka koostuu 262 tunnista äänitteitä ja niistä tehdyistä litteraateista (litteroitu osuus 213 tuntia).

Hankkeen aktiivisen aineistokeruuvaiheen päättymisen jälkeen osa aineistosta päätettiin annotoida morfologisesti ja syntaktisesti vuosina 2018–2025 osana Digilang-aineistoinfrastruktuurihanketta (ks. Kurki & al. 2019) Sapu-korpukseksi, joka julkaistiin vuoden 2025 lopulla Kielipankissa (Kurki, T., Siitonen, K., & Inaba, N. 2025). Sapu-korpus on paitsi sociolinguistinen 2000-luvun satakuntalaista puhekieltä myös omalta osaltaan yleisemminkin nyky-suomalaista puhekieltä edustava korpus.

Posterisessiomme käsittelemme loppuyhteenvedonomaaisesti hanketta, Sapu-korpusta sekä sen annotointityötä ja -periaatteita. Korpuksessa on 40 tietuetta, jotka edustavat kuuden paikkakunnan puhekieltä (Rauma, Honkilahti, Luvia; Pori, Ulvila-Nakkila, Kokemäki). Tietueet koostuvat äänitteistä ja niitä vastaavista litteraateista, lemmatiedoista sekä morfologisista ja syntaktisista annotaatioista. Äänitteiden yhteiskesto on 37 tuntia ja 3 minuuttia (2 223 minuuttia). Informantteja on mukana 51.

Tähän mennessä aineistoa on hyödynnetty niin tieteellisissä artikkeleissa kuin lukemattomissa opinnäytetöissä kandidaatintutkielmista ja pro gradu -tutkielmista väitöskirjaan (Priiki 2017), jotka edustavat tieteenaloiltaan fennistiikan lisäksi myös fonetiikkaa (Vuokniemi 2011) sekä tutkimusaloiltaan murteentutkimusta (esim. Mäki 2009), sociolinguistiikkaa (esim. Nurminen 2011, Nikupeteri 2014), vuorovaikutuslingvistiikkaa (esim. Luomaniemi 2009) ja kansanlingvistiikkaa (esim. Siitonen 2016).

Lähteet

- Kurki, T., Huhtala, A., Koivunen, T. ja Mäkitalo, N. 2022: Satakuntalaisuus puheessa -hanke ja siitä tehtyjä synkretismihavaintoja. Teoksessa Lotta Aarikka, Katri Priiki & Ilmari Ivaska (toim.), *Soveltavan kielitieteilijän sormenjälkiä etsimässä: Kielen rakenteet ja niiden käyttäjät Kirsti Siitosen tutkimuksellisinä kiintopisteinä*, s. 103–134. AFinLA-teema / n:o 14.
- Kurki, T., N. Inaba, A. Kaivapalu, M. Koponen, V. Laippala, C. Leblay, J. Luutonen, M. Mutta, M. Nikulin & E. Reunanen. 2019. Digilang – Turun yliopiston digitaalisia kieliaineistoja kehittämässä. Teoksessa J. Jantunen, S. Brunni, N. Kunnas, S. Palviainen & K. Västi (toim.) *Proceedings of the research data and humanities (RDHUM) 2019 conference: Data methods and tools*. Studia Humaniora Ouluensia 17. Oulu: Oulun yliopisto, 41–56.
- Kurki, Tommi & Siitonen, Kirsti 2009. Satakuntalaisuus puheessa. *Sananjalka*, 51, 158–166.
- 2014. 2000-luvun hanke Satakunnan puhutusta kielestä. Pronominit ja sananrajat nykysatakuntalaisten puheen ilmentäjinä. Teoksessa *Virtaa läpi vainioiden – Kokemäenjoki Satakunnan historiassa*. Satakunta XXX. Satakunnan Historiallinen Seura, 163–191.
- Kurki, T., Siitonen, K., & Inaba, N. 2025. *Satakuntalaisuus puheessa -korpus, lähdemateriaali* [aineisto]. Kielipankki. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2022092121>
- Luomaniemi, Katri 2009. *Kysyminen ja käskeminen vuorovaikutustilanteessa suoran ja epäsuoran strategian kannalta: esimerkkinä Monopoly-lautapelin pelaaminen*. Sivuaine-essse. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos, suomen kieli.
- Mäki, Iida-Sofia 2009. *Variaatio ja muutos Länsi-Euran murteessa*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos, suomen kieli.
- Nikupeteri, Virpi 2014. *Rajageminaatio Luvian nykypuhekielessä*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos, suomen kieli.
- Nurminen, Elina 2011. *Sit ei rakenettut tuppaa ennen ko seoraava polvi vast tek sen. Rajageminaatio, diftonginreduktio ja lounaismurteiden erikoisgeminaation jälkeisen vokaalin pituus Honkilahden murteessa*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos, suomen kieli.
- Priiki, Katri 2017. *Hän, se, tää ja toi? Vuorovaikutussosiolingvistinen tutkimus henkilöviittauksista Kaakkois-Satakunnan nykypuhekielessä*. Turun yliopiston julkaisuja, sarja C: 432. Scripta Fennica Edita. Turku: Turun yliopisto.
- Vuokniemi, Hanna 2011. *Lounaismurteiden erikoisgeminaatio satakuntalaisten puheessa*. Sivulaudatur-tutkielma. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos, fonetiikka.
- Wiik, Kalevi. 2004. *Suomen murteet. Kvantitatiivinen tutkimus*. SKS, Helsinki.

Aikuisten autistien multimodaalisten vuorovaikutuskäytänteiden tutkimista pöytäroolipelien avulla

Taru Luojola (Åbo Akademi)

Autistien kiinnostuksenkohteisiin liittyvästä vuorovaikutuksesta luonnollisissa konteksteissa ei juuri ole tehty tutkimusta (Aiston ym., 2025). Suurimassa osassa tähänastista tutkimusta autismia käsitellään toimintarajoitteena sekä keskitytään autistisiin lapsiin ja nuoriin, jotka ovat vuorovaikutuksessa ei-autististen ikätovereiden tai aikuisten kanssa. Tutkimuksessa on siis selvä aukko, ja omassa tohtorintutkimuksessani tarkastelenkin aikuisten autistien keskinäistä vapaamuotoista vuorovaikutusta neurodiversiteettinäkökulmasta. Koska lähestymistapani on kulttuurinen eikä lääketieteellinen, kriteerini tutkittavien autistisuudelle on itseidentifioituminen. Näin minun on myös mahdollista tavoittaa alidiagnosoituja aikuispopulaatioita (Stewart ym., 2025; Lewis, 2017). Tutkimusaineistoni koostuu videoiduista ryhmäkeskusteluista ja haastatteluista.

Ryhmäkeskusteluissa tutkimuksen osallistujat pelaavat omaehtoisesti pöytäroolipelejä luonnollisissa konteksteissa. Pöytäroolipelien pelaaminen on hyvä esimerkki kiinnostuksenkohteisiin perustuvasta sosiaalisuudesta, ja kuten Atherton ym.(2025) ovat osoittaneet, pelisessioista muodostuu luontevasti sellaisia jaettujen nautintojen, tavoitteiden ja käytäntöjen ympärille rakentuvia yhteenkuuluvuustilanteita, joita Aiston ym. (2025) pitävät suotuisina autistisen kommunikoinnin tarkastelun konteksteina. Kuvaan pelisessiot vähintään kahdella videokameralla, jotka on sijoitettu siten, että kaikkia osallistujia voidaan havainnoida vähintään kahdesta kuvakulmasta. Annotoin videotallenteet ELAN-ohjelmassa keskusteluanalyttisin menetelmin. Näin pystyn pureutumaan yksityiskohtaisella tasolla luonnollisessa ympäristössä tapahtuvaan multimodaalisen vuorovaikutuksen.

Haastatteluissa keskitytään osallistujien kielelliseen taustaan, vuorovaikutuskäytäntöihin, asenteisiin ym. sekä siihen, miten he käyttävät eri semioottisia resursseja (Kusters ym., 2017), ja haastattelen osallistujia puolistrukturoidusti niin yleisellä tasolla kuin peilaten videoituihin ja analysoituihin ryhmäkeskusteluihin. Kommunikoinnin havainnointia ja sen jälkeen tapahtuvaa haastattelua havainnoituun kommunikointiin liittyen on aiemminkin käytetty yhdistettynä menetelmänä autistien tutkimuksessa (esim. Koteyko ym., 2025), ja vastaavia menetelmiä on sovellettu myös esimerkiksi viittomakielentutkimuksessa Suomessa (Puupponen ym., 2024).

Lähteet

- Aiston, J., Koteyko, N., & van Driel, M. (2025). Discourse-based approaches to autistic focussed interests: Understanding shared focus, mutual accommodation, and multimodal expression. *Applied Linguistics*, amaf006. <https://doi.org/10.1093/applin/amaf006>
- Atherton, G., Hathaway, R., Visuri, I., & Cross, L. (2025). A critical hit: Dungeons and Dragons as a buff for autistic people. *Autism*, 29(2), 382–394. <https://doi.org/10.1177/13623613241275260>
- Koteyko, N., Van Driel, M., Billan, S., Barros Pena, B., & Vines, J. (2025). Stigma Management Strategies of Autistic Social Media Users. *Autism in Adulthood*, 7(3), 273–282. <https://doi.org/10.1089/aut.2023.0095>
- Kusters, A., Spotti, M., Swanwick, R., & Tapio, E. (2017). Beyond languages, beyond modalities: Transforming the study of semiotic repertoires. *International Journal of Multilingualism*, 14(3), 219–232. <https://doi.org/10.1080/14790718.2017.1321651>
- Lewis, L.F. (2017). A Mixed Methods Study of Barriers to Formal Diagnosis of Autism Spectrum Disorder in Adults. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 47(8), 2410–2424. <https://doi.org/10.1007/s10803-017-3168-3>
- Puupponen, A., Hodge, G., Anible, B., Salonen, J., Wainio, T., Keränen, J., Hernández, D., & Jantunen, T. (2024). Opening up Corpus FinSL : enriching corpus analysis with linguistic ethnography in a study of constructed action. *Linguistics*, Early online. <https://doi.org/10.1515/ling-2023-0196>
- Stewart, G. R., & Happé, F. (2025). Aging Across the Autism Spectrum. *Annual Review of Developmental Psychology*, 7, 4.1–4.24. <https://doi.org/10.1146/annurev-devpsych-111323-090813>

The Great Slopification: Tracking the Semantic Shift of "Slop" in the Generative AI Era

Joonas Luukkonen (University of Eastern Finland)

The rapid commercialisation of Generative Artificial Intelligence (AI) has precipitated significant disruptions not only in digital ecosystems but also in the lexicons used to describe them. This poster presents a multi-corpus diachronic analysis of the noun "slop" to trace its abrupt semantic pejoration from a physical descriptor (e.g., animal feed, custodial plumbing) into a widespread digital pejorative describing low-effort, high-volume synthetic media.

I compiled and analysed over 40,000 contextual occurrences of "slop" across three disparate linguistic environments: (1) a pre-2020 historical baseline using the Corpus of Contemporary American English (COCA); (2) a developer-centric professional register via the Hacker News API; and (3) an informal, consumer-driven register collected via the PullPush Reddit API, subdivided into "Creatives," "Consumers," and "Enthusiasts."

Using Mutual Information (MI) scores to identify statistically significant collocates, the poster demonstrates a complete semantic divergence. The COCA baseline confirms "slop" was historically anchored in literal, agricultural contexts (MI collocates: pigs, eats, sink). However, starting in 2024, the web corpora exhibit a severe pejorative shift (MI collocates: AI, generated, soulless, garbage).

Furthermore, the time-series timeline mapping reveals perfectly synchronised inflection points tied to real-world technological milestones. Following the mainstream integration of AI into public search architecture (e.g., Google AI Overviews) in early 2025, Reddit communities exhibited a synchronised frequency explosion, suggesting the spontaneous, grassroots adoption of "slop" as a vital friction-marker by the general public. Conversely, the developer-focused Hacker News corpus peaked six months later, utilising the term to describe the technical debt of LLM-generated code. Ultimately, this study empirically quantifies how rapidly online communities construct novel semantic boundaries in response to sudden technological degradation.

References

Davies, M. (2008-). The Corpus of Contemporary American English (COCA). Available online at <https://www.english-corpora.org/coca/>.

Hacker News API. (2026). Y Combinator. Retrieved via Algolia API.

PullPush API. (2026). Reddit Data Archive. Available online at <https://pullpush.io/>.

Tutkimushanke Finskasta tasavertaisesti saavutettava kieli (FinTaSKi)

Saija Merke (Åbo Akademi), Johanna Haapala (Hanken), Karita Suomalainen (Åbo Akademi), Jutta Rosenberg (Åbo Akademi) & Ida Rebers (Åbo Akademi)

Finskasta tasavertaisesti saavutettava kieli (FinTaSKi) on tutkimushanke, jossa tarkastellaan suomen kieleen liittyvää osaamista ja sen hallintaa yhdenvertaisuuskysymyksenä Suomen ruotsinkielisen väestön näkökulmasta. Finska eli suomi toisena kotimaisena kielenä on ruotsia äidinkielenään puhuville oppilaille ja opiskelijoille pakollinen oppiaine peruskoulussa, lukiossa ja useimmissa ammatillisissa oppilaitoksissa. Myös korkeakouluissa koulunsa ruotsiksi käyneiden on opiskeltava suomea ja myös todistettava suomen kielen taitonsa. Suomen kieli on Suomessa valtakieli ja sitä tarvitaan monella yhteiskunnan osa-alueella ja erityisesti työelämässä, minkä vuoksi ruotsinkielisen väestön on tärkeää pystyä käyttämään suomea ruotsin ja muiden kielten rinnalla elämänsä eri osa-alueilla. Vaikka ruotsinkielisen väestön finskan osaamista on pidetty yleisesti ottaen vahvana, kansallisissa ruotsinkielistä koulutusta ja oppimista koskevissa selvityksissä (esim. Toropainen 2010; Nummela & Westerholm 2020; Åkerlund ym. 2022; Juurakko-Paavola 2024) on jo pitkään todettu kasvava polarisaatio kaksikielisten, suomea hyvin hallitsevien nuorten ja toisaalta ruotsinkielisillä alueilla elävien nuorten välillä, jotka eivät juuri käytä suomea arjessaan. Finskan käyttämiseen ja oppimiseen liittyy usein myös paineita ja pelkoja esimerkiksi vääränlaisen finskan käyttämisestä (Haapala 2025).

Tässä tutkimushankkeessa tarkoituksenamme on tarkastella finskan opetusta ja oppimista toisella asteella ja korkeakouluun siirryttäessä ja selvittää, miten ruotsinkielisen väestön finskan osaaminen ja siihen liittyvät asenteet tulevat esille finskan oppitunneilla ja nuorten elämässä ylipäätään. Finskaan liittyviä kielikäsitteitä ja -kokemuksia on tutkittu aiemmin jonkin verran haastattelujen ja kyselytutkimusten avulla (Högnabba 2020; Haapala 2025). Nämä selvitykset ja tutkimukset ovat osoittaneet muun muassa sitä, että suomea hahmotetaan usein haastavan kieliopin kautta mutta toisaalta myös sitä, että suomea hyvin oppineet yhdistävät oppimisensa oman elämänsä kannalta merkityksellisiin tilanteisiin (ks. erityisesti Haapala 2025).

Tässä hankkeessa jalkaudumme kouluihin ja tarkastelemme etnografisen ja keskusteluanalyttisen menetelmän avulla, miten finskan oppitunneilla käytännössä opiskellaan ja opitaan finskaa. Tallennamme aineistoksi opetuskeskusteluja eli luokahuonevuorovaikutusta, jolla on pedagoginen tavoite, sekä nuorten ja tutkijoiden kesken käytyjä kansatutkimuskeskusteluja.

Lähteet

Haapala, J. (2025) Oppimisen mahdollistajia ja esteitä. Suomenruotsalaisten asiantuntijatyöntekijöiden kokemuksia suomen kielen käytöstä ja oppimisesta. *Sananjalka* 67, s. 194–217.

Högnabba, O. (2020) *Tutkimus yksi- ja kaksikielisten ruotsia äidinkielenään puhuvien asenne-eroista suomen kieltä kohtaan kaksikielisellä paikkakunnalla*. Pro gradu -avhandling. Åbo: Åbo Akademi.

Juurakko-Paavola, T. (2024). *Selvitys toisen kotimaisen kielen ylioppilastutkinnon pakollisuuden poistamisen vaikutuksista Suomen kielitaidon kannalta. Utredning om vilka konsekvenser slopandet av det andra inhemska språket som obligatoriskt ämne i studentexamen har för språkkunskaperna i Finland*. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Nummela, Y. & A. Westerholm (2020) ”Det är bra att börja i tid”. Undervisningen i finska i de svenskspråkiga skolorna. *Opetushallitus: Rapporter och utredningar 2020:5*.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/det_ar_bra_att_borja_i_tid.pdf

Toropainen, O. (2010) Utvärdering av läroämnet finska i den grundläggande utbildningen 2009.

Inlärningsresultaten i finska enligt A-lärokursen och den modersmålsinriktade lärokursen i årskurs 9 våren 2009. *Uppföljningsrapporter 2010:1*. Opetushallitus.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/129700_utvardering_av_laroamnet_finska_i_den_grundlaggande_utbildningen1.pdf

Åkerlund, C., J. Marjanen & E. Peltola (2022) A-finska kunskapsutveckling från åk 6 till åk 9. Nationella centret för utbildningsutvärdering, Publikationer 24: 2022. *Nationella centret för utbildningsutvärdering*.

<https://www.karvi.fi/sv/publikationer/finska-kunskapsutveckling-fran-ak-6-till-ak-9>

Ekologisen humanismin tutkimusverkoston esittely

Anne Mäntynen (Helsingin yliopisto), Iris Helinä (Helsingin yliopisto), Emmi Lahti (Helsingin yliopisto), Terhi Ainiala (Helsingin yliopisto), Reeta Holopainen (Helsingin yliopisto) & Pirjo Kristiina Virtanen (Helsingin yliopisto)

Esittelemme posterissa Helsingin yliopistossa vuonna 2026 perustettua ekologisen humanismin tutkimusverkostoa: sen taustoja, tavoitteita ja toimintaa. Ekologinen humanismi on nouseva, tieteenalojen rajat ylittävä suuntaus, jonka vaikutus näkyy eri tieteenaloilla menetelmällisesti ja teoreettisestikin eri tavoin, esimerkiksi kielentutkimuksessa ekolingvistisenä ja kirjallisuudentutkimuksessa ekokriittisenä suuntauksena. Ekologinen humanismi on laajemmin osa tutkimuksen kestävyys siirtymää ja posthumanistista käännettä. Ihmisen ja luonnon keskinäistä riippuvuutta sekä ekologisen oikeudenmukaisuuden läsnäoloa ja ihmisen vastuuta humanistisessa tutkimuksessa korostava suuntaus on voimistunut nopeasti.

Ekologisen humanismin tutkimusverkoston tavoitteena on saattaa yhteen ekologisen humanismin tutkijat ja luoda uusia, monitieteisiä suhteita ja tukea tutkimus- ja opetusyhteistyötä. Verkosto tukee yhteisöllisyyttä sekä uuden, monialaisen ja tieteidenvälisen tutkimuksen ja opetuksen tekemistä Helsingin yliopistossa – ja yhteistyössä muiden yliopistojen ja toimijoiden kanssa. Tutkimusverkosto on avoin, alan teemoista ja kehittämisestä kiinnostuneiden innostava yhteisö, jossa alan kysymyksiä tehdään näkyviksi ja keskusteltaviksi myös tiedeyhteisön ulkopuolella.

Monikielisyys ja kääntäminen muuttuvassa tutkijan työssä: käytännöllisiä ja tieteenfilosofisia näkökulmia

Esa Penttilä (Itä-Suomen yliopisto), Helka Riionheimo (Itä-Suomen yliopisto), Juho Suokas (Itä-Suomen yliopisto), Erja Vottonen (Itä-Suomen yliopisto) & Elina Kainulainen (Itä-Suomen yliopisto)

”Monikielisyys ja kääntäminen muuttuvassa tutkijan työssä: käytännöllisiä ja tieteenfilosofisia näkökulmia” on Koneen Säätiö rahoittama (2024–2027) tutkimushanke, jossa tutkitaan monikielisyyden ja kääntämisen roolia tutkijan työssä (<https://sites.uef.fi/retra/>). Hankkeen toteuttaa Itä-Suomen yliopiston Humanistisen osaston ReTra-tutkimusryhmä ja se on osa BOMOCULT-tutkimusyhteisön toimintaa.

Hankkeessa tutkitaan monikielisen viestinnän roolia tutkimustyössä ja tutkimusprosessin liittyvää translatorisuutta eli toimintaa, jossa alun perin yhdellä kielellä ilmaistu sisältö esitetään toisella kielellä. Meitä kiinnostavat ammattimaisen käännös- ja tulkkaustoiminnan lisäksi myös ne kieltenvälisen viestinnän muodot, joissa toimijana on ei-ammattimainen tai paraprofessionaali kääntäjä, usein tutkija itse – apuna nykyään myös tekoäly ja konekääntäminen. Kun monikielisestä maailmasta raportoidaan yhdellä kielellä, nykyään usein englanniksi, tutkimukseen väistämättä liittyy kääntämistä. Tämä jää kuitenkin usein vähällä huomiolle, eivätkä tutkijat itsekään välttämättä miellä välittävänsä sisältöä kieleltä toiselle.

Hanke valottaa tätä katveeseen jäänyttä tutkimustyön monikielisyyttä ja kääntämistä yhdistämällä mukaan tieteenfilosofisia näkökulmia. Tarkastelun ytimessä on tutkija: millaisia kääntämisen käytänteitä hänellä on, millainen kieli- ja kääntämiskäsitys hänellä on ja missä määrin hän on tietoinen kääntämisen merkityksestä tutkimustyönsä kokonaisuudessa. Kääntämisen ympärille kietoutuu monia metodologisia ja tutkimuseettisiä haasteita. Fokuksessa on epistemologinen ajattelun muutos: kun tutkijan ymmärrys kääntämisen erityisluonteesta kasvaa, lisääntyy myös ymmärrys tieteellisen tiedon syntymisen luonteesta. Varsinkin ihmistieteellisessä tutkimuksessa tämä syventää aineiston tulkintaa ja vaikuttaa tutkimuksen laatuun. Kääntämisessä ja muussa monikielisessä toiminnassa kieliteknologian ja tekoälysovellusten käyttö lisääntyy suurin harppauksin, ja hankkeessa kiinnitämme huomiota myös siihen, millaisia ovat käännösteknologian mahdollisuudet ja eettiset haasteet.

Posterissa esittelemme hankkeen taustaa ja tavoitteita, suomalaisista ja eurooppalaisista yliopistoista koottuja aineistoja sekä tähän mennessä valmistunutta tutkimusta. Keskeisimmät aineistot on hankittu tutkijoille suunnatulla kyselyllä ja haastatteluilla, joissa on keskusteltu 60 tutkijan ja 14 kieliasiantuntijan (kääntäjän, tulkin tai kielentarkistajan) kanssa. Kerromme myös väitöskirjatutkijoille suunnatusta kurssista Translating research material, jota olemme järjestäneet Itä-Suomen yliopistossa vuodesta 2018 lähtien.

The particle *üldse* ‘at all; ever; generally’ in spoken interaction: A comparison of Estonian teenagers and adults

Andriela Rääbis (University of Tartu)

This presentation examines the use of the particle *üldse* ‘at all; ever; generally’ in spoken interaction among Estonian teenagers (aged 9–18) and adults. The data come from the Corpus of Teenagers’ Language and from the Corpus of Spoken Estonian of the University of Tartu. The analysis includes 500 examples from teenager interaction and 300 from adult interaction and follows the methodological framework of interactional linguistics.

The study investigates the social actions and interactional functions in which *üldse* occurs. The particle is somewhat more frequent in teenager than in adult interaction. In both corpora, three main groups of social actions emerge: stance-taking (assertions, opinions, assessments), questions, and informing. Less frequently, *üldse* appears in complaints and responses, and occasionally in other actions (e.g., reproaches, refusals). A notable difference concerns stance-taking: teenagers predominantly produce assessments based on personal experience, whereas adults more often produce assertions that position them as epistemic authorities. Teenagers also use *üldse* more frequently in questions, while adults use it more often in complaints.

In negative utterances, *üldse* conveys the meaning ‘at all, absolutely (not)’, emphasizing the extreme end of the negative scale. In affirmative contexts, it marks unexpectedness, signals contrast, emphasizes maximality, and generalizes the scope of the utterance. In teenager interaction, *üldse* also co-occurs with superlatives as a maximizer, reinforcing both positive and negative assessments. In questions, *üldse* functions as a negative polarity marker, signals topic shifts, and can also convey reproach (Rääbis 2024). Overall, *üldse* serves both interpersonal and textual functions and its usage is often associated with non-preference, disagreement, or contrast. The findings show how a single particle functions in epistemic positioning, stance-taking, and age-related variation in spoken interaction.

References

Rääbis, Andriela 2024. Functions of the particle *üldse* ‘at all’ in questions in Estonian everyday conversations. – *Journal of Uralic Linguistics* 3 (2), 209–231. <https://doi.org/10.1075/jul.00031.raa>

Interpreting and incorporating experimental and naturalistic language data into a single model

Toni Sarja (University of Eastern Finland)

This poster presents how Russian aspectual verbal pairs are represented in the mental lexicon of second (L2) and heritage (HL) language speakers of Russian. Aspect lies at the core of Russian grammar but at the same time it presents a considerable challenge for those willing to learn the language. This study views aspect acquisition through the lens of connectionist and usage-based models of language, which posit that linguistic knowledge is probabilistic and non-discrete and that linguistic representations are distributed across a network of associations. The aim is to study whether Russian aspectual pairs form an interconnected networks in the learner lexicon, and whether learners have fully developed aspectual distinctions.

Combining both experimental and corpus data, the study is divided into three empirical sections. First, a masked priming study was conducted with Finnish L2 and HL learners of Russian with the aim of investigating how learners process aspectual morphology. The study used prefixed and unprefix aspectual pairs as the stimulus material. Second, corpus data from the Russian Learner Corpus was used to analyze the use of aspectual pairs in context by conducting an error analysis. Third, neural networks were applied to the data, which allowed for examining different types of linguistic data in a single model. These results suggest that while prefixed and unprefix aspectual pairs form an interconnected network in the learner lexicon, learners do not always demonstrate fully developed aspectual distinction between the pairs. These findings suggest that L2 and HL learners are yet to form robust grammatical constraints around aspect. This study contributes to the view that linguistic knowledge is acquired gradually through repeated exposure to the target language.

References

- Granlund, S., Kolak, J., Vihman, V., Engelmann, F., Lieven, E. V. M., Pine, J. M., Theakston, A. L., & Ambridge, B. (2019). Language-general and language-specific phenomena in the acquisition of inflectional noun morphology: A cross-linguistic elicited-production study of Polish, Finnish and Estonian. *Journal of Memory and Language*, 107, 169–194. <https://doi.org/10.1016/j.jml.2019.04.004>
- Eckhoff, H., Janda, L., & Lyashevskaya, O. N. (2017). *Predicting Russian aspect by frequency across genres*. <https://doi.org/10.18710/BIIGT6>

Janda, L. A., & Reynolds, R. J. (2019). Construal vs. redundancy: Russian aspect in context. *Cognitive Linguistics*, 30(3), 467–497. <https://doi.org/10.1515/cog-2017-0084>

Clahsen, H., & Felser, C. (2018). SOME NOTES ON THE SHALLOW STRUCTURE HYPOTHESIS. *Studies in Second Language Acquisition*, 40(3), 693–706. <https://doi.org/10.1017/S0272263117000250>

**Työpajat – Workshoppar –
Workshops – Ruadopajat**

Havaitsemisesta ymmärtämiseen, ymmärtämisestä oppimiseen

Järjestäjät: Pirkko Muikku-Werner (Itä-Suomen yliopisto), Annekatrin Kaivapalu (Helsingin yliopisto), Maisa Martin (Jyväskylän yliopisto)

Useimmat meistä ymmärtävät kieliä paremmin kuin pystyvät niitä tuottamaan, olipa kyse äidinkielestä tai muista kielistä. Kielenoppimisen tutkimuksen valtavirta on kuitenkin kohdistunut kielten puhumiseen ja kirjoittamiseen. Tähän on selkeä syy: konkreettisia kielellisiä tuotoksia on paljon helpompi tutkia kuin ymmärtämisen kaltaista epämääräistä, yksilön päänsisäistä prosessia.

Kielenoppiminen alkaa kuitenkin siitä, että havaitsemme jonkin kielellisen ilmauksen, tulkitsemme sen merkityksen tavalla tai toisella (apuna maailmantieto, tilanne, käänös tms.) ja saamme mahdollisuuden ottaa sen omaan kielelliseen repertuaariimme. Näin tapahtuu käytännössä, vaikka teoreettisessa mielessä emme ehkä koskaan voi olla varmoja siitä, ymmärrämmekö todella, mitä toinen ihminen sanoo, vaan joudummeko tyytymään likiarvoon. Avainasemassa havaitsemisprosessissa on kieltenvälinen samankaltaisuus: oppijat yrittävät jatkuvasti luoda yhteyksiä kohdekielen ja aiemmin opittujen kielten välille keskittymällä erojen sijasta yhtäläisyyksiin.

Työpajan järjestäjät esittelevät tutkimusta, joka kohdistuu (suku)kielten väliseen samankaltaisuuteen ja sen hyödyntämiseen uuden kielen ymmärtämisessä. Tällaista tutkimusta on tehty erityisesti REMU (REceptive MULTilingualism) -hankkeessa, jossa on tarkasteltu varsinkin suomalaisten ja virolaisten mahdollisuuksia ja tapoja ymmärtää toistensa kieltä. Reseptiivinen monikielisyys voidaan nähdä sekä vuorovaikutuksen keinona (kukin puhuu omaa kieltään, toiset ymmärtävät sitä) että kielenoppimisen resurssina.

Kutsumme työpajaamme kaikenlaisia esityksiä, joissa tarkastellaan kielen ymmärtämistä.

Näkökulmat voivat olla monenlaisia ja kohdistua mihin tahansa kielenymmärtämisen osa-alueeseen. Tutkimusmenetelmät voivat olla yhtä hyvin perinteisen kielitieteellisiä kuin teknologiaa hyödyntäviäkin. Tutkittavat kielet voivat myös olla mitä tahansa, olemassa olevia tai keinotekoisia. Pääasia on, että tutkimuskysymykset käsittelevät jotenkin kielellisen ilmauksen vastaanottamista ja tulkintaa.

Työpajassa käytetään kaikkia kieliä, joita esiintyjät haluavat käyttää. Erityisesti toivotaan esityksiä suomen sukukielillä (esim. viro, karjala, meänkieli, kveeni) siten, että kuulijoita autetaan ymmärtämään niitä antamalla ennakkoon sanoja tai käyttämällä suomenkielisiä dioja. Samoin ovat tervetulleita ymmärtämistä koskevat esitykset muilla kielillä (esim. ruotsi, englanti).

Ymmärtämisen kehittyminen suomen sukukielten kursseilla: havaintoja oppimispäiväkirjoista

Annektrin Kaivapalu (Helsingin yliopisto)

Toisen ja vieraan kielen oppiminen alkaa ymmärtämisestä: ennen kuin opittavaa kieltä on mahdollista tuottaa, on siitä edes jotain ymmärrettävä. Kielenoppijan ymmärtämistaidot, lukeminen ja kuullun ymmärtäminen, kehittyvät yleensä tuottamistaitoja, kirjoittamista ja puhumista, nopeammin. Reseptiivisissä taidoissa oppijat tavoittavat myös yleensä korkeamman kielitaitotason. Reseptiivisten taitojen kehittymisen tutkimus on silti verrattuna kielitaidon produktiivisiin osa-alueisiin jäänyt vähemmälle huomiolle. Reseptiivisten ja produktiivisten taitojen vuorovaikutuksesta kielitaidon kehittämisessä on myös melko niukasti tutkimustietoa.

Esitelmässäni tarkastelen kohdekielen ymmärtämisen kehittymistä Ringbomin neljävaiheisen kielenoppimismallin (2007) valossa. Mallissa eritellään neljä tyyppiä oppimista: 1) elementtien oppiminen ymmärtämistä varten, 2a) elementtien oppiminen tuottamista varten ja 2b) järjestelmän oppiminen ymmärtämistä varten sekä 3) järjestelmän oppiminen tuottamista varten. Kaikissa näissä vaiheissa kieltenvälinen samankaltaisuus ja sen havaitseminen ovat relevantteja, vaikka hieman eri tavoin. Pohdiskelu keskittyy kielielementtien ja kielijärjestelmän siirtovaikutukseen ja näiden yhteistoimintaan ymmärtämisen oppimisessa. Tavoitteena on selvittää, mitkä elementtien ymmärtämisen pohjalle rakentuu ymmärrys kielijärjestelmän toimimisesta.

Tarkastelu pohjautuu Helsingin yliopiston tutkimushankkeen *Vertailusta virtaa: pitkittäisnäkökulma kielitietoisuuden kehittymiseen* puitteissa kerättyyn viron, saamen, unkarin, vepsän, liivin ja mokšan kurssien oppimispäiväkirja-aineistoon. Oppimispäiväkirjoissa oppijat ovat kuukauden välein tehneet havaintoja kieltenvälisistä yhtäläisyyksistä ja eroista sekä reflektoineet oppimisprosessiaan. Aineiston analyysissä hyödynnetään laadullista sisältöanalyysia.

Lähteet

Ringbom, Håkan 2007. *Cross-linguistic similarity in language learning*. Clevedon: Multilingual Matters.

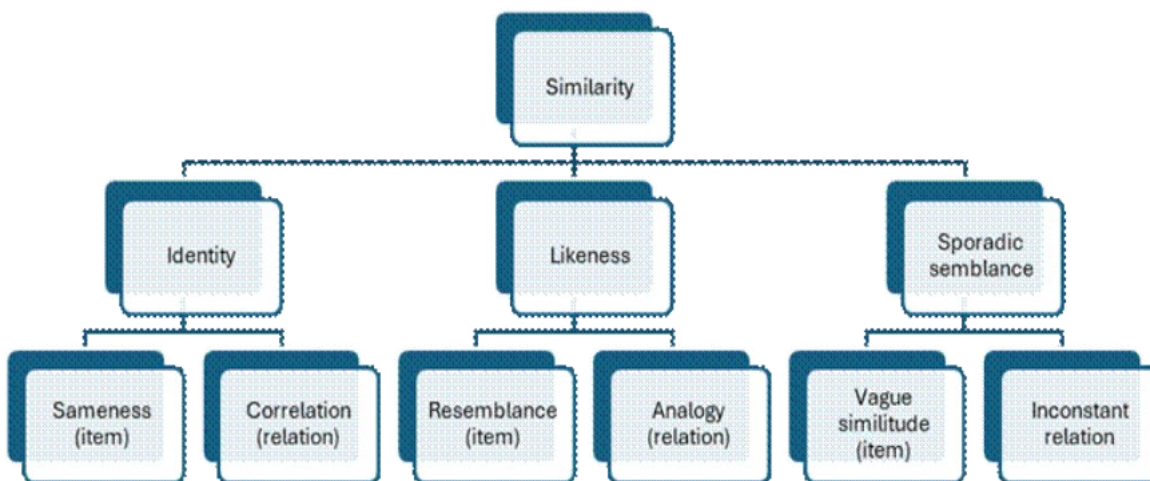
<https://blogs.helsinki.fi/vertailusta-virtaa/>

Samankaltaisuus ymmärtämisen ja oppimisen apuna

Maisa Martin (Jyväskylän yliopisto)

Kielten välinen samankaltaisuus auttaa uuden kielen ymmärtämisessä ja sen myötä oppimisessa. Uuden oppiminenhan yleensäkin rakentuu sille, mitä jo ennestään osaa tai tietää. Tuttujen seikkojen huomaaminen tuo myös oivaltamisen iloa ja lisää siten motivaatiota. Samankaltaisuus kielten välillä voi kuitenkin olla monenlaista ja monitasoista, joskus helppoa huomata, joskus näkyvää vain kielentutkijoille.

Alla olevassa kaaviossa on esitelty yksikköjen ja systeemien samankaltaisuuden asteita (Kaivapalu & Martin 2014). Siinä samankaltaisuus on esitetty kolmitasoisena: identtisyys eli samuus, samanlaisuus ja satunnainen, epämääräinen samantapaisuus, jossa ilmiöt vain jotenkin muistuttavat toisiaan.

Selvintä on yksikköjen samuus. Havaitsemisen vaikeusaste kasvaa, kun kuviossa siirrytään vasemmalta oikealle, mutta systeemien samankaltaisuutta on joka tasolla yksikköjen samankaltaisuutta vaikeampi huomata, sehän vaatii tarkasteltavaksi laajemman aineiston, joka ei ole puhetilanteissa saatavilla.

Samankaltaisuus voi olla todellista tai oletettua (Ringbom 2007), mutta oppimisen kannalta tällä erolla ei välttämättä ole merkitystä.

Kielellisen muodon samankaltaisuuden havaitseminen ei kuitenkaan takaa ilmauksen ymmärtämistä, johon vaikuttavat lukuisat muut tekijät. Muodon samankaltaisuus ei aina ole merkityksen samuutta.

Ymmärtämiseen vaikuttavat monet tilanteiset tekijät ja ajatusketjut voivat olla monipolvisia ja johtaa vääräänkin lopputulokseen. Sekään ei välttämättä ole haitaksi oppimiselle, virheethän ovat oppimisen edellytys.

Pohdiskelen esitelmässäni, millainen samankaltaisuus on avuksi. Tarkastelen ymmärtämistä kussakin kuvion samankaltaisuustilanteessa esimerkkien avulla ja nostan esiin joitakin keinoja, joilla samankaltaisuuden havaitsemista ja hyödyntämistä voisi tietoisesti kohentaa.

Lähteet

Kaivapalu, A. – Martin, M. 2014: Measuring Perceptions of Cross-Linguistic Similarity between Closely Related Languages: Finnish and Estonian Noun Morphology as a Testing Ground. In Paulasto, H. – Meriläinen, L. – Riionheimo, H. – Kok, M. (Eds.) *Language Contacts at the Crossroads of Disciplines*, 283–318. Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing.

Ringbom, H. 2007. *Cross-linguistic Similarity in Foreign Language Learning*. Clevedon: Multilingual Matters.

Independent, guided, described, and interpreted perception in the daily life of a person with deafblindness

Russ Palmer (University of Oulu), Stina Ojala (University of Turku) & Riitta Lahtinen (Finnish Deafblind Association)

Perception is usually understood as an independent action for an individual, but for a person with deafblindness perception may also be realised as a dialogue through guiding, description or interpreting.

Independent perception is a stereotypical and known phenomenon; an object or a circumstance is perceived independently. For most of us independent perception is constantly present but for a person with deafblindness independent perception by active touch with its exploratory potential (Gibson, 1962), may be enhanced by guided, described, and interpreted perception.

Guided perception is the first type of shared action between two people (Lahtinen, Palmer & Lahtinen, 2010). Here, the accompanying person guides the person with deafblindness to an object. After this, the person with deafblindness, continues to explore it haptically, and by haptic exploration is able to perceive it. In guided perception the other person's input happens in the beginning and after the initial guiding, the person with deafblindness continues the perception event independently.

Described perception is the second type of shared action between two people (ibid.). In this event, the accompanying person guides the person with deafblindness to an object. When the person with deafblindness explores the object haptically, the accompanying person continues to describe the object accordingly. Here the accompanying person's input is present for a longer time than in the guided perception. Nevertheless, there is a space and time for independent haptic exploration.

Interpreted perception is a fully shared action between two people (ibid.). This enables the person with deafblindness to have a percept of an object even though it cannot be touched. This requires an on-going interaction between a person with deafblindness and the accompanying person sharing the experience. Here it may be that the percept of the person with deafblindness does not resemble the actual object well.

References

Lahtinen, R., Palmer, R. & Lahtinen, M. (2010). *Environmental Description*. A1 Management UK.

Gibson, James J. (1962). Observations on Active Touch. *Psychological Review* 69, 6. 477–491.

Vuorovaikutusaineiston ja kokeellisen aineiston yhdistäminen puheenymmärtämisen tutkimuksessa

Maija Tervola (Tampereen yliopisto) & Taina Pitkänen (Tampereen yliopisto)

Ymmärtäminen perustuu sekä kielelliseen että ei-kielelliseen tietoon. Ammatillisissa tilanteissa puheen ymmärtäminen nojaa vahvasti myös ammatilliseen tietoon ja ammatillisen toiminnan tavoitteisiin. Tässä esityksessä kuvaamme kokeellisen tutkimusasetelman, jossa tarkastellaan kielellisten elementtien tunnistamisen ja ei-kielellisen holistisen päättelyn, mukaan lukien ammatillisen tiedon ja maailmantiedon, rooleja ymmärtämisessä. Pystyäksemme tarkastelemaan ammatillista, eikielellistä tietoa erillään kielellisestä tiedosta, havainnoimme tiettyä ammattiryhmää sille tutussa ammatillisessa tilanteessa.

Tutkimuksessamme suomea toisena kielenä puhuvat lääkärit (N=10) raportoivat, mitä ymmärsivät autenttisista lääkärin ja potilaan välisestä vastaanottokeskusteluista. Tutkimuksessa käytetään videoituja suomenkielisen lääkärin ja potilaiden keskusteluja. Niihin yhdistetään koehenkilöiden ääneenajattelumenetelmällä (Bowles 2010) tuottamia suullisia raportteja siitä, mitä ymmärsivät potilaan puheen sisällöstä ja miten sitä tulkistivat. Analyysissämme tarkastelemme videolta kuullun alkuperäisen

puheen ja koehenkilöiden suullisten raporttien semanttista vastaavuutta sekä vertailemme eri koehenkilöiden tekemiä tulkintoja. Havaittujen epäyhteneväisyyksien perusteella teemme johtopäätöksiä kielellisten elementtien tunnistamisen ja holistisen prosessoinnin, mukaan lukien kontekstuaalisen ja ammatillisen päättelyn, rooleista.

Tuloksissa erittelemme, kuinka puheen ymmärtämisessä osa merkityksistä tulee kielen kautta ja osa tilanteisen ja muun tiedon hyödyntämisen kautta (ks. esim. Garrod & Terras 2000; Wagner & Wagner 2025). Osoitamme, että kielelliset elementit – leksikaaliset ja kieliopilliset vihjeet – ovat merkityksen rakentumisessa aiemmin ajateltua ratkaisevammassa roolissa, kun taas kontekstuaalinen päättely voi joko helpottaa tai haitata ymmärtämistä. Esitelmässä keskitymme erityisesti kahden erilaisen aineiston rooliin ymmärtämisen tutkimuksessa. Tutkimuksemme osoittaa, että käyttämällä sekä vuorovaikutusaineistoa että kokeellista ääneenajatteluaineistoa voidaan puheen kokonaisvaltaista prosessointia tutkia empiirisesti. Ymmärtämisprosessia voidaan eritellä siten, että on mahdollista erottaa toisistaan erilaisia merkityksen lähteitä, jotka kietoutuvat yhteen muodostaen ymmärryksen – tai sen puutteen.

Lähteet

Bowles, M. (2010). *The think-aloud controversy in second language research*. Routledge.

Garrod, S. & Terras, M. (2000). The Contribution of Lexical and Situational Knowledge to Resolving Discourse Roles: Bonding and Resolution. *Journal of Memory and Language*, 42 (4): 526–44.

Wagner, E. & Wagner, S. (2025). Listening and Real-world Spoken Language. Teoksessa Wagner, Batty & Galaczi (toim.). *The Routledge Handbook of Second Language Acquisition and Listening*. New York: Routledge.

Historiallisia ja oman aikamme suomalais-ugrialaisten vähemmistökielten korpuksia digitalisaation näkökulmasta /

Historical and Modern Corpora on Finno-Ugric Minority Languages in the Context of Digitalization

Järjestäjät: Riku Erkkilä (Helsingin yliopisto), Niko Partanen (Helsingin yliopisto) & Susanna Virtanen (Tartu Ülikool & Helsingin yliopisto)

Työpajan aiheena ovat suomalais-ugrialaisten vähemmistökielten kenttätyökorpuksen digitoinnin ja avoimen julkaisun nykytila sekä siihen liittyvät haasteet. On itsessään laaja kysymys, kuinka näitä materiaaleja pitäisi saattaa avoimesti nykytutkijoiden ja muiden potentiaalisten ryhmien käyttöön, eikä kaikkia mahdollisia ratkaisuja ole vielä tarkasteltu. Vuosikymmeniä, jopa vuosisatoja etenkin Venäjän alueen vähemmistökieliä on tutkittu kansanrunousaineistojen ja muiden 1800–1900-luvun kenttätyökorpuksen avulla. Viimeisen parinkymmenen vuoden aikana näitä aineistoja on alettu aktiivisesti digitoida ja julkaista avoimesti verkossa. Samaan aikaan tutkijat keräävät ja julkaisevat uusia kenttätyöaineistojaan. Näin aineistoihin saadaan myös arvokasta historiallista näkökulmaa.

Suomalais-ugrialaisten kielten varhaisemmat korpuksat sisältävät rikkaita ja merkityksekkäitä kielimuotoja, joita nykyään ei enää puhuttuna löydä, koska kielet itsessään, kieliyhteisöt ja poliittiset tilanteet ovat muuttuneet. Kokoelmat edustavat usein keräämishetkellä (esim. 1800-luvulla) vanhojen ihmisten puhumaa kieltä ja useita rinnakkaisia murteita. Näin on pyritty kuvaamaan puhuttua kieltä kattavasti. Tästä syystä näiden aineistojen digitoiminen on tavoittelemisen arvoista, mutta ei mitenkään yksioikoisen helposti toteutettavaa. Alkuperäiset tekstikokoelmat on julkaistu painetussa muodossa, usein vaihtelevilla ja monimutkaisilla transkriptioilla. Painetut teokset joudutaan skannaamaan ja oikolukemaan manuaalisesti. Skannatut aineistot eivät ole millään tasolla saavutettavia ilman tekstintunnistusprosessia. Senkin jälkeen aineistoista puuttuu edelleen esim. oman aikamme aineistolle tyypillinen annotaatio. Tästä syystä digitointi vaatii työtä ja ammattitaitoisia tekijöitä, mihin taas tarvitaan rahoitusta. Rahoitusta voi olla vaikea saada, koska rahoittajat eivät näe digitoimintyön arvoa. Digitoinnille pitää tästä syystä keksiä vahvat perustelut – tai jopa keksiä muita ratkaisuja, kuten digitoiminnan integroiminen toisiin tutkimushankkeisiin. Ei ole kuitenkaan itsestään selvää, millaiset digitointi- ja tutkimushankkeen yhdistelmät tuottaisivat parhaan synergiaedun ja molempipuolisen hyödyn.

Digitointiprosessi itsessään, taloudelliset kysymykset, tekijänoikeudet ja muut laillisuus- ja kysymykset sekä erilaiset käytännön haasteet nostavat monenlaisia kysymyksiä pintaan. Työpajan tavoitteena on kerätä tietoa

sekä saatavilla olevista materiaaleista että digitointiprosesseihin liittyvistä haasteista ja niiden ratkaisusta. Työpaja on suunnattu kaikille suomalais-ugrilaisille vähemmistökielille. Sekä historiallisia että oman aikamme korpuksia koskevat esitelmät ovat tervetulleita. Odotamme työpajaan puheenvuoroja seuraavista aiheista:

- digitoinnin käytännöt, haasteet ja rahoitus
- verkkojulkaisu ja digitaalisten alustojen luominen
- tekijänoikeudet ja muut laillisuuskysymykset
- korpusten saavutettavuus ja helppokäyttöisyys

Työpajan kieliä ovat suomi ja englanti.

Udmurt dialectal corpora: What, how, and for whom?

Timofey Arkhangelskiy (University of Hamburg), Nikolai Anisimov (Estonian Literary Museum) & Tatiana Anisimova (University of Tartu)

Compiling sound-aligned dialectal corpora is labor-intensive, which is why there are few of them for the minority Uralic languages. Obviously, they are important for linguistic research, but they can be useful for other audiences as well. We will discuss our experience of a collaborative work between linguists and folklorists working at the intersection of folklore studies and cultural anthropology, focusing on Udmurt, a dialectally diverse language (Maksimov 2009). We will also consider Beserman. Specifically, we will discuss a Beserman multimedia corpus¹ and a cross-dialectal Udmurt corpus. The latter requires further processing and will be merged with the existing (but tiny) sound-aligned Udmurt corpus (Arkhangelskiy & Georgieva 2018).

In the first part of our talk, we will focus on the technical side ('how?'): transcribing in ELAN, rule-based annotation, handling of sensitive information, and publishing online in the Tsa-korpus platform.

In the second part, we will look closely at the content of the cross-dialectal corpus ('what?' and 'for whom?'). It mostly consists of interviews related to the veneration of the dead and other phenomena, conducted by Nikolai Anisimov, who is a folklorist and a native speaker. These texts are of great value both linguistically and anthropologically. We will discuss how both linguists and folklorists benefit from such a

collaboration and demonstrate specific tools we added to the Tsakorpus platform in order to improve the usability for folklorists and anthropologists (full-text view, support for topic tags).

Collaborative work of this kind results in a more accurate interpretation of folklore and mythological data, since a deep understanding of the cultural context, ritual practices, and the local tradition is complemented by linguistic analysis.

1 https://beserman.web-corpora.net/index_en.html

Finally, a corpus containing materials collected by folklorists or anthropologists will probably be of interest to the language community—which is not always the case with corpora compiled exclusively by linguists.

References

Arkhangelskiy, Timofey & Ekaterina Georgieva. 2018. Sound-aligned corpus of Udmurt dialectal texts. In *Proceedings of the Fourth International Workshop on Computational Linguistics of Uralic Languages*, 26–38. Helsinki, Finland: Association for Computational Linguistics. <https://doi.org/10.18653/v1/W18-0203>.

ELAN (Version 7.0) [Computer software]. 2025. Nijmegen: Max Planck Institute for Psycholinguistics, The Language Archive. Retrieved from <https://archive.mpi.nl/tla/elan>.

Maksimov, Sergey. 2009. Kommentarij k kartam “Dialektnoe chlenenie udmurtskogo jazyka” i “Prinadlezhnost’ opornyx punktov k territorial’nym dialektam” [Comments for the maps “Dialectal subdivision of the Udmurt language” and “Distribution of pivot settlements by territorial dialects”]. In Rif Nasibullin, Sergey Maksimov, Vasilij Semenov & Galina Otvavnova (eds.), *Dialektologičeskij atlas udmurtskogo jazyka: karty i kommentarii [Dialectological atlas of Udmurt: Maps and comments]*, vol. 1, 42–48. Izhevsk: *Reguljarnaja i xaotičeskaja dinamika*.

Metadata handling in the INEL project

Timofey Arkhangelskiy (University of Hamburg) & Maria Brykina (University of Hamburg)

The long-term project INEL aims at documentation of endangered or extinct languages, most of them Uralic. Due to the scarcity of data, the only viable data collection strategy is opportunistic: “include anything that is out there”. As a consequence, many of our nine corpora contain very heterogeneous data, making it difficult for linguists to correctly interpret the results of their queries.

Having extensive metadata and being able to use them in search and statistical queries is indispensable in our case. We will discuss the way metadata are structured and used in our corpora. First, we will outline our data model and format (CoMa XML) and present our web-based search platform, Tsakorpus. Then we will focus on four use cases from three corpora of Samoyedic languages. In all of them, a simple corpus-wide search would yield misleading results.

First, we will demonstrate on the examples of Kamas and Selkup that the proportion of Russian borrowings varies a lot between varieties within these languages.

Second, we'll look at the anterior converb in Kamas. The corpus consists of two parts: early texts from full speakers and recordings of the last speakers (see Klumpp 2022). This converb only occurs in the first, smaller, part. It used to be frequent when the language was still spoken, but went extinct in the variety of the last speakers.

Third, there are seven words glossed as ‘river’ in Selkup. A metadata-based analysis reveals that some of these terms are distributed across very different dialects (Glushkov et al. 2013).

Finally, the choice between two apparently synonymous variants of a discourse particle translated as ‘now’ in Nganasan depends on speakers' individual preferences.

Extensive documentation of our data thus allows one to compensate for the lack of balance in the corpus and avoid making wrong conclusions.

References

INEL: The INEL corpora of indigenous Northern Eurasian languages. <https://hdl.han-dle.net/11022/0000-0007-F45A-1>.

Glushkov, Sergey, Aleksandra Baidak & Natalya Maksimova. 2013. Dialekty sel'kupskogo jazyka [Selkup dialects]. In N. Tuchkova, S. Glushkov, E. Kosheleva, A. Golovnyov, A. Baidak & N. Maksimova (eds.), *Sel'kupy. Ocherki traditsionnoj kul'tury i sel'kupskogo jazyka* [Selkups: Surveys of traditional Selkup culture and language], 49–63. Tomsk: TSUP.

Klumpp, Gerson 2022. Kamas. In Marianne Bakró-Nagy, Johanna Laakso, and Elena Skribnik (eds.), *The Oxford Guide to the Uralic Languages*. Oxford: Oxford University Press.

Suomalais-Ugrilaisen Seuran julkaisemat aineistot korpuksina

Riku Erkkilä (Helsingin yliopisto)

Suomalais-Ugrilainen Seura (SUS) on julkaissut aineistoja lähes kaikista uralilaisista kielistä. Merkittävä osa näistä on kerätty SUS:n rahoittamalla kenttätyömatkoilla 1880-luvulta aina ensimmäiseen maailmansotaan asti (Salminen 2008: 26–36, 99–101), mutta myös myöhemmin kerättyjä aineistoja on julkaistu (esim. Munkácsi & Fuchs 1952; ks. myös Salminen 2008: 151–155).

Tässä esitelmässä pohdin sitä, voiko näitä aineistoja käyttää korpuksina. Korpuksella tarkoitan esitelmässä nimenomaan aineistokokoelmaa, jota käytetään modernissa korpuslingvistiikassa (Gilquin & Gries 2009: 6). Tällaiselle aineistolle on esitetty erilaisia kriteerejä, esimerkiksi kattavuus (representativeness; Biber 1993; Stefanowitsch 2020: 28–36; Ädel 2020: 4–6), eli se, että korpus sisältää mahdollisimman kattavasti erilaisia tekstejä, autenttisuus (Gilquin & Gries 2009: 6; Stefanowitsch 2020: 23–28), eli se, että aineiston kieli on tuotettu luonnollisessa tilanteessa, ja koko (Biber 1993: 247–248; Stefanowitsch 2020: 37–38; Ädel 2020: 8). Lisäksi saavutettavuus, esimerkiksi korpuksen digitaalisuus ja annotaatio (Gilquin & Gries 2009: 6)

Suurten tutkimusmatkojen aikana kerätty, samoin kuin ilmeisesti myöhempikin, on koottu alun perin Heikki Paasoselle esitettyjen kriteerien perusteella (Salminen 2008: 31–33) Nämä ovat eri mordva(laiskielte)n murteiden aineisto sanakirjaa varten, aineisto, josta käy ilmi kiel(t)en kieliopillinen rakenne sekä folkloretekstit (Korhonen 1986: 146). Kerätyt aineistot edustavat useimmista kielistä varhaisinta saatavilla olevaa aineistoa. Lisäksi informanteista on yleensä olemassa suhteellisen hyvät sociolingvistiset tiedot, kuten ikä ja synnyinpaikka. Aineistojen koko vaihtelee suuresti. Esimerkiksi Paasosen Mordwinische Volksdichtung käsittää painettuna yhteensä yli 4000 sivua (luku sisältää tekstit ja niiden käännökset; Salo 2010: 78–79), kun taas esimerkiksi Kildinlappische Sprachproben (Itkonen & Lehtiranta 1985) on vain noin sata sivua käännökset mukaan luettuna. Ainakin osa teksteistä on kerätty autenttisissa tilanteissa (ks. Salo 2010: 67).

On ilmeistä, että SUS:n aineistot ovat varsin kattavia, mutta aineiston autenttisuus ja koko vaihtelevat. Aineistojen suurin heikkous korpusten kriteereihin nähden on, että suurin osa niistä ei ole digitaalisesti saatavilla, eikä niissä ole annotaatiota. Jos SUS:n aineistoja käytetään korpuksina, nämä rajoitteet on otettava huomioon.

Lähteet

- Biber, Douglas 1993: *Representativeness in corpus design*. – *Literary and Linguistic Computing* 8 (4) s. 243–257.
- Gilquin, Gaëtanelle – Gries, Stefan Th. 2009: Corpora and experimental methods. A state-of-the-art review. – *Corpus Linguistics and Linguistic Theory* 5 (1) s. 1–26. <https://doi.org/10.1515/CLLT.2009.001>.
- Itkonen, Erkki – Lehtiranta, Juhani (toim.) 1985: *Kildinlappische Sprachproben*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 191. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Korhonen, Mikko 1986: *Finno-Ugrian language studies in Finland 1828–1918*. The history of learning and science in Finland 1828–1918 11. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica.
- Munkácsi, Bernhard – Fuchs, D. R. (toim.) 1952: *Volksbräuche und Volksdichtung der Wotjaken*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 102. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Salminen, Timo 2008: *Aatteen tiede. Suomalais-Ugrilainen Seura 1883–2008*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1172. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Salo, merja 2010: Heikki Paasonen – Mittavan aineiston kerääjä ja keräyttävä sekä jälkipolvien työllistäjä. – Paula Kokkonen & Anna Kurvinen (toim.), *Kenttäretkistä tutkimustiedoksi* s. 57–106. Uralica Helsingensia 4. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Stefanowitsch, Anatol 2020: *Corpus linguistics. A guide to the methodology*. Textbooks in Language Sciences 7. Berlin: Language Science Press. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3735822>.
- Ädel, Annelie 2020: Corpus compilation. – Magali Paquot & Stefan Th. Gries (toim.), *A practical handbook of corpus linguistics* s. 3–24. Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-46216-1_1.

Tracing a long path to the Enets corpus: between fieldwork and legacy data

Olesya Khanina (University of Helsinki) & Andrey Shluinsky (Humboldt Universität zu Berlin)

We will provide an overview of how the glossed Enets corpus (Shluinsky et al. 2024) was created. The corpus is a digital dataset, available online. Arkhipov & Shluinsky (2025) is a user's guide to the corpus, which documents its structure and scope, as well as gives credit to all people who contributed to its creation for over more than a half of a century: speakers, archive owners, linguists, and technical assistants. However, it does not cover many other practical aspects that have been raised by the workshop organisers as worthy of a scholarly discussion: e.g. digitization as a process, obtaining financial support, time scales, challenges of locating legacy materials scattered over thousand of kilometers, negotiation with archive owners, ethical and copyright-related issues, etc. A separate topic is multi-faceted consolidation and integration of different elements of the legacy data and our own extensive modern recordings, which led to a single corpus with unified conventions.

We will present all stages of the workflow and all participants that contributed to the corpus, and mention separately some challenges we faced and solutions we found. We will also uncover connections and continuity between seemingly distinct types of data: unnamed audio tapes in one archive could feature a story represented simultaneously in writing in other archives. We would digitize the audio and time-align it with the transcription, an amalgam of the previous transcriptions and our own editing based on the actual sound. This way, the more we worked on the corpus, the less clear-cut categorizations would remain, precluding unambiguous attribution of any given record of a corpus to a single source.

The figure summarizes some aspects of work on the corpus, as it developed with time (exemplars of Enets speech are in bold, software used for their editing is in italics).

References

Arkhipov, Alexandre & Shluinsky, Andrey. 2025. *User's Guide to INEL Enets Corpus*. (Working Papers in Corpus Linguistics and Digital Technologies: Analyses and Methodology 11). Szeged: University of Szeged.

Shluinsky, Andrey; Khanina, Olesya; Wagner-Nagy, Beáta. 2025. *INEL Enets Corpus*. Version 1.1. Publication date 2025-12-31. <https://hdl.handle.net/11022/0000-0008-005C-1>. Archived at Universität Hamburg. In: The INEL corpora of indigenous Northern Eurasian languages. <https://hdl.handle.net/11022/0000-0007-F45A-1>

Shluinsky, Andrey & Wagner-Nagy, Beáta. 2024. Enets, In: Behnke, A., & Wagner-Nagy, B. (Eds.). 2024. *Clause Linkage in the Languages of the Ob-Yenisei Area: asyndethic constructions*. Leiden, The Netherlands: Brill.

Ovsjannikova, Maria & Khanina, Olesya. 2018. What happens to a language when it is not spoken any more (evidence from Forest Enets non-finite forms) [Что происходит с языком, когда на нем перестают говорить? (данные нефинитных форм лесного диалекта энецкого языка)], In Semenova, Ks. P. (Ed.). *Small languages in big linguistics [Малые языки в большой лингвистике]*. Conference proceedings. Moscow: Buki Vedi, 151-158.

The INEL corpora of indigenous Northern Eurasian languages: current technical challenges and solutions

Elena Lazarenko (Universität Hamburg) & Aleksandr Riaposov (Universität Hamburg)

In this talk, we present INEL, a long-term project, the aim of which is to develop and publish deeply annotated digital multimodal corpora of Indigenous Northern Eurasian Languages. So far, it has resulted in 9 published corpora, 6 of which represent Uralic languages.

The process of creating a modern corpus is long and arduous. Within the framework of the project, we developed an efficient general workflow. It starts with multifarious source data (printed materials, manuscripts, fieldwork notes, audio recordings) and ends with a thoroughly annotated corpus that has an online search functionality. We are going to provide an illustrative example of the main workflow stages, discussing our solutions and remaining challenges:

1. Digitization. Transkribus has proven to be a useful tool for OCR (Optical Character Recognition) and HTR (Handwritten Text Recognition) tasks. However, some printed volumes that use Finno-Ugric Transcription remain a tough nut to crack even for state-of-the-art OCR models. An extreme example of that is *Juraksamojedische Volksdichtung* (Lehtisalo 1947), in which over 100 unique characters and diacritics were used to render Tundra and Forest Nenets. As a result of our digitization efforts, we published a Lehtisalo-2.0 Transkribus model that was extensively trained using the book.
2. Continuous curation of digital corpora. SIL FieldWorks Language Explorer (FLEX) and the EXMARaLDA package (Schmidt & Wörner 2014) are pieces of software that are integral to our workflow during the annotation stage. Both use different flavors of XML to store the data. Since a lot of the work is done

manually, often by several project members simultaneously, it has become imperative for us to ensure that the data are in order before they are ready for publication. To that end, we implemented an infrastructure that uses Git and Corpus Services (Riaposov & Lazarenko 2024) for daily maintenance of corpus files. A battery of scripts performs fixes essential to the data consistency, highlights the issues that need to be addressed by the linguists, and keeps the data synchronized across the team.

3. Usability of the corpora. Every published INEL corpus is available online via the Tsakorpus platform (<https://tsakorpus.readthedocs.io>), which provides a convenient search interface. The

platform itself regularly gets new features. For instance, a recently published corpus-based dictionary of Forest Enets (Shluinsky 2025) was digitized and thus made interoperable with the INEL Enets corpus; dictionary entries contain links to corpus search results featuring the headword, and vice versa.

References

- Lehtisalo, T. (1947). *Juraksamojedische Volksdichtung*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Schmidt, T & Wörner, K. (2014). *EXMARaLDA*. In: *Handbook on Corpus Phonology*, pp. 402-419. Oxford University Press.
- Shluinsky, Andrey. (2025). *Forest Enets Dictionary* (Studia uralo-altaica 58). Szeged: University of Szeged. DOI: 10.14232/sua.2025.58.
- Riaposov, Aleksandr & Lazarenko, Elena. (2024). Corpus Services: A Framework to Curate XML Corpus Data. In *Proceedings of the 2024 Joint International Conference on Computational Linguistics, Language Resources and Evaluation (LREC-COLING 2024)*, pages 4030–4035, Torino, Italia. *ELRA and ICCL*.
- The INEL corpora of indigenous Northern Eurasian languages. <https://hdl.handle.net/11022/0000-0007-F45A-1>.

From text collections to modern language corpora: Technical considerations and lessons learned

Niko Partanen (University of Helsinki), Jack Rueter (University of Helsinki) & Kristiina Ojala (University of Helsinki)

In recent years, the Finno-Ugrian Society has been working on the digitization of published text collections. The work has primarily taken place within a pilot project funded by the Finnish Association for Scholarly Publishing, which concluded in 2025. Within the project, several text collections in Komi, Erzya, Moksha, and Livonian were processed and brought into the infrastructure at the Language Bank of Finland. Digitization work is done primarily to make the materials more accessible and useful. Thereby, we also need to evaluate how this infrastructure serves the needs of contemporary researchers. Questions gain new complexity when the needs of additional annotations and reuse in general are considered.

We describe the methods and workflow used to carry out the digitization project. Reflecting on the methods used, and even though the results are good, the undertaking was more challenging than anticipated, and some choices may need to be revisited later. Livonian materials have already been briefly discussed by Partanen et al. (2025), but our scope is broader, and we focus on specific questions within the larger infrastructure. These are the character choices in representing the Finno-Ugric transcription in Unicode, and issues related to normalization and restructuring of the materials when they are brought into the Language Bank of Finland's infrastructure.

The text collections often represent spoken language and connect to many spoken language corpora. Many of them have been created in recent years, or they are in the late stages of preparation (Jouste et al. 2022). In some situations, there are also existing recordings of the text collections, which are available in the collections of some other organizations. The next logical and generally beneficial step would be to bring these together. This will bring the work further from digitization towards the creation of entirely new corpora, datasets, and collections, which in turn offer new potential uses. These include, e.g., speech recognition tools and augmented dictionaries and analysers for morphological annotation, on the one hand, but also the contemplation of further questions, on the other, for example: How do we navigate this landscape, making sure that everyone's work is recognized and scarce resources are not used in duplicate efforts?

Lähteet

Jouste, M., Mettovaara, J., Morottaja, P., & Partanen, N. (2022). Archive infrastructure and spoken language corpora for Saami languages in Finland. In *Proceedings of the 6th Digital Humanities in the Nordic and Baltic Countries Conference* (DHNB 2022). RWTH Aachen University.

Partanen, N., Rueter, J., & Ernštreits, V. (2025). Digitization Work at the Finno-Ugrian Society: Livonian Case Study. In *Proceedings of the 10th International Workshop on Computational Linguistics for Uralic Languages* (pp. 112-122).

Kannisto, Munkácsi ja muut – mansin kielen tutkijan digitaaliset aineistot

Susanna Virtanen (Tartu Ülikool & Helsingin yliopisto)

Mansin kielen tutkimuksen perustan ovat luoneet Artturi Kannisto ja Bernát Munkácsi, jotka keräsivät pitkällä kenttätyömatkoillaan (Munkácsi 1888–1889; Kannisto 1901–1905) monipuoliset kansanrunousaineistot (Kannisto 1951, 1955, 1956, 1958, 1959, 1963; Munkácsi 1892a, 1892b, 1893, 1896). Kokoelmina julkaistut aineistot edustavat laajaa murrevarianttien kirjoa. Lisäksi mainittujen tutkijoiden kenttätyöaineistoista koottiin paksut sanakirjat. Vielä 2000-luvun alussa nämä kokoelmat olivat tutkijoiden käytössä vain painetussa muodossa, kunnes niitä alettiin pikkuhiljaa digitoida.

Esitelmässäni käsittelen sekä mainittujen kokoelmien eri digitoituja versioita ja niiden käytettävyyttä että uudempia, nykykieltä edustavia media-aineistoja. Esitykseni perustuu hyvin omakohtaiseen kokemukseen lähes 30 vuoden ajalta. Esittelen mm. Münchenin Ludwig Maximilian -yliopiston ylläpitämän obinugrialaisten kielten tietokannan (OUIDB), Suomalais-Ugrialaisten Seuran digitoimia aineistoja, Szegedin yliopistossa FinUgRevita-hankkeessa tuotetun verkkosanakirjan sekä prof. Ulla-Maija Kulosen (nyk. Forsberg) Akatemia-hankkeen (2003–2004) piirissä toimitetut digitoidut aineistot. Keskityn aineistojen toimivuuteen sekä käytettävyyden ja saavutettavuuden haasteisiin. Pyrin esitelmälläni vastaamaan kysymykseen, mitä digitaalisia aineistoja mansin tutkijalla on tällä hetkellä käytössään, mitä lähiaikoina on odotettavissa, ja mitä voisimme vielä tarvita.

Lähteet

Kannisto, Artturi 1951: *Wogulische Volksdichtung I. Texte Mütischen Inhalts*. Toim. Matti Liimola. SUST 101. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

Kannisto, Artturi 1955: *Wogulische Volksdichtung II. Kriegs- und Heldensage*. Toim. Matti Liimola. SUST 109. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

Kannisto, Artturi 1956: *Wogulische Volksdichtung III. Märchen*. Toim. Matti Liimola. SUST 111. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

Kannisto, Artturi 1958: *Wogulische Volksdichtung IV. Bärenlieder*. Toim. Matti Liimola SUST 114. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

Kannisto, Artturi 1959: *Wogulische Volksdichtung V. Aufführungen beim Bärenfest*. Toim. Matti Liimola. SUST 116. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

Kannisto, Artturi 1963: *Wogulische Volksdichtung VI. Schicksalslieder*. Toim. Matti Liimola. SUST 134. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

Munkácsi, Bernát 1892a: *Vogul népköltési gyűjtemény I*. Budapest: Reguly Társaság.

Munkácsi, Bernát 1892b: *Vogul népköltési gyűjtemény II*. Budapest: Reguly Társaság.

Munkácsi, Bernát 1893: *Vogul népköltési gyűjtemény III*. Budapest: Reguly Társaság.

Munkácsi, Bernát 1896: *Vogul népköltési gyűjtemény IV*. Budapest: Reguly Társaság.

Keskiajan ja uuden ajan alun tekstien monimuotoiset aineistot

– uusia menetelmiä, näkökulmia ja tutkimuksen kohteita

Järjestäjä: Kirsi-Maria Nummila (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura)

Työpajamme aiheena on vanhoja kirjallisia tekstejä käsittelevän kielentutkimuksen monimuotoiset aineistot, niiden valmistaminen, käyttö ja aineistoihin perustuva tutkimus. Työpajan esitelmissä keskiössä on ennen kaikkea aineisto: mistä se on peräisin, minkälaista se on, minkälaisia mahdollisuuksia ja rajoituksia siihen liittyy, mitä se kertoo ja mitä jättää kertomatta.

Vanhoihin teksteihin liittyvässä kielentutkimuksessa kohteena tai aineistona on tietty teksti tai tiettyjen tekstien joukko. Aineistona ja aineiston lähteenä on kuitenkin yleensä jotakin muuta kuin alkuperäinen fyysinen artefakti kuten pergamenttilehti, kirja tai muu nide. Tutkija hyödyntääkin nykyään yleensä erityyppisiä valmistettuja aineistoja kuten erilaisia tietokantoja ja verkkojulkaisuja. Niiden ominaisuudet ja saatavuus taas vaikuttavat olennaisesti siihen, mitä tutkitaan ja miten tutkitaan. Keskeinen asia on myös aineistojen asiantunteva valmistaminen ja luotettavuus.

Työpajassa tutkijat esittelevät käyttämiään aineistoja ja niihin liittyvää tutkimustaan. Lisäksi kuullaan ja keskustellaan uuden teknologian avulla valmistetuista digitaalisista aineistoista – niin verkkojulkaisuista kuin korpusaineistoista. Tarkastelun kohteina ovat vanhat tekstit mutta uudet menetelmät, näkökulmat ja uuden tutkimuksen tuottama uusi ja uudenlainen tieto. Työpajassa keskustellaan keskiajan ja uuden ajan alun tekstien aineistoista, kuullaan usein kirjoittamattomiksi jäävistä tutkijoiden kokemuksista ja tunnoista ja jaetaan siten arvokasta tietoa.

Työpajassa käsitellään keskiajalta 1600-luvulle ulottuvalla ajanjaksolla laadittuja ruotsin-, suomen-, englannin-, alaksan- ja latinankielisiä yksi- ja monikielisiä tekstejä ja niistä valmistettuja tekstiaineistoja. Vanhoja tekstejä käsittävien aineistojen monimuotoisuus näyttäytyy työpajan esitelmissä kaikkiaan monin tavoin. Mukana on sekä digitoituja että transkriboituja aineistolähteitä ja niin painettuihin teksteihin kuin erityyppisiin käsikirjoituksiin perustuvia aineistoja. Aineistoista ja teksteistä on rajattu ja poimittu edelleen hyvin erilaisia tutkimusaineistoja.

Tilaisuudessa esitelmöivät dosentti Mikko Heikkilä, dosentti Oliver Blomqvist, professori Matti Peikola, dosentti Kirsi-Maria Nummila, FT Mikko Kauko, FM Maria Lehtonen, FT Maria Niku ja FM Oskari Niskanen.

Lämpimästi tervetuloa kuuntelemaan ja keskustelemaan!

Monikielisyys Suomen ja Ruotsin historiallisissa asiakirjalähteissä

Oliver Blomqvist (Riksarkivet)

Esitelmän aiheena ovat nyt päättyneen projektin *Language Unity and Diversity in the Administrative Writing of the Swedish Baltic Empire* (rahoittaja: Östersjöstiftelsen) tulokset. Projektissa tarkasteltiin Ruotsin suurvalta-ajan valtakunnan suomalaisosien hallinnollisissa asiakirjoissa esiintyvää monikielisyyttä, erityisesti kihlakunnanoikeuksien pöytäkirjoissa esiintyviä suomenkielisiä tekstikohtia. Projektin tavoitteena oli tutkia monikielisiä kirjurikäytäntöjä, joiden avulla pääosin suomenkieliset suulliset oikeudenkäynnit muunnettiin pöytäkirjojen ruotsinkieliseksi lakikieleksi.

Ajanjakso oli merkittävä sekä kielellisesti että hallinnollisesti. 1600-luvun Ruotsissa, kuten yleisemminkin Euroopassa, alkoi itää kansalliskieliaate, ja älymystön parissa oli havaittavissa pyrkimyksiä ruotsin kielen yhdenmukaistamiseksi ja kehittämiseksi latinan ja kreikan veroiseksi sivistyskieleksi. Ruotsin kielen käyttöä haluttiin myös laajentaa ja edistää suuressa, sekä kielellisesti että hallinnollisesti hajanaisessa valtakunnassa.

1600-luvun alussa toteutettiin lisäksi laaja oikeuslaitoksen uudistus, joka johti aiempaa huomattavasti yksityiskohtaisempien pöytäkirjojen laatimiseen. Pöytäkirjaproosa kehittyi keskiajan ja 1500-luvun lyhyistä, lähinnä taloushallinnollisiin tarkoituksiin laadituista, sakkoluetteloita muistuttavista tuomiokirjoista hyvinkin seikkaperäisiksi pöytäkirjoiksi. Näiden tarkoituksena oli dokumentoida oikeudenhoitoa tarkasti ja totuudenmukaisesti hovioikeuden tarkastusta varten sekä jälkipolvien oikeudenkäytön tueksi.

Suomenkielisillä alueilla ongelmana oli kuitenkin vaatimus, että pöytäkirjat oli laadittava ruotsiksi, mikä teki kirjurien työstä erityisen haasteellista. Tarpeen vaatiessa he kirjoittivat lyhyitä tekstikohtia myös suomeksi. Esitelmässä tarkastellaan näitä erityyppisiä suomenkielisiä tekstikohtia kihlakunnanoikeuksien pöytäkirjoissa muun muassa kirjallisen koodinvaihtoteorian historiallisen pragmatiikan ja multimodaalisuuden näkökulmista.

Lähteet

Blomqvist, O. (2022). ”dhen Quarn som wedh Sataman saaren korffuan etelän puolen saaren rannalla ähr wpbygdh” – Flerspråkiga lägesbeskrivningar i 1600-talets finländska domböcker. *Genos*, 4, 194–208.

Blomqvist, O. (2024). Finnish Reported Speech and Swedish Intratextual Translations in 17th-Century Court Records. *Journal of Historical Sociolinguistics*, 10(1), 63–91. <https://doi.org/10.1515/jhsl-2022-0036>.

Blomqvist, O. (tulossa): Court scribes as chirographers: Script- and language-switching in Swedish 17th-century judicial records. Teoksessa H. Lönnroth & T. Pettersson (toim.), *Town Scribes as Mediators of Literacy in Early Modern Sweden*. Mouton De Gruyter.

Keskiajan suomi ei ollut pimeä. Keskiaikaiset asiakirjat suomen kielen tutkimusaineistona

Mikko K. Heikkilä (Tromssan yliopisto)

Näkökulmasta riippuen jo tai vasta 1540-luvulla alkaneen painetun suomenkielisen kirjallisuuden aikakautta edeltäneiden keskiajan vuosisatojen suomen tutkimus oli vanhemman fennistiikan aikoina ajoittain vilkasta (ks. esim. Ojansuu 1926). Sittenmin varhaisuomen tutkimus hiipui vähiin mutta virisi uudelleen 2010-luvulla (esim. Heikkilä 2014, 2016a, 2016b, 2017; Blomqvist 2017; ks. myös esim. Nummila 2025).

Keskiajalla laadittuihin Suomea koskeviin tuhansiin asiakirjoihin sisältyy pitkälti toistatuhatta suomen kielen eri sanaa esimerkiksi paikan- ja henkilönnimissä esiintyvinä (DF; SDHK; Heikkilä 2017). Niiden perusteella silloisesta suomen kielestä pystytään sanomaan paljonkin suoran positiivisen evidenssin todistusvoimalla. Jopa joidenkin monivaiheisten ääntenmuutosten paikallista etenemistä ja siten paikallismurteiden syntymistä pystytään seuraamaan keskiaikaisen asiakirja-aineiston avulla. (Heikkilä 2016a).

Ahvenanmaalta Karjalankannakselle ja Hangosta Rovaniemelle ulottunut keskiaikainen Turun hiippakunta on nykyisen valtiollisen Suomen vanhin erottuva alueellis-hallinnollinen esimuoto (esim. Heikkilä 2025). Keskiajan Suomessa sekä tuotettiin että ylisukupolisesti ylläpidettiin soinnukasta ja informaatiota sitkeästi säilyttävää kalevalamittaista sanataidetta, jonka historiallinen arvo ei ole vähäinen (esim. Heikkilä 2016b, 2022, 2025). Kuluttavasta ajan hampaasta huolimatta keskiajan suomi/Suomi ei siis ole 2000-luvullakaan pimeä.

Kielitieteen päivien työpajaesitelmässäni teen tarkemmin selkoa edellä kirjoittamastani esimerkkien kera.

Lähteet

Blomqvist, C. O. (2017). *Flerspråkighet eller språkförobistring? Finska segment i svenska medeltidsbrev 1350–1526*. Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 100.

DF = *Diplomatarium Fennicum*. Kansallisarkisto.

Heikkilä, M. K. (2014). *Bidrag till Fennoskandiens språkliga förhistoria i tid och rum*. Helsinki: Unigrafia.

Heikkilä, M. K. (2016a). Varhaisuomen ääntenmuutosten kronologiasta. *Sananjalka*, 58, 136–158.

Heikkilä, M. K. (2016b). *Kuka oli herra Heinäricki? – piispa Henrikin arvoitus*. Tampere: Tampere University Press.

Heikkilä, M. K. (2017). *Keskiajan suomen kielen dokumentoitu sanasto ensiesiintymävuosineen*. 1. painos. Tampere: Mediapinta.

Heikkilä, M. K. (2022). *Heinien herrat. Suomen historian pisin perinne*. Sastamala: Warelia.

Heikkilä, M. K. (2025). *Taruissa on totta. Suomalaisen perimätiedon ylenkatsottu historiallinen arvo*. Sastamala: Warelia.

Nummila, K.-M. (2025). *Kirjoitetun suomen historia. Kieli ja kirjallistuminen keskiajalta 1800-luvun taitteeseen*. Tietolipas 297. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Ojansuu, H. (1926). Lisiä keskiajan suomen tuntemukseen. Jälkeenjääneistä papereista. *Satakunta. Kotiseutututkimuksia III* s. 1–46.

SDHK = *Svenskt Diplomatariums huvudkartotek över medeltidsbrev*. Riksarkivet.

Westhin koodeksin merkkejä kääntämisestä, kopioinnista, korjaamisesta ja käytöstä

Maria Lehtonen (OPH, Kotus ja Turun yliopisto)

Westhinkoodeksi on yksi merkittävimmistä kirjoitetun suomen kielen varhaisvaiheita edustavista käsikirjoituksista. Teos on nimetty Rauman kappalaisen ja koulumestarin Mathias Westhin (-1549) mukaan, ja se on kirjoitettu pääosin 1540-luvulla. Käsikirjoitus sisältää useita eri tekstejä, kuten kirkkokäsikirjan ja messun eli jumalanpalvelusjärjestyksen. Teosta on pidetty kopiona tai kopionkopiona ja Westhiä, joka on omistanut teoksen, sen yhtenä mahdollisena kopioijana tai kääntäjänä.

Käsikirjoituksen eri osien yksityiskohtaisen tutkimuksen avulla pyrin selvittämään, millainen on eri kirjoittajien osuus käsikirjoituksen synnyssä. Oletettavasti osa teksteistä on kirjoittajiensa omaa käännöstä, osa muiden kirjoittajien tekstien kopiota. Lisäksi teoksessa on runsaasti merkkejä eri kirjoittajien tekemistä korjauksista, ja jotkin merkinnät voidaan tulkita merkeiksi teoksen myöhemmästä käytöstä.

Tutkimuksen lähtökohtana on käsikirjoituksen käsialojen yksityiskohtainen paleografinen analyysi, jossa selviää yksittäisten kirjoittajien ja merkintöjen tekijöiden käsialojen tunnistettavat piirteet. Kirjoittajien

erottelua tukevat myös jotkin käsikirjoituksen materiaaliset piirteet. Eri käsialoilla kirjoitettujen osien kielellinen analyysi puolestaan paljastaa kunkin kirjoittajan käyttämät kielen piirteet ja variaation eri tasoilla.

Tarkastelen etenkin teoksen ortografisia ja morfologisia piirteitä mutta huomioin myös sanasto- ja lausetason. Teoksessa on runsaasti eri murteellisuuksia, mutta teoksen eri osien kielellinen variaatio vaihtelee runsaastikin. Olettamukseni mukaan yksittäisen kirjoittajan työtä oleva teksti sisältää vähemmän variaatiota kuin muista lähteistä kopioitu teksti, jonka taustalla on useita eri tekijöitä. Tutkimukseni pohjalta hahmottuu useiden kirjoittajien yhteistyönä syntynyt käsikirjoitus.

Aineslähde

Westhin koodeksi. Helsinki, National Library, C.III.19. Codex Westh. Kirjoittajan hallussa olevat valokuvat: Kaisa Häkkinen. Myös www.codicesfennici.fi.

Lähteet

Häkkinen, K. (toim.) (2012). *Codex Westh. Westhin koodeksin tekstit*. Wanhan suomen arkisto 5. Turun yliopisto, suomen kielen ja suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen oppiaine, Turku.

———(toim.) (2012). *Tutkimuksia Westhin koodeksista*. Turun yliopiston suomen kielen ja suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen oppiaineen julkaisuja 2. Turku.

——— (2016). Uppsalan evankeliumikirjan katkelma, vanhin suomenkielinen käsikirjoitus. Suomen kirkkohistoriallisen seuran vuosikirja 106, s. 138–165. Suomen kirkkohistoriallinen seura.

Häkkinen, K. & T. Vaittinen. (2015). Westhin koodeksi ja liturgisen suomen kielen alkuvaiheet. Teoksessa Lahtinen & Ijäs (toim.), *Risti ja lounatuuli: Rauman seurakunnan historia keskiajalta vuoteen 1640* (s. 135–151). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

Kallio, M. (2012). Westhin koodeksin kodikologiaa. Teoksessa K. Häkkinen (toim.), *Tutkimuksia Westhin koodeksista* (s. 10–28). Turun yliopiston suomen kielen ja suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen oppiaineen julkaisuja 2. Turku.

———(2015). Excursus: Westhin koodeksin kodikologiaa. Teoksessa Lahtinen & Ijäs (toim.), *Risti ja lounatuuli: Rauman seurakunnan historia keskiajalta vuoteen 1640* (s. 133–134). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

Lahtinen, A. & M. Ijäs (toim.) (2015). *Risti ja lounatuuli: Rauman seurakunnan historia keskiajalta vuoteen 1640*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

Lehikoinen, L. & S. Kiuru. (1989). *Kirjasuomen kehitys*. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. Helsinki.

Käsikirjoitusten verkkoaineistot (1600-luvun lainsuomennokset, Codices Fennici ym.) ja käsikirjoitusten digitaalinen julkaiseminen tekoälyn aikakaudella

Maria Niku (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura)

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralla on merkittävät historiallisten käsikirjoitusten kokoelmat. Huomattava osa niistä on 1800-luvun aineistoa, mutta kokoelmiin kuuluu myös tätä huomattavasti vanhempia käsikirjoituksia. Pyrimme aktiivisesti saattamaan kokoelmien merkittäviä osia tutkijoiden käyttöön verkossa. Osa aineistoista lisätään käsikirjoituskuvina *Finnaan* (<https://finlit.finna.fi>). Tietyt käsikirjoitukset tai käsikirjoitusten kokonaisuudet julkaistaan erityisinä verkkojulkaisuina, joissa tuodaan saataville paitsi käsikirjoitusten faksimilekuvat myös mahdollisuuksien mukaan käsikirjoitusten teksti kokonaisuudessaan haettavaksi. Verkkoaineistojen ei ole tarkoitus korvata alkuperäisiä käsikirjoituksia, mutta ne tekevät ne uudella tavalla saavutettaviksi, kun tutkija pääsee käsikirjoitusten sisältöön käsiksi ajasta ja paikasta riippumatta.

Tässä esitelmässä esittelen SKS:n tähän mennessä julkaisemista verkkoaineistoista vanhimpiin teksteihin perustuvia: suomalaisten ja Suomeen liittyvien keskiaikaisten ja 1500-luvun käsikirjoitusten julkaisua *Codices Fennici* (<https://codicesfennici.fi>) sekä kahta merkittävää 1600-luvulta peräisin olevaa suomennosta kuningas Kristofferin maanlaista: *Herra Martin lainsuomennoksen* niin kutsuttua *Nordströmin kopiota* (<https://editiot.finlit.fi/exist/apps/martti>) ja pääosin Ljungo Tuomaanpojan suomennokseen perustuvaa *Codex Aitolahtea* (<https://editiot.finlit.fi/exist/apps/codex-aitolahti>).

Codices Fennici toteutettiin kymmenisen vuotta sitten SKS:n hankkeessa, jossa oli tavoitteena kartoittaa, luetteloida ja digitoida ensimmäistä kertaa kaikki suomalaiset ja Suomeen liittyvät 1600-lukua edeltävät koodeksit modernin käsikirjoitustutkimuksen menetelmin. Verkkojulkaisu sisältää käsikirjoituksia paitsi SKS:n omista kokoelmista myös Kansalliskirjastosta, Kansallisarkistosta, Kansallismuseosta ja monista muista arkistoista ja kokoelmista. Kaikista käsikirjoituksista on nähtävillä faksimilekuvat sekä selailutiedot.

Herra Martin lainsuomennoksen Nordströmin kopio ja *Codex Aitolahti* julkaistiin vuosina 2021–2022, ja ne tuovat tutkijoiden käyttöön paitsi käsikirjoituskuvat myös käsikirjoitusten tekstin kokonaisuudessaan

haettavaksi. Näin vanhat kirjoitetun suomen aineistot ovat harvinaisia, joten SKS:lle oli erityisen tärkeää saada ne avoimeen käyttöön verkossa.

Tässä esitelmässä luon myös lyhyen katsauksen SKS:n tuleviin käsikirjoitusten julkaisusuunnitelmiin (esim. Pohjanmaan mystikkojen käsikirjoitukset 1700- ja 1800-lukujen vaihteesta) sekä kerron käsikirjoitusten verkkojulkaisemiseen liittyvistä työvaiheista. Nämä työvaiheet ovat muuttuneet merkittäväällä tavalla erityisesti viime vuosina lainsuomennosten julkaisemisen jälkeen. Kun vielä joitakin vuosia sitten julkaistavat käsikirjoitukset oli litteroitava kokonaan käsin, nykyisin työtä nopeuttavat huomattavasti tekoälypohjaiset tekstintunnistuksen alustat kuten *Transkribus*. Litteroinnin jälkeen ja ennen julkaisemista käsikirjoitukset on vielä rakenteistettava XML-muotoon. Kun esimerkiksi Lönnrotin kirjeenvaihdon julkaisuprojektissa (<https://lonnrot.finlit.fi>) vajaa vuosikymmen sitten XML-koodaus oli tehtävä työläästi ja aikaa vievästi käsin, nyt suuret kielimallit kuten Chat GPT ja Claude AI osaavat tehdä saman työn yksinkertaisilla käskyillä.

Kielihistoriallisen korpuskokoelman täydentäminen: Sorolaisen postilla osaksi Vanhan kirjasuomen korpusta

Oskari Niskanen (Vanhan kirjasuomen sanakirja, Kotimaisten kielten keskus, Opetushallitus)

Vanhan kirjasuomen korpus on noin 3,5 miljoonan saneen laajuinen tekstikokoelma, joka sisältää Ruotsin vallan aikana (1500-luvulta noin vuoteen 1810) ilmestyneitä suomenkielisiä teoksia ja käsikirjoituksia. Se koostuu useista teemoin ja kirjoittajin ryhmitellyistä alakorpuksista, kuten Mikael Agricolan teoksista, vuoden 1642 Bibliasta, virsi- ja saarnateksteistä, almanakoista sekä laki- ja asetusteksteistä. Korpus on koottu *Vanhan kirjasuomen sanakirjan* (VKS) toimitustyön avuksi, mutta se palvelee myös kielentutkijoita, historioitsijoita ja muita vanhemmista kielimuodoista kiinnostuneita käyttäjiä.

Eerik Sorolaisen *Postilla* julkaistiin kahdessa osassa vuosina 1621 ja 1625. Raamatun tekstejä selittävä saarnakokoelma on yksi merkittävimpiä vanhan kirjasuomen aikaisia teoksia. Kielellisesti teoskuvaa eräänlaista taitekohtaa vanhan kirjasuomen alku- ja loppupuolen välillä. Postillan kielen tutkiminen oli erityisen työlästä, kunnes teoksenosat julkaistiin näköispainoksina vuosina 1988 ja 1990. (Ks. esim. Kiuru 1991.) Sähköisesti osat julkaistiin kuvina Kansalliskirjaston Doria-aineistopalvelussa vuonna 2017. Nyt aineisto on tarkoitus saattaa vieläkin saavutettavammaksi tekstikorpukseksi sanakirjatyön tueksi ja kielentutkijoiden käyttöön.

Esityksessä käsittelem muun muassa sitä, minkälaista on historiallisen kieliaineiston saattaminen korpukseksi, mitä työssä on otettava huomioon, mitä on jo tehty ja mitä on vielä tehtävänä kuin aineisto saadaan avoimesti saataville. Lisäksi pohdin aineiston merkittävyyttä sanakirjatyön näkökulmasta, osana *Vanhan kirjasuomen korpusta* sekä laajemmin tutkimusaineistona.

Lähteet

Kiuru, S. (1991). Sorolaisen postilla. *Virittäjä*, 95(3), 319–328.

Kotimaisten kielten keskus (2013). *Vanhan kirjasuomen korpus* [aineisto]. Kielipankki.
<http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-201407165>.

Sorolainen, E. E. (1621). *Postilla, Eli Ulgostoimitus, nijnen Ewangeliumitten päälle kuin ymbäri aiastaian, saarnatan Jumalan Seuracunnasa. I. Osa*. Stockholmis 1621. Saatavilla Kansalliskirjaston Doria-palvelussa:
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fd2017-00012153>.

—(1625) *Postilla, Eli Ulgostoimitus, nijnen Evangeliumitten päälle kuin ymbäri Aiastaian, saarnatan Jumalan Seuracunnasa. Toinen Osa*. Stockholmis 1625. Saatavilla Kansalliskirjaston Doria-palvelussa:
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fd2017-00012154>.

VKS = *Vanhan kirjasuomen sanakirja*. 2025. Helsinki: Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 38.
URN:NBN:fi:kotus-201435. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 21.11.2025 [viitattu 29.1.2026]. Saatavissa
<https://kaino.kotus.fi/vks/>.

Agnus Dein variaatio 1500- ja 1600-luvun painetuissa ja painamattomissa suomenkielisissä lähteissä

Kirsi-Maria Nummila (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura)

Muutamia katolisen ajan latinankieliseen messuun kuuluneita tekstejä määrättiin Ruotsin kirkossa luettavaksi kansankielellä jo 1400-luvulla (esim. Pater noster eli Isä meidän -rukous ja Credo eli uskontunnustus). Kokonaisuudessaan jumalanpalvelus kansankielistettiin kuitenkin vasta reformaation myötä 1500-luvun alkupuoliskolla. Tällöin ruotsinnettuihin ja suomennettuihin jumalanpalvelusteksteihin lukeutuivat myös messun pysyviksi osiksi vakiintuneet musiikkitekstit. Näitä ovat mm. Kyrie eli Herra armahda, Gloria eli

Kunnia ja Agnus Dei eli Jumalan Karitsa. Tekstejä sisältyy jo vanhimpiin tunnettuihin suomenkielisiin käsikirjoituksiin. Kyseiset kirkkolaulut ja melodiat säilyivät tärkeinä jumalanpalveluksen osina aina 1600-luvun lopulle asti.

Siirtyminen vuosisataisesta katolisesta perinteestä ja tekstitradiitiosta luterilaiseen tapahtui kaikkiaan vähitellen. Jumalanpalvelustekstien osalta keskeisin teos, messu, painettiin ruotsiksi ensimmäisen kerran vuonna 1531. Suomenkielinen painettu messu saatiin puolestaan parikymmentä vuotta myöhemmin vuonna 1549. Tätä ennen oltiin yksinomaan käsikirjoitusten varassa. Seurakuntien papit laativat suomennoksia ruotsin- ja latinankielisistä lähtöteksteistä, ja tekstejä kopioitiin edelleen vuosien mittaan. Käytössä on näin ollen ollut monia tekstiversioita. Eri seurakuntien jumalanpalveluksissa luettujen ja laulettujen tekstien yhtenevyyden kannalta liturgisten teosten painaminen olikin keskeinen asia. Sekään ei kuitenkaan poistunut kaikkea variaatiota.

Olen omassa tutkimuksessani tarkastellut 1500-luvun ja 1600-luvun alun säilyneitä suomenkielisiä Agnus Dei -tekstivariantteja. Tutkimusaineisto käsittää kaikkiaan 15 tekstiä. Kaksi teksteistä on painettuja ja muut käsikirjoituksia. Osa käsikirjoituksista on painettuja versioita varhaisempia ja osa myöhempiä. Kaikki tekstit eroavat toisistaan vähintään ortografialtaan. Tutkimusaineiston keskeisimpinä lähteinä ovat Codices Fennici (SKS) ja Doria (Kansalliskirjasto). Esittelen lyhyessä esityksessäni aineiston alkuperää ja tekstivariantteja. Kerron myös tekstien kielellisestä variaatiosta ja esiin nousevista kiinnostavista kysymyksistä. Esitykseni liittyy PhD Sanna Ranisen kanssa yhdessä tekemäämme aihetta käsittelevään tutkimukseen.

Lähteet

Codices Fennici. Helsinki: SKS. <https://codicesfennici.fi>.

Doria. Julkaisuarkisto. Helsinki: Kansalliskirjasto. <https://www.doria.fi/>.

Nummila, K.-M. (2025). *Kirjoitetun suomen historia. Kieli ja kirjallistuminen keskiajalta 1800-luvun taitteeseen*. Tietolipas 297. Helsinki: SKS. <https://oa.finlit.fi/books/m/10.21435/tl.297>

Raninen, S. (2023). Romuarkun pohjalta varhaisen suomen kirjakielen lähteeksi: messukirjan fragmentti Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistosta. Vähäisiä lisiä. Helsinki: SKS.

<https://www.finlit.fi/ajankohtaista/blogi/romuarkun-pohjalta-varhaisen-suomen-kirjakielen-lahteeksi-messukirjan-fragmentti-suomalaisen-kirjallisuuden-seuran-arkistosta/>

Salemin vuosien 1692–1693 noitaoikeudenkäyntidokumentit ja kirjureiden kielellinen ja paleografinen variaatio

Matti Peikola (Turun yliopisto)

Salemin (Massachusetts) vuosien 1692–1693 noitaoikeudenkäynnit tunnetaan yhtenä uuden ajan alun noitavainojen viimeisistä leimahduksista. Oikeudenkäynneistä ja niihin johtaneista oikeusprosesseista on säilynyt laaja englanninkielinen käsikirjoitusaineisto, johon sisältyy kaiken kaikkiaan lähes 1000 dokumenttia (ks. Rosenthal et al. toim. 2009). Aineisto kattaa lukuisia tekstilajeja: muodollisia juridisia instrumentteja (kuten syytekirjelmät, pidätysmääräykset, haasteet), kuulustelupöytäkirjoja, anomuskirjeitä sekä satoja todistajanlausuntoja.

Salemin noitaoikeudenkäyntidokumentit tekee kieli- ja tekstuaalitieteellisestä näkökulmasta erityisen kiinnostaviksi se, että niiden laatimiseen osallistui satoja kirjoittajia. Näistä henkilöistä ainoastaan pieni vähemmistö vaikuttaa olleen oikeusprosesseihin 'viran puolesta' osallistuneita tuomareita ja kirjureita. Suurin osa tunnistetuista kirjoittajista oli oikeusprosessissa mukana olleita kantajia, vastaajia ja todistajia tai heidän perhekuntiinsa ja paikallisyhteisöihinsä kuuluneita henkilöitä. Heistä jotkut olivat tottuneita kynänkäyttäjiä (esim. pappeja, lääkäreitä tai kauppiaita), kun taas toiset olivat vähemmän harjaantuneita ilmaisemaan asioita kirjallisesti tai eivät olleet perillä juridisten tekstilajien konventioista. Jotkut kirjoittajista olivat omaksuneet aikakauden englanninkielisille painetuille teksteille ominaisen, tässä vaiheessa jo melko vakiintuneen ortografian, mutta useimpien ortografia on eri tavoin idiosynkraattista ja saattaa esimerkiksi heijastaa ääntämistä. Myös lyhenteiden ja välimerkkien valikoima ja niiden käyttö vaihtelee suuresti kirjoittajien välillä. Vastaavasti myös käsialoissa on suurta vaihtelua paitsi harjaantuneisuuden suhteen myös käytetyn kirjoitustyylin osalta, mikä kertoo kiinnostavasti muun muassa kirjoittamisen opetuksen malleista ja eri ikäisten ja eri sosiaalisia ryhmiä ja ammatteja edustavien kirjoittajien käytänteistä.

Lyhyessä puheenvuorossani esittelen edellä kuvatun pohjalta välähdyksiä Salemin rikkaasta aineistosta ja kerron sen tarjoamista tutkimusmahdollisuuksista historiallisen kielitieteen, paleografian ja kirjoittamisen mikrohistorian alueella. Esitykseni liittyy tätä tematiikkaa koskevaan pitkäaikaiseen ja edelleen jatkuvaan tutkimusyhteistyöhön tri Peter J. Grundin (Yale University) ja muiden tutkijoiden kanssa (ks. esim. Grund et al. 2021).

Lähteet

Grund, P. J., M. Peikola, J. Rastas & Wen Xin. (2021). The <u> and <v> alternation in the history of English: Spelling dynamics in the handwritten legal documents from the Salem witch trials (1692). *American Speech*, 96(2), 127–160.

Rosenthal, B., G. A. Adams, M. Burns, P. Grund, R. Hiltunen, L. Kahlas-Tarkka, M. Kytö, M. Peikola, B. C. Ray, M. Rissanen, M. K. Roach & R. B. Trask (toim.). (2009). *Records of the Salem Witch-Hunt*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kieli ja tunteet: Kieliin ja kielikokemuksiin liittyvät tunteet ja niiden vaikutus kielenkäyttöön

Järjestäjät: Jaana Kolu (Itä-Suomen yliopisto) & Susanna Hakulinen Bernard (Tampereen yliopisto)

Työpajassa käsitellään kieleen ja kielellisiin kokemuksiin liittyviä affekteja.

Aneta Pavlenko (2005) korostaa teoksessaan *Emotions and Multilingualism*, että monikieliset puhujat kokevat tunteita eri tavoin riippuen siitä, millä kielellä ne ilmaistaan. Esimerkiksi ensimmäinen kieli säilyy usein ”sydämen kielenä”, kun taas myöhemmät kielet voivat liittyä rationaalisempiin tai institutionaalisiin konteksteihin. Tämä havainnollistaa, kuinka kieli toimii emotionaalisenä resurssina ja identiteetin rakentajana.

Esittelemme tässä muutamia esimerkkejä työpajan teemoista, mutta toivomme kaikenlaisia esitelmäehdotuksia kieliin ja kielellisiin kokemuksiin liittyviin tunteisiin.

Kielellisten elämäkertojen, narratiivien ja kielimuotokuvien (Busch 2012, 2015, 2017) avulla voidaan valaista yksilöiden tunteiden ilmaisua ja emotionaalisia siteitä eri kieliin ja monikielisyyteen. Tunteet liittyvät usein tiettyihin kielellisiin kokemuksiin ja ympäristön asenteisiin, jotka vaikuttavat yksilön kielenkäyttöön ja identiteettiin (Busch 2015, 2017; Kolu, painossa; Kolu & Hakulinen & Bernard, valmisteilla).

Käsitteellä kielellinen elämäkerta tarkoitetaan yksilöiden kertomuksia kokemuksistaan kielellisistä repertoaareistaan, kun taas narratiivi viittaa yksittäisiin kielellisiin tarinoihin, joiden avulla puhujat tekevät elämästään ja teoistaan ymmärrettäviä ja arvioivat emotionaalisia kokemuksiaan.

Tässä työpajassa käsitellään muun muassa seuraavia kysymyksiä:

1. Millaisia tunteita ilmaistaan ja liitetään eri kieliin ja kielellisiin varieteetteihin?
2. Millaisia kieliin liittyviä kokemuksia ja ympäristön asenteita puhujat liittävät tunteisiinsa eri kieliä ja kielellisiä varieteetteja kohtaan?
3. Miten puhujien raportoimat tunne-elämykset ovat mahdollisesti vaikuttaneet heidän kielenkäyttöön ja suhtautumiseensa eri kieliin ja kielellisiin varieteetteihin?

Työpajassa käsitellään esimerkiksi Ruotsin kahden vähemmistökielen, suomen ja meänkielen, puhujien kertomuksia, kokemuksia ja tunteita liittyen vähemmistökielen käyttöön ja kieleen liittyviin asenteisiin.

Toisaalta esitellään tutkimustuloksia siitä, miten he ovat kokeneet kokemusten ja tunteiden mahdollisesti vaikuttaneen vähemmistökielen käyttämiseen. Työpajassa esitellään tutkimustuloksia hankkeesta (2022–2026), jossa on kerätty haastattelemalla sata ruotsinsuomalaista ja tornionlaaksolaista kielielämäkertaa. Vanhemmat ruotsinsuomalaiset ja meänkieliset ilmaisevat vahvoja tunnesiteitä vähemmistökieleen. Toisaalta he yhdistävät vähemmistökielet häpeän, leimautumisen ja toiseuden kokemuksiin (Kolu 2023, 2024, Kolu & Hakulinen-Bernard, valmisteilla).

Nuoremmat sukupolvet ilmaisevat enimmäkseen myönteisiä tunteita vähemmistökieltään ja kaksikielisyyttään kohtaan, mutta myös osa heistä liittyy häpeän tunteita varhaisimpiin kokemuksiinsa vähemmistökielestä ja omasta ruotsin kielestä, johon saatettiin reagoida ”toiseuttavasti”.

Kielielämäkerroissa on tutkittu myös ensimmäistä sukupolvea olevien ruotsinsuomalaisten affekteja liittyen kokemuksiin enemmistökielen eli ruotsin kielen oppimisesta. Etenkin vanhempi sukupolvi, joka on muuttanut Ruotsiin jo lapsena perheidensä mukana, ilmaisi haastatteluissa kokeneensa häpeän tunteita ruotsin kielen oppimiseen liittyen aikana, jolloin Ruotsissa ei järjestetty maahan tulijoille erillistä ruotsin opetusta.

Työpajassa käsiteltäviä tutkimusaiheita voivat olla esimerkiksi:

- Tunteet ja monikielisyys/ vähemmistökielet
- Kieliin ja kielellisiin kokemuksiin liittyviä tunteita (esimerkiksi kielimuotokuvat)
- Tunteet ja kielenoppiminen
- Miten tunteita ilmaistaan kielessä/ eri kielissä
- Affektiivinen kielenkäyttö, affektien ja asenteiden näkyminen kielessä
- Syrjivä/ syrjimätön kieli
- Voimasanat kielessä/ kielissä, tabusanat

Lähteet

Brännmark, T., & Toropainen, O. (2025). Emotions towards two national minority languages in Sweden: Insights from language heritage communities. *European Journal of Applied Linguistics*, 13(1), 92–118.

Busch, B. (2012). The linguistic repertoire revisited. *Applied Linguistics* 33(5), 503–23.

- Busch, B. (2018). The language portrait in multilingualism research: Theoretical and methodological considerations. *Working Papers in Urban Language & Literacies* 236, 2–13.
- Busch, B. (2017). Expanding the Notion of the Linguistic Repertoire: On the Concept of *Spracherleben*—The Lived Experience of Language. *Applied Linguistics* 38(3), 340–358.
- Busch, B. (2018). The language portrait in multilingualism research: Theoretical and methodological considerations. *Working Papers in Urban Language & Literacies* 236, 2–13.
- Kolu, J. (2023). Det ska få höras och synas – meänkieli i uppsving. Teoksessa: Tommaso, M. & Salö, L (toim.) *Sveriges nationella minoritetsspråk – nya språkpolitiska perspektiv*. Lund: Studentlitteratur, 123–155.
- Kolu, J. (2024). ”Är jag bara på låtsas?” – ummikkos reflektioner kring meänkieli och Tornedalsidentitet. Teoksessa: Jansson, D; Melander, I; Westberg, G. & Yassin Falk, D. (toim.) *Svenskans beskrivning* 38. Örebro: Örebro universitet, 48–68.
- Kolu, J. (tulossa). ”Ränderna går aldrig ur” – identitetspositioneringar i sverigefinnars, finlandssvenskars och tornedalingars språkliga biografier i Sverige. Teoksessa: Kosunen, R. Lepistö, K; Ohtamaa, M.; Risto E. & Rossi, P. (toim.) *Svenskan i Finland* 21. Uleåborg: Uleåborgs universitet.
- Kolu, J. (painossa). ”Suomi, suomi, suomi – se on jäänyt”. Ruotsinsuomalaisten kokemuksia vähemmistökielen säilymisestä perheiden kielielämäkertojen valossa. Teoksessa: Grönstrand, H & Jaakkola, M. (toim.) *Suomenkielisyyden kulttuurit Ruotsissa* 2025.
- Kolu, J. & Hakulinen-Bernard, S (Valmisteilla). ”Jag skämdes för honom och jag skämdes för mig själv för att jag skämdes – mångfaldig skam” Narrativ om språk och känslor i hundra sverigefinska och tornedalska språkbiografier.
- Pavlenko, A. (2005). *Emotions and Multilingualism*. New York: Cambridge University Press.

Kieli, trauma ja identiteetti – neksusanalyysi kahden sotalapsen kielellisistä elämäkerroista

Eeva Förbom (Åbo Akademi)

Vuosina 1939–1945 noin 70 000–80 000 suomalaista lasta lähetettiin Ruotsiin sotaa pakoona. Paluu Suomeen oli monelle sotalapselle traumaattinen. (Ks. esim. Kavén 2010.) Sotalasten kotiinpaluun ja sitä seuranneen elämän kielellisiä ulottuvuuksia koskeva tutkimus on toistaiseksi vähäistä.

Esitelmässäni tarkastelen yhden suomenkielisen ja yhden suomenruotsalaisen sotalapsen kielellisiä elämäkertoja neksusanalyttisen linssin läpi (Scollon & Scollon 2004). Tavoitteenani on valottaa kielen, trauman ja identiteetin välistä suhdetta. Esitelmässäni käyn läpi, miten kielellinen ilmaisu ja identiteetti muotoutuvat henkilökohtaisten kokemusten ja yhteiskunnallisten rakenteiden leikkauspisteessä.

Olen rakentanut kielelliset elämäkerrat syvähaastattelemalla entisiä sotalapsia ja kartoittamalla aineiston aikaskaalat. Analyysissä kielenkäyttö nähdään sosiaalisena toimintana – ja neksuksena – suhteessa diskursseihin (esim. kieli- ja lapsikäsitteet), sotalasten elämänselvitykseen (esim. erokokemukset ja kiintymys) sekä vuorovaikutusjärjestykseen (esim. poliittiset vs. yksilölliset päätökset). Zoomaamalla mikro- ja makrotasojen välillä tehdään näkyväksi, kuinka yksilöllinen kielellinen toiminta ja laajemmat yhteiskunnalliset diskurssit kietoutuvat yhteen.

Analyysissä kieli näyttäytyy sekä trauman lähteenä että paranemisen välineenä, samoin kuin trauman kantajana ja ilmaisijana – vielä 80 vuotta sotien jälkeenkin. Elämäkerrat osoittavat, miten kielen menetys, kielen vaihtuminen ja kielelliset kokemukset vaikuttavat minäkuvaan ja elämänvalintoihin. Analyysi tuo lisäymmärrystä kielen ja identiteetin tutkimukseen, mutta myös laajempaan keskusteluun historiallisesta oikeudenmukaisuudesta, lasten oikeudesta omaan kieleensä sekä siitä, kuinka tärkeää on kuunnella heidän kertomuksiaan.

Lähteet

Kavén, P. (2010). *Humanitaarisuuden varjossa – Poliittiset tekijät lastensiiirroissa Ruotsiin sotiemme aikana ja niiden jälkeen*. Doktorsavhandling i historia. Helsingfors universitet.

Scollon, R. & Wong Scollon, S. (2004). *Nexus analysis. Discourse and the emerging internet*. London: Routledge.

Syntaktisia vaikuttimia affektin taustalla

Oona Helistö (Tampereen yliopisto)

Kielellisellä affektilla voidaan osoittaa suhtautumista tai asennoitumista puheenaiheeseen tai puhekumppaniin (VISK § 1707). Affektin rakentumista on mahdollista tarkastella esimerkiksi käyttämällä systeemis-funktionaalisen kieliteorian alaan kuuluvaa suhtautumisen teoriaa (appraisal theory), jonka yksi alakategoria on affekti (Martin & White 2005: 46). Suhtautumisen teorian lisäksi systeemis-funktionaalinen kieliteoria tarjoaa analyysivälineeksi muun muassa mood-elementit, jotka käytännössä tarkoittavat lauseen prosessin realisoitumista subjektin ja finiittiverbin kautta (Halliday & Matthiessen 2014: 4.2; Tieteen termipankki). Subjektia ja finiittiverbiä tarkastelemalla päästään lausekkeen syntaksin analyysiin, jolloin voidaan havainnoida, kuka tai mikä lausekkeissa rakentuu toimijaksi ja millaista toimintaa subjektin liittyy.

Väitöskirjatutkimuksessani yhdistän affektin sekä syntaksin analysoimisen mood-elementtien innoittamana. Tarkastelen affektista suhtautumista kirjesensuuriin suomalaisissa sota-ajan kirjeissä. Kirjeissä sensuuria käsittelevistä puhefunktioista analysoin erityisesti lausekkeiden syntaktista rakentumista. Aineistossani tietyt affektin ilmiöt (esim. kirjesensuurin ja sensoreiden vähättely tai kokemus, että ”nyt sensuurin aikana ei voi paljon kirjoitella”) näyttävät linkittyvän lausekkeiden syntaktiseen rakenteeseen, jonka myös monet aiemmat suomen kielen tutkimukset ovat havainneet (kts. esim. Yli- Vakkuri 1986; Hakulinen 2008; Visapää 2013; Forsberg 2019).

Analyysini perusteella kirjesensuurista ja sensoreista rakentuu kielellisesti vaikeasti hahmotettava mutta kykenevä konkreettinen toimija, kun taas kirjeiden kirjoittaja kielellistyy tuntevaksi ja ajattelevaksi mutta toisinaan kyvyttömäksi sekä rajoitetuksi toimijaksi kirjesensuuria käsittelevissä puhefunktioissa. Tämä näkyy siinä, että sensuroimista toimintana kuvataan lausekekonstruktioin, joissa käytetään passiivimuotoisia verbejä. Kirjesensuurin liittyy myös hyvin paljon nollapersoonaisia sekä nolla-anaforisia konstruktioita. Kirjesensuurin ollessa subjekti finiittiverbit ovat useimmiten konkreettisia ja polaarisuuden näkökulmasta positiivisia (tekee vs. ei tee). Kirjesensuurista sekä sensoreista kielellistyy kirjeisiin epämääräinen ja vieras toimija muun muassa affektisen monikon ja partitiivin seurauksena. Kirjeen kirjoittajan, toisin sanoen yksikön ensimmäisen persoonan (minä) ollessa subjekti puolestaan finiittiverbit ovat useammin mentaalaisia ja polaarisuuden tasolla negatiivisia (en tiedä, en uskalla).

Esitelmässäni tarkastelen affektin rakentumista lausekkeiden subjektin ja finiittiverbin näkökulmasta. Lisäksi pohdin affektisen suhtautumisen sekä syntaktisen lauseopin välistä dynaamista kahdensuuntaista vaikutussuhdetta.

Lähteet

Forsberg, H. (2019). Paheksuntaimperatiivi - Affektinen lausekonstruktio. *Virittäjä*, 123(1), 4–43.

<https://doi.org/10.23982/vir.59164>.

Hakulinen, A. (2008). Anaforinen nolla: kielioppia ja affekteja. *Virittäjä*, 112(2), 162–185.

<https://doi.org/10.23982/vir.40659> .

Halliday, M. A. K. & Matthiessen, C. M. I. M. (2014) [2004]. *Halliday's Introduction to Functional Grammar*. London: Routledge.

Martin, J. R. & White, P. R. R. (2005). *Language of Evaluation. Appraisal in English*. New York: Palgrave Macmillan.

Tieteen termipankki: prosessi, kielitiede. [https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:prosessi_\(systemis-funktionaalinen_teoria\)](https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:prosessi_(systemis-funktionaalinen_teoria)).

Visapää, L. (2013). Itsenäiset infinitiivit affektin ja empatian konstruktioina. *Virittäjä*, 117(4), 524–50.

<https://journal.fi/virittaja/article/view/9465>. (5.2.2026).

VISK = Hakulinen, A., Vilkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Heinonen, T. R. & Alho, I. (2004). Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos. <https://kaino.kotus.fi/visk/etusivu.php>.

(7.1.2026).

Yli-Vakkuri, V. (1986). Suomen kieliopillisten muotojen toissijainen käyttö. Turku: Turun yliopisto.

När språket väcker skam: Språkliga affekter i det tvåspråkiga Finland

Marion Kwiatkowski (Svenska social- och kommunalhögskolan, Helsingfors universitet), Anna Henning (Svenska social- och kommunalhögskolan, Helsingfors universitet) & Jenny Stenberg-Sirén (Svenska social- och kommunalhögskolan, Helsingfors universitet)

Språkskam kan förstås som en komplex affektiv erfarenhet som omfattar känslor av genans och självförebärande attityder i förhållande till det egna sättet att tala. I denna studie betraktas språkskam som en del av *språklig erfarenhet* (*Spracherleben*; Busch, 2017), som fokuserar på den kroppsliga och emotionella dimensionen av språkanvändning. Språkskam kan därmed yttra sig som en fysisk känsla av obehag eller en

emotionell reaktion på att inte leva upp till språkliga normer, ideal eller förväntningar i ett samhälle (Demmerling & Landweer, 2007).

Studien undersöker hur språkskam tar sig uttryck bland talare i en språkminoritet i ett tvåspråkigt land, med fokus på svenskspråkiga ungdomar i Finland. Materialet består av uppsatser från studentexamensprovet i svenska som modersmål år 2022, där eleverna fick i uppgift att reflektera över språkets roll i samhället, flerspråkighet och språkkunskapernas betydelse. Många beskrev sin egen uppväxt och språkliga vardag.

Resultaten visar att upplevelser av språkskam varierar beroende på regionens språkförhållanden. I svenskspråkiga och tvåspråkiga områden handlar skammen ofta om bristande kunskaper i majoritetsspråket finska, medan ungdomar på orter med en mycket liten svensk minoritet ("språköar") uttrycker känslor av att vara avvikande som svenskspråkig. Tvåspråkiga ungdomar beskriver i sin tur erfarenheter av att som tvåspråkig inte passa in i enspråkiga miljöer. Samtidigt framträder en specifik typ av språkskam som är knuten till själva minoritetspositionen: skammen över att tillhöra en grupp som bemöts med negativa attityder, stereotyper eller trakasserier.

Orsakerna till denna skam är mångfacetterade: skammen kan vara inlärd, exempelvis genom uppmaningar att undvika svenska på platser där det tros kunna medföra trakasserande bemötanden, eller grunda sig i faktiska erfarenheter av diskriminering. I skolkontexten beskrivs skam kopplad till osäkerhet inför att använda finska och rädslan för att säga fel i vardagliga situationer.

Studien belyser den socioemotionella dimensionen av språkbruk i minoritetsammanshang och understryker behovet av att uppmärksamma språkskam som en central affektiv faktor för språkidentitet och språkinläring.

Referenser

Busch, B. (2017). Expanding the Notion of the Linguistic Repertoire: On the Concept of *Spracherleben* — The Lived Experience of Language. *Applied Linguistics*, 38(3), 340–358.

Demmerling, C. and H. Landweer 2007. Philosophie der Gefühle. Von Achtung bis Zorn. J. B. Metzler.

Minoritetsspråkstalarnas emotioner kring minoritets- och majoritetsspråk i Sverige

Jaana Kolu (Östra Finlands universitet) & Susanna Hakulinen Bernard (Tammerfors universitet)

I samband med tillägnandet av första språket, byggs det samtidigt upp känslomässiga band och konnotationer förknippade med detta språk hos individen. Dessa affekter är ofta socialt och kulturellt delade i den språkgemenskap och den sociala grupp där barnet växer upp. Språktillägnandet sker parallellt med den övergripande kognitiva, sociala, psykologiska och emotionella utvecklingen. Det första språket fungerar ofta som individens känslspråk på vilket hen vanligen upplever ha lättast att uttrycka sina känslor.

När det gäller ett andraspråk och ett främmande språk, väcks individers emotioner gentemot det oftast av de erfarenheter och associationer som uppstår i och med att individen lär sig detta språk och utifrån det bemötande hen får av omgivningen när hen använder språket (jfr Pavlenko 2005). De affekter som uppstår hos individen av erfarenheter av språkinläring och användning kan vara avgörande för om individen vill fortsätta att lära sig och använda detta språk.

Materialet som ligger till grund för studien består av över hundra språkliga biografier som samlats in genom semistrukturerade intervjuer i olika delar av Sverige (2022–2025). I intervjuerna har studiedeltagarna, dvs. sverigefinnar, finlandssvenskar och tornedalingar, inte tillfrågats om känslor gentemot olika språk, utan dessa affekter har uttryckts till exempel i samband med frågan kring minnen och erfarenheter av användningen av minoritetsspråket eller inläringen av svenskan i Sverige. Den äldsta av de intervjuade som hade flyttat till från Finland till Sverige som barn med sina familjer på 1950- och 1960-talet rapporterade till exempel om skamkänslor både för sina egna och för sina föräldrars bristande kunskaper i svenska. Detta kunde leda till att barnet blev mutist under ett helt år i skolan. Äldre tornedalingar uppgav att de inte fick använda sitt första språk i skolan, något som också skapade skamkänslor för sitt minoritetsspråk. Enligt dem kunde detta förbud också vara ett hinder för inläring av svenska. Även andra generationens sverigefinnar har fått kommentarer om att de talar svenska med ”finsk brytning”, vilket har kunnat leda till att de för en lång tid slutat använda finska.

Referenser

Brännmark, T., & Toropainen, O. (2025). Emotions towards two national minority languages in Sweden: Insights from language heritage communities. *European Journal of Applied Linguistics*, 13(1), 92–118.

Busch, B. (2012). The linguistic repertoire revisited. *Applied Linguistics* 33(5), 503–23.

- Busch, B. (2018). The language portrait in multilingualism research: Theoretical and methodological considerations. *Working Papers in Urban Language & Literacies* 236, 2–13.
- Busch, B. (2017). Expanding the Notion of the Linguistic Repertoire: On the Concept of *Spracherleben*—The Lived Experience of Language. *Applied Linguistics* 38(3), 340–358.
- Busch, B. (2018). The language portrait in multilingualism research: Theoretical and methodological considerations. *Working Papers in Urban Language & Literacies* 236, 2–13.
- Kolu, J. (2023). Det ska få höras och synas - meänkieli i uppsving. Teoksessa: Tommaso, M. & Salö, L (toim.) *Sveriges nationella minoritetsspråk – nya språkpolitiska perspektiv*. Lund: Studentlitteratur, 123–155.
- Kolu, J. (2024). ”Är jag bara på låtsas?” – ummikkos reflektioner kring meänkieli och Tornedalsidentitet. Teoksessa: Jansson, D; Melander, I; Westberg, G. & Yassin Falk, D. (toim.) *Svenskans beskrivning* 38. Örebro: Örebro universitet, 48–68.
- Kolu, J. (tulossa). ”Ränderna går aldrig ur” – identitetspositioneringar i sverigefinnars, finlandssvenskars och tornedalingars språkliga biografier i Sverige. Teoksessa: Kosunen, R. Lepistö, K; Ohtamaa, M.; Risto E. & Rossi, P. (toim.) *Svenskan i Finland* 21. Uleåborg: Uleåborgs universitet.
- Kolu, J. (painossa). ”Suomi, suomi, suomi – se on jäänyt”. Ruotsinsuomalaisten kokemuksia vähemmistökielen säilymisestä perheiden kielielämäkertojen valossa. Teoksessa: Grönstrand, H & Jaakkola, M. (toim.) *Suomenkielisyyden kulttuurit Ruotsissa* 2025.
- Kolu, J. & Hakulinen-Bernard, S (Valmisteilla). ”Jag skämdes för honom och jag skämdes för mig själv för att jag skämdes – mångfaldig skam” Narrativ om språk och känslor i hundra sverigefinska och tornedalska språkbiografier.
- Pavlenko, A. (2005). *Emotions and Multilingualism*. New York: Cambridge University Press.

Puheahdistus ja puheen sujuvuus monikielillä puhujilla Suomessa

Saara Naapila (Turun yliopisto)

Tutkin väitöstutkimuksessani suomalaisten monikielisten puhujien kokemaa ahdistusta ensikieltä (suomi/ruotsi), toista kotimaista kieltä (ruotsi/suomi) sekä vierasta kieltä (englanti) puhuttaessa. Puhetuotosten analyysi keskittyy puheen sujuvuuteen, eli sen vaivattomuuteen ja luonnollisuuteen. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, onko ahdistuksen ja sujuvuuden suhde samanlainen kaikkia kieliä puhuttaessa ja onko enemmistö- ja vähemmistökielen puhujien kokemassa ahdistuksessa eroja eri kieliä puhuttaessa. Esitelmässä kerron alkuvaiheessa olevasta väitöstutkimuksestani keskittyen erityisesti aineistonkeruuseen.

Sujuvuus on keskeinen osa suullista kielitaitoa, ja ahdistuksella on havaittu olevan negatiivisia vaikutuksia vieraan kielen oppimiseen (ks. esim. Eysenck ym., 2007; Eysenck & Derakshan, 2011; MacIntyre & Wang, 2022). Sujuvuuden ja ahdistuksen välistä yhteyttä on kuitenkin tutkittu vain vähän, ja monikielinen näkökulma on harvinainen sujuvuuden tutkimuksessa. Väitöstutkimukseni tarjoaa merkittävää uutta tietoa näistä aiheista.

Käytän väitöstutkimuksessani puheaineistoa, jonka kerään kahdelta ryhmältä, joista toisen osallistujat puhuvat ensikielensä suomea (N = 20) ja toisen ruotsia (N = 20). Osallistujat ovat suomalaisia yliopistop opiskelijoita. Aineisto koostuu monologinäytteistä henkilön ensikielillä, toisella kotimaisella kielellä sekä englanniksi. Aineiston analyysissä keskityn sujuvuuden ja ahdistuksen suhteeseen sekä eroihin ryhmien ja kielten välillä.

Käytän analyysissä sekä määrällisiä että laadullisia metodeja. Puheen sujuvuuden analyysissä tarkastelen ajallisia tekijöitä, kuten puhenopeutta, taukoja ja korjauksia (Skehan, 2009; 2014). Puheahdistuksen analyysissä tarkastelen sekä yleistä että tilannesidonnaista ahdistusta kyselyaineistoon pohjautuen (MacIntyre, 2017). Osallistujien vieraan kielen ja toisen kotimaisen kielen taitotaso testataan käyttäen Lexize- (Salmela ym., 2021) ja LexTale (Lemhöfer & Broersma, 2012) -kielitaitotestejä.

Tutkimukseni edistää yhteiskunnallisen eriarvoisuuden vähenemistä lisäämällä tietoa suomen- ja ruotsinkielisten henkilöiden kokemasta puhumiseen liittyvästä ahdistuksesta sekä ahdistuksen vaikutuksesta puheen sujuvuuteen eri kieliä puhuttaessa. Tämän tiedon avulla voidaan myös kehittää tapoja tukea erityisesti ahdistuneita kieltenoppijoita ja sitä voidaan käyttää kieltenopetuksen sekä arvioinnin kehittämisessä.

Lähteet

- Eysenck, M. W., & Derakshan, N. (2011). New Perspectives in Attentional Control Theory. *Personality and Individual Differences*, 50(7), 955–960.
- Eysenck, M. W., Derakshan, N., Santos, R., & Calvo, M. G. (2007). Anxiety and Cognitive Performance: Attentional Control Theory. *Emotion*, 7, 336–353.
- Lemhöfer, K., & Broersma, M. (2012). Introducing LexTALE: A Quick and Valid Lexical Test for Advanced Learners of English. *Behavior Research Methods* 44(2), 325–343.
- MacIntyre, P. D. (2017). An Overview of Language Anxiety Research and Trends in its Development. Teoksessa C. Gkonou, M. Daubney & J.-M. Dewaele (toim.), *New Insights Into Language Anxiety: Theory, Research and Educational Implications*. Bristol: Multilingual Matters.
- MacIntyre, P., & Wang, L. (2022). Anxiety. Teoksessa L. Shaofeng, P. Hiver & M. Papi (toim.), *The Routledge Handbook of Second Language Acquisition and Individual Differences*. New York: Routledge.
- Salmela, R., Lehtonen, M., Garusi, S., & Bertram, R. (2021). Lexize: A test to quickly assess vocabulary knowledge in Finnish. *Scandinavian Journal of Psychology*, 62(6), 806–819.
- Skehan, P. (2009). Modelling Second Language Performance: Integrating Complexity, Accuracy, Fluency, and Lexis. *Applied Linguistics* 30(4), 510–532.

“If I make a mistake then I would feel like everybody would laugh”

Suomi toisena kielenä ja kielihäpeä hoitoalan työpaikoilla

Essi Rahja (Oulun yliopisto), Maria Frick (Oulun yliopisto), Chimaobi Onwukwe (Abia State University) & Floro Cubelo (Oulun ammattikorkeakoulu)

Tässä esityksessä tarkastelemme maahanmuuttajataustaisten hoitajien tuottamaa kielipuhetta suomen kielen käytöstä hoitoalan työpaikoilla. Keskitymme erityisesti siihen, miten he kuvaavat kieleen liittyviä tunteita. Osa Suomen hoiva-alan maahanmuuttajataustaisista työntekijöistä opettelee suomea työpaikalla esimerkiksi oppisopimuskoulutuksen kautta luokkahuoneopetuksen sijaan. Työympäristöissä, joissa asiakkaat, kollegat ja omaiset ovat äidinkielistä puhujia, kielellinen epäsymmetria ja niihin liittyvät tunteet nousevat esiin.

Tutkimus vastaakin ajankohtaiseen tarpeeseen tarkastella kielenomaksumista hoitotyön autenttisissa vuorovaikutustilanteissa.

Tutkimuksen aineistona on yhdeksän Suomessa työskentelevän maahanmuuttajataustaisen hoitajan videohaastattelut. Aineisto litteroitiin, redusoitiin ja klusteroitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin, minkä jälkeen aineistosta tunnistettiin diskursseja. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti tunteita koskevat diskurssit. Haastatteluissa ilmeni yhteensä 33 tunnekategoriaa, joista positiivisten tunteiden diskurssiin kuuluvia tunteita (mm. ylpeys, ilo) kuvattiin 18 kertaa ja negatiivisia (häpeä, pelko, nolous) 15 kertaa. Kieleen liittyvistä tunteista ei kysytty haastateltavilta suoraan, vaan kuvaukset nousivat esiin spontaanisti.

Alustavat tulokset osoittavat, että tunteet kietoutuvat tiiviisti suomen kielen käyttöön hoitoalan työpaikoilla. Kuvaamme tutkimuksessa ilmiötä, jonka olemme nimenneet *kakkoskielisen työpaikkahäpeäksi* (SLWS *second language workplace shame*) näyttäytyä vahvana kokemuksena: virheiden pelko, naurunalaiseksi joutumisen pelko sekä häpeä omasta kielitaidosta johtavat kielenkäyttötilanteiden välttelyyn ja kaventavat oppimismahdollisuuksia. Toisaalta myönteinen palaute näyttäytyä aineistossa häpeän vastavoimana.

Esitys osallistuu *Kieli ja tunteet* -työpajan keskusteluun tuomalla näkyviin, miten tunteet muovaavat aikuisten maahanmuuttajataustaisten hoitajien kielenoppimista työelämässä sekä ehdottamalla SLWS-käsitettä kuvaamaan hoitoalan kielellisesti kuormittavia ja epäsymmetrisiä tilanteita. Tulokset avaavat uusia näkökulmia tunteiden roolista kielenoppimisessa työpaikalla ja hoitoalan viestinnän erityispiirteisiin sekä kielenoppimisen tukemisen tapoihin. Tulosten perusteella työpaikkaohjaajia voisi kouluttaa tunnistamaan häpeää aiheuttavia tilanteita hoitoalalla ja tukemaan maahanmuuttajataustaisia hoitajia siinä hienovaraisesti osallisuutta ja toimijuutta vahvistaen.

Syrjimätön kieli: *Erityis*-sananalun merkitykset ihmistarkoitteisissa ilmauksissa

Idastiina Valtasalmi (Tampereen yliopisto)

Syrjimätön kieli on viestintätyyli, jossa ihmisryhmiin viitataan tasa-arvoisesti ja ihmisarvoa kunnioittavasti (APA 2025). Tässä syrjimättömään kieleen liittyvässä esitelmässä tarkastelen *erityis*-sananalun merkityksiä ihmistarkoitteisissa ilmauksissa. Tarkastelun kohteena ovat sekä suorasanaiset ilmaukset (esim. *erityisasiantuntija*, *'asiantuntija, jolla on erityistä osaamista'*) että kiertoilmaukset (esim. *erityislapsi*, *'vamman tai sairauden vuoksi tukea tarvitseva lapsi'*). Käyn läpi *erityis*-sananalun pää- ja sivumerkityksiä ja pohdin, milloin sen käyttö voi tuntua leimaavalta. Esitelmäni aihe liittyy syrjimättömän kielen lisäksi sanastotyöhön, sillä Opetus ja koulutussanaston (OKSA 2024) mukaan englanninkielistä *special*-sanaa tulisi

välttää ihmistarkoitteisissa ilmauksissa. *Special*-sanaa kuitenkin käytetään useissa *erityis*-alkuisten sanojen englanninkielisissä vastineissa (esim. *erityisryhmä* – *group for children with special educational needs*).

Esitelmä perustuu havaintokirjoitukseen, jonka aineistoina oli uutistekstejä sisältävä tekstikorpus sekä yleiskielen sanakirjoja ja erikoisalojen sanastoja (ks. Valtasalmi 2025). Uutiskorpuksesta tein taajuuslaskelman *erityis*-alkuisista ihmistarkoitteisista substantiiveista ja teemoittelin ne merkityksen perusteella (esim. tehtävänimikkeet ja ikään liittyvät sanat). Analyysissä oli mukana yksilöihin ja ryhmiin viittaavia sanoja (esim. *erityisopettaja*, *erityisryhmä*). Sanakirjoista tarkastelin paitsi *erityis*-sananalkua myös *erityisryhmä*-sanan merkityksiä ja käyttöä suomen yleiskielessä eri aikoina. Erikoisalojen sanastoista tarkastelin *erityisryhmä*-sanan merkityksiä ja käyttöä sekä käyttösuosituksia erikoiskielissä. Valitsin *erityisryhmä*-sanan tarkastelun kohteeksi, sillä erityisryhmään voi oletettavasti kuulua monenlaisia ihmisiä.

Tulosten perusteella *erityis*-sananalku voi saada leimaavia merkityksiä, jos sitä käytetään sanakirjamerkityksistä poikkeavana kiertoilmauksena. Jo aiemmin on suositeltu leimaavina pidettyjen *erityisoppilas*- ja *erityisopiskelija*-sanojen välttämistä, koska ne viittaavat *erityisen tuen tarpeeseen* eivätkä esimerkiksi *erikoistuneeseen osaamiseen* (OKSA 2024: 113). Tämän perusteella myös vastaavantyyppiset kiertoilmaukset *erityislapsi* ja *erityisnuori* voivat tuntua leimaavilta. Kiertoilmauksissa *erityis*-sananalku siis usein viittaa terveydentilasta johtuvaan tai muuhun erityisen tuen tarpeeseen, jotka ovat sivumerkityksiä, joita ei mainita *erityis*-sananalun sanakirjamerkityksissä lainkaan. Suorasanaissa ilmauksissa *erityis*-sananalku vaikuttaa kuitenkin edelleen olevan käyttökelpoinen ja sävyllään neutraali tai jopa myönteinen. *Erityis*-sananalkuun liittyviä asenteita ja tunnelatauksia tulee siis arvioida käyttöyhteyden perusteella. Lisäksi tulee pohtia, käytetäänkö sitä kiertoilmauksena vai suorasanaissa ilmauksena.

Lähteet

APA 2025 = American Psychological Association: General principles for reducing bias.

<https://apastyle.apa.org/stylegrammar guidelines/bias free language/general principles>

OKSA 2024 = Opetus ja koulutussanasto. 3. laitos. Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2024:13.

Helsinki: Opetus ja kulttuuriministeriö ja Sanastokeskus ry.

Valtasalmi, I. (2025). Erityislapsi erityisopettajan erityisryhmässä. Erityis-sananalun merkitykset ihmistarkoitteisissa ilmauksissa. *Virittäjä*, 129(4), 548–558. <https://journal.fi/virittaja/article/view/176688>.

Tunteet ja asenteet näkövammaisten aikuisten ja kaupunkiluotsien välisessä vuorovaikutuksessa

Vilma Wacklin (Tampereen yliopisto), Juuli Vallinen (Tampereen yliopisto) & Liisa Mustanoja (Tampereen yliopisto)

Eleillä, kuten kasvojen ilmeillä, on vahva rooli ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa tunteiden ilmaisemisen kannalta. Tämän valossa herää kysymys, miten näkökyvyn rajallisuus tai sen puuttuminen vaikuttaa tunteiden välittymiseen ja ilmaisemiseen. Lingvistiikassa tunteita voidaan lähestyä kielellisen affektin kautta: kuinka tunteita, emootioita ja niihin rinnastettavia ilmiöitä ilmaistaan kielellisesti (Besnier 1990: 421). Tässä esitelmässä tarkastelemme kielellistä affektia suomen kielellä käydyissä vuorovaikutustilanteissa, joiden osapuolina on näkövammaisia ja -vammattomia ihmisiä. Näkövammaisuuden konteksti on kielen ja tunteiden kannalta hedelmällinen tarkastella, sillä se on yhteydessä muun muassa syrjimättömään kieleen.

Tämä esitelmä pohjaa tutkimukseen, jonka teoreettisena viitekehysenä on kriittinen diskurssintutkimus. Tutkimuksen osallistajat ovat näkövammaisia aikuisia sekä Tampereen kaupungin luotsia: vapaaehtoisia, joita voi pyytää seuraksi ja avuksi erilaisiin aktiviteetteihin (Tampereen kaupunki, ei pvm.). Aineisto koostuu kuudesta osallistuvan havainnoinnin tilanteesta, joissa näkövammaisen aikuisen ja luotsin muodostama osallistujapari liikkuu ja keskustelee yhdessä esimerkiksi museossa tai luontoreitillä. Varsinaisten luotsaustilanteiden lisäksi aineistoon sisältyvät myös tilanteiden päätteeksi tehdyt parihaastattelut. Selvitämme suhtautumisen teoriaa (Martin & White 2005) hyödyntäen, millaisia affekteja aineistossamme ilmaistaan ja millaisiin tilanteisiin ne liittyvät. Lisäksi selvitämme, kuinka affektit peilaavat sitä, millaista on olla näkövammaisen Suomessa.

Alustavat havaintomme osoittavat, että kaupungilla liikkuminen voi olla sekä stressin että ilon lähde näkövammaisille osallistujille. Monet heistä toivoivat, että luotsit kuvailisivat ympäristöä heille sanallisesti. Siinä missä kuvailu toi iloa näkövammaisille osallistujille, saattoi kuvailematta jättäminen tuottaa stressiä. Haastatteluissa raportoitiin, että muun muassa tutkimuksen osin ennalta määritelmättömät olosuhteet olivat jännittäneet etukäteen. Lopulta luotsaustilanne koettiin miellyttäväksi ja jopa palkitsevaksi kokemukseksi.

Tuoreessa Näkövammaisbarometrissä (2025) raportoidaan näkövammaisten ihmisten kokevan laajalti muun muassa yksin liikkumiseen liittyvää turvattomuuden tunnetta. Tutkimuksemme perusteella näyttää siltä, että näkövammaisilla ihmisillä on halua ja tarvetta osallistua, mutta yhteiskunta ei välttämättä aina tarjoa tähän tarvittavia keinoja tai ymmärrystä. Pohdimme esittelemiemme tulosten pohjalta kielellistä affektia sekä sen ja näkövammaisuuden välistä yhteyttä: Kuinka kielellinen affekti ilmenee suomen kielessä? Millainen vaikutus näkövammaisuudella on kielellisen affektin vuorovaikutusrooliin? Mitkä kielellisen affektin ilmaisukeinoista ovat keskeisiä näkövammaisille ihmisille?

Lähteet

Besnier, N. (1990). Language and affect. *Annual Review of Anthropology*, 19, 419–451. <https://www.jstor.org/stable/2155972>

Martin, J. R. & White, P. R. R. (2005). *The Language of Evaluation. Appraisal in English*. Lontoo: Palgrave Macmillan.

Näkövammaisbarometri 2025. Suomen kyselytutkimus Oy. Saatavilla <https://cms.nkl.fi/sites/default/files/2025-04/N%C3%A4k%C3%B6vammaisbarometri%202025%20tulokset.pdf> [viitattu 5.2.2026].

Tampereen kaupunki (ei päivämäärää). Liikkeelle luotsin kanssa. Saatavilla <https://www.tampere.fi/vapaa-aika-ja-harrastukset/liikkeelle-luotsin-kanssa> [viitattu 5.2.2026].

Kieli ja valta (KiVa): Kielelliset keinot vallankäytössä, propagandassa ja manipulaatiossa

Järjestäjät: Sonja Dahlgren (Helsingin yliopisto), Sami Honkasalo (Helsingin yliopisto), Seppo Kittilä (Helsingin yliopisto) & Chingduang Yurayong (Helsingin yliopisto)

Tutkimme työpajassa vallankäytössä esiintyviä kielellisiä keinoja. Kieli, vallankäyttö ja auktoriteetti linkittyvät toisiinsa, näkyen vahvasti esimerkiksi sota-ajan uutisoinnissa, propagandassa ja poliittisessa manipuloinnissa. Kriisitilanteissa korostuu kärkevä kielenkäyttö. Propagandaa on Ukrainan sotaankin liittyen tutkittu paljon (tutkimuksia esim. Mats Bergman, Helsingin yliopisto). Propagandan lisäksi haluamme työpajassa keskittyä siihen, minkälaista kielenkäyttö eri tasoillaan on muissakin akuuteissa kriisitilanteissa. Minkälaisia kielellisiä piirteitä on kannustuspuheilla, jotka motivoivat pelokkaita nuoria miehiä ryntäämään taisteluun, jossa he voivat kuolla? Entä minkälaista fonetiikkaa ja prosodiaa tuottaa itsevaltias, joka saa pelkän turvallisuusuhan perusteella alamaaisensa tottelemaan käskyjään? Vielä kiinnostavampaa on, eroavatko nämä keinot toisistaan esimerkiksi demokratioissa ja autoritäärisissä kulttuureissa. Yurayong ym. (2025) huomasivat Keski-Aasian kieliä käsittelevässä tutkimuksessaan, että esimerkiksi frekvenssiadverbejä (esim. *aina*; *ei koskaan*) voidaan hyödyntää vallankäytön ja auktoriteetin välineinä diskursseissa.

Käsitteen (tai filosofian) tasolla taas läntisissä (demokraattisissa) kulttuureissa tuntuu korostuvan vapauden tärkeys niin vahvasti, että se on sanaston tasolla lainautunut jopa fiktion (*Taru sormusten herrasta*, *Braveheart* jne.). Aihe näyttää olevan suoraa jatkumoa antiikista, joka on tuottanut myös maailmankirjallisuuteen esimerkkejä kannustuspuheista, jotka kehottavat kansalaisia sotimaan – useimmiten itsenäisyyden säilyttämisen vuoksi.

Ateenalaisen Demostheneen kielenkäyttö *Filippolaisissa puheissa* pyrki sanastomanipuloinnilla ohjaamaan kansalaiset sotaan nousevaa suurvaltaa Makedoniaa vastaan:

“Milloin, ateenalaiset, ryhdytte vaadittaviin tekoihin? Mitä te odotatte? Pakkoa, oletan. — — — Omasta puolestani uskon, että vapaalle kansalle ei ole suurempaa pakkoa olemassa kuin häpeä heidän asemastaan. — — — Voisiko olla hätkähdyttävämpiä uutisia kuin se, että Makedonia voittaa ateenalaiset ja päättää koko Hellaan kohtalosta?” (1. Filippolaispuhe, 4.10).

Demosthenes vetoaa kuulijoiden häpeäntunteeseen ja nostaa eksplisiittisesti esiin myös tärkeän sodanuhanaikaisen konseptin, vapauden, sekä sen menettämisen mahdollisuuden, ellei toimita ajoissa. Samantapaisia kaikuja on nähtävissä myös eurooppalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa Venäjän

aiheuttaman laajemman uhan suhteen Ukrainan sodan päättyessä sekä historiallisemmin Hitlerin puheissa. Hitlerin Versailles’in rauhan muisteluun liittyy samaa retoriikkaa häpeästä.

“Roskaväen häpäiseminä ja kivittäminä Saksan valtuutetut laahattiin kuin vangit — — voittajien tuomioistuimen eteen. Ja siellä heidät pakotettiin — — hyväksymään häpeällisin alistuminen ja riistäminen, mitä milloinkaan on tapahtunut”

Mielenkiintoisesti sitaattiin liittyy myös kääntäjän itselleen ottamia oikeuksia vaihtaa alkuperäiset passiiviverbit agenttipartisiipeiksi ja kääntää sanastoa rohkeammaksi kuin alkuperäistekstissä niin, että häpeä korostuu (alkup. *beschimpfen* ‘loukata, torua, syyttää’; käännetty ‘häpäistä’; Lindblom 2000: 97-98). Usein propagandassa esiintyykin manipuloivaa kielenkäyttöä sanaston alalta, mutta kielellisiä vaikutuskeinoja on muitakin, kuten topikalisaatio tai toisto; esim. Churchill “...*we shall fight on the beaches, we shall fight on the landing grounds, we shall fight in the fields and in the streets, we shall fight in the hills; we shall never surrender...*”).

Otamme vastaan esitelmiä, joissa ilmiötä tutkitaan kaikilta kielen osa-alueilta: sanasto, morfosyntaksi, fonologia (fonetiikka), semantiikka/pragmatiikka, diskurssi.

Tutkittavia aiheita voivat olla esimerkiksi, mutta eivät ainoastaan:

- Miten manipulatiivinen kieli näkyy
- politiikassa, sukupuolten välillä, ja/tai suomalaisessa/eurooppalaisessa sotakeskustelussa?
- Onko aihetasojen välillä hierarkiaa, vaikka ne usein niputetaan yhteen? Esimerkiksi Suomen mediassa käytävässä Ukraina-positiivisessa uutisoinnissa ei kukaan pyri valtaan, vaikka kyseessä voikin olla vaikuttamisyritys.
- Onko demokraattisten ja ei-demokraattisten toimijoiden välillä kielenkäytön eroja?
- Miten manipulatiivinen kielenkäyttö heijastuu kielen eri tasoihin (esim. prosodia, sanasto, morfosyntaksi, pragmatiikka)?
- Miten manipulaatio ym. näkyy kirjallisuudessa tai käänöksissä?

Lähteet

Lindblom, Katri. 2000. *Kääntäminen, ideologia ja kääntämisen ideologia: kuinka Hitler vastaa Rooseveltille suomeksi?* Maisterintutkielma, Tampereen yliopisto.

Yurayong, Chingduang, Sami Honkasalo & Seppo Kittilä. 2025 Frequency adverbs and authority of knowledge in Altaic languages of Central Asia. *Proceedings of the 17th Seoul International Altaic Conference*. Seoul: The Altaic Society of Korea. 79–114.

Sodan puheet

Sonja Dahlgren (Helsingin yliopisto)

Tutkin esitelmässäni, minkälaista kieltä sodanaikaisessa kommunikaatiossa esiintyy. Millaisia piirteitä on esimerkiksi ollut kannustuspuheilla, jotka motivoivat pelokkaita nuoria miehiä taisteluun? Aineistoni kumpuaa suurelta osin toisen maailmansodan ja Suomen sotien retoriikasta: kyse on useimmiten puolustajan näkökulmasta. Puolustaja haluaa säilyttää itsenäisyytensä, mutta yleisemminkin vapauden tärkeys tuntuu korostuvan läntisissä (demokraattisissa) kulttuureissa niin vahvasti, että se on lainautunut jopa fiktion (*Taru sormusten herrasta*, *Braveheart* jne.). Aihe näyttää olevan suoraa jatkumoa antiikin kannustuspuheista, jotka kehottavat kansalaisia sotiin itsenäisyyden säilyttämisen vuoksi (ks. Hansen 1993). Demostheneen kielenkäyttö *Filippolaisissa puheissa* pyrkii sanastomanipuloinnilla ohjaamaan kansalaiset sotaan nousevaa suurvaltaa Makedoniaa vastaan:

“Milloin, ateenalaiset, ryhdytte vaadittaviin tekoihin? Mitä te odotatte? Pakkoa, oletan. - - - Omasta puolestani uskon, että vapaalle kansalle ei ole suurempaa pakkoa olemassa kuin häpeä heidän asemastaan. - - - Voisiko olla hätkähdyttävämpiä uutisia kuin se, että Makedonia voittaa ateenalaiset ja päättää koko Hellaan kohtalosta?” (1. Filippolaispuhe, 4.10).

Demosthenes vetoaa kuulijoiden häpeäntunteeseen ja nostaa esiin myös tärkeän sodanuhanaikaisen konseptin, vapauden, sekä sen menettämisen mahdollisuuden. Samantapaisia kaikuja näkyy myös eurooppalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa Venäjän aiheuttaman uhan suhteen Ukrainan sodan päättyessä sekä historiallisemmin Hitlerin puheissa. Hitlerin Versailles’in rauhan muisteluun liittyy samaa retoriikkaa häpeästä (ks. myös käännökseen manipuloinnista Lindblom 2000: 97–98).

“Roskaväen häpäisemänä ja kivittäminä Saksan valtuutetut laahattiin kuin vangit - - - voittajien tuomioistuimen eteen. Ja siellä heidät pakotettiin - - - hyväksymään häpeällisin alistuminen ja riistäminen, mitä milloinkaan on tapahtunut”

Usein propagandassa esiintyykin manipuloivaa kielenkäyttöä sanaston alalta, mutta kielellisiä vaikutuskeinoja on muitakin, kuten anafora; esim. Churchill *“...we shall fight on the beaches, we shall fight on the landing grounds, we shall fight in the fields and in the streets, we shall fight in the hills; we shall never surrender...”*; ks. Nnamdi-Eruchalu 2015, myös persoonapronominien käytöstä). Sen lisäksi ohjaaminen saattaa näkyä myös non-verbaalisena: minkälaista fonetiikkaa ja prosodiaa tuottavat demokraattisen vallan edustajat, ja toisaalta itsevaltiat, joka saa pelkän turvallisuusuhan perusteella alamaiset tottelemaan käskyjään?

Lähteet

Hansen, M. H. (1993). The battle exhortation in ancient historiography. Fact or fiction? *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte* H. 2. 161-180.

Lindblom, K. (2000). Kääntäminen, ideologia ja kääntämisen ideologia: kuinka Hitler vastaa Rooseveltille suomeksi? Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.

Nnamdi-Eruchalu, I. G. (2015). General features of war speeches. *Journal of modern European languages and literatures* 4. 93–118.

Kieli, valta ja propaganda: pohdintoja diskursiivisista keinoista vallan rakentamisessa

Sami Honkasalo (Helsingin yliopisto), Seppo Kittilä (Helsingin yliopisto) & Chingduang Yurayong (Helsingin yliopisto)

Tutkimme esitelmässämme erilaisia vallankäytössä esiintyviä kielellisiä keinoja. Kieli, vallankäyttö ja auktoriteetti linkittyvät toisiinsa, näkyen vahvasti esimerkiksi sota-ajan uutisoinnissa, propagandassa ja poliittisessa manipuloinnissa. Kriisitilanteissa korostuu kärkevä kielenkäyttö. Propagandaa on Ukrainan sotaankin liittyen tutkittu paljon (esim. Bergman & Hearn-Branaman 2024). Propagandan lisäksi keskitymme siihen, minkälaista kielenkäyttöä eri tasoillaan on muissakin akuuteissa kriisitilanteissa. Esimerkiksi, pyritäänkö tietäntyyppisellä kielenkäytöllä ennemminkin luomaan uskoa omaan voittoon tai varaudutaanko sillä omaan tappioon, joka seuraa siitä, että 'meitä' vastaan on tehty väärin. Esimerkkinä tällaisesta kriisidiskurssista on *Don't Thai to me* Kambodžan ja Thaimaan konfliktissa (Chutintaranond & Yurayong 2026).

Kiinnostavaa on myös, eroavatko manipulointikeinot toisistaan esimerkiksi demokratioissa ja autoritäärisissä kulttuureissa. Tässä merkittävää on muun muassa se, millä tavalla syyllisiä haetaan ja halutaanko esimerkiksi tietty asia esittää omana saavutuksena vai ennemminkin toisen syynä, johon meillä ei ole omaa vaikutusvaltaa. Mikä on tässä valtion tai yleisesti johtajan rooli; onko se taistelemassa vääryyttä ja (joskus keksittyä) vihollista vastaan vai keskitytäänkö omiin vahvuuksiin ja vihollisen heikkouksiin? Toisin sanoen: liioitellaanko omia saavutuksia ja halutaan sitä kautta saada vihollinen näyttämään heikommalta? Yurayong ym. (2025) huomasivat Keski-Aasian kieliä käsittelevässä tutkimuksessaan, että esimerkiksi frekvenssiadverbejä (esim. *aina*; *ei koskaan*) voidaan hyödyntää vallankäytön ja auktoriteetin välineinä diskurssissa. Tämä on hyvin luonnollista, koska joko vähättelemällä (*ei koskaan*) tai liioittelemalla (*aina*)

asioita voimme antaa niistä mieleisemme kuvan, joka ei välttämättä vastaa totuutta, mutta joka on helpompi myydä samalla tavalla ajatteleville. Tämän tyyppisessä liioittelussa tai vähättelyssä jää helpommin huomiotta se, että itse asia saattaa olla totta, mutta propagandalle tyypillisesti asia esitetään kärjistäen, mikä vie huomion vastaesimerkeiltä.

Lähteet

Bergman, T. & Hearn-Branaman, J. O. (toim.) (2024). *Media, dissidence and the war in Ukraine*. London: Routledge.

Chutintaranond, T. & Yurayong, C. (2026, painossa). ‘Don’t Thai to Me’: A critical discourse and linguistic analysis of border crisis in the Cambodia-Thailand armed conflict. *Media, War & Conflict*.

Yurayong, C. Honkasalo, S. & Kittilä, S. (2025). Frequency adverbs and authority of knowledge in Altaic languages of Central Asia. *Proceedings of the 17th Seoul International Altaistic Conference*. Seoul: The Altaic Society of Korea. 79–114.

Encoding agency and perspective in Sgaw Karen news reporting on the Myanmar conflict

Richard Kerbs (University of Helsinki)

This study examines how agency is linguistically encoded in Sgaw Karen news reporting of violent events involving the Burmese junta and Karen armed forces. While critical discourse approaches have examined agency representation in major languages such as English and Burmese, comparatively little is known about how these processes operate in lesser-known languages such as Sgaw Karen, a Tibeto-Burman language spoken in Burma and Thailand. The research aims to describe and explain the linguistic means by which Sgaw Karen journalists encode or suppress agents in clauses referring to acts of violence, thereby revealing how grammatical structures participate in the construction of stance.

Three questions guide the analysis: (1) How is agency realized and distributed in the Sgaw Karen reporting of conflict events? (2) Are agents associated with the Burmese junta more frequently expressed as full noun phrases than those representing the Karen side? (3) What grammatical and discourse strategies—such as passivization, genericisation, nominalization, agent omission, or topicalization—are used to obscure or

emphasize agency? The study draws on a corpus of Sgaw Karen news texts published between 2018 and 2025 by community media outlets and is underpinned by van Leeuwen's (2008) model of social actor representation.

Preliminary results confirm the hypothesis that agents representing the Burmese military tend to be overtly encoded with referential specificity, whereas agents representing Karen actors are often backgrounded. The results also suggest that speakers primarily manipulate agency through information structure, replacement with generic pronouns, and lexical choice.

By focusing on a less-described language, this study contributes to typological and functional linguistic research on agency and transitivity, while also illustrating how grammatical choices interact with broader processes of stance-taking and narrative alignment in news discourse. Future work will extend the analysis to Burmese-language news sources, enabling a cross-linguistic investigation.

References

van Leeuwen, T. (2008). *Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*. New York: Oxford University Press.

Huomioita Ruotsin, Suomen ja Naton yhteistyöstä ennen maiden liittymistä Natoon

Hanna Laitinen (Helsingin yliopisto)

Keväällä 2022 Venäjän aloitettua laajamittaiset sotatoimet Ukrainassa Ruotsi ja Suomi päättivät hakea Naton jäsenyyttä. Prosessista uutisoi myös Venäjän valtiollinen uutistoimisto Tass, joka julkaisi sivustollaan 13.–18.5.2022 kolme samantyyppistä uutisartikkelia Ruotsin ja Suomen tiestä kohti Natoa. Kaksi ensimmäistä uutista – Ruotsia ja Suomea koskevat erillisartikkelit – on julkaistu sivustolla ennen maiden Nato-hakemuksia, mutta viimeinen molempia maita käsittelevä koonti on julkaistu hakemusten jättämisen jälkeen. Viimeinen uutinen on ainoana näistä kolmesta edelleen löydettävissä sivustolta.

Tässä esitelmässä tarkastelen, miten Tass konstruoi kolmessa uutistekstissä Ruotsin ja Suomen yhteistyötä Naton kanssa 1990-luvulta lähtien, kuka toimii ja miten. Huomion kohteena ovat erot ja yhtäläisyydet etenkin Ruotsia ja Suomea käsittelevissä erillisartikkeleissa sekä se, mitä koontiin on valittu. Analyysissä hyödynnän versioanalyysiä (esim. Perrin 2013), systeemis-funktionaalista kieliteoriaa (Halliday 2004) sekä

tekstin- ja diskurssintutkimuksen periaatteita esimerkiksi sanastoon ja rakenteisiin liittyviä valintoja kuvatessani (ks. esim. Haapanen 2017; Pietikäinen & Mäntynen 2019).

Analyysi osoittaa, että Ruotsin ja Suomen toimijuudet esitetään ristiriitaisessa valossa. Toisaalta nämä valtiot sallivat Naton houkuttelun ja ovat osa ”itsestään tapahtumisen prosesseja” (ks. Heikkinen 1999), mutta toisaalta ne toimivat myös aktiivisesti. Nato toimii taustalla. Ruotsi ja Suomi näyttävät Tassin uutisissa varsin samankaltaisina, mutta niiden toimijuuksien rakentamisessa on pieniä eroja. Suomi esitetään jossain määrin yllätyksellisempänä kuin Ruotsi. Tulokset ovat linjassa aiemman tutkimukseni kanssa, joka tarkasteli samaa aineistoa pääosin samojen metodien avulla, mutta huomion kohteena olivat Ruotsin ja Suomen Nato-päätökset ja maiden historialliset puolueettomuuden taustat (Laitinen 2025). Tulokset vahvistavat näkemyksiä siitä, että TASS edustaa uutisoinnissaan Venäjän valtion näkökulmaa (ks. esim. Watanabe 2017). Tämä näkyy etenkin siten, että Ruotsi ja Suomi representoidaan yhtäältä Naton ja Yhdysvaltojen kiinnostuksen kohteina ja toisaalta aktiivisina toimijoina. Aktiivisuus Venäjän läheisyydessä saattaa venäläisen itseymmärryksen mukaan vaarantaa Euroopan turvallisuutta. (esim. Smirnov 2023.)

Lähteet

Haapanen, L. (2017). *Quoting Practices in Written Journalism*. Academic dissertation. Helsinki: University of Helsinki. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-2952-9>

Halliday, M. A. K. (2004). *An Introduction to Functional Grammar*. 3. painos, revised by Christian M. I. M. Matthiessen. London: Arnold.

Heikkinen, V. (1999). *Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Väitöskirja. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 728. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Laitinen, H. (2025). Ruotsi ja Suomi toimijoina suhteessa Natoon: lingvistisiä huomioita. *Idäntutkimus*, 32 (4), 34–50. Saatavissa: <https://journal.fi/idantutkimus/article/view/163471>

Perrin, D. (2013). *The linguistics of newswriting*. Amsterdam: John Benjamins. Saatavissa: <https://doi.org/10.1075/aals.11>

Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2019). *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.

Smirnov, P. J. (2023). Vstuplenie Finljandii i Švetsii v NATO: Geopolititšeskije posledstvija dlja pozitsionirovanija Rossii v Baltijskom regione. – *Baltijski region*, 15 (4), 42–61. Saatavissa: <https://balticregion.kantiana.ru/jour/5426/44931>

Watanabe, K. (2017). Measuring news bias: Russia’s official news agency ITAR-TASS’ coverage of the Ukraine crisis. *European Journal of Communication*, 32 (3), 224–241. Saatavissa: <https://doi.org/10.1177/0267323117695735>

”Vetoamme teihin, Vladimir Vladimirovič” – Kirjeitä vallalle sosiaalisen median aikakaudella

Max Wahlström (Helsingin yliopisto)

Kun Suomessa keskustellaan venäläisten tuesta Ukrainan sodalle ja Putinin hallinnolle, näkyy usein turhautuminen siihen, miksi mikään ei saa venäläisiä barrikadeille. Venäläisen kansalaisyhteiskunnan tutkimus on usein keskittynyt suurkaupunkien vastakulttuureihin, julkiseen poliittiseen oppositioon ja sen toimintamahdollisuuksiin tai muuten näkyviin toimijoihin, ja kuvamme ”tavallisesta” venäläisestä poliittisena subjektina ja toimijana on varsin puutteellinen. Tämä tutkimus tarkastelee vetoamusvideoita presidentille, yhtä kansalaisyhteiskunnan ilmentymää yhä autoritaarisemmaksi ja tiukemmin kontrolloiduksi muuttuvalla Venäjällä. Otsikossa oleva lainaus on tälle genrelle tyypillinen, kaavamainen aloitusrepliikki.

Tarkastelen tavallisten ihmisten ja ruohonjuuritason yhteisöiden sosiaalisessa mediassa julkaisemia vetoamusvideoita pyrkien kuvaamaan niiden muodostaman genren (lajin). Tekstilajitutkimuksen osalta multimodaaliset lajit eivät ole järin paljon tutkittuja, mutta myös niistä on kirjoitettu jonkin verran (esim. Mikkonen 2012) ja käytännön tekstilajitutkimuksessa kuvataan säännönmukaisesti myös muita modaliteetteja kuin pelkkää tekstiä. Lisäksi lähestymistapaa puoltaa se, että videoiden vetoamukset ovat usein ääneen luettuja tekstejä.

Keskeinen väite tässä tutkimushankkeessa on, että tämä genre jatkaa kirjeitä vallalle (*pis'ma vo vlast'*) -nimellä tunnettua traditiota. Näitä kirjeitä on tutkittu eniten Stalinin diktatuurin ajalta, mutta käytäntö korkeimpaan auktoriteettiin vetoamisessa ohittaen alemman tason johtajat ja komentoketjut on vanhempi. Tämän tradition juuret voidaan nähdä puolestaan 1500-luvulle juontavien tsaarille tai paikallisille mahtihenkilöille osoitetuissa vetoamuskirjeissä (ven. *čelobitnye*). Laajempaa ilmiötä on lähestytty tutkimuksessa muun muassa sosiologian, oikeustieteen ja aatehistorian risteyskohdista (ks. esim. Bogdanova 2021).

Esitän väitteenäni, että vetoamusvideoilla voidaan nähdä olevan riittävästi jaettuja piirteitä, jotta ne voidaan tunnistaa omaksi lajikseen. Lajin sisällä voidaan kuitenkin erottaa myös päämääriltään eroavia viestejä tai tulkinnasta riippuen sisargenrejä. Tunteisiin vetoavien ja koettuihin vääryyksiin oikaisua hakevien viestien rinnalla nähdään presidenttiä mielisteleviä tai uskollisuutta julistavia viestejä. Videotyypit muistuttavat Stalinille osoitettujen kirjeiden tyyppejä: vetoamukset, mielistelevät ”aloitteet”, lojaalisuuden ilmaisut ja ilmiannot (ks. Savin 2016). Presidentille osoitettuihin videovetoamuksiin turvautuminen ja niiden saama muoto kertovat tavallisten kansalaisten kokemuksesta vaikutusmahdollisuuksiensa rajallisuudesta.

Lähteet

Bogdanova, E. (2021). *Complaints to the authorities in Russia: a trap between tradition and legal modernization*. Joensuu: University of Eastern Finland.

Mikkonen, K. (2012). Multimodaalisuus ja laji. Teoksessa *Genre-analyysi: Tekstilajitutkimuksen käsikirja*, 296–308. Gaudemus.

Savin, A. I. (2016). Pis'ma vo vlast' kak specifičeskaja forma poličeskoj adaptacii sovetskih graždan v 1930-e gody. *Vestnik Novosibirskogo gosudarstvennogo universiteta*. Serija: istorija, filologija 15(8). 133–145.

Kielioppi ja luovuus

Järjestäjät: Heidi Niva (Helsingin yliopisto), Tarja Heinonen (Kotimaisten kielten keskus), Anton Granvik (Helsingin yliopisto) sekä Konstruktiokielioppiiri

Konstruktiokieliopin viitekehyksessä on viime aikoina tarkasteltu luovuutta monissa esityksissä (esim. Hoffmann & Turner 2025; Vartiainen & Säily (toim.) 2025; Hartman & Ungerer 2023; Bergs & Kompa 2020; Goldberg 2019). Ilmiötä on käsitelty erityisesti syntaktisten rakenteiden ja sanamuodostuksen kautta.

Uudella tai erikoisella tavalla käytetyille lauserakenteille sekä nokkelille sanasulaumille on etsitty selityksiä niin ihmisen kognitiivisista mekanismeista kuin kielenkäytön sosiaalisesta luonteesta. Samalla on pohdittu sitä, mitä luovuus kieliopissa ylipäänsä käsitteellisesti on ja miten se suhteutuu esimerkiksi produktiivisuuteen ja konventionaalistumiseen. On esimerkiksi erotettu toisistaan ns. F-luovuus (*fixed creativity*) ja E-luovuus (*extending creativity*) (Bergs 2019; alun perin Sampson 2016). F-luovuus viittaa kielelliseen luovuuteen, jossa uusia ilmauksia luodaan kielen olemassa olevien mallien mukaan (produktiivisesti), kun taas E-luovuus rikkoo ja siten laajentaa kieliyhteisön mahdollisina pitämiä konventioita. F-luovuus on siis konventionaalista luovuutta ja E-luovuus konventiot ylittävää luovuutta.

Esimerkkinä ensiksi mainitusta voisi pitää esim. uudissanaa *mummue*, joka on mukana Kotuksen vuoden 2025 sanapöytäkirjoissa. Entäpä *pinkero* (*pinkki + lonkero*) samalta listalta? Vapaamuotoisessa kielenkäytössä esiintyvä rakenne *koska + N* (*En lähtenytäkään elokuvaan koska sade*) puolestaan edustaa kenties paremmin E-luovuutta – vai edustaako? Tai millaista luovuutta ovat sellaiset ilmaukset, joissa kielenkäyttäjä huomaamattaan venyttää muiden kielitajun rajoja vaikkapa epätavallisella rektiolla (*mulla särkee päähän*)?

Kielellä leikittely ja esimerkiksi kaunokirjallisuuden rajoja rikkova kieli ovat ilmiöinä ikivanhoja. Luovuuden yhdistäminen kielioppiin ja laajemmin kielenkäyttöön ei myöskään itsessään ole uutta eikä rajoitu tiettyyn viitekehykseen: lukuisat tutkimukset, jotka käsittelevät esimerkiksi kielen oppimista tai kielen muutosta, liittyvät usein jollakin tavalla ihmisen kykyyn käyttää kieltä innovatiivisesti. Voiko luovuuden ja kieliopin suhteesta vielä tehdä uusia ja kiinnostavia havaintoja?

Kutsumme työpajaamme luovuudesta ja kieliopista kiinnostuneita tutkijoita erilaisista teoreettisista lähtökohdista ja tutkimuskielestä riippumatta. Työpajassa tarkastelemme luovuutta seuraavien kysymysten kautta:

- Mitä luovuus kieliopin yhteydessä on käsitteellisesti?
- Mikä luovuutta määrittää?

- Missä kulkevat yhtäältä produktiivisuuden ja luovuuden raja, toisaalta luovuuden ja konventionaalistumisen raja?
- Ovatko syntaktiset ja leksikaaliset innovaatiot luonteeltaan erilaisia?
- Onko luova kielioppi kielenkäyttäjän intentionaalista toimintaa?
- Onko kokemus kieliopillisesta luovuudesta jaettava koko kieliyhteisössä?
- Entä millaisten menetelmien ja aineistojen kautta kielioppiin liittyvää luovuutta voidaan tarkastella?

Myös muut kielioppiin ja luovuuteen liittyvät tarkastelukulmat ovat tervetulleita.

Lähteet

Bergs, Alexander 2019: What, if anything, is linguistic creativity? *Gestalt Theory* 41:2, 173–183.

Bergs, Alexander & Kompa, Nikola 2020: Creativity within and outside the linguistic system. *Cognitive Semiotics* 13:1, 1–21.

Goldberg, Adele 2019: *Explain me this: Creativity, competition, and the partial productivity of constructions*. Princeton: Princeton University Press.

Hartmann, Stefan & Ungerer, Tobias 2024: Attack of the snowclones: A corpus-based analysis of extravagant formulaic patterns. *Journal of Linguistics* 60:3, 599–634.

Hoffmann, Thomas & Turner, Mark 2025: *Creative Construction Grammar*. Elements in Cognitive Linguistics. Cambridge: Cambridge University Press.

Sampson, Geoffrey 2016: Two ideas of creativity. Martin Hinton (toim.) *Evidence. Experiment and argument in linguistics and philosophy of language*, 15–26. Bern: Peter Lang.

Vartiainen, Turo & Säily, Tanja (toim.) 2025: *Constructional approaches to creativity and productivity in English*. Special Issue 2. *English Language & Linguistics*. Vol. 29: 2.

Conceptualising linguistic creativity in World Englishes

Marcus Callies (University of Bremen) & Turo Vartiainen (University of Helsinki)

This talk takes a World Englishes (WEs) perspective on the theoretical definition and empirical operationalization of linguistic creativity. Creativity as discussed in the WEs paradigm to date has typically been conceptualised as bilingual creativity (innovations/coinages and code-mixing) or literary creativity, but a firm theoretical grounding and operationalisation of creativity is lacking. We will explore the boundaries between productivity and creativity in view of the different norms that exist across varieties of English and discuss how creativity in WEs can be operationalised and measured by means of large-scale comparative corpus data. We will do so by drawing on a case study of selected instantiations (aka micro-constructions) of the Complex Modifier Construction as exemplified in (1).

- (1)
- a. The US Kobe Ribeye Steak was an excellent cut of the steak and it has a **melt-in-the-mouth texture**. (GloWbE: Singapore, Blog)
 - b. The fish was unbelievably **melt-in-your-mouth tender and tasty**. (GloWbE: Philippines, General)

We suggest that in a WEs context, linguistic creativity can be operationalized as low-frequency, contextually motivated, and constructionally non-routine uses of linguistic forms relative to the norms of a given variety, which are nonetheless interpretable and interactionally licensed by speakers of that variety. It appears that the creative use of the micro-construction at hand in Southeast-Asian varieties of English is driven by the expressive quality of the micro-construction as well as a sub-register effect: almost all occurrences can be found in lifestyle writing such as food blogs and restaurant reviews that are characterised by a high tolerance for novelty and positive evaluation.

Luovuus sananmuodostuksessa

Tarja Heinonen (Kotimaisten kielten keskus)

Tässä esitelmässä käsitellään produktiivisuuden ja luovuuden ilmenemistä uusissa sanoissa. Viitekehyksenä on konstruktiokielioppi, jonka mukaan sanat ovat konstruktioita siinä kuin kieliopilliset rakenteetkin. Sanat on kuitenkin käytännössä tapana erottaa skemaattisista kieliopillisista konstruktioista (Haspelmath 2023: 4). Sanojen sisäistä rakennetta voi kuitenkin hahmottaa konstruktioina tai – kuten ISK:ssa (§ 148) – muotteina. Neologismit ovat ajankohtaisia, sillä leksikaalinen luovuus on parhaillaan teemana eurooppalaisessa ENEOLI-hankkeessa.

Esitelmässä käsitellään luovaa sananmuodostusta aineistolähtöisesti. Ensimmäiseksi suomen kielestä puhuttaessa tulee mieleen tietoinen sanaston luominen Lönnotista nykyaikaan. Tätä aluetta ovat kartoittaneet mm. Koukkunen 2023, Lauerma 2020, Pitkänen 2008 sekä Luonnon Tutkija -lehden teemanumeron 1/2018 kirjottajat (ks. Rikkinen 2018).

Käytettävissäni on myös Kotuksen sanatietokanta, johon on koottu paitsi uusien sanojen esiintymiä myös nk. sanaehdotuksia. Lisäksi olen koonnut havaintoja leikillisestä kielenkäytöstä ja runoista.

Pohdin aineistojen avulla luovuuden ja produktiivisuuden keskinäistä suhdetta (toisin sanoen E- ja F-luovuutta, vrt. Bergs 2019). Kieleen syntyy uusia sanoja ilman tietoista luovaa panosta, koska kielessä on produktiiveja malleja. Satunnaisempia sanamaisia tuotoksia syntyy lipsahduksista (Hokkanen 2001). Lapsen kielenomaksumisessa näkyy mallien vaikutus läpinäkyvästi, jos tuotokset eivät ole vakiintuneen sanaston mukaisia, esim. johdos *hyventää* (Laalo 2024). Johtimen produktiivisuus on asteittainen ilmiö ja riippuu mm. johdostyyppin kantasanojen tyyppifrekvenssistä ja semanttisesta liikkuma-alasta (Goldberg 2019: 62–63) sekä johdostyyppin suosioista (Lauerma 2020). On myös kantasannattomia, äänteellisiä muotteja nk. ekspressiivisten sanojen muodostamiseksi (Koivisto 2013: 192–198). Nk. sanasulaumissa (*blends*) sanat taas juottuvat yhteen, esim. *suljunut* (< *sujunut* + *soljunut*; Hokkanen 2001: 110). Tietoisesti sulaumaa on käytetty podcast-suomennosehdotuksessa *puhjelma* (< *puhe* + *ohjelma*, sanaehdotus 2023).

Tietoisessa sanaston luomisessa mallin produktiivisuuden voidaan katsoa olevan käänteisessä suhteessa luovaan panokseen. Eri tekijät toimivat kuitenkin yhdessä. Esimerkiksi runoilija Henriikka Tavi on kehittänyt verbin *olista*, joka tarkoittaa nesteistä 'olla olemassa' (Tavi 2010: 48). *Olla*-verbi on upotettu ekspressiivisten (C)VCise-verbien muottiin (vrt. *solisee*, *pulisee* > *olisee*). Myös yhdyssanojen muodostuksessa voi olla monenlaista luovuutta, esim. *maitohampikka* (sieni), *entinsiivet* (saniaissuku).

Lähteet

- Bergs, A. (2019). What, if anything, is linguistic creativity? *Gestalt Theory* 41.2 (s. 173–183).
- ENEOLI = European Network On Lexical Innovation (<https://www.cost.eu/actions/CA22126/>; eneoli.eu).
- Goldberg, A. (2019). *Explain me this: Creativity, competition, and the partial productivity of constructions*. Princeton: Princeton University Press.
- Haspelmath, M. (2023). On what a construction is. *Constructions* 15.1. doi 10.24338/cons-539.
- Hokkanen, T. (2001). *Slips of the tongue. Errors, repairs, and a model*. Studia Fennica Linguistica 10. Helsinki: SKS.
- ISK = Hakulinen, A. – Vilkuna, M. – Korhonen, R. – Koivisto, V. – Heinonen, T. R. – Alho, I. (2004). *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: SKS.
- Koivisto, V. (2013). *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: SKS.
- Koukkunen, K. (2023). *Peltoveturi ja notkistelija. Unohdettujen sanojen kirja*. Helsinki: Aviator.
- Laalo, K. (2024). *Lapsenkielen uudissanat*. Helsinki: SKS. <https://oa.finlit.fi/books/m/10.21435/tl.291>
- Lauerma, P. (2020). Uudissanasto 80 ja sanojen jakauman muutokset. *Kielikello* 3/2020.
- Pitkänen, K. (2008). *Suomi kasvitieteen kieleksi. Elias Lönnrot termistön kehittäjänä*. Helsinki: SKS.
- Rikkinen, J. (2018). Suomenkielisten nimien lumoissa. [Pääkirjoitus.] *Luonnon Tutkija* 1/2018, 3.
- Tavi, H. (2010). *Sanakirja*. Helsinki: Poesia.

Kieliopillinen luovuus – innovaatio vai ei?

Heidi Niva (Helsingin yliopisto), Anton Granvik (Helsingin yliopisto) & Tarja Heinonen (Kotimaisten kielten keskus)

Työpajan johdantopuheenvuorossa tarkastelemme kieliopillisen luovuuden käsitettä, joka on ollut esillä konstruktiokieliopin alaan kuuluvassa tutkimuksessa viime vuosina. Joidenkin näkemysten mukaan (esim. Bergs 2019; alun perin Sampson 2016) kieliopillinen luovuus jakautuu kahteen tyyppiin: F-luovuuteen (*fixed*

creativity), jota voi pitää mallinmukaisena luovuutena, ja E-luovuuteen (*extended creativity*), jossa olemassa olevista malleista poiketaan. Pohdimme, miten nämä käsitteet suhteutuvat vanhastaan tunnettuihin käsitteisiin, kuten produktiivisuuteen ja konventionaalistumiseen, ja onko luovuus ylipäänsä hyödyllinen käsite. Lähestymme kieliopillista luovuutta väistämättä suhteellisena ja rajoiltaan sumeana käsitteenä: ensinnäkin on kyseenalaista, voiko mitään kielellistä luovuutta pitää mallinmukaisuudesta vapaana, ja toiseksi luovasti käytetyn ilmaisun "luovuusarvo" vaihtelee kielenkäyttäjien kielellisten kokemusten mukaan. Lisäksi on epäselvää, miten luovuus suhteutuu tahattomiin innovaatioihin ja lipsahduksiin. Käsitteen hämäryydestä huolimatta luovuus on kuitenkin myös tervetullut näkökulma kielioppiin: se huomioi sekä kielen kognitiivisen että sosiaalisen ulottuvuuden ja suhtautuu normeista poikkeavaan kielenkäyttöön kielenkäyttäjien inherenttinä ja positiivisena resurssina.

Puheenvuorossa kieliopillisen luovuuden käsitettä ja sen herättämiä kysymyksiä tarkastellaan nuorten keskuudessa suosittujen ilmaisujen kautta. Onko esimerkiksi englannin kielestä sellaisenaan lainattujen elementtien (esim. *bro*; *fax*; *legit*; *lowkey*) käyttäminen jotakin muuta kuin kieliopillista luovuutta? Tai onko E-luovuutta, kun englanninkieliset elementit yhdistetään suomeen tarkoituksella kömpelösti (*joo there is more paketti coming*; *meen nyt shop*) tai väärin kirjoitettuna (*oli söpö moument*)? Esityksessä tarkastellaan myös nuorten itsensä näkökulmaa luovaan kielenkäyttöön: millaisia motiiveja ja funktioita luovalla kielenkäytöllä on omassa sosiaalisessa ryhmässä ja millaisia käsityksiä ja asenteita luovaan kielenkäyttöön liittyy.

Lähteet

Bergs, A. (2019). What, if anything, is linguistic creativity? *Gestalt Theory* 41.2, (s. 173–183).

Sampson, G. (2016). Two ideas of creativity. Teoksessa M. Hinton (toim.), *Evidence, experiment and argument in linguistics and philosophy of language* (s. 15–26). Bern: Peter Lang.

Luovuutta vai lipsahdus – jos kumpaakaan?

Aineiston rajaamisesta polaarisuusainesten harvinaisten käyttöjen analyysissä

Jutta Salminen (Helsingin yliopisto)

Lingvististä aineistoa koostaessa täytyy aina arvioida, mikä kuuluu mukaan ja mitä rajataan aineiston ulkopuolelle. Selkeitä poisrajattavia ovat esimerkiksi korpushaun epätarkkuuden myötä mukaan joutuneet

kysymyksenasettelun ulkopuoliset tapaukset. Sen sijaan esiintymän norminvastaisuus on monimutkaisempi, tutkijan arviointiin perustuva syy rajata aineistoa (ks. *normatiivinen seula*, Itkonen & Pajunen 2013: 27–32), etenkin kun tarkastellaan ilmeisten (lyönti)virheiden (kuten *kenetkään*, po. *kenetkähän*) sijaan epäselvempiä rajatapauksia. Harvinaisen kielenilmion kohdalla kysymys korostuu, sillä pienessä aineistossa yksittäisellä esimerkillä on iso rooli. Lisäksi aineistonvalintaa ohjaa tällöin myös korpuksen koko (Niva ym. 2024: 487, 494; myös Ylikoski 2020: 235). Laajuuden ohella mm. argumentoituuden yleisyys tekee Suomi24-korpuksesta (S24) – jossa myös ajoittain poiketaan (ei vain yleiskielen) normeista – *kenetkään*-aineistoni antoisimman aineslähteen (n = 130).

Tarkastelen esitelmässä kieltihakuisen *kenetkään*-akkusatiivin esiintymiä, jotka saavat kysymään, onko kyse luovasta mutta motivoitusta rakenteiden sekoittumisesta (*structural mismatch*) vai normipoikkeamasta (*anomaly*) (ks. Bergs 2019: 178–181), joka pitäisi joko poistaa aineistosta tai ainakin merkitä erikseen? (Kieltihakuisuuden ja kieltopartitiivin suhteesta, ks. Salminen 2025: 445–449). Esimerkeissä pohdinnanalaiset ainekset on lihavoitu ja relevantit kontekstipiirteet kursivoitu.

- (1) *Et tee siinä **kenetkään muut** kuin itsesi pelleksi...* (S24, 2006)
- (2) *Tuskin kalpeus saa **kenetkään** kavahtamaan.* (S24, 2016)
- (3) A: eikös *kenelläkään* ole mitään tietoa...?
B: tai ehkä **ne kenetkään** ovat päivät töissä eivätkä päivystä päästäkseen vastailemaan keskustelupalstoilla. (S24, 2006)

Näistä (1) rikkoo selvimmin kieltopartitiivin normia,¹ *tuskin*-partikkelillinen (2) on rajatapaus (ks. VISK § 1626). (3):ssa *kenetkään* on täysin myönteisessä lauseessa, mutta käyttöä motivoi edeltävän kysymyksen kaiuttaminen (vrt. Israel 2011: 27). Se tekee tästä (luovasta?) *kenetkään*-käytöstä lisäksi kenties muita intentionaalisemman. Käsittelemäni normirajatapaukset kuitenkin syntynevät pääosin tiedostamattomasti. (Ks. Bergs 2019.) Akkusatiivimuodon sopivuuden (*appropriateness*) ohella tarkasteltavaksi nousee lukukongruenssin normi, josta poikkeamaa esimerkeissä (1) ja (3) selittänee akkusatiivin ja monikon nominatiivin synkretismi (-*t*). Näistä esimerkeistä käsin pyrin myös yleisempään metodologiseen pohdintaan.

Lähteet

Bergs, A. (2019). What, If Anything, Is Linguistic Creativity? *Gestalt Theory* 41:2 (s. 173–183).

Israel, M. (2011). *The Grammar of Polarity. Pragmatics, Sensitivity, and the logic of Scales*. Cambridge Studies in Linguistics 127. Cambridge: Cambridge University Press.

Itkonen, E. & Pajunen, A. (2013). *Empiirisen kielitieteen metodologia*. Suomi 199. Helsinki: SKS.

Niva, H., Silvennoinen O. O. & Wahlström, M. (2025). Mitä tutkimme, kun tutkimme Suomi24-korpusta? *Virittäjä* 129 (s. 487–517). <https://doi.org/10.23982/vir.163133>

S24 = City Digital Group (2025). Suomi24 virkkeet -korpus 2001–2023, Korp-versio [aineisto]. Kielipankki. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2024051601>

Salminen, J. (2025). Negative Polarität im Finnischen? Terminologische Entwicklung und Vergleich mit dem Deutschen. Teoksessa M. Pantermöller, M. Järventausta, L. Kolehmainen, & P. Kujamäki (toim.), *Kulturen, Konvergenzen und Kommunikation: Begegnungen zwischen Finnland und dem deutschsprachigen Raum* (s. 431–470). Mémoires de la Société Néophilologique: 114. Société Néophilologique. <https://doi.org/10.51814/h2ghwq76>

VISK = Hakulinen, A., Vilkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Heinonen, T. R. & Alho, I. (2004). *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoersio, viitattu 4.2.2026. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7

Ylikoski, J. (2020). Kielemme kääpiösijoista: prolatiivi, temporaali ja distributiivi. *Virittäjä* 124 (s. 529–554). <https://doi.org/10.23982/vir.76971>

Onko viuhtoa menemään uusi koloratiivikonstruktio?

Mari Siirainen (Helsingin yliopisto)

Tarkastelen esitelmässäni viime vuosina selvästi yleistymään lähtenyttä konstruktioita. Se koostuu kahdesta verbistä, joista ensimmäinen on jokin deskriptiivinen tai onomatopoeettinen verbi, joka on konstruktion finiittiverbi, ja toinen on *mennä*-verbi MA-infinitiivin illatiivissa.

Kyse on siis tällaisista tapauksista:

- (1) Rollaattorilla **viuhdon menemään** sen minkä ennätän. (Suomi24)
- (2) **Sählätään** vain **menemään** nopeasti ja jyräämällä. (Suomi24)
- (3) - - kukin voi nähdä miten verovaroja **hassataan menemään**. (Suomi24)
- (4) Miehet **huiski menemään** [viikatteella]. (DMA, Oulujoki)

Konstruktioita käytetään sekä intransitiivisesti (esimerkit 1, 2 ja 4) että transitiivisesti (3). Menijä on intransitiivisissa lauseissa finiittiverbin subjekti ja transitiivisissa lauseissa sen objekti. Perinteisissä murteissa konstruktio ei vaikuta olleen yleinen. Löysin muutaman esiintymän pohjoispohjalaisista murteista (4).

Konstruktio tuntuu usein olevan sellainen, että halutaan ilmaista jonkin tekemistä vauhdikkaasti ja/tai huolettomasti (1, 4). Toisaalta sen käyttö ilmaisee joskus myös paheksuntaa (2, 3).

Tämä konstruktio muistuttaa jossain määrin koloratiivikonstruktioita, jossa deskriptiiviseen pääverbiin liittyy kyseistä toimintoa, yleensä liikettä tai ääntelyä, neutraalisti kuvaavan verbin A-infinitiivi. (VISK §493, §450). Näitä ovat esimerkiksi *mennä körötteli / meni körötteli / körötteli meni*. (Katso näistä tarkemmin Hamunen 2012, Jarva 2020). Toinen samantyyppinen konstruktio on hämäläistyyppinen *panna tehden* konstruktio (esim. Salonen 2024).

Tarkastelen esitelmässäni sitä, missä ja milloin tätä rakennetta esiintyy ja mitä sillä ilmaistaan. Mikä on se tarve, joka panee sanomaan *hassataan menemään* sen sijaan että sanoisi vain *hassataan*?

Pohdin myös, onko kyse ns. F-luovuudesta vai E-luovuudesta. Kyseiset käsitteet ovat peräisin Sampsonilta (2016), jonka mukaan F-luovuus viittaa omintakeisiin kielellisten rakenteiden käyttötapoihin, jotka kuitenkin perustuvat kielen olemassa olevaan rakenteiden varastoon, kun taas E-luovuus viittaa innovaatioihin, jotka rikkovat tai laajentavat kielen kieliopillisia sääntöjä tai rajoituksia ja johtavat täysin uusien rakenteiden luomiseen.

Lähteet

Kannisto, A. (1901). Lauseopillisia havaintoja läntisen Etelä-Hämeen kielimurteesta. *Suomi* III:20. (s. 57–58, 224–225). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Hamunen, M. (2012). Koloratiivirakenne, liike ja tapa. Teoksessa I. Herlin & L. Kotilainen (toim.), *Verbit ja konstruktiot*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Jarva, V. (2020). Koloratiivirakenne itämerensuomalaisissa kielissä. Teoksessa Holopainen, S., Kuokkala, J.

Saarikivi J. & Virtanen, S. (toim.), *Ёмас Сымыу Нэ́кве Вөртур Ётност Самын Патум. Scripta miscellanea in honorem Ulla-Maija Forsberg*. <https://doi.org/10.33341/sus.11.10>.

Salonen, M. (2024). *Pan ny ottajen – panna-verbi murteissa*. *Kielikello*. <https://kielikello.fi/pan-ny-ottajen/>

Sampson, G. (2016). Two ideas of creativity. Teoksessa M. Hinton (toim.), *Evidence, experiment and argument in linguistics and philosophy of language* (s. 15–26). Bern: Peter Lang.

VISK = Hakulinen, A., Vilkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Heinonen, T. R. & Alho, I. (2004). *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkko-versio, viitattu 14.1.2026. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7

Aineisto

City Digital Group (2025). Suomi24 virkkeet -korpus 2021–2023, Korp-versio [aineisto]. Kielipankki. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2024030601>

Helsingin yliopisto, suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos (2003). *Digitaalinen muoto-opin arkisto* [aineisto]. Kielipankki. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-201403261>

Kielipolitiikan moninaiset ja monikieliset näkökulmat

Järjestäjät: Leena Kolehmainen (Helsingin yliopisto) & Tiina Onikki-Rantajääskö (Helsingin yliopisto)

Kielipolitiikalla tarkoitetaan laaja-alaisesti eri mikro-, meso- ja makrotason toimijoiden suunnittelua ja toimenpiteitä, jotka vaikuttavat kieliin, niiden asemaan ja käyttöön yhteiskunnan eri osa-alueilla. Yksilöiden ja perheiden kohdalla kielipolitiikka tarkoittaa usein tiedostamattomia hiljaisia sopimuksia, jotka vaikuttavat eri kielten käyttöön ruohonjuuritasolla. Kotien ulkopuolella muiden eri toimijoiden toteuttamat toimenpiteet julkishallinnossa, koulutuksessa ja työpaikoilla edistävät tai estävät yksilöiden kielellisiä oikeuksia, tasavertaista osallisuutta sekä yhteiskunnan esteettömyyttä, kulttuurista ja taloudellista kestävyyttä tai demokratiaa.

Tässä työpajassa jaetaan asiantuntijuutta laaja-alaisesti ja vaihdetaan näkökulmia ajankohtaiseen suomalaiseen kielitilanteeseen ja kielipolitiikkaan liittyen. Millaisia ongelmia on kielipolitiikan eri tasoilla ja eri osa-alueilla, miten ongelmia pitäisi ratkaista ja kenen? Millaisia yhteisiä tavoitteita eri osapuolilla on, mitä mahdollisia ristivetoja on yhteiskunnassa?

Työpajan tavoitteena on edistää vuoropuhelua kotimaisten ja vieraiden kielten tutkijoiden välillä. Näkökulmat kattavat kielipolitiikan keskeisiä osa-alueita yhteiskunnan kielisuunnittelusta kielikoulutuspolitiikkaan, käännös- ja tulkkauspolitiikkaan, instituutioiden ja työelämän kielellisiin toimenpiteisiin sekä vähemmistö- ja uhanalaisiin kieliin.

Työpajan ohjelma koostuu a) tutkijoiden esitelmistä liittyen kielipolitiikan eri osa-alueisiin ja eri kieliin sekä b) työpajan päättävistä kutsutuista kommenttipuheenvuoroista.

Kielipolitiikkaa ja välittämisen tiloja – Yksikielisen seurakunnan monikielinen arki

Paula Heikkinen (Helsingin yliopisto)

Kuinka monikielinen kaupunkiympäristö vaikuttaa virallisesti yksikielisen ideologisen instituution työarkeen? Tässä tutkimuksessa tarkastelen itäsuomalaisen Varkauden evankelis-luterilaisen seurakunnan kielipolitiikkaa sekä välittämistä ja sen tiloja seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

(1) Millaisia välittämisen tiloja instituution arjessa esiintyy ja millaisia välittämisen keinoja informantit ilmoittavat niissä hyödyntävänsä?

(2) Millaisena paikallisen seurakunnan kieli- ja käännöspolitiikka kuvataan informanttien kertomana ja miten se näyttäytyy työarjessa?

Tutkimusasetelmani pohjautuu Bernard Spolskyn kielipoliittiseen kolmijakoon kielisuunnittelusta, -käytänteistä sekä -uskomuksista ja -ideoioista. Tutkimus kytkeytyy sociolinguistiseen tutkimusperinteeseen ja sijoittuu institutionaalisen monikielisuuden kentälle. Kielten käyttöä tarkastellaan myös Kaisa Koskisen välittämisen sekä Kaarina Hipin kielisiin suhtautumisen käsitteen avulla. Tutkimusaineisto koostuu 19 haastattelusta, jotka on kerätty seurakunnan työntekijöiltä puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Mukana on eri ammattiryhmien edustajia: papistoa, kanttoristoa, diakoniatyöntekijöitä, sihteeristöä ja muuta henkilöstöä. Tutkimuksessa välittämistä on tarkasteltu sisällönanalyysin keinoin kartoittamalla mainintoja kielistä ja niiden käytöstä sekä välittämisen keinoista erilaisissa arjen toimintayhteyksissä.

Tutkimuksessa jaan monikieliset kohtaamiset kolmeen kielenkäytön tilaan: kahdenkeskisiin keskustelutilanteisiin, yhteisöllisiin, vuorovaikutteisiin sekä yhdensuuntaisiin, seremoniallisiin kielenkäyttötilanteisiin. Kukin näistä vaatii monenlaisia välittämisen keinoja, ja aineiston perusteella erilaisten keinojen käyttö onkin tapa selviytyä odottamattomista kielikohtaamisista.

Vaikka Varkauden kaupungin väkiluku on tarkastelujakson aikana laskenut voimakkaasti, kielten kirjo on lisääntynyt työperäisen maahanmuuton, globalisaation ja poliittisten kriisien myötä. Monikielisen väestön lisääntyminen luo tarpeita monikielisille palveluille myös tutkittavassa instituutiossa. Työarjessaan haastatellut raportoivat harvakseltaan mutta säännöllisesti toistuvia monikielisiä kohtaamisia. Kohtaamisten esiintymistiheys on vahvasti työalakohtainen. Kielistä mainitaan esimerkiksi ruotsi, englantia, ukraina, venäjä, portugali, thai, kantoninkiina ja suomenkielinen viittomakieli.

Vaikka kirkkohallitus ja seurakunta antavat suosituksia ja tarjoavat monikielisiä dokumentteja muun muassa vakiintuneiden kirkollisten toimitusten monikielistämiseksi, henkilökohtaiset kielelliset resurssit, asenteet ja työntekijän henkilökohtaiset välittämisen keinot ovat ratkaisevassa roolissa. Jos yhteistä kieltä ei ole, digitaaliset apukeinot, kuten Google-kääntäjä, läsnäolo ja lukuisat muut välittämisen keinot mahdollistavat kommunikaation.

Instituution ideologinen toimintaperiaate määrittää monikielisyyteen suhtautumista: esimerkiksi yksilöllinen kohtaaminen on yksi keskeisistä tavoitteista, jonka seurakunnan työntekijät mahdollistavat omalla toiminnallaan. Kielellisen ympäristön muutokset vaativat henkilöstöltä kielellistä sopeutumista, mitä ei ole juurikaan huomioitu instituution kielipolitiikassa ja -suunnittelussa.

Lähteet

Hippi, K. (2020). Monikielisyyteen suhtautuminen kielielämäkertojen valossa. Teoksessa K. Hippi, Lappalainen, H. & Nuolijärvi, P. (toim). *Suomalaisten kielellistä elämää: Sata suomalaista kielellistä elämäkertaa -hankkeen satoa* s. 105–142. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia Nro 1465, Helsinki: SKS.

Koskinen, K. (2013). Tampere translationaalisenä tilana. Teoksessa Koskinen, K. *Tulkattu Tampere* s. 11–29. Tampere: Tampere University Press.

Spolsky, Bernard (2012). What is language policy? Bernard Spolsky (toim.). *The Cambridge handbook of language policy*, 3–15. Cambridge: Cambridge University Press.

Vähemmistökielipolitiikan ideologioita ja periaatteita Suomessa ja kansainvälisesti

Lotta Jalava (Kotimaisten kielten keskus)

Tarkastelen esitelmässäni periaatteita, joita voidaan hahmottaa 2020-luvun valtiollisen vähemmistökielipolitiikan periaatteiden ja käytännön toteutuksen taustalta kansainvälisissä esimerkeissä ja Suomen tilanteeseen peilaten.

Analysoin ratkaisuja kolmella alueella, joilla perinteisen vähemmistökielen elvytyksen politiikka on kunnianhimoista: Uuden-Seelannin mallia maorin kielen elvyttämiseksi ja ylläpitämiseksi, Baskimaan esimerkkiä baskin kielen elinvoimaisuuden parantamiseksi ja Walesin ohjelmaa kymrin kielen puhujamäärän nostamiseksi.

Kunnianhimoisessa vähemmistökielipolitiikassa taustalla on ajatus aktiivisesta, velvoittavasta ja korjaavasta kielipolitiikasta alisteisessa asemassa olleen kielen kestävän kehityksen turvaamiseksi. Kielelliset ihmisoikeudet nähdään oikeutena resursseihin ja rakenteisiin kielen ylläpitämiseksi, ei passiivisina oikeuksina käyttää ja kehittää kieltä kenenkään estämättä. Puhujien lisäämisessä varhaiskasvatuksen ja koulun merkitys nähdään suurena, ja kielen normalisointi luonnolliseksi osaksi arjen eri käyttöalueita korostuu etenkin Uuden-Seelannin ja Baskimaan malleissa. Niissä periaatteena on yhteisölähtöisyyden ja julkisen vallan rakenteiden muodostama kumppanuus. Keskeisessä roolissa ovat myös aktiiviset ponnistelut myönteisten asenteiden vahvistamiseksi ja levittämiseksi. Velvoittavat, monivuotiset ohjelmarakenteet (Euskara biziberritzeko plan nagusia; Cymraeg 2050: Welsh Language Strategy; Maihi Karauna: The

Crown's Māori Language Strategy) perustuvat ajatukseen pitkän tähtäimen tavoitteista, joita seurataan aktiivisesti.

Suomessa vähemmistökielisten oikeudet näkyvät lainsäädännössä osin vahvastikin, mutta käytännön toteutus on epätasaista ja varovaista eikä välttämättä kohdistu tehokkaimpiin keinoihin kielten voimauttamiseksi. Lainsäädännön tasolla lähtökohtana hahmottuu passiivisten kielellisten oikeuksien ja syrjimättömyyden varmistaminen sekä minimitason palveluiden takaaminen tietyille perinteisille kieliryhmille. Kansainvälisten sopimusten ja valtioneuvoston periaatepäätöksen nojalla erityisesti suojeltavien kotoperäisten kielten laajaa elvyttämistä, normalisointia osaksi yhteiskuntaa ja arkea tai pysyvän kielityön rakenteita ei vielä säädös- ja rakennetasolla tunnisteta.

2020-luvulla julkaistuissa kielipoliittisissa ja elvytysohjelmissa (karjalan kieli, suomenruotsalainen viittomakieli, Suomen romanikieli) tunnistetaan kuitenkin samoja tavoitteita, jotka yhdistävät kansainvälisiä esimerkkejä: kielityön pysyvyys pirstaleisuuden sijaan, kielen normalisointi ja myönteiset asenteet koko yhteiskunnassa, kielipesätoiminnan tai kokonaisvaltaisten kieliympäristöjen vakiinnuttaminen sekä yhteisön ja julkisen vallan kumppanuutta tukevat rakenteet. Hiljattain läpi viety saamelaisten totuus- ja sovintoprosessi ja käynnissä oleva viittomakielisten vastaava prosessi voivat vahvistaa ideologista pohjaa aktiivisemmalle korjaavalle kielipolitiikalle ja positiiviselle erityiskohtelulle uhanalaisten kielten säilyttämiseksi.

Lähteet

Apodaka E., Basurto, A., Galarraga, A., & Morales-i-Gras, J. (2024). The governance of Basque language revitalisation in the Basque Autonomous Community. – *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 45(1):1-14.

Lloyd W., Siân, ap Gruffudd, G. S. & Gruffydd Jones, E. H. (2024). The Development of Welsh Language Education since Devolution. – *Wales Journal of Education* 26(2), 72–90.

Kielipoliittinen ohjelma. Valtioneuvoston periaatepäätös. 2022. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:51

King, J. (2018). Māori: Revitalization of an endangered language. Teoksessa Rehg, K. L. & Campbell, L. (eds.), *The Oxford Handbook of Endangered Languages*. Oxford: Oxford University Press, pp. 592–612.

Kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus perusopetuksen vieraan kielen opetussuunnitelmassa

Satu Koistinen (Turun yliopisto)

Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta on tutkittu monipuolisesti suomi toisena kielenä (S2) – opetuksessa. Vieraiden kielten opetuksessa aihetta on Suomessa sen sijaan tutkittu vähemmän ja tutkimusten kohteena on ollut usein oppimateriaalit, opettajien käsitykset tai opettajankoulutus. Tutkimuksista puuttuu kielten opetussuunnitelmatekstien sisällöllinen analyysi. Kieltenopetuksen yksi keskeisistä tehtävistä on kielikasvatus ja oppilaiden osaamisen kehittäminen suhteessa kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen. Onkin tarkoituksenmukaista tutkia, miten ja mitä opetussuunnitelma normiasiakirjana ohjaa opettamaan aiheesta. Tutkimukseni ennakoii myös opetussuunnitelman oppiainekohtaisten tekstien uudistustyötä.

Tarkastelen tutkimuksessani opetussuunnitelmaa kielipolitiikan ilmentymänä. Perusopetuksessa kielipolitiikka ilmenee mm. oppimistavoitteina ja kielellisinä ideologioina. Opetussuunnitelman kautta on mahdollista tarkastella koulutuspoliittisia valintoja, joita opetussuunnitelman laadinnassa on tehty. Se toimii opettajien työtä ohjaavana normiasiakirjana ja määrittelee valtakunnallisesti kaikille yhteiset tavoitteet, asenteet, arvot ja periaatteet, joita kielten opetuksessa tulee noudattaa. Perusopetuksen opetussuunnitelmaa on tutkittu sen voimassaoloaikana useista eri näkökulmista, mutta tutkimustani vastaava analyysi tekstien rakentamasta yhtenäisyydestä ja niiden tuottamista käsityksistä puuttuu. Tutkimuksessani kielipolitiikalla tarkoitetaan virallisten asiakirjojen lisäksi niiden tuottamia käytänteitä, puhetapoja ja tulkintoja erilaisissa koulutusinstituutioissa. Perusopetus on yksi keskeisistä paikoista, oissa kielipolitiikka konkretisoituu kielivalintoina, oppimistavoitteina ja kielellisinä ideologioina. Kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden kuvaukset sekä niihin liittyvät oppimistavoitteet heijastavat opetussuunnitelman kielellisiä ideologioita.

Esitelmässäni vastaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten opetussuunnitelman sisäinen yhtenäisyys rakentuu vieraan kielen oppimistavoitteiden ja arviointikriteerien välillä?
2. Mitä näkemyksiä kielellisestä ja kulttuurisesta moninaisuudesta opetussuunnitelma tuottaa?

Aineisto koostuu perusopetuksen valtakunnallisen opetussuunnitelman A-oppimäärän, vieraan kielen teksteistä vuosiluokilla 3–9. Tutkimukseni on laadullista aineistopohjaista kielentutkimusta, jossa hyödynnän tekstintutkimuksen ja diskurssianalyysin metodeja. Tutkimukseni tuloksena on, että opetussuunnitelmassa ei rakennu yhteyttä oppimistavoitteiden ja arviointikriteerien välille. Sisäisen yhtenäisyyden ongelmia esiintyy kaikissa aineistoon kuuluvissa oppimistavoitteissa ja ne muodostavat viisi kategoriaa. Toisena tuloksena on,

että opetussuunnitelman tekstit kuvaavat kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja siihen liittyvää osaamista yksipuolisesti. Ne eivät ohjaa tunnistamaan stereotypioita tai reflektoimaan omia ja ympäristön tuottamia oletuksia. Kulttuureihin ja kulttuurienväliseen osaamiseen liittyviä käsitteitä ja taitoja ei opetussuunnitelmassa määritellä, eikä niihin liittyvää osaamista kuvata taitojen tai kykyjen kautta.

Hallinnolliset lähteet

OPH 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräys 104/011/2014. Helsinki: Opetushallitus. Saatavissa: Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.

OKM 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Perusopetuksen osaamistakuu varmistamaan kaikille riittävät perustaidot. Saatavilla: https://okm.fi/-/perusopetuksen-osaamistakuu-varmistamaan_kaikille-riittavat-perustaidot.

Kirjallisuus

Hahl, K. (2020). Kulttuurin muuttunut olemus opetussuunnitelmassa ja vieraiden kielten oppikirjoissa. Teoksessa Hildén, R. & Hahl, K. (toim.). *Kielididaktiikan katse tulevaisuuteen: Haasteita, mahdollisuuksia ja uusia avauksia kielten opetukseen*. Suomen ainedidaktisen tutkimusseuran julkaisuja: Ainedidaktisia tutkimuksia 17. Helsinki: Helsingin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta.

Hahl, K., Niemi, P., Longfor, R. J. & Dervin, F. (toim.). (2015). *Diversities and interculturality in textbooks: Finland as an example*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing. Harju-Autti, R., Lahti, L., Luodonpää-Manni, M., & Roiha, A. (2024). Kohti kielellisen moninaisuuden huomioimista vieraiden kielten opetuksessa. – *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 15(4). https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2024/kohti_kielellisen-moninaisuuden-huomioimista-vieraiden-kielten-opetuksessa.

Hornberger, N. H. (2001). Educational linguistics as a field: A view from Penn's program on the occasion of its 25th anniversary. – *Working Papers in Educational Linguistics* 17(1–2), 1–26.

Hult, F. M. & Pietikäinen, S. (2014). Shaping discourses of multilingualism through a language ideological debate: The case of Swedish in Finland. – *Journal of Language and Politics* 13(1), 1–20.

<https://doi.org/10.1075/jlp.13.1.01hul>

Luodonpää-Manni, M. & Ojutkangas, K. (2020). Laadullinen aineistopohjainen kielitutkimus. Teoksessa Luodonpää-Manni, M., Hamunen, M., Konstenius, R. A., Miestamo, M., Nikanne, U., Sinnemäki, K. & Ainiala, T. (toim.), *Kielitutkimuksen menetelmiä I: Johdanto* (s. 412–441). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://doi.org/10.21435/skst.1457>

Menken, K. & García, O. (toim.) (2010). *Negotiating language policies in schools: Educators as policymakers*. New York: Routledge.

Ricento, T. K. & Hornberger, N. H. (1996). Unpeeling the onion: Language planning and policy and the ELT professional. – *TESOL Quarterly* 30(3), 401–427.

Roiha, A., Dufva, H., Mäntylä, K. & Pakula, H.-M. (2024). Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus varhaisen kielenopetuksen oppikirjoissa. Teoksessa Ruohotie-Lyhty, M., Huhta, A., Moate, J., Mård-Miettinen, K., Pirhonen, H. & Salo, O.-P. (toim.), *Näkökulmia moninaisuuteen kielen oppimisessa ja opettamisessa* (s. 179–200). Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys ry: AFinLA-teema 18.

Yliopistot kielikoulutuspoliittisina toimijoina: vieraat kielet tiedeorganisaatioiden talousmittareiden viitekehksessä

Leena Kolehmainen (Helsingin yliopisto), Philipp Krämer (Vrije Universiteit Brussel) & Ulrike Vogl (Universiteit Gent)

Viimeisten 20–30 vuoden aikana muiden vieraiden kielten kuin englannin opetustarjontaa on vähentynyt merkittävästi suomalaisissa peruskouluissa ja toisella asteella (ks. esim. Pyykkö 2017, Kolehmainen ym. 2025), ja myös suomalaisissa yliopistoissa vieraiden kielten tutkinto-ohjelmien opiskelijamäärät ovat laskeneet huomattavasti (Veivo ym. 2025). Aloituspaiikkoja on leikattu, koulutuksia supistettu pääaineesta sivuaineeksi, kokonaisia koulutusohjelmia lakkautettu sekä opetus- ja tutkimustehtäviä leikattu. Myös joidenkin yliopistojen kielikeskusten kielten opintotarjontaa on supistettu merkittävästi.

Vertaamme esitelmässämme suomalaisten yliopistojen vieraiden kielten koulutuksen viimeaikaista kehitystä muihin eurooppalaisiin yliopistoihin, jotka ovat vähentäneet vieraiden kielten koulutusta, lopettaneet kokonaisia koulutusohjelmia tai valmistelevat parasta aikaa lakkautuksia. Esitelmä on osa ”Closing doors” -hanketta, jossa tutkimme kieliä koskevia koulutusleikkauksia 2000-luvun Euroopassa. Tutkimuksen aineistona on vuonna 2025 toteuttamamme Euroopan laajuinen kysely, jossa yliopistojen työntekijät ja tutkijat raportoivat erilaisista toteutuneista tai lähitulevaisuuteen suunnitelluista kielten koulutusten supistamis- tai lakkauttamisprosesseista. Kyselyn vastaukset tuottavat tietoa siitä, missä leikkauksia on tapahtunut tai suunnitteilla, mitä kieliä ja koulutuksia ne koskevat, miksi ne tapahtuvat ja mitä vaikutuksia niillä on. Kyselyn avovastausten avulla on mahdollista analysoida myös yliopistohallintoon kietoutuneita diskursseja kielistä: miten supistus- ja lakkautustoimenpiteiden kohteiksi joutuneita kieliä kuvataan kyselyvastauksissa ja millaisina entiteetteinä lakkautettavat kielet jäsenyivät tiedeorganisaatioiden talousmittareiden viitekehksessä?

Lähteet

Closing doors = Tutkimushanke ”Closing and opening doors. Universities restructuring their language training programs”. <https://doors.prd.ugent.be/en>.

Kolehmainen, L., Johansson, M., Lähteenmäki, M., Vilkuna, O. & Koistinen, S. (2025). Vieraiden kielten opiskelun ja osaamisen tulevaisuus suomessa: visioraportti. https://sukol.fi/wp-content/uploads/2025/02/Visioraportti_25.2.2025.pdf

Pyykkö, R. (2017). *Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivaroannon tilasta ja tasosta*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:51. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160374/okm51.pdf>

Veivo, O., Norro, S., Johansson, M. (2025). Less or more widely studied languages – How has Language Specialist Education in Finland changed in twenty years? Teoksessa: Valetopoulos, F., Popa, N. L., Hernández R. (toim.), *Linguistic and intercultural landscapes in the European Higher Education*. Frankfurt a.M.: Peter Lang.

”Todistusvalinnassa huomioidaan harvoin lyhyitä kieliä, joten niiden kirjoittaminen olisi yhtä tyhjän kanssa” – Abiturienttien näkemyksiä todistusvalinnan vaikutuksista vieraiden kielten opiskeluun

Hanna Lantto (Turun yliopisto)

Vuodesta 2020 alkaen yli puolet opiskelijoista on valittu yliopistoihin ylioppilaskokeen arvosanoihin perustuvalla todistusvalinnalla. Todistusvalinnan pisteytys on kuitenkin herättänyt runsaasti kritiikkiä ja sen painotuksia on yleisesti pidetty matemaattisi-luonnontieteellisiä aineita, etenkin pitkää matematiikkaa suosivana. Vuonna 2022 Suomen kieltenopettajien liiton puheenjohtaja Outi Vilkuna totesi, että vaikka muutkin rakenteelliset muutokset olivat jo aiemmin vaikuttaneet kieltenopiskelun vähenemiseen, lukionopettajien viestien perusteella todistusvalinnan jälkeen tilanne oli huonontunut entisestään (SUKOL 2022). Todistusvalinnan pistemallia on uudistettu vuodeksi 2026, mutta riittääkö se kääntämään kurssia?

Tarkastelen tässä esitelmässä jatko-opintoihin siirtyvän ikäryhmän eli abiturienttien näkemyksiä todistusvalinnasta. Tarkastelen todistusvalintaan liittyvää diskurssia aineistossa, joka koostuu kevään 2022 suomen kielen ja kirjallisuuden ylioppilasteksteistä (N = 27 141) ja lähestyn aineistoa tietokoneavusteisen

diskurssianalyysin (*CADS, computer assisted discourse studies*) menetelmin. Kokeen kokoava teema oli kieli ja kielitaito, ja abiturientit saivat valita yhden viidestä aiheesta: kielitaidon merkitys, kielten tulevaisuus, monikielisyys, äidinkieli ja muut kielet sekä kieli identiteetin osana. Moni abiturientti tarttui ensimmäiseen vaihtoehtoon ja intoutui pohtimaan vieraiden kielten merkitystä oman tulevaisuutensa kannalta.

Globaaleita tendenssejä heijastelevien hyötydiskurssien ohella abiturienttien teksteissä nousee vahvasti esiin viime vuosien kielikoulutuspolitiikkaan linkittyvä diskurssi, joka korostaa kielten opiskelun hyödyttömyyttä jatko-opintoihin hakeuduttaessa. Diskurssin keskiössä on yliopistoissa vuoteen 2025 asti voimassa ollut todistusvalinnan pistetaulukko, jonka abiturientit kokevat suosivan matemaattis-luonnontieteellisiä aineita kielten sijaan.

Todistusvalinta mainitaan aineistossa 6 330 kertaa. Konteksti on lähes poikkeuksetta sen negatiivinen vaikutus kielten opiskeluun:

Todistusvalinnan pisteytyksiä hakukohteisiin tuijotetaan jo heti ensimmäisistä opo-tunneista lähtien, ja opiskelijat joutuvat tekemään kauas kantoisia päätöksiä yhä aikaisemmin. Surullinen tosiasia on se, että lyhyistä vieraista kielistä ei saa tarpeeksi pisteitä todistusvalinnassa. Opiskelijoiden kurssivalinnoissa edelle menevät yhä useammin matemaattis-luonnontieteelliset aineet, kuten pitkä matematiikka, fysiikka ja kemia, joista saa todistusvalinnassa hyvin pisteitä.

Vaikka pistetaulukon vaikutus yliopistojen opiskelijavalintoihin ei kenties ole yhtä ratkaiseva kuin todistusvalintaan liittyvä hyödyttömyysdiskurssi antaa ymmärtää, nuoret selvästi kokevat sen ohjanneen valintojaan. Ainakin se on välittänyt heille vahvan signaalin vieraiden kielten arvostuksesta – tai arvostuksen puutteesta – suomalaisessa yhteiskunnassa.

Lähteet

SUKOL (2022). Tapaaminen opiskelijavalintojen kehittämiseksi - SUKOL (julkaistu 13.2.2022, vierailtu 7.2.2026).

Hållbar svenska – kestävä ruotsia?

Jan Lindström (Helsingin yliopisto)

Esityksessäni pohdin ruotsin kielen asemaan, käyttöön ja koulutukseen liittyviä kysymyksiä suomenruotsin ja suomalaisen yhteiskunnan näkökulmasta. Tarkastelen kielen statusta, normitusta ja koulutussuunnittelua sosiaalisen kestävyuden linssin läpi: ovatko status, normit ja koulutuspoliittiset valinnat toimivia nyky-Suomessa ja mikä niitä haastaa tai uhkaa? Pohjimmiltaan, pyrkiessämme sosiaaliseen kestävyteen, kielisuunnittelun tavoitteena tulisi olla yhdenvertaisuutta ja hyvää elämää edistäviä valintoja, esimerkiksi saavutettavuuden, moninaisuuden ja kielellisen tasa-arvon vaatimukset.

Kielen statuksen kannalta suomenruotsin tulee palvella hyvin sekä pohjoismaisessa kontekstissa suhteessa Ruotsiin että kotimaisessa kontekstissa suhteessa alueelliseen ja sosiaaliseen variaatioon. Etenkin puhutun kielen kannalta tähän liittyy kommunikointikäytäntöjen kansallinen eriytyminen ja uusien medioiden, kuten podcastien rooli normien mahdollisina uudistajina. Osaltaan näihin liittyy myös kaksi- ja monikielisten ympäristöjen toimivuus ja lisääntyminen: englantia on jo pitkään haastanut suomalaista perinteistä kaksikielisyttä ja yhteiskunnan monikielistyminen asettaa uusia kysymyksiä kielikoulutussuunnittelulle. Näillä on vaikutusta ruotsin kielen saatavuuteen yhteiskunnassa, ruotsinkieliseen koulutusinfrastruktuuriin ja kielelliseen ja kulttuuriseen integraatiopolitiikkaan.

Näiden eri näkökohtien pohjalta pääsemme pohtimaan kestävä kielipolitiikan sosiolingvistisiä taustoja: kielellisen variaation merkityksen tunnistaminen, normien suhde kieliasenteisiin, ja eri ryhmien kielelliset tarpeet muuttuvassa maailmassa. Tätä kautta pääsemme myös määrittelemään, mikä olisi kestävä (suomen)ruotsia tässä ajassa.

Karjalaksi opettamisesta Itä-Suomen yliopistossa: opetussuunnitelmasta ruohonjuuritason kielenkäyttöön

Ilja Moshnikov (Itä-Suomen yliopisto)

Kotoperäinen karjalan kieli on suomen lähimpiä sukukieliä. Karjalan kieltä ja kulttuuria on voinut opiskella vapaana sivuaineena Itä-Suomen yliopistossa vuodesta 2009. Opintokokonaisuuksiin kuuluu perus-, aine- ja syventävät opinnot, yhteensä 120 opintopisteen verran (Riionheimo & Giloeva 2021). Vuodesta 2021 alkaen karjalan kielen ja kulttuurin opinnot lisättiin myös Itä-Suomen yliopiston avoimen yliopiston tarjontaan, mikä moninkertaisti opiskelijamäärät. Vuosina 2021–2024 oppiaine vastasi opetus- ja kulttuuriministeriön

rahoittamasta karjalan kielen elvytyshankkeesta. Tammikuusta 2025 alkaen karjalan kielen elvyttäminen liitettiin osaksi yliopistolle osoitettua kansallista erityistehtävää, joka kattaa myös karjalan kielen opettamisen ja tutkimuksen. Vuonna 2025 julkaistiin karjalan kielen elvytysohjelma, joka tarjoaa suuntaviivat karjalan kielen aseman vahvistamiseksi Suomessa (Tynnyrinen ym. 2025). Kotimaisten kielten keskuksen yhteydessä aloitti 1.1.2026 toimintansa karjalan kielen lautakunta, jonka yhdeksästä jäsenestä neljä työskentelee Itä-Suomen yliopiston karjalan kielen oppiaineessa.

Käsittelen esitelmässäni tarkemmin karjalan kielen oppiaineen kielikäytänteitä. Oppiaineessa annetaan opetusta pääosin karjalaksi ja suomeksi, mutta myös muita kieliä käytetään vähintään apukielinä. Kielikurssien ensisijainen työkieli on luonnollisesti karjala, mutta karjalaa hyödynnetään työ- ja opetuskielenä myös muilla opintojaksoilla, mukaan lukien aine- ja syventävät opinnot (Tynnyrinen ym. tulossa). Tarkastelen esitelmässäni kurssitarjontaa karjalan kielen käytön näkökulmasta sekä esittelen karjalan kielen käytön mikrotason ilmentymiä oppiaineen arjessa: miten karjalaa käytetään opetuksen ja tutkimuksen lisäksi vuorovaikutuksessa, sisäisessä viestinnässä ja päivittäisessä työskentelyssä. Karjala toimii kielikylyn kaltaisena työkielenä oppiaineen kokouksissa ja muussa viestinnässä. Sen lisäksi karjalan kieli on näkyvillä eLearn-alustalla, Pepissä ja sähköpostiviesteissä, ja sitä on tuotu esiin myös yliopiston viestinnässä ja fyysisessä kielimaisemassa. Tästä on hyvä esimerkki karjalan kielen viikko marraskuussa, jonka aikana esimerkiksi opiskelijaravintoloiden ruokalistoja on käännetty karjalaksi. Yhtenä vuotena myös humanistisen osaston opastekyltit käännettiin karjalaksi, ja niistä osa on edelleen kiinni seinissä.

Kokoan yhteen karjalan kielen käytön vähemmän näkyviä ulottuvuuksia ja pohdin, miten karjalankielinen kielimaisema – niin fyysinen kuin virtuaalinen – vaikuttaa jokapäiväiseen työhömmö ja kieli-identiteettiin. Toteutan tässä vaiheessa pienimuotoisen yliopiston karjalan opettajille osoitetun kyselyn ja myöhemmässä vaiheessa tutkin opiskelijoiden käsityksiä ja asenteita karjalan kielen käyttöön opetuksessa.

Lähteet

Riionheimo, H. & Giloeva, N. (2022). Karjalankielinen yliopisto-opetus – vastavirtaan soutamista? – *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 13(5). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2022/karjalankielinen-yliopisto-opetus-vastavirtaan-soutamista>

Tynnyrinen, N., Jalava, L., Nuolijärvi, P., Jalagin, S., Kondie, T., Pasanen, A., Sarhimaa, A., Siilin, L. & Suksi, M. (2025). *Karjalan kielen elvytysprogramma: Suuntaviivat kotoperäisen karjalan kielen vahvistamiseksi Suomessa*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2025:14. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-301-0>.

Tynnyrinen, N., Giloeva, N., Karlova, O. & Paalamo, K. (tulossa). Elävy, kehittyi da opastettu karjala – karjalan kielen opetus ja elvytys Itä-Suomen yliopistossa. Teoksessa Táncoz, O., Kivinen, I. & Virtanen, S. (toim.), *Vähemmistökielipedagogiikan artikkelikokoelma*. Helsinki: SKS.

Mitä suomen kielen selvityksen jälkeen?

Tiina Onikki-Rantajääskö (Helsingin yliopisto)

Tarkastelen sitä, miltä suomen kielen yhteiskunnallisen aseman tilanne vaikuttaa suomen kielen tilannetta koskeneen selvityksen (Onikki-Rantajääskö 2024) jälkeen. Selvitys oli *Kansalliskielistrategian* (2021) edellyttämä toimi, ja siinä esitettiin mittava joukko jatkotoimia, joiden avulla suomen kielen asemaa tulisi vahvistaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Oikeusministeriöstä kerrottiin selvityksen valmistuttua, että ehdotuksia tarkastellaan eri ministeriöiden toimialojen kannalta. Tälle hallituskaudelle ei ole kuitenkaan suunniteltu toimia selvityksen perusteella. Kerran hallituskaudessa julkaistavassa *Hallituksen kertomuksessa kielilainsäädännön soveltamisesta 2025* on viitattu useissa kohdin em. selvitykseen samoin kuin suomen kielen lautakunnan lausuntoon, mutta Kielikertomuksen johtopäätöksiä voi pitää varsin laimeina.

Tuon esiin joitakin keskeisiä uudistuksia, jotka liittyvät suomen kielen asemaan koulutuksessa ja maahanmuuttajien kielitaidon kysymyksiin, ja tarkastelen myös korkeakoulujen tilannetta joidenkin suositusten ja käytänteiden kannalta. Selvin tällä hallituskaudella toteutettu parannus on äidinkielen ja kirjallisuuden opetukseen lisätty vuosiviikkotunti alakoulussa. Useiden muiden muutosten vaikutukset nähdään pidemmällä ajalla, ja eri uudistusten vaikutuksissa on myös mahdollisia ristiriitaisuuksia. Talouden leikkaukset, taantuma ja maailmantilanteen luoma epävarmuus vaikuttavat taustalla. Yleisesti voinee todeta, että tietoisuus kieleen liittyvien kysymysten merkityksestä on laajentunut.

Selvitysraportissa tuotiin esille se, että kielitilannetta tulisi seurata entistä paremmin ja tarkemmin, ja tähän tulisi kehittää ketterä, joustava ja arjen käytänteet tavoittava seurantajärjestelmä. Kattavan seurannan puuttuessa joitain suuntaa-antavia tuloksia on saatu Helsingin yliopiston kansalaisbarometristä 2025. Barometriin saatiin mukaan muutama kysymys, joissa vastaajat kertovat viimeisen kahden viikon aikana käyttämistään kielistä työssä, palveluissa ja vapaa-aikana. Tulokset vahvistavat sitä aikaisemmissa tutkimuksissa ja selvityksissä saatua kuvaa, että valtaosalla väestöä suomen kielen asema on edelleen vahva arjen kielikäytännöissä. Karkeasti yleistettynä noin viidesosassa vastauksia näkyy englannin kielen käyttö osana arkea. Erittelen näitä tuloksia tarkemmin suhteessa vastaajien ikään ja koulutukseen. Avovastauksissa saatiin viitteitä myös useiden kielten käytöstä ja monikielisydestä, joka jää väestötilastossa piiloon. Pitkittäisseurannan kannalta kehittämiskohteeksi jää alueellisten erojen saaminen näkyviin. Niin kielitilanteen seurannalle kuin Suomessa käytettävät kielet yhteen kokoavalle monikielisen Suomen kielistrategialle on joka tapauksessa näidenkin tulosten valossa ilmeinen tarve.

Lähteet

Granvik, A., Kanner, A., Lassus, J. & Onikki-Rantajääskö, T. (tulossa). Suomen kielitilanteesta Helsingin yliopiston kansalaisbarometrin valossa.

Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2025. Valtioneuvoston julkaisuja 2026:2. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-844-1>.

Helsingin yliopiston kansalaisbarometri. www.kansalaisbarometri.fi

Kansalliskielistrategia 2021. Valtioneuvoston periaatepäätös. Valtioneuvoston julkaisuja 2021: 87. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-967-0>

Onikki-Rantajääskö, T. (2024). *Suomi osallisuuden kielenä: Selvitys suomen kielen tilasta Suomessa 2020-luvun puolimaissa*. Oikeusministeriön julkaisuja 2024:20. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-141->

Äidinmaito vai avain? Kieli-ideologiat ja metaforat baskin ylläpitämiseen liittyvissä kampanjoissa

Tuulia Suvanto (Helsingin yliopisto)

Esitelmäni käsittelee kieli-ideologioita ja metaforia baskin ylläpitämiseen liittyvissä kampanjoissa. Tutkimus on osa tekeillä olevaa väitöskirjaani, jossa selvitän laajemmin perheiden kielipolitiikkaa baskinkielisissä perheissä Suomessa ja Baskimaassa sekä kielikampanjoiden roolia kielipolitiikan muodostumisessa. Kieli-ideologiat ovat vahvasti perheiden kielipolitiikkaa ohjaava tekijä (King et al. 2008). Ne eivät kuitenkaan rajoitu vain perhepiiriin, vaan kiertävät yhteiskunnan tasolla ja voivat manifestoitua julkisissa diskursseissa, kuten kielikampanjoiden sisällöissä (Blommaert 1999). 1980-luvun lopulta alkaen Baskimaassa on toimeenpantu useita kampanjoita, tavoitteenaan lisätä tietoisuutta baskin kielen siirtämisen tärkeydestä (Hernández García 2015). Kampanjoita markkinoidaan usein metaforisilla iskulauseilla, kuten ”Anna avain” (Eman giltza) tai ”Ole tulen vartija” (Izan suaren zaindari). Vaikka baskin kielen ylläpitämiseen liittyviä ideologioita onkin tunnustettu niin ruohonjuuritasolla perheissä (García-Ruiz et al. 2024; Ortega et al. 2016; Suvanto in press) kuin yhteiskunnan tasolla yksittäisten kampanjoiden ja työpajojen yhteydessä (Ciriza 2019, 2024), näiden aloitteiden ideologista kehittymistä eri kampanjoissa pitkällä aikavälillä ei olla toistaiseksi tutkittu.

Esitelmässäni selvitän, millaisia kieli-ideologioita ja metaforia kielen ylläpitämiseen liittyvistä kampanjoista ja projekteista voidaan tunnistaa vuosien 1992 ja 2026 välillä. Aineisto koostuu teksti-, kuva-, audio- ja videomateriaalista, joka on julkaistu eri aloitteiden yhteydessä.

Alustavat tulokset osoittavat, että eri vuosikymmenten kampanjoissa kiertää samankaltaisia kieli-ideologioita, kuten äidinkielen, kielen elvyttämisen ja monikielisyyden ideologiat. Kampanjat antavat kuitenkin näille ideologioille erilaisia painoarvoja, ja ne manifestoituvat toisistaan poikkeavina metaforina. Siinä missä varhaisimmissa kampanjoissa esiintyy esimerkiksi kuva imettävästä äidistä, joka korostaa äidinkielen ideologiaa ja luo kuvaa baskista elintärkeänä tarpeena, uudemmissa kampanjoissa käytetään metaforana esimerkiksi avainta, joka painottaa baskin kielen taidosta saatavia instrumentaalisia ja integratiivisia hyötyjä. Lisäksi pohdin esitelmässäni, millaisiin ruohonjuuritason ideologioihin nämä yhteiskunnan ideologiat liittyvät sekä millä tavoin kampanjat voisivat olla hyödyllisiä myös niille baskeille, jotka ylläpitävät kieltä perheessä alkuperäisalueen ulkopuolella, esimerkiksi Suomessa.

Lähteet

- Blommaert, J. (1999). The debate is open. Teoksessa Blommaert, J. (Ed.), *Language Ideological Debates* (pp. 1-38). Mouton De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110808049.1>
- Ciriza, M. del P. (2019). Towards a parental muda for new Basque speakers: Assessing emotional factors and language ideologies. – *Journal of Sociolinguistics*, 23(4), 367-385. <https://doi.org/10.1111/josl.12363>
- Ciriza, M. del P. (2024). Initiatives to promote the intergenerational transmission of basque: The case of workshops for parents. – *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 1-12. <https://doi.org/10.1080/01434632.2024.2318477>
- García-Ruiz, M., Manterola, I., & Ortega, A. (2024). Parental ideologies in multilingual Family Language Policies in the Basque Autonomous Community (Spain). – *Sociolinguistic Studies*, 18(1-2), 59-79. <https://doi.org/10.1558/sols.24849>
- Hernández García, J. M. (2015). Familia hizkuntza-politika: Transmisioa ulertzeko eredu berri baten bila. – *Bat: Soziolinguistika aldizkaria*, (94), 47-62.
- King, K., Fogle, L., & Logan-Terry, A. (2008). Family Language Policy. – *Language and Linguistics Compass*, 2(5), 907-922. <https://doi.org/10.1111/j.1749-818X.2008.00076.x>

Ortega, A., Amorrortu, E., Goirigolzarri, J., Urla, J., Ortega, A., Amorrortu, E., Goirigolzarri, J., & Urla, J. (2016). Los nuevos hablantes de euskera: Experiencias, actitudes e identidades. En *Los nuevos hablantes de euskera: Experiencias, actitudes e identidades*. Universidad de Deusto.

<https://research.science.eus/documentos/6214871bc0cd33630b2f49b7?lang=ca>

Suvanto, T. (in press). Las ideologías lingüísticas en la política lingüística familiar: Las experiencias de madres y padres euskaldunes en Finlandia y en la Comunidad Autónoma Vasca. En Palacios, A. & Gómez Seibane, S. (Eds.), *Lenguas en contacto: Ideologías, actitudes, representaciones y construcciones identitarias*. Iberoamericana/Vervuert.

Karjalan kielen institutionaalisen tuen edistysaskeleet ja niiden vastaanotto

Niko Tynnyrinen (Itä-Suomen yliopisto)

Karjala on suomen läheinen sukukieli, jota puhutaan perinteisesti Suomessa ja Venäjällä. Suomessa karjala on kotoperäinen kieli, ja sitä on puhuttu nykyisen Suomen valtion alueella vähintään yhtä kauan kuin suomea. Tästä huolimatta karjala on vakavasti uhanalainen, ja sen puhujamäärä on vuosikymmenten ajan laskenut rajusti. Karjalaa ovat kuitenkin säilyttäneet ja kehittäneet muun muassa kieliaktivistit ja karjalaisjärjestöt, ja viime vuosina on otettu tärkeitä kehitysaskelaita myös karjalan institutionaalisen tuen parantamiseksi. Vuonna 2022 julkaistiin Suomen kotoperäisiä vähemmistökieliä tarkasteleva *Kielipoliittinen ohjelma*, joka huomioi myös karjalan kielen. Osana kielipoliittisen ohjelman toimeenpanoa perustettiin Kotimaisten kielten keskuksen karjalan kielen asiantuntijatyöryhmä, joka yhdessä Itä-Suomen yliopistossa vuosina 2021–2024 toimineen karjalan kielen elvytyshankkeen kanssa valmisteli karjalan kielen elvytysohjelman (Tynnyrinen ym. 2025). Ohjelma sekä tarjoaa kokonaiskuvan karjalan kielen historiasta ja nykytilanteesta Suomessa että esittää, miten kielen tukea ja käytettävyyttä voitaisiin parantaa. Ohjelmassa annetaan 23 toimenpide-ehdotusta, joista ensimmäisenä on toteutunut karjalan kielilautakunnan perustaminen.

Tarkastelen yllä kuvattuja kehitysaskelaita sekä niiden vastaanottoa. Kuvaan karjalan kielen elvytysohjelman keskeisiä sisältöjä ja vertaan sitä saamen kielten, romanikielen ja suomenruotsalaisen viittomakielen elvytysohjelmiin sekä pohdin elvytysohjelman symbolista ja konkreettista merkitystä karjalan kielen elvyttämisessä. Lisäksi tarkastelen sekä elvytysohjelman julkaisua että karjalan kielen lautakunnan perustamista käsittelevää uutisointia ja muuta medianäkyvyyttä. Elvytysohjelma sai kohtalaisen vähän huomiota, ja uutisartikkeleissa korostettiin yksittäisiä toimenpiteitä, usein toisten toimenpiteiden ja kokonaiskuvan kustannuksella. Pohdin, mitkä elvytysohjelman sisällöistä ovat herättäneet tiedotusvälineiden

huomion ja mitkä jääneet pimentoon. Havainnollistan esitelmässä myös, miten elvytysohjelman tekijät ja muut karjalan elinvoimaistamisen parissa toimivat tahot ovat pyrkineet jakamaan tietoa elvytysohjelman sisällöistä. Tässä viestintätyössä kohtaavat institutionaalinen ja arkipäiväinen kielipolitiikka, sillä päättäjille kirjoitetun selvitystyyppisen asiakirjan sisältöjä ja kieltä on yksinkertaistettu, jotta ne olisivat karjalankielisen yhteisön jäsenten ymmärrettävissä. Sivuankin esitelmässäni myös elvytysohjelman ja karjalan kielen lautakunnan julkista vastaanottoa kieliyhteisön keskuudessa. Lopuksi pohdin elvytysohjelman vaikuttavuutta ja sen toteuttamisen askelmerkkejä miettimällä, miten tutkijat, asiantuntijat ja kieliaktivistit pyrkivät varmistamaan, ettei ohjelman julkaisu jää symboliseksi saavutukseksi, jolla ei ole konkreettisia vaikutuksia kielenkäyttäjien arkeen.

Lähteet

Sarhimaa, A. (2017). *Vaietut ja vaiennetut: karjalankieliset karjalaiset Suomessa*. Tietolipas 256. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Tynnyrinen, N., Jalava, L., Nuolijärvi, P., Jalagin, S., Kondie, T., Pasanen, A., Sarhimaa, A., Siilin, L. & Suksi, M. (2025). *Karjalan kielen elvytysprogramma: Suuntaviivat kotoperäisen karjalan kielen vahvistamiseksi Suomessa*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2025:14. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-301-0>.

Näkökulmia referoinnin ja moniäänisyyden tutkimukseen

Järjestäjät: Saila Järvinen (Helsingin yliopisto), Aino Koivisto (Helsingin yliopisto), Ilona Lindh (Helsingin yliopisto) & Linda Nurmi (Helsingin yliopisto)

Referoinnin kielelliset muodot ja funktiot ovat kiinnostaneet kielentutkijoita pitkään ja laajasti: kielenkäyttöön elimellisesti kuuluvan moniäänisyyden käsitteen esitteli Bahtin (1986 [1953], 1991 [1963]), jonka ajatuksista on versonut monihaarainen tekstienvälisyyteen ja diskurssien kierrättämiseen liittyvän kieliopin ja ilmiöiden tutkimuksen perinne. Puheen esitystä on tarkasteltu niin puhutussa kuin kirjoitetussakin kielessä, ja se on ollut myös kielentutkijoiden kohtaamispaikkana kirjallisuuden- ja tyyliintutkijoiden kanssa (Leech & Short 2007 [1981]; ks. myös Koivisto & Nykänen 2013; Tiittula & Nuolijärvi 2013).

Suomalaisessa kielentutkimuksessa puheen esityksen tarkastelussa keskityttiin pitkään suoran ja epäsuoran esityksen välisen kielenainesten mekaanisluonteisen muokkauksen tarkasteluun. Jo varhain kuitenkin havaittiin, että puheen esitykseen kulloinkin käytettävät rakenteet määräytyvät kielenkäyttäjien tilanteisina valintoina, jotka kantavat puhetilanteissa omanlaisiaan merkityksiä (ks. esim. Penttilä 1948: 57–66; Kuiri 1984). Puheen esitystä ja sen erilaisia keinoja on havainnoitu erityisesti kerronnan osana, mutta referointi on laajemminkin kielenkäyttöä läpäisevä ilmiö, jota tarkastelemalla voidaan valottaa erilaisia diskursiivisia ja vuorovaikutuksellisia sekä kielen rakenteeseen ja kielelliseen merkitykseen liittyviä kysymyksiä. Puheen, ajatuksen ja kirjoituksen referoinnin tutkimuksella on potentiaalia avata näkökulmia monenlaisiin aineistoihin: niin puhutun vuorovaikutuksen aineistoihin kuin esimerkiksi kauno- ja tietokirjallisuuteen, erilaisiin asiateksteihin, blogeihin ja muihin verkkoteksteihin, somekeskusteluihin tai vaikkapa journalistisiin aineistoihin teksti- ja ääniversioineen.

1990-luvulta lähtien suomalainen puheen esityksen tutkimus onkin paneutunut ennen kaikkea referoinnin tekstuaalis-pragmaattisiin kysymyksiin. Viime aikoina on tutkittu puheen esityksen käytänteitä ja tehtäviä erilaisissa aineistoissa ja tekstilajeissa, kuten lehtiteksteissä (Haapanen 2017), koulun teksteissä (Paldanius 2019), matkakirjallisuudessa (Lindh 2021) ja tietokirjallisuudessa (Vitikka 2023). Kiinnostusta on herättänyt myös puheen esityksen tyyppien ja kielellisten muotojen suhde kerronnallisten merkitysten rakentumiseen (Peltola 2023; Järvinen 2025; Nurmi 2025). Lähestymistavat ovat moninaiset: puheen esitystä on tarkasteltu esimerkiksi vuorovaikutuslingvistiksessä, systeemis-funktionaalisessa ja kognitiivisessa teoriakehyksessä, sosiolingvistiksestä, diskurssianalyttisestä ja toisen kielen oppimisen näkökulmasta ja hyödyntäen muun muassa tekstintutkimuksen ja keskusteluanalyysin menetelmiä.

20 vuotta sitten fennististä referoinnin tutkimusta yhteen koonneen artikkelikokoelman Referointi ja moniäänisyys (Haakana & Kalliokoski 2005) jälkeen selvitämme, miltä näyttää 2020-luvun suomalainen puheen esityksen, tekstienvälisyyden ja moniäänisyyden tutkimus. Kutsumme kaikkia puheen, kirjoituksen ja ajatusten referoinnista kiinnostuneita esittelemään tutkimustaan, joka voi käsitellä referointiin liittyviä ilmiöitä eri kielissä, erilaisista teoreettista näkökulmista ja erilaisissa aineistoissa. Tarkasteltavana voivat olla laajasti esimerkiksi toiseen tekstiin tai puhetilanteeseen viittaamisen ilmiöt, diskurssin moniäänisyyden osoittaminen ja hallinta, referoinnin muodot ja funktiot kerronnassa tai aiemman puheen tai diskurssin rekontekstualisoinnin keinot niin puhutussa, viitotussa kuin kirjoitetussakin kielenkäytössä.

Työpaja koostuu 15–20 minuutin pituisista esitelmistä ja loppukeskustelusta. Pajan yhteinen työskentelykieli on suomi, mutta tutkimusta voi esitellä myös ruotsiksi tai englanniksi.

Lähteet

Bahtin, Mihail M. 1986 [1953]: The problem of speech genres. – Caryl Emerson & Michael Holquist (toim.): Speech genres and other late essays, s. 60–102. Venäjältä englanniksi kääntänyt Vern W. McGee. Austin: University of Texas Press.

Bahtin, Mihail M. 1991 [1963]: Dostojevskin poetiikan ongelmia. Venäjältä suomeksi kääntäneet Paula Nieminen ja Tapani Laine. Helsinki: Orient Express.

Haakana, Markku & Kalliokoski, Jyrki (toim.) 2005: Referointi ja moniäänisyys. Tietolipas 206. Helsinki: SKS.

Haapanen, Lauri 2017: Quoting practices in written journalism. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Järvinen, Saira 2025: Dramaattinen suora esitys käsitteistyksenä ja kerrontana. Dissertationes Universitatis Helsingiensis 425/2025. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Koivisto, Aino & Nykänen, Elise (toim.) 2013: Dialogi kaunokirjallisuudessa. Tietolipas 242. Helsinki: SKS.

Kuiri, Kaija 1984: Referointi Pohjois-Karjalan ja Kainuun murteissa. Helsinki: SKS.

Leech, Geoffrey N. & Short, Michael H. 2007 [1981]: Style in fiction. A linguistic introduction to English fictional prose. 2., uudistettu painos. London: Longman.

Lindh, Ilona 2021: Matkasta kertomus. Kielen ja kerronnan keinot omakohtaisessa matkakertomuksessa. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Nurmi, Linda 2025: Vapaa suora esitys ja puheäänien ruumiillistuminen Marguerite Durasin romaanissa *Les Yeux bleus cheveux noirs*. – Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti *Avain* 22 (4), s. 24–41.

Paldanius, Hilikka 2019: Selostuksesta tulkintoihin: aineistojen esittäminen lukiolaisten historian esseissä. – *Virittäjä* 123, s. 347–372.

Peltola, Rea 2023: Verbalizing animal inner speech. – *Journal of Pragmatics* 2017, s. 109–122.

Penttilä, Aarni 1948: Referaatista I. selosteesta. – *Virittäjä* 52, s. 48–69.

Tiittula, Liisa & Nuolijärvi, Pirkko (toim.) 2013: Puheen illuusio suomenkielisessä kaunokirjallisuudessa. Helsinki: SKS.

Vitikka, Elina 2023: Referointi rajatyönä. Virheellisten terveystieteiden kumoaminen tietokirjallisuudessa. – *Sananjalka* 65, s. 173–195.

Referointi henkilökuvauksen keinona elämäkerrassa

Ida Henritius (Helsingin yliopisto)

Tarkastelen väitöskirjatutkimukseeni pohjautuvassa esitelmässä sitä, miten Martti Ahtisaaren, Anneli Jäätteenmäen ja Elisabeth Rehnin elämäkertoissa rakennetaan henkilökuvaa referoinnin keinoin (Leech & Short 2007 [1981]; Semino & Short 2004; Haakana & Kalliokoski [toim.] 2005). Elämäkerta on referentiaalinen, todellisuuteen viittaava tekstilaji, joka kirjoitetaan erilaisten kirjallisten, suullisten ja kuvallisten lähteiden pohjalta. Se on siis väistämättä moniääninen teksti, jossa risteilevät tekijä-kertojan, elämäkerran kohteen ja tämän elämään kuuluneiden henkilöiden, muiden aikalaisten ja asiantuntijoiden äänet. Esitelmässäni havainnollistan, miten nämä eri äänet rakentavat henkilökuvaa (Phelan 1989) elämäkerran kohteesta ja muista elämäkerrassa esiintyvistä henkilöistä. Lisäksi pohdin, mikä merkitys referoitavan suhtautumisella (Martin & White 2005) on henkilökuvauksessa. Elämäkerta on kirjoittajan tulkinta elämäkerran kohteesta ja tämän elämästä, ja referointi on keskeinen keino perustella tätä tulkintaa.

Lähteet

Haakana, Markku; Kalliokoski, Jyrki (toim.) 2005: Referointi ja moniäänisyys. SKS.

Leech, Geoffrey N. & Short, Michael H. 2007 [1981]: *Style in fiction. A linguistic introduction to English fictional prose.* 2., uudistettu painos. London: Longman.

Martin, J. R.; White, P. R. R. 2005: *The language of evaluation. Appraisal in English.* London: Palgrave Macmillan.

Semino, Elena; Short, Mick 2004: *Corpus stylistics: speech, writing and thought presentation in a corpus of English writing.* New York, Routledge.

Phelan, James 1989: *Reading people, reading plots: character, progression, and the interpretation of narrative.* University of Chicago Press.

Sanomatonta sanoittamassa: toteutumattoman puheen esitys arkikerronnassa

Saila Järvinen (Helsingin yliopisto)

Referointia käytetään fennistiikassa kattoterminä kaikenlaiselle aikaisemman puheen, kirjoituksen ja ajatusten esittämiselle (esim. Penttilä 1948; Kalliokoski 2005:10–11). Mahdollista on kuitenkin referoida myös sellaisia lausumia, jotka päinvastoin kehystetään aiemmin esittämättömiksi: esimerkiksi kiello- ja konditionaalimuotoisten johtoilmausten avulla esitetään sanomatta jääneitä (esim.1) tai kuvitteellisia lausumia (esim. 2).

- (1) Puhelin myyjä myi jotakin Googlen palvelua kai. Missään vaiheessa **en sanonut että tilaisin jotakin** tai mitään sinne päinkään. (suomi24-verkkofoorumi)
- (2) En jaksanut jäädä väittelemään vaan kävelin pois. **Olisi tehnyt mieli sanoa pari valittua sanaa** hänen kouluttamattomasta, huonokäytöksisestä rakistaan. (suomi24-verkkofoorumi)

Esitelmäni käsittelee tällaisen toteutumattoman puheen esittämistä suomenkielisissä puhutuissa ja kirjoitetuissa kertomuksissa. Aineistona on vuorovaikutustilanteita käsitteleviä kertomuksia

verkkofoorumilta, muistitietokeruista ja podcasteista. Tarkastelen, millaisilla kielellisillä ja muilla viestinnän kanavan mahdollistamilla keinoilla esitettäviä puheenvuoroja kehystetään aineistossani toteutumattomiksi ja millaisia merkityksiä toteutumattomina esitettävät vuorot saavat kertomusten osana.

Hypoteettisesta puheesta kertomisen ilmiö on herättänyt kansainvälisesti kiinnostusta niin kielen- kuin kirjallisuudentutkijoissakin jo pitkään (ks. esim. Labov 1972: 381; Sternberg 1982; Myers 1999; Semino, Short & Wynne 1999; Karttunen 2010). Suomenkielisissä aineistoissa aihetta on toistaiseksi tutkittu vähän (ks. kuitenkin esim. Haakana 2005; Halonen 2005). Ilmiötä eri näkökulmista lähestyneissä tutkimuksissa nousee esiin toteutumattomina esitettävien lausumien kytkös niiden kautta vaihtoehtoisiksi asetettavien tapahtumankulkujen odotuksenmukaisuuteen ja samalla kerrottavuuteen. Tutkimukseni pyrkii kognitiivista kielioppia (esim. Langacker 1987, 2008) ja metapragmatiikkaa (esim. Silverstein 1976; Verschueren 2000) yhdistämällä hahmottamaan, miten kielen refleksiivisyys kerrostuu toteutumattoman puheen esityksessä: miten tällaiseen referointiin käytettävät kielen rakenteet ja niiden indeksisesti rakentuvat merkitykset ilmentävät vuorovaikutusta jäsentäviä metapragmaattisia skeemoja.

Lähteet

Haakana, Markku 2005: Sanottua, ajateltua ja melkein sanottua. Puheen ja ajatusten referointi valituskertomuksissa. – Markku Haakana & Jyrki Kalliokoski (toim.), *Referointi ja moniäänisyys*, s. 114–149. Tietolipas 206. Helsinki: SKS.

Halonen, Mia 2005: *Mä en sit siihe sanonu mitää* – Raportit sanomatta jättämisestä ja evidentialinen partikkeli sit(te(n)) keskustelun kertomuksissa. – *Virittäjä* 109 (2), s. 271–298.

Kalliokoski, Jyrki 2005: Moniäänisyys ja koherenssi suomea toisena kielenä kirjoittavien teksteissä. – Markku Haakana & Jyrki Kalliokoski (toim.), *Referointi ja moniäänisyys*, s. 224–257. Tietolipas 206. Helsinki: SKS.

Karttunen, Laura 2010: Hypoteettinen puhe ja suoran esityksen illuusio. – Mari Hatavara, Markku Lehtimäki & Pekka Tammi (toim.), *Luonnolliset ja luonnottomat kertomukset. Jälkiklassisen narratologian suuntia*, s. 220–252. Helsinki: Gaudeamus.

Labov, William 1972: *Language in the inner city. Studies in the Black English vernacular*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Langacker, Ronald W. 1987: *Foundations of Cognitive Grammar. Vol I: Theoretical Perspectives*. Stanford: Stanford University Press.

Langacker, Ronald W. 2008: *Cognitive grammar. A basic introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Myers, Gerg 1999: Unspoken speech. Hypothetical reported discourse and the rhetoric of everyday talk. – *Text* 19:4, s. 571–590.

Semino, Elena – Short, Mick – Wynne, Martin 1999: Hypothetical words and thoughts in contemporary British narratives. – *Narrative* 7:3, 307–334.

Silverstein, Michael 1993: Metapragmatic discourse and metapragmatic function. – John A. Lucy (toim.), *Reflexive language. Reported speech and metapragmatics*, s. 33–56. Cambridge: Cambridge University Press.

Sternberg, Meir 1982: Proteus in quotation-land. Mimesis and the forms of reported discourse. – *Poetics Today* 3:2, s. 107–156.

Verschueren, Jef 2000: Notes on the role of metapragmatic awareness in language use. – *Pragmatics* 10, s. 439–456.

Puheen rekontekstualisointi kieleltä toiselle kerronnallisessa tietokirjallisuudessa

Ilona Lindh (Helsingin yliopisto)

Tarkastelen esitelmässäni sellaisia suomeksi kirjoitettuja kerronnallisia tietokirjoja, joissa referoidaan jonkin muun- kuin suomenkielistä puhetta. Esimerkkitapauksissani puhe sekä muokataan kirjoitukseksi että käännetään joko kokonaan tai osittain suomeksi.

Olen kiinnostunut siitä, miten puhetta ja kieltä esitetään ja minkälaisia tehtäviä ja merkityksiä sillä voi olla. Käytän apuna rekontekstualisoinnin käsitettä (Linell 1998; Haapanen 2017) ja osoitan, kuinka erilaisilla rekontekstualisoinnin keinoilla voidaan joko kohostaa tai häivyttää alkuperäistä kielellistä ilmaisua. Puheen esittämistä voidaan käyttää myös yhtä lailla kokemuksen tyypillisyyden kuin sen ainutkertaisuudenkin kuvaamiseen. Tehtävänä voi olla myös moniäänisyyden lisääminen tai paikkaa kuvaavan kielellisen kuulokuvan luominen (Jaworski ym. 2003).

Olen aiemmin tarkastellut ilmiötä erityisesti matkakertomuksissa (Lindh 2021); nyt huomioni laajenee myös muihin tositapahtumia kuvaaviin teoslajeihin. Tarkastelen puheen ja kielten esittämisen käytänteitä yhtäältä kerronnan keinojen ja funktioiden, toisaalta kertomuseettisten kysymysten kannalta, ja hyödynnän muun muassa käänös- ja liikkuvuustutkimusta (Cronin 2019) sekä tietokirjallisuuden lajien tutkimusta (Henritius ym. 2023).

Lähteet

Cronin, Michael 2019: *Between languages*. – Alasdair Pettinger & Tim Youngs (toim.), *The Routledge Research Companion to Travel Writing*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, s. 294–304.

Haapanen, Lauri 2017: *Quoting practices in written journalism*. Helsingin yliopisto.

Henritius, Ida – Löytty, Olli – Mäntynen, Anne 2023: *Tietokirjallisuuden lajit ja rajat*. Helsinki: Gaudeamus.

Jaworski, Adam, Thurlow, Crispin, Lawson, Sarah. Yläne-McEwen, Virpi 2003: The Uses and Representations of Local Languages in Tourist Destinations: A View from British TV Holiday Programmes. *Language Awareness* 12(1), s. 5–29.

Lindh, Ilona 2021: *Matkasta kertomus: kielen ja kerronnan keinot omakohtaisessa matkakertomuksessa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Linell, Per 1998: Discourse across boundaries: On recontextualizations and the blending of voices in professional discourse. *Text* 18 s. 143–157.

Puheen esityksen multimodaalisuus Raija Siekkisen tuotannossa

Linda Nurmi (Helsingin yliopisto) & Aino Koivisto (Helsingin yliopisto)

Esitelmä tarkastelee kaunokirjallisen puheen esitystä ja sen multimodaalisuutta Raija Siekkisen novelleissa ja pienoisromaaneissa. Raija Siekkinen on palkittu mutta vähän tutkittu novellisti, jonka tuotannossa hyödynnetään runsaasti erilaisia puheen esityksen tapoja kuten vapaata suoraa esitystä. Multimodaalisuudella tarkoitamme vuorovaikutuksen toisiinsa kytkeytyviä semioottisia resursseja, joihin kuuluvat sekä puhe että erilaiset keholliset resurssit kuten katse, eleet, kehon asennot, liike sekä esineiden käsittely.

Kaunokirjallisessa kontekstissa kiinnostuksemme kohdistuu erilaisiin puheen esityksen muotoihin (kuten suora esitys eli dialogi ja vapaa suora esitys) liittyviin kehollisiin kuvauksiin (esim. *tarttui käsivarteen, kohotti kulmiaan*), jotka limittyvät verbaaliseen esitykseen monin tavoin. Kysymme: Miten kaunokirjallisuus hyödyntää multimodaalisuutta fiktiivisten puhetilanteiden kuvauksessa? Miten kielellinen ja ei-kielellinen kuvaus nivoutuvat yhteen?

Esityksessä näytämme, millä tavoin kehollisia kuvauksia voidaan käyttää johtoilmauksina tai koko puhetilanteen kehystyksinä sekä millä tavoin kehollinen ja verbaalisen esitys limittyvät toisiinsa vapaassa suorassa (eli johtolauseettomassa) esityksessä. Analyysissä hyödynnämme kognitiivisen stilistiikan, fiktiivisen dialogin tutkimuksen sekä multimodaalisen keskustelunanalyysin käsitteistöä ja lähtökohtia (ks. esim. Koivisto & Nykänen (toim.) 2013; Mondada 2024; Nurmi 2024, 2025; Semino & Culpeper 2002).

Lähteet

- Mondada, Lorenza (2024). Multimodality in conversation analysis. Teoksessa Jeffrey D. Robinson, Rebecca Clift, Robin H. Kendrick & Chase Wesley Raymond (toim.). *The Cambridge Handbook of Methods in Conversation Analysis*. Cambridge University Press; 2024. CUP, 700–742.
- Nurmi, Linda (2025). Vapaa suora esitys ja puheäänien ruumiillistuminen Marguerite Durasin romaanissa *Les Yeux bleus cheveux noirs*. *Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti Avain*. 22 (4), 24–41.
- Nurmi, Linda (2024). Tyyliintutkimus. Teoksessa Meretoja Hanna, Mäkikalli Aino, Helle, Anna, Ilmonen Kaisa & Lehtimäki Markku (toim.). *Lähestymistapoja kirjallisuuteen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Tietolipas 287, 151–162.
- Koivisto, Aino & Nykänen, Elise (toim.) (2013). Näkökulmia kaunokirjalliseen dialogiin. Teoksessa Aino Koivisto & Elise Nykänen (toim.) *Dialogi kaunokirjallisuudessa*. Helsinki: SKS.
- Semino, Elena & Culpeper, Jonathan (toim.) (2002). *Cognitive stylistics: language and cognition in text analysis*. Amsterdam: J. Benjamins Pub. Co.

Referoinnista evaluointiin: suoran esityksen muodot ja funktiot puhutussa espanjassa

Pekka Posio (Helsingin yliopisto)

Suora esitys ei läheskään aina referoi puhetta, vaan voi esittää myös ajatuksia (Casartelli, Cruschina, Posio, Spronck, 2023) ja ilmaista attenuaatiota (Albelda 2018) tai evidentialisuutta (Holt 1996). Esittelemässäni tutkimuksessa (Posio, Kachel, Uclés-Ramada, 2025) tarkastelemme suoran esityksen käyttöä sosiolingvistisessä haastattelukorpuksessa (Uclés-Ramada ja muut 2025) Valencian espanjassa. Aineistossa on puhetta 51 informantilta kahdesta ikäryhmästä (30–40 ja 60–70) ja yhteensä 705 tapausta suoraa esitystä. Esitelmäni keskittyy tutkimuksen laadulliseen osaan, jossa tutkimme suoran esityksen funktioita. Lisäksi tarkastelimme määrällisesti sosiolingvistista variaatiota suoran esityksen käytössä.

Aloitimme luokittelemalla aineiston generisiin ja episodisiin (Posio & Pešková 2020) sekä todellisiin ja hypoteettisiin (Myers 1999) lainauksiin. Olennaisemmaksi nousi kuitenkin jako narratiivisiin ja evaluatiivisiin lainauksiin sekä marginaalisempiin metalingvistisiin lainauksiin ja hybriditapauksiin. Narratiiviset lainaukset ovat yleensä episodisia eli aikaan, paikkaan ja henkilöön sidottuja (esim. 1, jossa puhuja kertoo työhaastattelustaan). Evaluatiiviset lainaukset puolestaan ovat yleensä generisiä, eivätkä

ankkuroidu aikaan, paikkaan tai puhujaan, vaan ilmaisevat puhujan suhtautumista tai arviota jostakin (esim. 2, jossa puhutaan turistien määrästä Valenciassa).

- (1) *o sea que me hizo él la entrevista y me dijo <mira es que las mujeres me dan menos problemas por[que]>*
 ’eli hän teki mulle haastattelun ja sanoi mulle <katsos kun naisista on mulle vähemmän ongelmia kos[ka]>’
- (2) [...] *pero sí que es verdad que hay veces que dices / <buah / muchísima gente> y m: / no solo turistas de aquí*
 ’mutta joo se on totta että joskus sä sanot <huh/ tosi paljon väkeä> ja mm / ei vaan turisteja täältä’

Tutkimistamme lainauksista 43 % on narratiivisia ja 38 % evaluatiivisia, loput hybridejä ja metalingvistisia. Referointi ja sitä ilmaisevat rakenteet – kuten partikkelistuneet, geneeriset *digo* ’sanon’, *dices* ’sanoo’ (Posio & Pešková 2020) tai *bueno* ’hyvä’ (Rosemeyer & Posio 2023) – näyttävätkin kehittyneen pragmatikalisaation ja subjektifikaation kautta evaluatiivisuuden ilmaisijoiksi, ja tämä funktio lienee espanjassa spontaanissa keskustelussa jopa narratiivista referointia yleisempi. Tarkastelen esitelmässäni suoran esityksen kieliopillistumiskehitystä esimerkkien valossa.

Lähteet

- Albelda, Marta. 2018. Variación sociolingüística de los mecanismos mitigadores: Diferencias de uso en edad y sexo. *Cultura, Lenguaje y Representación* 19: 7–29.
- Casartelli, Daniela; Cruschina, Silvio; Posio, Pekka & Spronck, Stef (toim.). 2023. *The grammar of thinking: From reported speech to reported thought in the languages of the world* (Trends in Linguistics. Studies and Monographs, 379). De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783111065830-005>
- Holt, Elizabeth. 1996. Reporting on talk: the use of direct reported speech in conversation. *Research on Language and Social Interaction* 29 (3): 219–245.
- Myers, Greg. 1999b. Unspoken speech: Hypothetical reported discourse and the rhetoric of everyday talk. *Text and Talk* 19 (4): 571–590. <https://doi.org/10.1515/text.1.1999.19.4.571>
- Posio, Pekka; Kachel, Sven & Uclés-Ramada, Gloria. 2025. Sociolinguistic and functional variation in the use of direct reported speech in Spanish in the corpus CoLaGe-Valencia. *Spanish in context*, 22(2), 393–418. <https://doi.org/10.1075/sic.24023.pos>

Posio, Pekka, and Andrea Pešková. 2021. *Le dije yo, digo*. Construccionalización de los introductores cuotativos con el verbo *decir* en español peninsular y argentino. *Spanish in Context* 17 (3): 391–414.

Rosemeyer, Malte., & Posio, Pekka. 2023. On the emergence of quotative *bueno* in Spanish: a dialectal view. teoksessa D. Casartelli, S. Cruschina, P. Posio, & S. Spronck (toim.), 2023.

Uclés-Ramada, Gloria; Posio, Pekka; Kachel, Sven; González-Guzmán, Grecia Itzel & Carcelén-Guerrero, Andrea. 2025. *Corpus for the study of Language and Gender in Mexico and Spain (CoLaGe)*, source [data set]. Kielipankki. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2024030603>

”Ne o paljo parempia ku oma kyläläiset” – vieraalla äänellä esitetyt kannanotot murrehaastatteluaineistossa

Milla Uusitupa (Itä-Suomen yliopisto)

Tarkastelen esityksessäni murrehaastattelujen kantaa ottavia toimintajaksia ja erityisesti tapauksia, joissa puhuja tuo diskurssiin vieraan äänen, jolla esitetystä kannanotosta, asenteesta tai arviosta puhuja itse irtisanoutuu. Keskeistä meneillään olevan toiminnan kannalta on, että puhujan oma affektinen suhtautuminen vieraalla äänellä esitettyä sisältöä tai koko vieraan äänen haltijaa kohtaan on paheksuva, vähättelevä tai muuten selvästi negatiivinen. Esimerkissä 1 puhujan arvostelun kohteena ovat paikalliset päättäjät tai työnantajat, mahdollisesti aivan tietyn ruukin omistajat, jotka puhujan mukaan suosivat työhönnotossa muualta tulleita. Kuten suuri osa vanhoista murrehaastatteluista, myös esimerkkikatkelma on tallennettu 1960-luvulla.

Esimerkki 1.

H: Täällä v vähä joka ainoo ollut tua Aalströmillä töissä.

P: 'ni'i, 'kyl ne "kaikki 'siäl "ollu om mut [naurahtelua], kyl 'se, 'kaikki "meim 'mukulakkim melkei 'ollu, "kotooni 'niin'kum, 'meen'ki muksut, mut 'kyl ne 'ny om "Poris 'meem mukulak "kaikki.

H: Miäli tekee kaupunkiin nykymailman aikaa.

P: "niij ja 'kunn_ei tääl 'saa "tyätä 'sitte. en, ei ni'l_o"l_ antaa 'tyätä 'ommaa kyläläisilläm 'muuta ku 'semmosilla, 'ulkoopäi tuatuja, 'n^e om "parempi(a). 'noo "karjalaisekki 'ne o 'paljo "parempi(a) ku 'oma kyläläiset [naurahdus].

H: Onko nii?

P: 'oo "varma. [naurahdus]

H: Em mää usko.

P: "kyllä 'mä "usko, ja "tiärä^v 'varmast. (Noormarkku, lounaiset välimurteet, SKN16a.)

Tarkastelemissani tapauksissa vieraalla äänellä esitettyjä kannanottoja ei ole kehystetty millään johtoilmaukseksi tulkittavissa olevalla rakenteella tai kielenaineuksella. Vieräs ääni voidaan kuitenkin merkitä mm. naurulla (kuten esimerkissä 1) tai erilaisilla intensiteetti- ja astemääritteillä (*mahrottoman* *hyviä*, *paljo parempia*), jotka tulkintani mukaan ohjaavat tilanteessa läsnä olevaa haastattelijaa tulkitsemaan sanotun niin, ettei kyseessä ole kenenkään todellisen henkilön (toteutuneen tai kuvitteellisen) puheen tai ajatuksen esittäminen vaan haastateltavan oma ja tarkoituksella ehkä liioiteltukin arvio siitä, mitä arvostelun kohteena olevat 'muut' ajattelevat.

Lähteet

SKN16 = White, L. (1982). *Noormarkun murrettä*. Suomen kielen näytteitä 16. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Parlamenttien videotallenteet ja keskustelupöytäkirjat kielen, diskurssin ja retoriikan tutkimuksen aineistona

Järjestäjät: Jenni Räikkönen (Helsingin yliopisto), Kirsi Sandberg (Tampereen yliopisto) & Eero Voutilainen (Helsingin yliopisto)

Parlamenteissa pidetyt puheenvuorot ovat keskeinen osa edustuksellista demokratiaa. Ne voivat potentiaalisesti saavuttaa laajankin yleisön, jolloin niissä tehdyt kielelliset valinnat voivat vaikuttaa esimerkiksi käsityksiimme yhteiskunnasta ja muista ihmisistä (van Dijk 1995). Parlamentti-istunnot ja sen erilaiset institutionaaliset puheenvuorotyypit muodostavat toisaalta omaleimaiset deliberatiiviset genret, joita luonnehtivat monitahoiset normit, useat samanaikaiset yleisöt ja erilaiset retoriset tavoitteet (ks. esim. Ilie 2017).

Suomessa eduskunnan täysistunnon videotallenteita ja keskustelupöytäkirjoja on toistaiseksi hyödynnetty kielentutkimuksessa vasta vähän (ks. Sandberg 2025). Niistä tehty tutkimus onkin painottunut lähinnä yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Kansainvälisesti pöytäkirjakorpuksia tutkitaan aktiivisesti, ja myös Suomessa on nykyään tutkijoiden käytettävissä huomattavan laajat ja pitkälle historiaan ulottuvat digitoidut tekstiaineistot eduskunnan täysistunnon keskusteluista. Viime vuosikymmeniltä kielentutkija voi hyödyntää editoitujen transkriptioiden lisäksi suorien verkkolähetysten videotallenteita tarkempaa puheen analyysia varten. ¹

Parlamenttiaineistojen kielitieteellinen tutkimus tarjoaa tietoa niin parlamenteissa käytetystä kielestä kuin niitä ympäröivästä yhteiskunnasta (Tyrkkö ja Kotze 2023: 1). Kun yhteiskuntatieteellinen tutkimus keskittyy usein siihen, mistä parlamentissa puhutaan, kielitieteilijä haluaa tietää, miten puhutaan. Aineiston käyttö kielitieteellisessä tutkimuksessa ei kuitenkaan ole aina täysin ongelmaton. Esimerkiksi erot kirjaamisen käytännöissä eri maissa aiheuttavat haasteita kielten vertailulle. Lisäksi pöytäkirjatoimistoissa tehty editointityö herättää kysymyksiä siitä, tarjoaako tutkimus todella tietoa parlamentissa käytetystä kielestä vai pikemminkin pöytäkirjojen kielestä (ks. esim. Slembrouck 1992; Voutilainen 2023).

Parlamentti-istuntojen videotallenteiden ja pöytäkirjojen tutkimuskäyttöön keskittyvän työpajan päätavoite on koota yhteen eri tutkimusperinteistä tulevia ja erilaisia menetelmiä hyödyntäviä tutkijoita ja tutkimusryhmiä esittelemään työtään, jakamaan kokemuksiaan ja pohtimaan aineistojen käyttömahdollisuuksia kielentutkimuksessa. Kutsumme työpajan osallistujiksi diskurssista ja parlamentaarista retoriikasta kiinnostuneita tutkijoita. Esitelmiä voi pitää suomeksi ja englanniksi, ja työskentelemme joustavan monikielisesti. Esitelmät voivat kytkeytyä eri maiden parlamenttikeskusteluihin

tai niistä toimitettuihin pöytäkirjoihin. Ne voivat myös olla moni- tai poikkitieteisiä. Esitelmät voivat käsitellä esimerkiksi seuraavanlaisia kysymyksiä:

- Millaiset menetelmät soveltuvat pöytäkirjakorpusten tutkimukseen?
- Millaisia kielentutkimuksen kysymyksiä voidaan tutkia istuntojen videotallenteista?
- Millainen on istunnon ja siitä tehdyn virallisen keskustelupöytäkirjan suhde? Millaisia rajoituksia pöytäkirjojen kirjaamiskäytännöt asettavat tutkimukselle?
- Miten eri parlamenteista ja eri aikoina tuotetut keskustelu- ja pöytäkirja-aineistot vertautuvat toisiinsa?

Lähteet

Ilie, Cornelia 2017: Parliamentary debates. – Ruth Wodak & Bernhard Forchtner (toim.), *The Routledge Handbook of Language and Politics* s. 309– 325 London: Routledge.

Sandberg, Kirsi 2025: Eduskunnan täysistuntopöytäkirjat, ajankohtainen parlamentaarisen kielen aineisto – *Virittäjä* 129(4), 558–565. <https://doi.org/10.23982/vir.176095>

Slembrouck, Stef 1992: The Parliamentary Hansard “Verbatim” Report: The Written Construction of Spoken Discourse. – *Language and Literature: International Journal of Stylistics* 1(2): 101–19. <https://doi.org/10.1177/096394709200100202>.

Tyrkkö, Jukka – Kotze, Haidee 2023: Perspectives on parliamentary discourse : From corpus linguistics to cultural analytics. – Jukka Tyrkkö, Minna Korhonen & Haidee Kotze (toim.), *Exploring Language and Society with Big Data: Parliamentary Discourse Across Time and Space* s. 1–16. John Benjamins Publishing Company.

Van Dijk, T. A. (1995). Aims of Critical Discourse Analysis. – *Japanese Discourse* 1: 17–27.

Voutilainen, Eero 2023: Written representation of spoken interaction in the official parliamentary transcripts of the Finnish Parliament. – *Frontiers in Communication* 8. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2023.1047799>

”RollingLDA” työkaluna topiikkien pitkän aikavälin muutosten havainnoimiseksi: esimerkkinä eduskuntakeskustelut perusoikeuksiin liittyen 1960–2025

Kimmo Elo (Itä-Suomen yliopisto)

Suurten, pitkiä aikajäniteitä kattavien parlamenttipuheaineistojen avautuminen tutkimuskäyttöön on avannut uusia mahdollisuuksia aihepiirin dataintensiiviselle tutkimukselle. Ehkä tyyppiesimerkki viimeisten vuosien aikana julkaistuista tutkimuksista ovat erilaiset tekstinlouhinnan sovellukset. Lähtökohtana on useimmiten tietty sana tai hakufraasi, jonka perusteella suuresta puheaineistosta suodatetaan varsinainen analyysiaineisto. Suppeampaa aineistoa analysoidaan useimmiten historiallisena aikasarja-aineistona tai hyödyntämällä edistyneempiä työkaluja kuten aihehallinnusta, sanafrekvenssipohjaisia menetelmiä tai kollokaatioanalyysijä.

Parlamenttipuheessa käsiteltävien asiakysymysten kirjo on suuri, heijasteleehan parlamentissa käytävä keskustelu aina myös kulloisenkin ajanhetken yhteiskunnallisen keskustelun tilaa. Siten voidaan olettaa, että samoihin käsitteisiin kiinnittyvien keskustelujen alla käsiteltyjen aiheiden sisällöt muuttuvat ajan myötä, heijastaen siten keskustelun painopisteiden ja teemojen muutosta ajassa. Tutkimuksellisesti haasteellista on tunnistaa, milloin muutos johtuu vain kielen luonnollisesta kehityksestä, milloin taas kyse on substanssimuutoksesta.

Esitelmässäni havainnollista varsin tuoreen, *rollingLDA* -työkalun tarjoamia mahdollisuuksia analysoida aiheiden dynamiikkaa pitkällä aikavälillä, tavoitteena tunnistaa aiheen substanssissa tapahtuvia muutoksia. Menetelmän perusajatuksena on verrata määritetyn aikaikkunan sisällä käytettyä sanastoa edeltävien aikaikkunoiden vastaavaan, jolloin asetetun raja-arvon ylittävä muutos voi indikoida substanssimuutosta aiheen osalta. Vertailun perustana toimii analyysiaineiston pohjalta muodostettu perusaiherakenne, jonka muutoksia yli ajan työkalu havainnoi. Esitelmän empiirisenä aineistona analysoin eduskunnassa käytyjä keskusteluja perusoikeuksiin liittyen aikavälillä 1960–2025.

Lähteet

Elo, K. & Karimäki, J. (2021). Luonnonsuojelusta ilmastopolitiikkaan: Ympäristöpoliittisen käsitteistön muutos parlamenttipuheessa 1960–2020. *Politiikka*, 63(4), 373–402.

<https://doi.org/10.37452/politiikka.109690>

Rieger, J., Lange, K.-R., Flossdorf, J. & Jentsch, C. (2022). Dynamic change detection in topics based on rolling LDAs. *Proceedings of the Text2Story'22 Workshop*. CEUR-WS 3117, pp. 5-13. <http://ceur-ws.org/Vol-3117/paper1.pdf>

Rieger, J., Jentsch, C. & Rahnenführer, J. (2024). LDAPrototype: a model selection algorithm to improve reliability of latent Dirichlet allocation. *PeerJ Comput. Sci.*, 10:e2279. <http://doi.org/10.7717/peerj-cs.2279>

Välihuutojen tutkiminen pöytäkirjojen avulla: vertailussa Suomen eduskunta, Ranskan Assemblée nationale ja Saksan Bundestag

Johanna Isosävi (Helsingin yliopisto) & Eero Voutilainen (Helsingin yliopisto ja eduskunnan kanslia)

Esityksemme liittyy kansainväliseen hankkeeseen *Doing 'Interrupting' in parliamentary debates: A cross-linguistic perspective* (2022–25). Hankkeessa tarkasteltiin välihuutoja eri näkökulmista Suomen, Ranskan ja Saksan parlamenteissa. Hanketta johti Johanna Isosävi Helsingin yliopistosta, ja kumppanit tulivat seuraavista yliopistoista: Cambridgen yliopisto (Iso-Britannia), Ecole normale supérieure de Lyon (Ranska) ja Melbournen yliopisto (Australia). Hankkeen tuloksena syntyi neljä artikkelia. Kulttuurien välisiä eroja esiintyi siinä, kuka välihuutoihin reagoi (Isosävi ym. 2025b) ja kuinka paljon välihuudot sisälsivät puhuttelu- ja millaisia muotoja (Isosävi ym. 2025a).

Parlamenttien täysistuntojen keskustelupöytäkirjat ovat kansainvälisesti suosittu tutkimusaineisto poliittisen puheen tutkimuksessa (Sandberg 2025). Puheenvuorojen kirjaamisessa on kuitenkin tehty monenlaisia toimituksellisia valintoja (Voutilainen 2023). Tämä asettaa erilaisia haasteita tutkimukselle. Välihuudot eivät yleensä kuulu täysistuntojen videotallenteilta, koska muut kuin kulloinenkin virallisen puheoikeuden haltija tuottavat ne mikrofonin ulkopuolelta. Täysistuntopöytäkirjat ovatkin puutteistaan huolimatta paras saatavilla oleva aineisto välihuutojen tutkimukseen. Niiden tutkimuskäytössä on kuitenkin oltava tietoinen pöytäkirjojen laadintatavoista, jotka voivat vaihdella runsaasti parlamenttien kesken.

Täysistuntopöytäkirjat asettavat haasteita myös käytettäville tutkimusmenetelmille. Olemme soveltaneet tutkimuksessamme keskustelututkimusta, jonka aineistot ovat lähes aina ääni- ja videotallenteita ja joka on kehittänyt niiden litteroimiseen omia systemaattisia käytäntöjään (ks. Jefferson 2004). Keskusteluanalyysejä voidaan kuitenkin hyödyntää hedelmällisesti myös silloin, kun tarkastellaan eri tarkoituksiin kirjatun vuorovaikutuksen rakennetta ja toimintaa (ks. myös Clayman & Heritage 2023). Hankkeemme tulokset esimerkiksi haastavat käsitystä välihuudoista pelkästään konfliktuaalisena toimintana ja osoittavat, että niitä

käytetään eri tavoin vuorovaikutuksen rakentamiseen ja niillä on myös affiliatiivisia funktioita. (Isosävi, ym., hyväksyty). Näihin resursseihin kuuluu kielellisen toiminnan lisäksi ei-kielellinen toiminta, kuten nauru, joka on tarkastelluissa kielissä merkitty pöytäkirjoihin eri tavoin (Isosävi et al., arvioitavana).

Tarkastelemme tässä esitelmässä, millaisia tuloksia välihuudoista voi saada täysistuntopöytäkirjojen avulla. Kiinnitämme erityistä huomiota siihen, millaisia rajoituksia täysistuntopöytäkirjojen kirjaamisperiaatteet ja -käytännöt tuovat välihuutojen kielelliseen ja vertailevaan tutkimukseen. Pohdimme myös keskusteluanalyysin käytettävyyttä muuhun kuin vuorovaikutustutkimuksen käyttöön tuotetun kirjallisen vuorovaikutusaineiston analyysissa.

Lähteet

Clayman, S. & Heritage, J. (2023). Pressuring the President: Changing language practices and the growth of political accountability. *Journal of Pragmatics*, 207, 62–74.

Isosävi, J., Baldauf-Quilliatre, H., Gagne, C. & Voutilainen, E. (Arvioitavana). Laughter in Finnish, French and German parliamentary debates. *International Review of Pragmatics*.

Isosävi, J., Baldauf-Quilliatre, H., Gagne, C. & Voutilainen, E. (Hyväksyty). Beyond interruptions: Co-constructed activities in MP's unofficial turns in Finnish, French, and German parliamentary debates. *Pragmatics*.

Isosävi, J., Baldauf-Quilliatre, H., Gagne, C., Kretzenbacher, H. L. & Voutilainen, E. (2025a). 'It's the National Assembly here, Madam!' Managing discursive conflicts through forms of address in interruptions in Finnish, French and German parliamentary debates. *Journal of Language Aggression and Conflict*.

Isosävi, J., Baldauf-Quilliatre, H., Gagne, C. & Voutilainen, E. (2025b). Reactions to interruptions in Finnish, French and German parliamentary debates. *Journal of Language and Politics*, 24(2), 301–327.

Jefferson, G. (2004). Glossary of transcript symbols with an Introduction. Teoksessa G. H. Lerner (toim.), *Conversation Analysis: Studies from the first generation* (s. 13-23). Philadelphia: John Benjamins.

Sandberg, K. (2025). Eduskunnan täysistuntopöytäkirjat, ajankohtainen parlamentaarisen kielen aineisto. *Virittäjä* 129(4), 558–565. <https://doi.org/10.23982/vir.176095>

Voutilainen, E. (2023). Written representation of spoken interaction in the official parliamentary transcripts of the Finnish Parliament. *Frontiers in Communication* 8. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2023.1047799>

Täysistuntojen puheenvuorojen käyttö avoimena datana eduskunnan uudistetussa verkkopalvelussa

Päivikki Karhula (Eduskunta)

Käsittelen esitelmässäni täysistuntopuheenvuorojen hyödyntämistä tutkimuskäyttöön eduskunnan uusitussa verkkopalvelussa. Täysistuntojen puheenvuorot ovat tutkimuskohteena erityisesti poliittisen retoriikan osalta pöytäkirjojen keskeistä aineistoa. Avoin data mahdollistaa lähtökohtaisesti aineistojen laajemman data-analyysin tutkimuksen intressien mukaisesti.

Eduskunta on tarjonnut avoimen datan palvelussa täysistuntojen puheenvuoroja vuodesta 2018 alkaen. Puheenvuorodataa on hyödynnetty pääosin tutkimushankkeiden, median ja kansalaistoimijoiden tarpeisiin. Käyttäjien kiinnostus on kohdistunut erityisesti puheenvuorojen määrään, keston, aihe- ja sukupuolijakaumaan ja välihuutoihin.

Eduskunnan avoimen datan palvelu on keskittynyt avoimen datan tuottamiseen ja tarjontaan. Sovelluskehitys ja datan jatkokäyttö jää käyttäjien vastuulle, mutta avoimen datan hakuun ja lataamiseen on tarjolla tukea. Avoimen datan kehittämiseen on datastrategia, jonka mukaan tähdätään datan järjestelmälliseen hyödyntämiseen ja tekoäly-yhteensopivan datan tuottamiseen vuoteen 2030 mennessä.

Puheenvuorodatan osalta merkityksellisin tähänastinen jatkokäyttö on ollut tutkimushankkeissa, joiden toimesta on tuotettu uusia sovelluksia. Näistä ParlamenttiSampo on tunnetuin. ParlamenttiSampoon on jalostettu eduskunnan puheenvuorodataa muuntamalla se linkitetyn avoimen datan muotoon, täydentämällä sisällönkuvailua automaattisella asiansanoituksella ja metadataa. FIN-CLARIAH-hankkeessa on edelleen kehitetty parlamenttien välistä avoimen datan tietomallia (Parla-CLARIN) puheenvuoroille.

Eduskunnan avoimen datan palvelussa puheenvuorojen käyttö on ollut aiemmin haasteellista. Puheenvuorojen data on ladattavissa API-rajapinnan kautta edellyttäen rajapintakyselyjen osaamista. Datan rakenne ja taulujen väliset liitännät ovat myös olleet käyttäjille epäselviä. Puheenvuorojen hakuun ja lataukseen on tarvittu toistuvasti asiantuntijatukea.

Eduskunnan internet-palvelun uudistushankkeessa (2024–2026) avoimen datan käytettävyyttä on pyritty parantamaan huomioiden eri osaamistason käyttäjät, mutta myös laajempien aineistojen kokoamisen tarpeet. Rajapinnan käytettävyyttä on kehitetty, datan rakenteita on yhtenäistetty, datan laatua on parannettu ja ohjeistusta parannettu.

Uudessa palvelussa käyttöliittymä tulee tarjoamaan avointa dataa API-rajapinnan kautta, hakutulosten yhteydestä ladattuna ja aineistotyyppien mukaisina datasetteinä. Puheenvuorodatan käyttö on lähtökohtaisesti yksinkertaisempaa. Rajapinnassa puheenvuorodatan haku on omassa kategoriassaan, datan rakenne on kuvattu, kyselyjen muodosta on esimerkki ja tukena on referenssidataa. Puheenvuorohaun yhteydestä hakutulokset ovat ladattavissa (max. 100). Määrällisen rajan takia haku on käyttökelpoisin tutkimuksessa kokonaiskuvan muodostamiseen ja sisältöjen selväkieliseen pikalukemiseen tukemassa rajapintakyselyn rakentamista.

Lähteet

Karhula, P. & Wilenius, S. (2026). Eduskunnan datastrategia (luonnos).

Hyvönen, E., Sinikallio, L., Leskinen, P., Drobac, S., Tuominen, J., Elo, K., La Mela, M., Koho, M., Ikkala, E., Tamper, M., Leal, R. & Kesäniemi, J. (2021). Parlamenttisampo: eduskunnan aineistojen linkitetyn avoimen datan palvelu ja sen käyttömahdollisuudet. *Informaatiotutkimus*, 40(3), 2016–244. <https://doi.org/10.23978/inf.107899>

Metapragmaattinen tietoisuus ja metapragmaattinen regimentaatio tulokulmina diskurssiin: tapaukset ”Ermächtigung” ja ”Ausnahmezustand” Saksan liittopäivien koronatoimidebateissa

Janne Kröger (Jyväskylän yliopisto)

Esitelmäni aiheena on metapragmaattisten ilmiöiden eli merkkien käyttöä koskevan merkkien käytön (vrt. Silverstein 1993: 33) hyödyntäminen diskurssitutkimuksessa. Lähtökohtana on, että metapragmaattisten ilmiöiden kautta voidaan tutkia tulkinnallisten kehysten neuvottelemista ja merkitysten kiinnittämistä sekä edelleen poliittisen tietoisuuden ja identiteetin muodostamista (vrt. Zienkowski 2024: 207). Konkreettisenä tapauksena käsittelen väitöskirjatyöni ensimmäisen osatutkimuksen pohjalta diktatuuriviittauksia ja niistä käytyä metapragmaattista vuoropuhelua koronatoimia koskevissa debateissa Saksan liittopäivillä.

Tarkastelen esitelmässäni erityisesti lekseemien ”Ermächtigung” (suom. *valtuutus*) ja ”Ausnahmezustand” (suom. *poikkeustila*) käyttöä ja tematisointia tutkimukseni parlamenttiaineistossa. Näistä ensimmäinen viittaa koronatoimidebattien kontekstissa liittohallituksen asetuksenantovaltuuksiin, mutta termin käyttämisestä

käydään metapragmaattista kiistaa vuoden 1933 valtalakiin liittyviä konnotaatioita koskien. Toinen taas kytkeytyy debateissa sotatilaan ja diktatuuriin, toimien linkkinä koronatoimien rinnastamisessa näihin. Myös tämä lekseemi nousee aineistossani esiin metapragmaattisen kiistelyn kohteena.

Väitteeni on, että molemmilla lekseemeillä on tärkeä rooli oikeistopopulistipuolue AfD:n *kriisiperformanssissa* (kts. Moffitt 2015) sen polemisoimissa koronatoimia Saksan liittopäivien debateissa. Sanan ”Ermächtigung” kohdalla puolue harjoittaa laskelmoitua ambivalenssia (kts. Reisigl 2020: 214–215) jättämällä tulkinnanvaraiseksi, vertaako puolue koronalakeja kansallissosialistien valtaannousuun. Ratkaisua voidaan pitää ambivalenttina myös sen suhteen, miten puolue asemoituu suhteessa valtalakivertausta eksplisiittisesti käyttäneeseen Querdenken -koronaprotestiliikkeeseen. Epidemiatilanteen kutsuminen poikkeustilaksi puolestaan mahdollistaa sanan ”Ausnahmezustand” merkitysten ja käsitehistorian hyödyntämisen koronatoimien kritiikissä.

Valikoitujen aineistonäytteiden avulla pyrin havainnollistamaan, miten metapragmatiikkaa voidaan käyttää analyttisenä työkaluna poliittisia performansseja tutkittaessa. Parlamenttidebattien vuorovaikutteisuus tehnee lähestymistavasta erityisen hedelmällisen juuri parlamenttiaineistoon pohjautuvissa tutkimuksissa.

Esitelmäni pohjalla olevan tutkimuksen aineisto koostuu yhdeksän liittopäivädebatin pöytäkirjoista ja tallenteista. Debatit jakaantuvat seitsemälle eri istuntokerralle ja koskevat lakialoitteita, normikontrolli- ja tutkintakomissioaloitteita sekä esityslistaa, kaikki koronatoimiin liittyen. Pöytäkirja-aineiston laajuus on noin 89000 sanaa, tallenteille kertyy pituutta yhteensä noin 10h 30 min.

Lähteet

Moffitt, B. (2015). How to Perform Crisis: A Model for Understanding the Key Role of Crisis in Contemporary Populism. *Government and Opposition*, 50(2), 189–217.

Reisigl, M. (2020). Mit zweierlei Maß gemessen – Kalkulierte Ambivalenz in rechtspopulistischen Repräsentationen von Geschlechterverhältnissen. *LiLi, Zeitschrift für Literaturwissenschaft und Linguistik*, 50(2), 203–229.

Silverstein, M. (1993). Metapragmatic discourse and metapragmatic function. Teoksessa J. Lacy (toim.), *Reflexive language. Reported speech and metapragmatics* (s. 33–58). New York / Oakleigh: Cambridge university press.

Zienkowski, J. (2024). Poststructuralist discourse theory. Teoksessa M. Vandenbroucke, J. Declercq, F. Brisard & S. D’hondt (toim.), *Handbook of Pragmatics* (p. 187–214). Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins.

Tasa-arvoiseen kielenkäyttöön liittyvät kieli-ideologiat: aineistona Belgian, Ranskan ja Sveitsin parlamenttien keskustelupöytäkirjat

Krista Leipivaara (Helsingin yliopisto)

Tasa-arvoisesta kielenkäytöstä, joka ei syrji nais- tai muunsukupuolisia henkilöitä (Abbou ym. 2018), on käyty viime vuosien aikana kiivasta keskustelua eri maissa. Ranskan kielessä tasa-arvoisella kielenkäytöllä viitataan tapoihin, joilla vältetään geneeristä maskuliinia (esim. inklusiivinen kirjoitus *étudiant.e* 'opiskelija [mask.fem]'). Tasa-arvoisesta kielestä on tullut myös kielipoliittinen kysymys: vuonna 2023 Ranskan senaatti hyväksyi inklusiivisen kirjoituksen kieltävän lakialoitteen, ja tuolloin nostettiin esiin muun muassa sen vaikea luettavuus sekä uhka ranskan kielen puhtaudelle ja roolille kansallisaarteena (Sénat 2023; Gagne 2026). Sen sijaan Belgiassa vuonna 2021 hyväksytyllä asetuksella haluttiin lisätä tasa-arvoista kielenkäyttöä ja tarkentaa ohjeistuksia (Parlement de la Fédération Wallonie Bruxelles 2021), kun taas Sveitsissä lakialoite inklusiivisen kirjoituksen kieltämisestä hylättiin vuonna 2022 (Conseil des États 2022).

Tässä väitöskirjaani kuuluvassa tutkimuksessa tarkastelen Belgiassa, Ranskassa ja Sveitsissä käytyjä parlamenttikeskusteluita liittyen tasa-arvoiseen kieleen. Aineistoni koostuu yhteensä neljästä keskustelupöytäkirjasta: Ranskan senaatin (2023), ranskankielisen Belgian parlamentin (2021) sekä Sveitsin kansallisneuvoston (2022) ja valtioneuvoston (2022) keskustelupöytäkirjoista. Vertailevan tutkimukseni tarkoituksena on selvittää erityisesti kriittisen diskurssianalyysin (esim. van Dijk 2001) avulla, minkälaisia kieli-ideologioita (ks. Kroskrity 2010) keskusteluissa on näkyvissä. Tarkastelen myös, käsitelläänkö parlamenttikeskusteluissa tasa-arvoista kieltä kansallisen näkökulman lisäksi koko ranskankielisen maailman kontekstissa (plurisentrisyys: Lüdi 1991; 2014).

Analyysi osoittaa, että keskusteluissa havaittavissa kieli-ideologeissa on eroja maiden välillä. Ranskassa korostetaan enemmän kielen asemaa kansakunnan ja valtion rakentumisessa (vrt. Coady 2020; Gagne 2026) kuin Belgiassa ja Sveitsissä. Kun Ranskassa voidaan nähdä kahta vastakkaista ideologiaa kielen roolista heijastaa yhteiskuntaa, Belgiassa korostetaan lähes yksimielisesti tasa-arvoista kieltä osana tasa-arvon edistämistä. Keskusteluissa tuodaan ilmi myös kielen omistajuus laajemmin ranskankielisessä maailmassa: Ranskassa korostetaan sen omaa roolia kielinormien laatimisessa, kun taas Sveitsissä edellä mainittua kritisoidaan ja painotetaan oman auktoriteetin merkitystä. Tulosten lisäksi pohdittavaa tuo kolmen maan parlamenttien keskustelupöytäkirjojen käyttö aineistona: eroavaisuudet keskusteluiden kulussa ja niiden kirjaamisessa, saatavuus sekä monikielisyys, kuten Sveitsin tapauksessa, luovat haasteita vertailevalle tutkimukselle.

Lähteet

- Abbou, J., Arnold, A., Candea, M. & Marignier, N. (2018). Qui a peur de l'écriture inclusive ? Entre délire eschatologique et peur d'émasculation Entretien. *Semen - Revue de sémiolinguistique des textes et discours* 44.
- Coady, A. (2020). Jardin à la française ou parc à l'anglaise ? Les idéologies linguistiques : des freins au langage non sexiste. *Cahiers du Genre* 69.
- Conseil des États. (2022). Bulletin officiel – Session d'hiver 2022, dixième séance, 14.12.2022. *Assemblée fédérale suisse*. Viitattu 2.2.2026. Saatavissa: <https://www.parlament.ch/fr/ratsbetrieb/amtliches-bulletin/amtliches-bulletin-die-verhandlungen?SubjectId=59295#votum8>
- Gagne, C. (2026). Joys and perils of gender inclusivity: How the French Senate passed a bill to ban écriture inclusive. Teoksessa F. Pfalzgraf (toim.), *Gender-Inclusive Language: Findings from 14 Languages and Open Research Questions* (s. 97–124). Berliini, New York: De Gruyter Mouton.
- Kroskrity, P. V. (2010). Language ideologies. Teoksessa J.-O. Östman & J. Verschueren (toim.), *Handbook of Pragmatics*, (s. 1–24). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Lüdi, G. (1991). French as a pluricentric language. Teoksessa M. Clyne (toim.), *Pluricentric Languages: Differing Norms in Different Nations* (s.149–178). Berliini, Boston: De Gruyter Mouton.
- Lüdi, G. (2014). Communicative and cognitive dimensions of pluricentric practices in French. Teoksessa A. Soares da Silva (toim.), *Pluricentricity: Language Variation and Sociocognitive Dimensions* (s. 49–82). Berliini, Boston: De Gruyter Mouton.
- Parlement de la Fédération Wallonie Bruxelles. (2021). Compte rendu intégral, séances du mercredi 13 octobre 2021 (matin et après-midi). Viitattu 2.2.2026. Saatavissa: <https://www.pfwb.be/documents-parlementaires/document-cri-001707311>
- Sénat. (2023). Compte rendu intégral, séance du lundi 30 octobre 2023. *Journal officiel de la République française*. Viitattu 2.2.2026. Saatavissa: <https://www.senat.fr/seances/s202310/s20231030/st20231030000.html>
- van Dijk, T. A. (2001). Critical discourse analysis. Teoksessa D. Schiffrin, D. Tannen, & H. E. Hamilton (toim.), *The Handbook of Discourse Analysis* (s. 352–371). Oxford: Blackwell Publishing.

Sananvapausdiskurssit kansanedustajien täysistuntopuheenvuoroissa

Leena Manninen (Helsingin yliopisto)

Maisterintutkielmassani tarkastelen, millaisia sananvapausdiskursseja kansanedustajien puheenvuoroista nousee esiin eduskunnan täysistuntopöytäkirjoissa vuosina 2023–2025. Tarkastelen myös, millaisia kielellisiä valintoja näissä puheenvuoroissa tehdään sananvapaudesta puhuttaessa. Kielitieteessä politiikan diskursseja on tutkittu aiemmin esimerkiksi vaalimateriaaleista (ks. Herneaho 2018).

Aineistoni koostuu kuluvan vaalikauden eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjoista ja niistä poimituista kansanedustajien sananvapautta käsittelevistä puheenvuoroista. Näissä täysistuntopöytäkirjoissa sananvapaus nousee esiin monenlaisissa keskusteluissa, kuten lakialoitteista, välikysymyksistä, tiedonannoista, vuosikertomuksista sekä kansalaisaloitteista keskusteltaessa. Sananvapaus ei ole aineistossa täysistuntojen varsinaisena keskustelun aiheena, vaan kansanedustaja tekee aina valinnan nostaessaan sananvapausnäkökulman mukaan keskusteluun. Fairclough'n (1992: 74–75) mukaan kriittisessä diskurssintutkimuksessa tehdään oletus, että kielellisten valintojen taustalla vaikuttavat erilaiset yhteiskunnalliset motiivit.

Vuosina 2023–2025 pidettiin 350 eduskunnan täysistuntoa. Sananvapautta käsitteleviä eli sellaisia puheenvuoroja, joissa mainitaan *sananvapaus* tai ruotsinkielinen vastine *yttrandefrihet*, on tässä aineistossa 147 kappaletta. Nämä puheenvuorot jakautuvat 70 kansanedustajalle, ne ovat 62 pöytäkirjassa ja liittyvät 66:een pöytäkirjan asiakohtaan. Aineistossa on mukana erilaisia puheenvuorotyyppjejä: esittelypuheenvuoroja, ryhmäpuheenvuoroja, ”varsinaisia” puheenvuoroja, vastauspuheenvuoroja ja välihuutoja (Voutilainen 2016: 169). Hyödynnän aineiston analyysissä Atlas.ti-ohjelmaa. Esitelmässäni käyn läpi aineistoesimerkkien avulla, millaisia sananvapausdiskursseja kansanedustajien täysistuntopuheenvuoroissa voi havaita sekä millaisia kielellisiä ja diskursiivisia valintoja puheenvuoroissa on tehty.

Lähteet

Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.

Herneaho, I. (2018). Maahanmuuttodiskurssit eduskuntapuolueiden vuoden 2015 vaalimateriaaleissa. *Virittäjä*, 122(2), 187–223.

Voutilainen, E. (2016). Tekstilajitietoista kielenhuoltoa: puheen esittäminen kirjoitettuna eduskunnan täysistuntopöytäkirjoissa. Teoksessa L. Tiittula & P. Nuolijärvi (toim.), *Puheesta tekstiksi: puheen kirjallisen esittämisen alueita, keinoja ja rajoja* (s. 162–191). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Topics, Languages, and Emotions in Finnish Parliamentary Plenary Speech: A Topic Landscape Perspective

Anna Ristilä (University of Turku)

This presentation brings together the findings of my four dissertation articles that examine Finnish parliamentary plenary speeches as linguistic data, with a particular focus on how thematic structure interacts with language choice and emotion expression. The studies draw on digitised transcripts of speeches given in plenary sessions of Eduskunta, the Finnish parliament, from 1907 to 2020, complemented by close reading and manual annotation, and are situated at the intersection of corpus linguistics, discourse studies, and computational text analysis.

Across the four articles, topics extracted from parliamentary debates function as the unifying analytical frame. The first study constructed and validated a topic model designed for longitudinal linguistic analysis and demonstrated how topic distributions aligned with known historical and societal developments. The second study examined the Finnish and Swedish variants of a city name – Turku and Åbo – as indicators of language decline and domain contraction, highlighting how topic context conditions language choice in parliamentary speech. The third study focused on fragments of English and Latin embedded in Finnish parliamentary debates, analysing their rhetorical and pragmatic functions across topics. The fourth study investigated emotion expression in plenary speeches, showing how emotions such as hope, fear, and neutrality are unevenly distributed across topics and how these patterns change over time.

In the workshop, I propose to present these results as a coherent whole by introducing the concept of “topic landscape”, understood as the structured distribution of themes in parliamentary discourse enriched by linguistic and affective variables. Rather than treating topics merely as outputs of topic modelling, the presentation discusses how topics can serve as a stable analytical backbone that enables the comparison of linguistic phenomena across long time spans and diverse methodological approaches. Attention will be paid to the nature of parliamentary transcripts as edited representations of spoken interaction, and to how this affects the interpretation of language choice and emotional expression as rhetorical strategies.

The presentation aims to contribute to ongoing discussions about suitable methodological approaches for analysing parliamentary corpora and about the relationship between topics and other variables of interest. It also highlights the potential of Finnish parliamentary plenary data for linguistically oriented research.

Lähteet

Ristilä, A., Tarkka, O., Laippala, V. & Elo, K. (2026). Hopes and Fears – Emotion Distribution in the Topic Landscape of Finnish Parliamentary Speech 2000-2020. [Preprint]. <https://arxiv.org/abs/2601.20424>

Ristilä, A. (2025). Functions of English and Latin in the Parliament of Finland 1970-2020. *Digital Parliamentary Data in Action (DiPaDa 2024) workshop (Reykjavik, Islanti, 28.5.2024), Digital Humanities in the Nordic and Baltic Countries Publications*, 7(1), 50–67.
<https://journals.uio.no/dhnpub/article/view/12235>

Ristilä, A. (2025). Turku vai Åbo? Kaupungin nimen eri kielimuodot eduskunnan aihemaisemassa. Teoksessa H. Lantto, P. Sjöblom, J. Vaahtera & M. Hjort (toim.), *Kieli maisemassa, maisema kielessä: tutkimuksia Turusta*, s. 373-405. Helsinki: SKS. <https://doi.org/10.21435/tl.292>

Ristilä, A. & Elo, K. (2023). Observing political and societal changes in Finnish parliamentary speech data, 1980–2010, with topic modelling. *Parliaments, Estates and Representation*.
<https://doi.org/10.1080/02606755.2023.2213550>

Vastuu Suomen eduskunnan ja Iso-Britannian parlamentin alahuoneen puheenvuoroissa 2022–2025

Jenni Räikkönen (Helsingin yliopisto)

Esitelmäni keskittyy *vastuu*-sanana (eng. *responsibility*) käyttöön Suomen eduskunnan ja Iso-Britannian parlamentin alahuoneen väittelyissä. Esitelmä pohjaa tutkimukseen, jonka aineistona ovat kaikki Iso-Britannian alahuoneen väittelyiden sekä Suomen täysistunnoissa annettujen puheenvuorojen transkriptiot ajalla helmikuu 2022 – elokuu 2025 (Hansard ja Eduskunnan Avoin Data). Aineiston koko on yhteensä n. 56 milj. sanaa. Tutkitun ajanjakson aikana useat kriisit varjostivat poliittista päätöksentekoa niin Suomessa kuin Iso-Britanniassakin. Vastuun kysymykset esimerkiksi kotimaan talouteen tai kansainvälisiin konflikteihin liittyen ovat olleet keskiössä. Tutkimus on osa laajempaa kokonaisuutta, jossa vertailemme *vastuu*-sanana käyttöä Iso-Britannian, Italian ja Suomen parlamenteissa.

Tutkimuksessa käytämme korpusavusteisen diskurssintutkimuksen metodeja (Baker 2023). Kohdistamme analyysin konkordansseihin, joissa sanan ympärillä on noin 50 sanan konteksti. Suomen aineistossa analysoimme hakusanana ”vastuu*” konkordanssit (pois lukien johdokset kuten *vastuullinen*; yht. n. 3700 konkordanssiriviä) ja englanninkielisessä aineistossa lausekkeiden *responsibility for* ja *responsible for*

konkordanssit (n. 4500 kpl). Analysoimme *vastuu*-sanan merkityksiä ja käyttötapoja, ja teemme vertailuja parlamenttien välillä. Selvitämme myös, *kenen* sanotaan olevan vastuussa, *mistä* ja *millä tavoin*.

Tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää paremmin, miten vastuun käsitettä käytetään ja ymmärretään eri kielissä ja eri maiden parlamenteissa. Lisäksi haluamme selvittää, näkyvätkö viime vuosien kriisit ja konfliktit sanan käytössä ja konteksteissa.

Alustavien tulostemme mukaan kansainväliset konfliktit eivät nouse erityisesti esiin *vastuu*-sanankonteksteissa. Sen sijaan kotimaan asiat ja vastuiden jakautuminen eri toimijoiden kesken ovat keskiössä. Erityisesti Suomen ja Iso-Britannian huono taloudellinen tilanne ja siihen liittyvät vastuut aiheuttavat keskustelua. Molemmissa aineistoissa edellinen ja nykyinen hallitus asetetaan vastuuseen talouden huonosta tilasta. Osa havaituista eroista johtuu pöytäkirjojen kirjaamiseen sekä istuntojen käytöstapoihin liittyvistä vaihtelevista käytännöistä. Esimerkiksi Iso-Britanniassa edustajat eivät puhuttele toisiaan suoraan, kun taas Suomessa näin tehdään. Tämä vaikuttaa esimerkiksi siihen, *kenen* väitetään olevan vastuussa.

Lähteet

Baker, P. (2023). *Using corpora in discourse analysis* (2. painos). Bloomsbury Academic.

Parlamentaarisen retoriikan muutoksen tutkiminen täysistuntopöytäkirjoista: yhdyssanat ajassa, hallituksessa ja oppositiossa

Kirsi Sandberg (Tampereen yliopisto)

Esitelmäni käsittelee Suomen eduskunnan täysistuntopöytäkirjoja parlamentaarisen retoriikan (ks. Palonen 2012) tutkimusaineistona keskittyen siihen, miten soveltuu puheenvuorojen retoristen valintojen historiallisen muutoksen tutkimiseen. Lähestyn aihetta kansanedustajien sanavalintojen kautta ja tutkin yhdyssanojen käyttöä täysistuntopuheenvuoroissa eri aikoina. Esitelmä perustuu kahden käsitehistorian kehyksessä tehdyn tutkimuksen tuloksiin ja tutkimusprosessien yhteydessä tehtyihin havaintoihin. Tutkimuksissa tarkasteltiin *-ismi*-johdosten ja *tulevaisuus*-lemman käyttöä Suomen eduskunnan täysistuntopöytäkirjoissa vuosina 1980–2022 (Sandberg ym. 2022; Marjanen ym. arvioitavana). Aineiston muodostaa vuosien 1980–2022 täysistuntojen keskustelupöytäkirjoista koostettu korpus (VoDe-korpus, n. 93 miljoonaa sanetta, ks. Andrushchenko ym. 2022). Tutkimusalue on aktiivinen erityisesti digitaalisen historian

alueella (ks. van Eijnatten ja Huijnen 2021; Brodén ym. 2023), ja tavoitteena on määrällisten tulosten vertailtavuus myös eri maiden parlamenttien pöytäkirjoista tehtyyn tutkimukseen.

Yhdyssanat ovat määritelmällisesti yhtenäisten käsitteiden nimityksiä (ks. VISK, määritelmät) ja siten luonteva osa poliittisen käsitteen ja sen ajallisen muutoksen tarkastelua (lähestymistavasta tarkemmin ks. Kurunmäki ja Marjanen 2018). Suomen kielessä yhdyssanojen muodostaminen on kuitenkin produktiivista: vakiintuneiden yhdyssanojen lisäksi käytetään tilapäisiä lekseemejä, jotka syntyvät ad hoc, tai kuten Iso suomen kielioppi ilmaisee, niitä kumpuaa käyttöyhteydestään (VISK §399). Yhdyssanojen käyttöä on tutkittu toistaiseksi melko vähän, mutta tiedetään, että tilapäisten yhdysnomien merkitys muodostuu pitkälti kontekstissaan ja niiden tilanteinen luominen on melko tavallista (ks. Räisänen 1986; Mäkisalo 2000; Tyysteri 2015). Produktiivisuus ja merkitysten tilanteisuus tekevät yhdyssanojen käytöstä kiinnostavan tutkimuskohteen, mutta samasta syystä ne myös haastavat määrällisten tulosten tulkintaa ja erikielisten parlamenttiaineistojen vertailevaa tutkimusta.

Esitelmäni aineiston muodostavat korpuksen virkkeet, joissa on käytetty

- yhdyssanaa, jonka edusosa on *-ismi*-johdos (kuten *#kapitalismi*, *#populismi* ja *#terrorimi*)
- yhdyssanaa, jonka määriteosa on *tulevaisuus* (kuten *#näkyvä*, *#keskustelu* ja *#teko*)

Jotkut tarkastelemistamme yhdyssanoista juurtuvat eduskunnassa pysyvään käyttöön, ja osa löydöksistä on tilapäisiä yhdysnomineja. *tulevaisuus*-lemman sanaperhe kasvaa huomattavasti tarkastelujakson aikana. Esitelmässäni pohdin esimerkkien avulla, millaisia yhdyssanojen käyttöä koskevia määrällisiä tuloksia pöytäkirja-aineistosta on mahdollista saada ja olisiko kontekstuaalisiin merkityksiin mahdollista päästä käsiksi kieliopillisen kontekstin tai taustamuuttujien (puhujien poliittinen puolue ja hallitus-oppositio-asetelma) kautta.

Lähteet

- Andrushchenko, M., Sandberg, K., Turunen, R., Marjanen, J., Hatavara, M., Kurunmäki, J., Nummenmaa, T., Hyvärinen, M., Teräs, K., Peltonen, J. & Nummenmaa, J. (2022). Using parsed and annotated corpora to analyze parliamentarians' talk in Finland. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 73(2), s. 288–302. <https://doi.org/10.1002/asi.24500>
- Brodén, D., Olsson, L.-J., Fridlund, M., Ängsal, M. P. & Öhberg, P. (2023). Diachrony of the New Political Terrorism. Neologisms as Discursive Framing in Swedish Parliamentary Data 1971–2018. *Digital Humanities in the Nordic and Baltic Countries Publications*, 5(1), 79–89.

- van Eijnatten, J. & Huijnen, P. (2021). Something happened to the future. Reconstructing temporalities in Dutch Parliamentary Debate, 1814–2018. *Contributions to the History of Concepts*, 16(2), 58–82.
- Kurunmäki, J. & Marjanen, J. (2018). Isms, Ideologies and Setting the Agenda for Public Debate. *Journal of Political Ideologies*, 23(3), 256–282.
- Marjanen, J., Rautajoki, H., Sandberg, K., Kurunmäki, J., Peltonen, J. & Nummenmaa, J. (arvioitavana). From General to Specific Futures: New Layers in Conceptualising the Future in the Finnish Parliament, 1980–2023.
- Mäkisalo, J. (2000). *Grammar and Experimental Evidence in Finnish Compounds*. Studies in Language 35. Faculty of Humanities, University of Joensuu.
- Palonen, K. (2012). Parlamentaarinen retoriikka – puntaroiva ja suostutteleva politiikan tyyli. Teoksessa V. Heikkinen, E. Voutilainen, P. Lauerma, U. Tiililä & M. Lounela (toim.), *Genreanalyysi - tekstilajitutkimuksen käytäntöä*. Kotimaisten kielten verkkojulkaisuja 29. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus.
<https://scripta.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk29/>
- Räisänen, A. (1986). Sananmuodostus ja konteksti, *Virittäjä*, 90(2), 55–63.
- Sandberg, K., Andrushchenko, M., Turunen, R., Marjanen, J., Kurunmäki, J., Peltonen, J., Nummenmaa, T. & Nummenmaa, J. (2022). Analyzing Temporalities in Parliamentary Speech about Ideologies Using Dependency Parsed Data. *Digital Humanities in the Nordic and Baltic Countries Publications* 4(1), 406–414.
- Tyysteri, L. (2015). *Aamiaiskahvilasta ötökkätarjontaan. Suomen kirjoitetun yleiskielen morfosyntaktisten yhdyssanarakenteiden produktiivisuus*. Annales Universitatit Turkuensis, C 408. Turku.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-6184-9>.
- VISK = Hakulinen, A., Vilkkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Heinonen, T. R. & Alho, I. (2004). *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoersio, viitattu 26.2.2026. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7

Täysistuntopöytäkirjat aineistona vuorovaikutuksen normien ja ohjailun tutkimuksessa

Eero Voutilainen (Helsingin yliopisto ja eduskunnan kanslia)

Tarkastelen esitelmässäni täysistuntopöytäkirjojen soveltuvuutta tutkimukseen, joka käsittelee vuorovaikutuksen normeja, ohjailua ja hallinnointia. Tarkasteluni perustuu tekeillä olevaan keskusteluanalyttiseen tutkimukseeni täysistuntopöytäkirjojen normeista. Analysoin puhemiehen kielellistä toimintaa sekä puhemiehen ja kansanedustajan välisiä normineuvotteluja täysistuntojen aikana. Kiinnitän huomiota myös kielellisiin ilmiöihin, joilla edustajat reagoivat täysistunnon voimakkaisiin vuorovaikutusnormeihin: He esimerkiksi sopeutuvat vuorottelurajoituksiin sisällyttämällä yhteen vuoroon useita peräkkäisiä toimintoja. Toisaalta edustajat mukautuvat osallistujarajoitukseen esittämällä puhetta täysistunnon ulkopuolisilta toimijoilta. Tutkimukseni osoittaa, että täysistunnon normit eivät ole jäykkä tai yksiulotteinen ilmiö vaan niitä tuotetaan ja niistä neuvotellaan hetki hetkeltä vuorovaikutuksessa.

Esitelmäni keskittyy tutkimukseni aineistovalintoihin ja niiden haasteisiin. Puhemiehen kielellisen toiminnan analyysissä olen hyödyntänyt Kielipankin korpusta eduskunnan täysistuntopöytäkirjoista (Kielipankki 2019), josta olen hakenut kaikki kirjatut puhemiehen vuorot vaalikaudelta 2011–2014. Lisäksi olen hakenut koko korpukselta (2008–2016) kaikki tapaukset, joissa edustaja reagoi puhemiehen vuoroon. Edustajien puheenvuorojen moniyksikköisyyden ja referoinnin analysointia varten olen koontanut oman aineistoni, joka käsittää noin kymmenen tuntia täysistuntojen debattijaksoja vaalikaudelta 2011–2014 aiheiltaan ja osallistujiltaan vaihtelevista keskusteluista. Olen vertaillut pöytäkirjaan kirjattuja puheenvuoroja alkuperäisiin videotallenteisiin.

Täysistuntojen viralliset keskustelupöytäkirjat ovat yleisesti käytetty tutkimusaineisto poliittisen puheen tutkimuksessa (Sandberg 2025). Pöytäkirjoissa julkaistuja puheenvuoroja on kuitenkin toimitettu monin eri tavoin, ja toimitusperiaatteet vaihtelevat parlamenttien kesken (ks. esim. Slembrouck 1992; Voutilainen 2023). Tämä edellyttää tutkijaa pohtimaan huolellisesti, soveltuuko pöytäkirja-aineisto tutkimusasetelmaan. Puhemiehen vuorojen tutkimuksessa on esimerkiksi huomattava, että ennen vuotta 2021 eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjaan merkittiin vain osa puhemiehen vuoroista (Voutilainen 2021). Toisaalta muun muassa vuorovaikutustoimintojen alussa esiintyy monesti erilaisia partikkeleita ja suunnitteluilmauksia, joita ei useinkaan kirjata pöytäkirjaan. Niillä on kuitenkin merkitystä siinä, miten puheenvuorot jäsentyvät ja vuorovaikutus rakentuu. Pohdin esitelmässäni, miten tällaisia pöytäkirja-aineiston rajoituksia voi ratkaista käytännössä.

Lähteet

Kielipankki (2019). *Eduskunnan täysistunnot*. Korp-versio 1.5. Kielipankki.

Sandberg, K. (2025). Eduskunnan täysistuntopöytäkirjat, ajankohtainen parlamentaarisen kielen aineisto. *Virittäjä*, 129(4), 558–565. <https://doi.org/10.23982/vir.176095>

Slembrouck, S. (1992). The Parliamentary Hansard “Verbatim” Report: The Written Construction of Spoken Discourse. *Language and Literature: International Journal of Stylistics*, 1(2), 101–119. <https://doi.org/10.1177/096394709200100202>.

Voutilainen, E. (2021). Reporting the chairperson’s speech in the official parliamentary report: useless noise or essential information? *Tiro – The Journal of Professional Reporting and Transcription* 2/2021. <https://tiro.intersteno.org/2021/12/reporting-the-chairpersons-speech-in-the-official-parliamentary-report-useless-noise-or-essential-information/>

Voutilainen, E. (2023). Written representation of spoken interaction in the official parliamentary transcripts of the Finnish Parliament. *Frontiers in Communication* 8. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2023.1047799>

Terminen kevät: Kielitieteen termityötä Tieteen termipankissa

Järjestäjät: Harri Kettunen (Helsingin yliopisto) & Tiina Onikki-Rantajääskö (Helsingin yliopisto)

Termit ovat tärkeitä, koska niiden osoittamiin käsitteisiin kiteytyy tieteellistä tietoa ja tulkintakehyksiä. Kielet ovat kielitieteessä sekä tutkimuskohteita että metakieltä, jolla kuvataan kielenilmiöitä. Kielitieteessä on runsaasti tieteellistä käsitteistöä ja eri tutkimussuuntauksat käyttävät osin samojakin termejä eri tavoin. Laajasti käytetytkin termit voivat olla typologisen tulkinnan kannalta ongelmallisia. Kielitieteellisen ajattelun ja tieteellisten diskurssien ymmärtämiseksi on tärkeää, että kielitieteen termitietoa on laajasti ja avoimesti saatavilla. Monitieteistä ja tieteidenvälistä tutkimusta hyödyttää se, että eri tieteenalojen termitietoa kootaan yhteen Tieteen termipankkiin. Lisäksi keskeisenä tavoitteena on helpottaa tieteen monikielisyttä tarjoamalla käyviä käänösvastineita sekä termitietoa suomeksi ja mahdollisuuksien mukaan muillakin kielillä.

Kielitiede onkin ollut alusta, vuodesta 2012 saakka mukana Tieteen termipankissa. Kielitieteeseen on karttunut yli 5 000 käsitesivua, ja sen rajoitettuun talkoistamiseen on osallistunut yli 250 tutkijaa ja yliopiston opettajaa. Asiantuntijoiden aktiviteetti vaihtelee kuitenkin suuresti, viime vuosina vain keskimäärin 10 henkilöä on kartuttanut kielitieteen sisältöjä vuosittain. Käsitesivuista 45 prosentista puuttuukin määritelmä, ja lisää käsitesivuja tarvittaisiin vielä runsaasti käytetyistäkin termeistä.

Tässä työpajassa keskustellaan siitä, miten termityö saataisiin paremmin osaksi opetusta, tutkimusjulkaisemista ja väitöskirjatutkimusta. Harri Kettunen ja Tiina Onikki-Rantajääskö erittelevät alustuksessaan tarkemmin termityön saavutuksia ja aukkopaiikkoja ja esittelevät syksyllä 2025 järjestettyjen käyttäjä- ja asiantuntijakyselyn tuloksia. Maija Hirvonen ja Anna Vatanen tarkastelevat kielitieteen termityötä ja sen mahdollisuuksia Langnet-verkoston näkökulmasta. Anne Mäntynen tuo esiin niitä monia käytännön tutkimus- ja julkaisutoiminnan näkökulmia, joista termityö on relevanttia. Hän myös esittelee toteutuneen termityön hyviä käytänteitä. Työpajan päättää paneeli, jossa etsitään mahdollisuuksia termityön entistä parempaan organisoitumiseen nykyisen kiivastahtisen yliopistoarjen keskellä.

Mitä kyselyt, termipankin tilastot ja käytännön kokemukset kertovat kielitieteen termityöstä?

Harri Kettunen (Helsingin yliopisto) & Tiina Onikki-Rantajääskö (Helsingin yliopisto)

Tieteen termipankin kielitieteen aihealueella on tällä hetkellä runsaat 5000 käsitesivua. Aihealueen rajoitettuun talkoistamiseen on osallistunut yli 250 tutkijaa ja yliopiston opettajaa Tieteen termipankin verkkopalvelun avaamisesta (2012) lähtien. Asiantuntijoiden aktiviteetti vaihtelee kuitenkin suuresti. Viime vuosina vain keskimäärin 10 henkilöä on kartuttanut kielitieteen sisältöjä vuosittain. Käsitesivuista 45 prosentista puuttuu määritelmä, ja lisää käsitesivuja tarvittaisiin puuttuvista termeistä. Erittelemme tarkemmin kielitieteen osa-alueita, joihin kaivattaisiin täydennystä. Vertailua on tehty muutamien viime vuosina ilmestyneiden keskeisten teosten asiasanastoihin.

Tuomme esitelmässämme esiin hyviksi koettuja malleja siitä, miten termityö saataisiin paremmin osaksi opetusta, tutkimusjulkaisemista ja väitöskirjatutkimusta. Esittelemme lisäksi syksyllä 2025 järjestettyjen käyttäjä- ja asiantuntijakyselyn tuloksia ja niiden kautta tulleita parannusehdotuksia ja toiveita uusista sisällöistä. Vastaukset ovat kielitieteen kannalta kiinnostavia myös siksi, että kielitieteilijöiden osuus vastanneista oli huomattavan suuri. Vertailemme vastauksia aikaisempaan kyselyyn sekä suomen kielen selvityksen yhteydessä toteutettuun, tieteen termien saatavuutta ja käyttöä koskevaan kyselyyn (Enqvist ym. 2020, 2021; Onikki-Rantajääskö 2024, 125–128). Tarkastelemme myös sitä, kuinka termityöstä saa julkaisumeriittejä ja kuinka se on kiinteä osa yhteiskunnallista vuorovaikutusta.

Lähteet

Enqvist, J., Onikki-Rantajääskö, T. & Pitkänen-Heikkilä, K. (2021). Terminology work as open, communal and collaborative crowdsourcing practice of academic communities. – *Terminology* 27(1): 56–79.

Enqvist, J., Pitkänen-Heikkilä, K. & Onikki-Rantajääskö, T. (2020). Tieteen termipankki tiedeyhteisön työkaluna. – *Tieteessä tapahtuu* 4: 25–32. <https://journal.fi/tt/article/view/98121>

Enqvist, J. & Onikki-Rantajääskö, T. (2019). Questions of scientific communications and research ethics at the Helsinki Term Bank for the Arts and Sciences. – *Responsible Research*, 30 August 2019. <https://vastuullinentiede.fi/en/publishing/questions-scientific-communications-and-research-ethics-helsinki-term-bank-arts-and>

Kettunen, H. & Onikki-Rantajääskö, T. (2024). Vetenskapstermbanken i Finland i samhällets tjänst. – *Språk i Norden / Sprog i Norden 2024*, pp. 118–126.

<https://tidsskrift.dk/sin/article/download/144160/189175/320415>

Onikki-Rantajääskö, T. (2024). *Suomi osallisuuden kielenä: Selvitys suomen kielen tilasta Suomessa 2020-luvun puolimaissa*. Oikeusministeriön julkaisuja 2024: 20.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/9db9d564-d4ac-49aa-a936-e9d8269152cb>

Tieteen termipankin blogi. <https://blogs.helsinki.fi/tieteentermipankki>

Tieteen termipankki. <https://tieteentermipankki.fi>

Termityö ja tutkijoiden aktivointi: käytännön kokemuksia ja vinkkejä yhdeltä erikoisalalta

Anne Mäntynen (Helsingin yliopisto)

Käsittelen esityksessäni termityön merkitystä erityisesti tutkimus- ja julkaisutoiminnan näkökulmasta, ja nostan esiin termityön relevanssin opetuksen ja tutkijakoulutuksen kannalta. Pohdin, kenelle termityö kuuluu, miten sitä voi edistää ja mitä hyötyä siitä on termityön tekijöille, etenkin väitöskirjatutkijoille. Kysyn, miten voimme yhdessä vastata, että tieteenalan uudet käsitteet tulevat määritellyksi (kansalliskielillä) ja että määritelmiä myös päivitetään.

Esittelen käytännön kokemuksia siitä, miten termityötä voi onnistuneesti ohjata ja toteuttaa, ja annan vinkkejä tutkijoiden aktivoimiseen. Samalla sivuan joukkoistamiseen liittyviä eettisiä kysymyksiä, joita termityön yhteydessä toisinaan tulee esiin. Esitykseni perustuu kokemuksiini Termipankin tekstin- ja diskurssintutkimuksen alan vastuuhenkilönä sekä toimintaani tiedejulkaisemisen ja väitöskirjaohjauksen parissa.

Langnetin kokemuksia ja näkymiä termityöhön: Termityö osana kielialojen tohtoriopintoja

Anna Vatanen (Tampereen yliopisto, Langnet, Suomen kielitieteellinen yhdistys) & Maija Hirvonen (Tampereen yliopisto, Langnet, Suomen kielitieteellinen yhdistys)

Tässä esitelmässä kielentutkimuksen termityötä lähestytään kielialojen valtakunnallisen Langnet-tohtorikoulutusverkoston näkökulmasta Langnetin aiempien tapahtumien ja tulevaisuuden näkymien kautta. Langnetin piirissä on järjestetty termityötä koskevia työpajoja ja muita tilaisuuksia jo useiden vuosien ajan. Esitelmässä raportoidaan, minkälaisia toteutuksia nämä ovat olleet ja mitä niissä on tehty. Lisäksi esitelmässä pohditaan termityötä ja käsiteanalyysia osana jokaisen tutkijan kompetenssia, jota kerrytetään erityisesti tohtoriopintojen aikana. Vuodesta 2024 alkaen Langnetissa on suunniteltu kielialojen valtakunnallisia tohtoriopintoja ja yhteisten opintojen toteutustapoja. Esitelmässä kerrotaan viime kuukausina hahmotellusta kielialojen tohtoripolusta, johon on suunniteltu tiettyjä sisältöjä eri kohtiin tyypillistä väitöskirjatutkijan polkua. Termityötä koskeva osuus on ajateltu tohtoripolun alkupäässä suoritettavaksi, säännöllisesti tarjolle tulevaksi kurssiksi.

**Sektioesitelmät – Sektionsföredrag –
Section Presentations – Suulliset esitelmät**

Kielellisen variaation ilmeisyys ja ongelmallisuus: tapaus Lauri Kettunen ja ”Murrenäytteitä”

Lotta Aarikka (Itä-Suomen yliopisto)

Lauri Kettunen (1885–1963) oli kielentutkija, joka toimi mm. Helsingin yliopiston viron ja sen sukukielten professorina. Yksi Kettusen päätöistä, *Suomen murteet* -teossarja, on toistaiseksi ainoa suomen murteista koostettu murreatlas. Sarja koostuu neljästä osasta: kielenäytekokoelmasta *Murrenäytteitä* (1930a), *Murrealueet* -teoksesta (1930b) sekä kaksiosaisesta karttateoksesta (1940a, 1940b). Bibliometriset sitaatioita tarkastelevat tutkimukset osoittavat, *Suomen murteet* -sarja on suomen kielen alan ja murteentutkimuksen perusteoksia (Karlsson 1994, Aarikka 2018).

Ennen tallennusteknologian yleistymistä puhetta merkittiin talteen muistiinpanolitteroimalla (Aarikka 2023: 97–105). Koska puhetta ei voitu äänittää ja siten laskea kaikkia mahdollisia kielenpiirteiden variantteja ja niiden esiintymistaajuutta, oli tutkijan kyettävä tunnistamaan yleisimmät ja ”oikeat” murteen mukaiset muodot puhetta kuuntelemalla. Puheen koneellinen tallennus yleistyi 1950-luvulla kelanauhureiden myötä ja korvasi muistiinpanolitteroinnin lopullisesti vasta 1980-luvulla (Aarikka 2023: 98–106). Lauri Kettunen oli tässä suhteessa kansainvälisestikin tarkasteltuna todellinen edelläkävijä ja eräänlainen poikkeus: Hän tallensi 1920-luvulla *Suomen murteet* -sarjaansa varten kielenäytteitä fonografilla ja parlografilla. Esimerkiksi Chambersin ja Trudgillin (2009) esittelemistä murreatlaista vasta vuonna 1968 käynnistyneessä *Linguistic Atlas of the Gulf States* -hankkeen aineistokeruussa käytettiin tallenteita.

Murrenäytteitä -teoksen esipuheessa Kettunen (1930a: XXIV) kuvaa kielenäytteiden litterointiprosessia:

[Kielenäytteet] on koetettu julkaista – tavallisesti monenkertaisen tarkistuksen jälkeen – täsmällisesti sellaisena kuin ne on koneeseen puhuttu. Miltei poikkeuksetta puhuja itse on ollut läsnä näytettä reprodusoitaessa ja kirjoitettaessa sekä itse sanellut kuulemansa, samalla aina oikoen satunnaiset kompastuksensa tahi murteen kannalta väärin sanomansa kohdat. Tällaiset oikaisut on merkitty hakasiin [], samoin kuin julkaisijan selitykset. [Alaviite: Usein tällaiset oikaisut ovat osoittautuneet olevan vain murteen rinnakkaismuotoja. Epäselvissä tapauksissa on seurattu sanelijan tarkistamaa ääntämystä, vaikka koneesta kuunnellen olisi tehnyt mieli merkitä toisin.]

Esitelmässäni tarkastelen Kettusen *Murrenäytteitä*-teoksen kielenäytteitä, joista on olemassa (digitoitu) fonografi- tai parlografitallenne. Analysoin kielenäytteiden litteraatteihin hakasulkein merkittyjä osuuksia, joihin on kirjattu nk. odotuksenvastaisia muotoja, vääränlaista variaatiota sekä ”korjattuja” muotoja. Tavoitteenani on selvittää Kettusen ja myös hänen aikalaistensa suhtautumista ilmeiseen mutta ongelmalliseen variaatioon sekä sen merkitsemiseen.

Lähteet

Aarikka, L. (2018). Murteiden tutkimus väitöskirjojen viitteiden valossa. – *Virittäjä* 122 (3), s. 387–422.
<https://doi.org/10.23982/vir.65118>.

--- (2023). *Murre ja sen tutkimus. Näkökulmia fennistisen murteentutkimuksen historiaan ja kieli-ideologioihin 1871–2017*. Turku: Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9301-7>

Chambers, J. K. & Trudgill, P. (2009). *Dialectology*. 2. painos. Cambridge Textbook in Linguistics. New York: Cambridge University Press.

Karlsson, F. (1994). *Linguistics in the light of citation analysis*. Yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 23. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kettunen, L. (1930a). *Suomen murteet. I. Murrenäytteitä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

--- (1930b). *Suomen murteet. II. Murrealueet*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

--- (1940a). *Suomen murteet. III. A. Murrekartasto*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

--- (1940b). *Suomen murteet. III. B. Selityksiä murrekartastoon*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Miten sokit näkyvät väestöilmiöistä käydyissä keskusteluissa?

Juha Alho (Helsingin yliopisto) & Julian Lin (Purefountain Oy)

Väestö on varanto (*stock*), jonka koko ja ikärakenne muuttuvat syntyvyyden, kuolleisuuden ja muuttoliikkeen myötä. Muutosprosesseja (*flows*) ei julkisuudessa yleensä kuvata tieteellisin käsittein. Olisi kuitenkin tärkeää, että tasomuutosten vaikutukset tulisivat ymmärretyiksi. Esimerkkejä sokeista ovat (1) hedelmällisyyden romahdusmainen lasku 2010–2024, (2) korona-epidemia 2020–2024 ja (3) nettomuuton jyrkkä kasvu 2022–2024. Miten sokit on kansan keskuudessa ymmärretty?

suomi24-keskustelupalsta on toiminut nykymuotoisena vuoden 2001 alusta. Kuka tahansa voi osallistua, mutta tiedossa ei ole ketkä valikoituvat mukaan. Kirjoittajien henkilöllisyys on pääsääntöisesti tuntematon. Esitetyt mielipiteet eivät edusta koko väestöä. Esitystapaa ja käsitteitä valitessaan kirjoittajat joutuvat kuitenkin ottamaan huomioon lukijoiden kielitajun. Jos viestien käsitteistö ja kieli muuttuvat sokkien tapahtuessa, se voi kertoa siitä, miten sokit on kansan keskuudessa tulkittu, ja mitä niiden seurauksista pidetään tärkeinä.

Suomen väestörekisterijärjestelmä tuottaa muutosprosesseista tiedot kuukausittain. Tästä syystä myös *suomi24*-aineisto ryhmitellään kuukausittain. Aineisto on käytettävissä vuoden 2023 loppuun asti. Aineisto siirrettiin Kielipankista CSC:n tietokoneille, joissa sitä käsitellään R-ohjelmistolla. Aineistolle oli tehty automatisoitu lauseenjäsennys (Turku Dependency Treebank), joka tuottaa mm. sanan perusmuodon (lemman) ja sanaluokan.

Tarkastelun kohteeksi valittiin ne *suomi24*:n viestit, joissa esiintyi vähintään kerran ainakin yksi v-token (*väestö*), s-token (*syntyv*, *hedelmällisyys*, *kokonaishedelmällisyys*, *lapsiluku*), k-token (*kuolleisuus*, *kuolevuus*, *elinajanodote*, *epidemia*, *pandemia*, *korona*, *covid*) tai m-token (*maahanmu*, *maastamuutt*, *muutto*, *mamu*). Viestejä oli runsaat 1.26 miljoonaa vuosina 2001–2023, ja ne muodostavat tutkimuksen korpuksen. Kussakin token-ryhmässä laskettiin substantiivien ja adjektiivien frekvenssit ja valittiin 5000 yleisimmän yhdelmä *sanastoksi*. Frekvenssijakaumat olivat huomattavan vinoja. Vertailuja varten frekvenssit korvattiin sijaluvuilla. Sitten s-, k- ja m-token-ryhmien erityispiirteitä kuvattiin vertaamalla lemموjen sijalukujen erotusta niiden sijalukuihin v-token-ryhmässä. Näin sekä *stop*-sanojen että harvinaisten sanojen vaikutus eliminoitiin, ja ryhmiä parhaiten erottelevat lemmat saatiin määritettyä. Käytettyä analyysikehikkoa voi kutsua hypoteesin määrittämän “*mahdollisimman pienen kielen mallinnukseksi*”.

Alustavien empiiristen tulosten esittely päättää esityksen.

Fokusliitepartikkelit =kin ja =kAAAn itsenäisissä relatiivilauseissa

Outi Duvallon (Inalco)

Esitelmässä tarkastellaan inklusiivisten fokusliitepartikkelien =kin ja =kAAAn käyttöä itsenäisissä relatiivilauseissa, joilla ilmaistaan samantekevyyttä:

(1) [...] hän tulee olemaan hyvä, *mitä alkaa=**kin** elämässään tehdä.* (YLE 2017)

(2) *Mitä Trump nyt haluaa tehdä=**kään** menee läpi.* (HS 2024)

Samantekevyyttä ilmaiseva relatiivilause muodostuu indefiniittis-kysyvästä *mi-*, *ke-* tai *ku-* pronominiaineksesta, verbistä, johon on liittynyt fokuspartikkeli =kin tai =kAAAn, sekä muista verbin täydennyksistä ja määritteistä. Semanttisesti rakenne toimii viittauksena potentiaalisten tarkoitteiden luokkaan, jonka sisältämistä vaihtoehdoista kaikki ovat mahdollisia eikä mikään asetu toisten edelle. Relatiivilauseen (**p**) ja sitä seuraavan päälauseen (**q**) välille syntyy konsessiivinen, tehottomuutta implikoiva suhde: olipa **p** mikä tahansa, sillä ei ole vaikutusta **q**:hun (ks. Culioli 1999: 179).

Inklusiiviset fokusliitepartikkelit =kin ja =kAAAn on tapana esitellä yhden ja saman yksikön myöntö- ja kieltohakuisina variantteina (NS, s.v. *-kin*; ISK 2004: § 842). On kuitenkin olemassa myöntömuotoisia rakenteita, joissa kumpikin liite on mahdollinen (kuten samantekevyyttä ilmaisevat relatiivilauseet), ja toisaalta on ilmauksia, joihin sopii vain toinen liitteistä. Muodot eroavat toisistaan myös alueellisen esiintymisensä suhteen. =kin-liitteellä on vastineita kaikissa itämerensuomalaisissa kielissä, kun =kAAAn-liite taas kuuluu pääasiallisesti vain suomen kielen ilmaisuvälineisiin (Räisänen 1996)

Esitelmän tarkoituksena on valottaa tekijöitä, jotka motivoivat fokuspartikkelien =kin ja =kAAAn käyttöä samantekevyyden relatiivilauseissa, ja selvittää näiden funktiota tässä rakenteessa. Tarkastelu aloitetaan =kin-liitteestä, jota voi levinneisyytensä perusteella pitää =kAAAn-liitettä vanhempana. Toiseksi pohditaan semanttisia ja diskursiivisia seikkoja, jotka ovat voineet johtaa kieltohakuiseen =kAAAn-liitteen käyttöön muodollisesti myönteisessä rakenteessa. Kummankin partikkelin ominaispiirteiden – ja niiden välisten erojen – hahmottamista varten itsenäisiä relatiivilauseita analysoidaan osana rakenneverkostoa (Diessel 2019), jonka jäseniä yhdistää se, että niihin sisältyy *mi-*, *ke-* tai *ku-* pronominiaines sekä liitepartikkeli =kin tai =kAAAn.

Tutkimus perustuu aineistoon, joka on koottu eriaikaisista kirjoitetun kielen teksteistä: E. Salmelaisen saduista (1800-luku), kirjallisuuden klassikoista (1800-luvun loppu ja 1900-luvun alku) sekä journalistisista teksteistä (2000-luku).

Lähteet

Culioli A. (1999). *Pour une linguistique de l'énonciation. Domaine notionnel. Tome 3*. Paris: Ophrys.

Diessel, H. (2019). *The grammar network: How linguistic structure is shaped by language use*. Cambridge: Cambridge University Press.

ISK = Hakulinen A., Vilkuna M., Korhonen R., Koivisto V., Heinonen T. R. & Alho I. (2004). *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: SKS.

NS = *Nyky-suomen sanakirja* I-VI (1951–1961). Porvoo: WSOY.

Räsänen A. (1996). Suomen *kaan*-liitteen alkuperä. *Virittäjä* 100, s. 375–384.

Collective universal quantifiers in Khanty varieties

Idaliia Fedotova (University of Eastern Finland)

Khanty is a lowresource and dialectally diverse Uralic language of Ugric branch. The documentation of varieties is uneven: Kazym Khanty, despite having a larger speaker base, is represented by a relatively small annotated corpus (23 texts in OUIDB), whereas Surgut Khanty benefits from more extensive and systematically annotated resources (42 OUIDB texts and the dedicated Surgut Khanty Database). Existing materials differ in orthographic conventions, genres, annotation depth, and historical period, resulting in heterogeneous datasets that complicate comparative analysis.

These gaps in available data are particularly evident in the treatment of collective universal quantifiers (‘all; whole’). In this domain, descriptive coverage has remained fragmentary and inconsistent. Across languages, universal quantifiers tend to be underdocumented, and Khanty reflects this general pattern. Recent sketch grammars of Khanty (Sipos 2022; Schön & Gugán 2022; Csepregi 2023) do not contain analysis of collective universal quantifiers.

Notably, constructions with collective universal quantifiers diverge from the otherwise modifierfirst nounphrase structure typical of Khanty. Instead, their constituent order aligns with broader ObYenisei areal patterns. Corpus data reveal that Kazym distinguishes the preposed *isa* and postposed *xol*, whereas Surgut employs a single, consistently postposed quantifier *ajnam*. This paper, based on different types of data, examines the semantics and syntactic distribution of collective universal quantifiers in Kazym and Surgut Khanty, aiming to correct existing misinterpretations and to establish a more coherent comparative overview of both North and East Khanty.

References

Csepregi, M. (2023). Khanty. In D. Abondolo & R.-L. Valijärvi (eds.), *The Uralic Languages* (pp. 703–752).

Csepregi, M., É. Kiss, K. & Ferenczi, Z. (2024). Khanty Database (KhDB). Budapest: HUN-REN Research Centre for Linguistics. Available at: <https://khantydatabase.nytud.hu>

OUIDB Kazym Khanty corpus. Available at:

https://www.oudb.gwi.uni-muenchen.de/index.php?abfrage=KK_corpus&subnavi=corpus_pub

Schön, Z. & Gugán, K. (2022). East Khanty. In M. Bakró-Nagy, J. Laakso & E. Skribnik (eds.), *The Oxford Guide to the Uralic Languages* (pp. 608–635). Oxford: Oxford University Press.

Sipos, M. (2022). North Khanty. In M. Bakró-Nagy, J. Laakso & E. Skribnik (eds.), *The Oxford Guide to the Uralic Languages* (pp. 582–607). Oxford: Oxford University Press.

The description of modern standard Finnish from the post- and neostructural point of view – Part 2: The significance of Finnish and general morphophonology and morphosyntax to the universal theory (theories) of language (in Finnish)

Jukka-Pekka Hammari (Helsinki)

This being my 40th presentation at the Finnish Conference of Linguistics (KTP), I will continue my last year's topic (in Finnish): I demonstrated how the dispositional order of the grammatical description of Finnish can be grounded on the very structure of linguistic phenomena – and this time I will treat the significance of morphophonology and morphosyntax to various universal – formal-syntactical, cognitive-functional, and constructional – linguistic theories.

I will also treat the development of linguistic theories since 1950's – as Chomsky's Generative Grammar from the original transformational version(s) to the Minimalism Program showing how lexico-syntactic semantics had to be reinvented in the 1960's after formalistic Bloomfieldian ban and how a great number of modern major discoveries and significant breakthroughs actually have their roots in the Aristotelian logico-grammatical tradition.

In fact, the entire extent of the topical issues treated under Cognitive Linguistics from Talmy and Lakoff through Jackendoff and Langacker to Gärdenfors can be far better encompassed within the categorical frame of reference of Kantian schematism – the Superior Schema: “If anything exists, there are material bodies in spatiotemporal connection or interaction”.

My synchronic goal for modern standard Finnish has been to accomplish a decent finishing description and clear revision for **the logico-structural revaluation of Finnish grammar** pioneered by Paavo Siro. Calling my particular method *neostructuralism*, I have avoided the categorical divisions of the classical approach and taken into account cognitive, constructive and functional aspects.

I have treated these issues in detailed and digestible ways in previous presentations (KTP) and corresponding publications: morphophonology (1994–1999, 2002), morphosyntax (2007, 2012), syntax (2011, 2018), structuralism (2013, 2014, 2016, 2017, 2019, 2025), verb forms (1990, 1999–2002, 2005), local (CIFU 1995 & 2000) & Finnish (1993, 2003, 2005 & 2006) and global case forms and systems (2019 & 2022), epistemology and ontology (1991, 2004, 2008, 2010, 2015, 2023, 2024).

Kompleksisesta kohti koherenttia – kirjoitetun nykysuomen syntaktinen muutos

Terhi Hartikainen (Tampereen yliopisto)

Esitykseni käsittelee väitöskirjani toista ja kolmatta osatutkimuskohdetta. Väitöskirjani on osa Koneen Säätiön rahoittamaa Sulka-hanketta (Suomen lauseet keskipitkällä aikavälillä), ja aineistoni olen poiminut Suomen vanhimmasta edelleen ilmestyvästä naistenlehdessä, *Kotiliedestä*.

Toisessa osatutkimuskohteessani tutkin kirjoitetun nykysuomen syntaktista muutosta sadan vuoden aikajänteellä 1920–2020. Tutkimuksesta saatujen tulosten perusteella voidaan todeta nykysuomen muuttuneen huomattavasti, ja suurimpien muutosten sijoittuvan nopean kaupungistumisen aikakauteen. Monia jo vanhasta kirjasuomesta tuttuja lauseopillisia rakenteita näkyi aineistossa vielä 1960-luvulla, mutta ne vähenivät ja osin jopa katosivat nopeasti samalla, kun yhteiskunnassa tapahtui harppaus kohti modernimpaa Suomea.

Moni suomalainen kielentutkija on viime vuosikymmenillä pyrkinyt ennustamaan kielen muutoksen suuntaa. Etenkin tiettyjen puhekielisyyksien, kuten possessiivisuffiksittomuuden, on pitkään epäilty leviävän vääjäämättä myös kirjoitettuun kieleen. Ennustuksissa ei kuitenkaan ole otettu huomioon suomalaisten innokkuutta ylläpitää kirjoitetun kielen normeja. Kieli kyllä muuttuu, mutta enimmäkseen olemassa olevien normien rajoissa.

Erityisesti kielen morfologisen ja syntaktisen muutoksen ytimessä katsotaan olevan sen yksinkertaistuminen (esim. Karlsson, Miestamo & Sinnemäki 2007, 8). Tutkimukseni osoittaa, että myös kirjoitetun nykysuomen syntaktinen muutos noudattaa tätä periaatetta: Yksinkertaistumista on tapahtunut niin virkepituuksissa kuin lauseiden ja virkkeiden rakenteissa. Erilaisten sidossanojen määrä on vähentynyt ja niiden käyttöala kaventunut. Kieliopillinen subjekti sijoittuu yhä useammin virkkeen alkuun, ja esimerkiksi genetiiviattribuutit ja attribuuttina toimivat partisiippilausekkeet ovat korvautuneet yhä useammin tekstiä dynaamistavilla genetiivi- ja partitiiviobjekteilla (Hartikainen ym. 2025).

Pureudun kolmannessa osatutkimuskohteessani syvemmälle kielen tilastollisesti merkitsevään muutoskauteen 1960–1980. Tällä aikavälillä rakennettiin ja vakiinnutettiin ne kirjoitetun kielen normit, jotka tänä päivänä vaivatta tunnistamme nykysuomeksi. Voisimmeko ajoittaa tälle ajanjaksolle jopa muutoksen nykysuomesta myöhäisnykysuomeksi – tai kuten Lari Kotilainen (2016, 172) leikkisästi toteaa, *jälkinykysuomeksi?*

Lähteet

Hartikainen, T, Kuparinen, O, Santaharju, J, Peltonen, J, Knuutila, S, Mustanoja, L. & Leino, U. (2025). Kielen syntaktinen variaatio ja muutos Kotiliesi-lehden henkilöhaastatteluissa 1963–2022. *Sananjalka*, 67(1). <https://doi.org/10.30673/sja.144560>

Karlsson, F., Miestamo, M. & Sinnemäki, K. (2007). Introduction: The problem of language complexity. Teoksessa Karlsson, F., Miestamo, M. & Sinnemäki, K. (toim.) *Language complexity. Typology, contact, change* (s. 7-14). Studies in Language Companion Series (SLCS) vol. 94. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Kotilainen, L. (2016). *Kielen elämä. Suomen kieli eilisestä huomiseen*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Siltala.

Kuinka ranskan kausaalikonjunktiot kääntyvät suomeksi?

Mikko Haule (Helsingin yliopisto)

Syysseuraus-suhdetta voi ilmaista eri kielissä monin eri tavoin, muun muassa konjunktioiden avulla. Esitelmässäni tarkastelen, miten yleisimpiä ranskan kielen kausaalikonjunktioita on käännetty ranskankielisten romaanien suomennoksissa ja missä määrin erilaiset tekijät voivat selittää suomen kausaalikonjunktioiden valintaa näissä käännöksissä.

Ranskan ja monen muun kielen kausaalikonjunktioiden eroja on analysoitu lukuisissa tutkimuksissa subjektiivisuuden käsitteeseen liittyvien tekijöiden mukaan (esim. Degand & Pander Maat 2003). Lisäksi muun muassa puheen representaation ja rekisterin vaikutusta ranskan konjunktioiden valintaan on tarkasteltu useissa tutkimuksissa (esim. Zufferey ym. 2018). Suomen kielen osalta Herlin (1997, 1998) on selvittänyt konjunktioiden *koska* ja *kun* käyttöä erilaisista näkökulmista. Väitöskirjassani (Haule 2024) tarkastelin ranskan ja suomen yleisimpien kausaalikonjunktioiden (*car, parce que* ja *puisque; koska, sillä* ja *kun*) käyttöä selittäviä tekijöitä alkuperäisranskassa ja -suomessa.

Ranskan ja suomen kausaalikonjunktioiden kääntämistä on toistaiseksi tutkittu varsin vähän. Havu ja Hyvärinen (2013) ovat analysoineet *koska*-konjunktion ranskan- ja saksankielisiä vastineita käännöksissä.

Esitelmässäni tarkastelen aluksi, millaisilla erilaisilla ilmaisuilla ranskan konjunktiot *parce que, car* ja *puisque* on suomennettu kaunokirjallisessa aineistossa. Tämän jälkeen selvitän suomennoksissa huomattavasti yleisimmin esiintyvien kausaalikonjunktioiden *koska* ja *sillä* osalta, missä määrin erilaiset tekijät voivat selittää näiden kahden konjunktion valintaa. Selittäviä tekijöitä ovat i) lähdekielellä eli ranskassa käytetty konjunktio, ii) erilaiset subjektiivisuuden käsitteeseen liittyvät tekijät (esim. syy-seuraussuhteen tyyppi ja subjektiivisten sanojen (esim. 'hieno') esiintyminen kausaalisen suhteen seuraus- ja syysegmenteissä) ja iii) puheen representaatioon liittyvät tekijät. Analysoin näiden tekijöiden samanaikaista vaikutusta konjunktion valintaan logistisella sekamallilla, monimuuttujamenetelmällä, jonka avulla voi huomioida myös kääntäjäkohtaiset erot tavoissa kääntää näitä konjunktioita.

Lähteet

Haule, M. (2024). *L'emploi des connecteurs causaux français et finnois dans un corpus littéraire*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Havu, E. & Hyvärinen, I. (2013). The expression of causal relations in Finnish, French, and German: The example of *koska*. *Mémoires de la Société Néophilologique de Helsinki* 86 (s. 163–198).

Herlin, I. (1997). *Suomen kielen koska-konjunktion merkitys ja merkityksenkehitys*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Herlin, I. (1998). *Suomen kun*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Degand, L. & Pander Maat, H. (2003). A contrastive study of Dutch and French causal connectives on the speaker involvement scale. Teoksessa A. Verhagen & J. van de Weijer (toim.), *Usage-based approaches to Dutch. Lexicon, grammar, discourse* (s. 175–199). Utrecht: LOT.

Zufferey, S., Mak, W., Verbrugge, S. & Sanders, T. (2018). Usage and processing of the French causal connectives ‘car’ and ‘parce que’. *Journal of French Language Studies* 28 (1) (s. 85–112).

”Haluan ottaa kielen takaisin” – kveenin kieli-identiteetti

Leena Maria Heikkola (UiT – Norjan arktinen yliopisto, Turun yliopisto, Åbo Akademi) & Antti Saloranta (UiT – Norjan arktinen yliopisto, Turun yliopisto)

Kveeni on yksi Norjan kansallisista vähemmistökielistä. Kveeni on kuitenkin tällä hetkellä luokiteltu uhanalaiseksi: sitä puhuu arviolta enää 2000 henkilöä, joista suurin osa on iäkkäitä. Tämä on osittain tulosta Norjan assimilaatiopolitiikasta 1800- ja 1900-luvuilla. Kveenin käyttö kiellettiin kouluissa, ja vanhempia kehoitettiin puhumaan norjaa myös kotona. Monet vanhemmat eivät puhuneetkaan kveeniä lapsilleen, mikä on osaltaan vaikuttanut myös kveenien identiteettiin (Lane, 2010).

Suurin osa nykyisistä ja tulevista kveenin puhujista on todennäköisesti *uusia puhujia*. Uudet puhujat ovat vähemmistökielten tai paikallisten murteiden puhujia, jotka eivät ole oppineet kieltä kotona vaan esimerkiksi aikuisina kielikurssilla tai elvyttämishankkeissa (O'Rourke ym., 2015). Kveenin kielen opetus uusille puhujille on tärkeä osa kveenin kielen elvytystyötä: sen kautta voidaan tukea kieltä, jota käytetään nykyään vain vähän (Lane, 2023).

Kventiteetti-hankkeessa (2025–2026) tutkitaan kveenin kieli-identiteettiä sekä ääntämistä. Tässä esityksessä tarkastellaan uusien kveeninpuhujien käsityksiä kveenin opiskelusta ja kieli-identiteetistä. Tutkimusta ohjaavat seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Millaisia käsityksiä uusilla kveeninpuhujilla on kveenin opiskelusta?
2. Millaisia kieli-identiteettejä uusilla kveeninpuhujilla on?

Tutkimuksen aineisto koostuu uusien kveeninpuhujien ($n = 10$) haastatteluista syksyllä 2025 ja keväällä 2026. Osallistujat on rekrytoitu Norjan arktisen yliopiston kveeninopiskelijoiden joukosta. Aineisto on analysoitu sisällönanalyysin keinoin.

Alustavien tulosten pohjalta vaikuttaa siltä, että kveenitaustaisten opiskelijoiden motivaatio kveenin oppimiseen on suuri. Useilla syy kielen opiskeluun on halu ottaa kieli takaisin osana omien juurten tutkimista, mutta myös esimerkiksi omien isovanhempien puolesta. Kveenin kielen osaaminen nähdään tärkeänä osana omaa (kieli-)identiteettiä, vaikka monet korostavatkin sitä, että kveeni voi olla osaamatta kveeniä.

Tämä tutkimus tehdään yhteistyössä kveeniyhteisön kanssa, ja sen avulla voidaan tukea kveenin elvytystyötä muun muassa lisäämällä kielen näkyvyyttä ja arvostusta yhteiskunnassa.

Lähteet

Lane, P. (2010). “We did what we thought was best for our children”: A nexus analysis of language shift in a Kven community. *International Journal of the Sociology of Language*, 202, 63–78.

<https://doi.org/10.1515/ijsl.2010.014>

Lane, P. (2023). From Silence to Silencing? Contradictions and Tensions in Language Revitalization. *Applied Linguistics*, 44(5), 833–847. <https://doi.org/10.1093/applin/amac075>

O’Rourke, B., Pujolar, J., & Ramallo, F. (2015). New speakers of minority languages: The challenging opportunity - foreword. *International Journal of the Sociology of Language*, 231, 1–20.

<https://doi.org/10.1515/ijsl-2014-0029>

Kuka pelkää palomiestä? Yleistäviin maskuliineihin liittyvät kieliaseenteet

Laura Hekanaho (Helsingin yliopisto) & Meri Lindeman (Helsingin yliopisto)

Esitelmässä kartoitetaan yleistävästi käytettäviin *-mies*-loppuisiin ilmaisuihin liittyviä kieliaseenteita. Aineisto on kerätty kyselytutkimuksella, johon osallistui 1146 vastaajaa eri puolilta Suomea. Vastaajat ovat iältään 15–90-vuotiaita, ja joukossa on sekä cis- että transsukupuolisia osallistujia. Osallistujat vastasivat vapaaehtoiseen avokysymykseen *-mies*-loppuisten yleistävien ilmaisujen hyväksyttävyydestä (esim. *esimies*, *palomies*) osana laajempaa ammattinimikkeiden käyttöä ja kieliaseenteita kartoittavaa kyselytutkimusta. Osallistujista 736 (64 %) vastasi avokysymykseen, ja laadullista aineistoa kertyi 17 856 saneen verran.

Korkeasta vastausmäärästä johtuen tarkastelemme aineistoa korpusavusteisesti, hyödyntäen korpustutkimuksen ja temaattisen analyysin menetelmiä (esim. Hekanaho 2020). Korpustutkimus soveltuu laajojen tekstimassojen tarkastelemiseen sanatasolla, kun taas temaattinen analyysi tähtää sanatasoa syvemmälle. Siinä tutkija kuvaa ja tulkitsee tekstiä laajemman yhteiskunnallisen ja epistemologisen käsityksen valossa (Braun & Clarke 2006, 2019). Korpustutkimusta ja laadullisia menetelmiä yhdistäessä tarkastellaan usein esimerkiksi tietyn sanan kollokkaatteja eli myötäesiintymiä ja palataan aineistotasolle tarkastelemaan kontekstia (esim. Jantunen 2018.). Analyysin lähtökohtana ovat vastaajien ilmaisemat kieliaseenteet, mutta siinä hyödynnetään kuitenkin aiemmissa tutkimuksissa käytettyä luokittelua (Hekanaho 2020; Vergoossen ym. 2020).

Alustavien havaintojen perusteella aineistossa esiintyy hyvinkin erilaisia aseenteita *-mies*-loppuisia ilmaisuja kohtaan. Maskuliinisia ilmaisuja puolustetaan esimerkiksi ilmaisujen perinteisyyteen ja miellettyyn neutraaliuteen vedoten tai vähätellen niiden ongelmallisuutta. Maskuliinisia ilmaisuja taas vastustetaan sen vuoksi, että niiden mielletään viittaavan miehiin. Osa vastaajista yhdistää maskuliiniset ilmaisut patriarkaaliseen yhteiskuntaan.

Lähteet

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V., & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589–597. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806>

Hekanaho, L. (2020). *Generic and Nonbinary Pronouns: Usage, Acceptability and Attitudes* Väitöskirja, Helsingin yliopisto. <http://hdl.handle.net/10138/321581>

Jantunen, J. (2018). Korpusavusteinen diskurssintutkimus (CADS): Analyysiesimerkki homouden ja heterouden digitaalisista diskursseista. *AFinLA-e: Soveltavan kielitieteen tutkimuksia*, (11), 20–44. <https://doi.org/10.30660/afinla.69259>

Vergoossen, H. P., Renström, E. A., Lindqvist, A., & Gustafsson Sendén, M. (2020). Four Dimensions of Criticism Against Gender-Fair Language. *Sex Roles*, 83(5–6), 328–337. <https://doi.org/10.1007/s11199-019-01108-x>

Leimattomat tekstit ranskan- ja ruotsinkielisessä verkkotekstiaineistossa: poikkeuksia, uusia luokkia vai luokitteluvirheitä?

Saara Hellström (Turun yliopisto), Erik Henriksson (Turun yliopisto) & Veronika Laippala (Turun yliopisto)

Laajojen aineistojen luokittelu tehdään yleensä koneoppimista hyödyntäen, jolloin tehtävään koulutettu kielimalli luokittelee aineiston sille annettujen luokkien (piirteiden) perusteella. Automaattisessa rekisterintunnistuksessa jokaiselle tekstille ennustetaan todennäköisyys, jolla se edustaa kutakin rekisteriä. Rekisterillä viittaamme tilanteeseen sidottuun kielenkäyttöön, jolla on tietty päämäärä ja funktio (Biber 1988). Mikäli rekisterille annettu todennäköisyys ylittää luokittelulle asetetun raja-arvon, tekstin katsotaan edustavan kyseistä/kyseisiä rekisteriä/rekistereitä. Useimmat tekstit kuuluvat ennusteen perusteella johonkin rekisteriin, mutta osa jää ilman. Nämä tekstit on usein nähty haastavina ja/tai hälynä ja jätetty tutkimuksessa sivuun. Omassa tutkimuksessamme haluammekin paneutua juuri näihin ilman rekisteriä jääviin teksteihin ja tarkastella niitä seuraavien tutkimuskysymysten kautta: 1) millaisia nämä leimattomat tekstit ovat? ja 2) mitä piirteitä ja funktioita niillä on? Aineistona käytämme ranskan- ja ruotsinkielisiä verkkotekstejä HPLT 2.0 -aineistosta (Burchell et al. 2025), jotka on koneellisesti luokiteltu 25 rekisteriin (Henriksson et al. 2024) ja automaattisesti syntaksianalysoitu Universal Dependencies -skeemaa (de Marneffe et al. 2021) soveltavalla Trankitilla (Van Nguyen et al. 2021). Kaikkiaan aineistossa on 1000 tekstiä ilman luokkaa per kieli.

Lähestymme tutkimuskysymyksiä ensin soveltamalla moniulotteisanalyysiä (MDA; Biber 1988), jossa tekstejä ja rekistereitä tarkastellaan kielellisten piirteiden yhteisesiintymien avulla. Perinteisestä MDA:sta poiketen käyttämämme kielelliset piirteet nousevat aineistosta: automaattisen syntaksianalyysin tuottamista piirteistä käytämme sanaluokkia, morfologisia piirteitä ja dependenssisuhteita. Tilastopohjaista MDA:ta täydennämme visualisoimalla aineiston tekstit kielenpiirteiden ja dokumenttiembeddingien pohjalta saadaksemme monipuolisemman kuvan leimattomista teksteistä. Embeddingit ovat luokittelussa käytetyn kielimallin numeerinen representaatioesitys teksteistä (Grootendorst 2022). Tulostemme mukaan koherentit, eli yhtenäiset, leimattomat tekstit sijoittuvat muiden rekisterien välimaastoon ja vähemmän koherentit muodostavat oman ryhmittymän. Toisaalta osa teksteistä vaikuttaa olevan luokitteluvirheitä, kun taas osa vaikuttaa mahdollisesti muodostavan luokittelussa piiloon jääviä hybridejä, eli tekstejä, joissa sekoittuu useamman rekisterin piirteitä (Biber & Egbert 2018). Havaitsimme myös, että leimattomat tekstit jakavat enemmän piirteitä tiettyjen rekisterien kanssa.

Lähteet

Biber, D. (1988). *Variation across speech and writing*. Cambridge: Cambridge University Press.

Biber, D. & Egbert J. (2018). *Register variation online*. Cambridge: Cambridge University Press.

Burchell, L. et al. (2025). *An expanded massive multilingual dataset for high-performance language technologies (HPLT)*. arXiv, viitattu 14.8.2025. Saatavissa: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2503.10267>

Grootendorst, M. (2022). BERTopic: Neural topic modeling with a class-based TF-IDF procedure. arXiv, viitattu 23.8.2023. Saatavissa: <https://arxiv.org/pdf/2203.05794>

Henriksson, E., Myntti A., Hellström S., Eskelinen, A., Erten-Johansson, S. & Laippala, V. (2024). Automatic register identification for the open web using multilingual deep learning. arXiv, viitattu 3.9.2025. Saatavissa: <https://arxiv.org/pdf/2406.19892>

de Marneffe, M.-C., Manning, C., Nivre, J. & Zeman, D. (2021). Universal dependencies. *Computational Linguistics* 47(2): 255–308.

Van Nguyen, M., Lai, V., Veyseh, A. P. B. & Nguyen, T. H. (2021). Trankit: A light-weight transformer-based toolkit for multilingual natural language processing. Teoksessa D. Gkatzia & D. Seddah (toim.), *Proceedings of the 16th conference of the European chapter of the Association for Computational Linguistics: System demonstrations*, 80–90. Association for Computational Linguistics. arXiv, viitattu 6.6.2024. Saatavissa: <https://arxiv.org/pdf/2101.03289>

Uralilaisten kielten leviämisen yhteys 4200 vuoden takaiseen ilmastotapahtumaan – uusia näkökulmia etymologisen tutkimuksen valossa

Terhi Honkola (Helsingin yliopisto), Sampsa Holopainen (Helsingin yliopisto) & Samuli Helama (Luonnonvarakeskus)

Kantaurali hajosi nykyäskäytön mukaan Länsi-Siperiassa noin 4000 vuotta sitten, jonka jälkeen sen eri haarat levisivät mm. ilmastoriippuvien ympäristö ja kulttuurimuutosten vaikutuksista (Grünthal ym. 2022). Grünthal ym. (2022) esittelee, miten varhaisten uralilaisten ja indoeurooppalaisten kielten puhujapopulaatioiden toisiinsa kytkeytyneet ilmastovasteet tekivät uralilaisten kielten leviämisestä mahdollista ja miten uralilaisten kielten puhujat pystyivät asuttamaan uusia alueita – ja pysymään niillä – metsästykseseen ja kalastukseen perustuvalla elinkeinolla indoeurooppalaisten paimentolaisuutta paremmin. Grünthalin ym. (2022) tutkimus vastasi siis kysymykseen miten uralilaiset kielet levisivät. Tutkimuksemme täydentää tätä kuvaa esittelemällä mahdollisia syitä *miksi* uralilaisten kielten puhujat lähtivät liikkeelle paikallaan pysymisen sijaan.

Päättelemme perustuu kolmenlaiseen kielelliseen aineistoon. 1) Kantauraliin rekonstruoidun sanaston perusteella paikannamme aiempien tutkimusten mukaisesti (mm. Grünthal ym. 2022) kantauralin puhuma-alueen pohjoisen havumetsävyöhykkeen eteläosaan. 2) Varhaisten indoiranilaislajien sekä 3) tuntemattomista lähteistä lainattujen sanojen perusteella teemme päätelmiä sekä karjanhoidon leviämisestä uralilaisiin kieliin että uralilaisten kielten puhujien yhteydestä Seima-Turbino verkostoon.

Tutkimuksemme lähtökohtana toimivat 4200 vuotta sitten ilmastossa tapahtuneet muutokset, jotka olivat uralilaisten kielten puhuma-alueella pohjoisen havumetsävyöhykkeen eteläosassa ja sitä reunustavalla arolla päinvastaisia: havumetsävyöhyke muuttui kylmemmäksi ja märemmäksi, aro kuivemmaksi (mm. Helama 2024). Esitämme, että Euraasian havumetsä- ja aroekosysteemeissä tapahtuneilla muutoksilla saattoi olla yhteys uralilaisten kielten leviämiseen turkiskaupan, ravinnonsaannin, maanviljelyksen ja karjanhoidon kautta. Näiden lisäksi Seima-Turbino-verkostossa keskeinen, hienot pronssityöt mahdollistava vahavaluteknikka levisi kyseiseen verkostoon mahdollisesti Baktria-Margianan arkeologisesta kompleksista ilmastomuutoksen aiheuttaman pitkän matkan kaupan lisääntyttyä.

Esitämme näkemyksen, jonka mukaan majavan elinympäristössä tapahtuneet muutokset saattoivat vaikuttaa uralilaisten kielten leviämisen varhaisvaiheeseen Uralvuorten itäpuolella. Majavan tärkeys muodostuu turkkinsa lisäksi myös lääkinällisessä käytössä olevasta hausteesta. Tämän lisäksi majava ekologisena avainlajina padoillaan muokkaa ympäristöjä muille, ihmisellekin tärkeille saalislajeille, kuten hirvälle ja lohelle paremmiksi. Täten jos ilmastossa tapahtuneet muutokset vaikuttivat majavien levinneisyysalueisiin,

saattoivat kyseiset muutokset vastaavasti aiheuttaa painetta etenkin niistä toimeentulonsa saavien ihmisten muuttoliikkeisiin. Uralin länsipuoleen liittyen esitämme, että indoiranilaisilta ja tuntematonta ei-uralilaista kieltä puhuneilta omaksuttiin karjatalouteen ja maanviljelykseen liittyvää tietotaitoa sanaston mukana mahdollistaen uralilaisten kielten leviämisen edelleen.

Lähteet

Grünthal, R., Heyd, V., Holopainen, S. ym. (2022). Drastic demographic events triggered the Uralic spread. *Diachronica* 39: 490–524.

Helama, S. 2024. The 4.2 ka event: A review of palaeoclimate literature and directions for future research.

The Holocene 34: 1408–1415.

Fundamental frequency changes between L1 and L1 with imitated accent: Speakers of Finnish and Russian

Satu Hopponen (University of Eastern Finland), Alexandre Nikolaev (University of Eastern Finland) & Payam Ghaffarvand-Mokari (University of Eastern Finland)

Fundamental frequency (f0) has been widely investigated in second language (L2) speech (e.g., Järvinen et al., 2013; Ullakonoja, 2007), particularly in relation to prosodic transfer and phonetic convergence. Finnish and Russian, despite their geographical proximity, belong to different language families and exhibit distinct prosodic systems (see Georg, 2023), making them a useful pairing for examining pitch-related adjustments in accent imitation.

We analyzed speech data from the FROST-EMA corpus (Hopponen et al., 2025), including recordings from 11 Finnish speakers (6 females, 5 males; mean age 24.5 years, SD = 5.13) who performed a picture description task in two conditions: Finnish (L1) and Finnish with a Russian accent (FA). We extracted F0 using openSMILE (Eyben et al., 2010), computed mean f0 for each condition, and retained values between 50 and 500 Hz to reduce pitch-tracking errors.

Mean f0 differed significantly between baseline L1 and FA. A paired-samples t-test showed that speakers had a higher pitch in the FA condition, with an average increase of 14.74 Hz, $t(10) = 3.16$, $p = .01$, 95% CI [4.36, 25.13]. There was no deviation from normality (Shapiro–Wilk $p = .23$), and the effect was confirmed by a non-parametric Wilcoxon signed-rank test ($p = .0098$). The effect size was large (Cohen’s $d = 0.95$). More importantly, at the individual level, 9 out of 11 participants showed an upward shift in mean f0 in FA compared to L1. This consistency across individuals suggests that the elevation in pitch reflects a relatively systematic prosodic adjustment during accent imitation rather than isolated speaker-level variation. Overall, the findings suggest that accent imitation involves systematic manipulation of prosodic features, highlighting f0 as a key feature in shaping perceived accent characteristics.

References

Eyben, F., Wöllmer, M., & Schuller, B. (2010, October). Opensmile: the Munich versatile and fast open-source audio feature extractor. In *Proceedings of the 18th ACM international conference on Multimedia* (pp. 1459–1462).

- Georg, S. 2023. Connections between Uralic and other language families. In Abondolo, D. & Valijärvi, R-L. (eds.), *The Uralic languages* (Routledge Language Family Series), 176–209. 2nd edition. Routledge.
- Hopponen, S., Kinnunen, T. Nikolaev, A., González-Hautamäki, R., Tavi, L. & Meister, E. 2025. FROST-EMA: Finnish and Russian Oral Speech Dataset of Electromagnetic Articulography Measurements with L1, L2 and Imitated L2 Accents. In *Interspeech 2025*, 364–368. <https://doi.org/10.21437/Interspeech.2025-1853>.
- Järvinen, K., Laukkanen, A-M., & Aaltonen, O. 2013. Speaking a foreign language and its effect on F0. *Logopedics, phoniatrics, vocology*. 38(2). 47–51. <https://doi.org/10.3109/14015439.2012.687764>.
- Ullakonoja, R. 2007. Comparison of Pitch Range in Finnish (L1) and Russian (L2). *Proceedings of the XVIth Congress of Phonetic Sciences*. Saarbrücken, 6-10 August 2007.

Jõulude eel – joulun edellä: viron ja suomen grammit vertailussa

Tuomas Huumo (Turun yliopisto) & Krista Ojutkangas (Turun yliopisto)

Suomen *edellä*grammin (monifunktion kielipillisen sanan; Svorou 1994) päätehtäviä ovat kahden liikkujan samansuuntaisen spatiaalisen liikkeen ilmaiseminen (1) sekä tähän pohjautuvat metaforiset käytöt mm. ajan (2), tekstin rakenteen (3) sekä tärkeysjärjestyksen (4) ilmaisemisessa (mm. Huumo 2013; 2015; 2016; 2019; Teeri-Niknamoghadam 2019; 2020; Huumo & Teeri-Niknamoghadam 2022; ajan liikemetaforista Moore 2014).

- (1) *Poliisiauto ajoi saattueen edellä.*
- (2) *Nimipäiväni on joulun edellä.*
- (3) *Kappaleen edellä on tyhjä riviväli.*
- (4) *Päätös tehtiin koulutus edellä.*

Suomen *edellä*grammin etymologinen vastine virossa on grammi *eel* (SES), joka vaikuttaa sisarmuotoaan pidemmälle kielipillistuneelta. Sen spatiaalinen käyttö kahden liikkujan samansuuntaisen liikkeen ilmaisemisessa on nykyvirossa lähes kadonnut, vaikka käyttö on ollut kohtalaisen yleistä vanhassa kirjavirossa (5) ja sitä esiintyy murreaineistoissa (6). Grammin keskeisin merkitys nykyvirossa on ajallinen (7; ks. EKSS; vrt. Veismann 2022). Myös tekstin rakenteen jäsentämisessä grammia toisinaan käytetään (8), vaikka yleisin ilmaus tässä tehtävässä lienee nykyvirossa *eespool* (9).

- (5) *Nad oliwad kõik walges riides, rongi eel kõndis Marta — Wallimäe neitsi.* 'He olivat kaikki valkeissa vaatteissa, kulkueen edellä käveli Marta – Vallimäen neitsyt'.
- (6) *maa kõisi eel ja tä = ikka takka tuli järel* 'Minä kävelin edellä ja hän tuli sittenkin takana perässä'.
- (7) *Jõulude järel ja aastavahetuse eel on üks mõnus aeg.* 'Joulun jälkeen ja vuodenvaihteen edellä on mukava aika.'
- (8) *Tabeli eel on öeldud, et vajadusel kasutatakse muid kvantitatiivseid hinnanguid.* 'Taulukon edellä on sanottu, että tarvittaessa käytetään muita kvantitatiivisia menetelmiä.'

Eel on käytössä myös eräissä sellaisissa ajanilmauksissa, joissa suomessa voi esiintyä vain sisäpaikallissijainen *edessä* (esim. *eelolev öö* 'ensi yö' ~ vrt. *edessä oleva yö; eelseisev kohtumine ~ edessä oleva tapaaminen*).

Esitelmässämme tarkastelemme viron *eel*-grammin käyttöä vertailukohtanamme aikaisemman tutkimustiedon pohjalta suomen *edellä*. Tarkastelemme *eel*grammia vanhassa kirjavirossa, murreaineistoissa sekä nykyviron kirjakielessä selvittääksemme, miten grammin nykyiseen käyttöalaan on päädytty. Sivuumme myös sitä, mitä muita ilmauksia virossa on otettu käyttöön ilmaisemaan niitä suomen *edellä*grammin tehtäviä, joissa *eel* ei ole käytössä tai on harvinainen.

Lähteet

EKSS = *Eesti keele seletav sõnaraamat*. Verkkoaversio: <https://arhiiv.eki.ee/dict/ekss/>

Huumo, Tuomas. 2013. *Kaiken edellä on nainen* - suomen kielen dynaamisten akseligrammien järjestelmä ja sen käyttö paikan ja ajan ilmauksissa. *Sananjalka* 55: 7–28.

Huumo, Tuomas. 2015. Temporal frames of reference and the locative case marking of the Finnish adposition *ete-* ‘in front of / ahead’. *Lingua* 164: 45–67.

Huumo, Tuomas. 2016. Liikkuva lukija vai liikkuva teksti? Liikemetaforat tekstin ja lukijan suhdetta jäsentämässä. *Folia Uralica Debreceniensia* 23: 69–95.

Huumo, Tuomas & Krista Teeri-Niknammoghadam. 2022. Moving Reader or Moving Text? Contrasts and analogies between metaphors of time and text organization in Finnish. – Karolina Krawczak, Barbara Lewandowska-Tomaszczyk, and Marcin Grygiel (Eds.). 2022. *Analogy and Contrast in Language. Perspectives from Cognitive Linguistics*. Amsterdam: John Benjamins.

Moore, Kevin Ezra 2014. *The spatial language of time: Metaphor, metonymy, and frames of reference. Human cognitive processing* 42. Amsterdam: John Benjamins.

SES = *Suomen etymologinen sanakirja*. Verkkoaversio: <https://kaino.kotus.fi/ses/>

Svorou, Soteria. 1994. *The Grammar of Space. Typological Studies in Language* 25. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Veismann, Ann. 2022. Möistemetafoorid sõnaga *aeg* eesti keeles. *Keel ja kirjandus* LXV (7), 617–642.

Warrongon kielen diskurssirakenteet: typologinen lähestymistapa kielen elvyttämisen tukena

Anu Hyvönen (Helsingin yliopisto)

Warrongo on sammunut pama-nyunganlainen (*maric*) kieli, jota puhuttiin aiemmin Queenslandin pohjoisosissa, Australiassa. Australian kielellisen monimuotoisuuden laajan häviämisen myötä (Bown 2023) myös warrongon kieli uhanalaistui ja lopulta sammui 1980-luvun alussa viimeisen tiedetyn puhujan kuoltua. Tutkimukseni jatkaa warrongon kielen deskriptiivistä työtä tutkimalla kielen diskurssirakenteita pohjaten kielianalyysin kielitieteilijä Tasaku Tsunodan 1970-luvulla keräämään aineistoon, jonka olen saanut kokonaisuudessaan käyttööni tutkimustani varten. Tämä aineisto pitää sisällään viimeisen puhujan narratiivia muodostaen ainoan tiedossa olevan korpuksen warrongon kielestä. Vaikka kieltä on jo tutkittu kyseiseen aineistoon pohjautuen (mm. Tsunoda 2011), kielen diskurssi on yhä pitkälti tutkimatta, eikä myöskään diskurssirakenteiden vuorovaikutusta kielen morfosyntaktisten rakenteiden kanssa ole juurikaan tutkittu. Tutkimukseni ensimmäisenä tavoitteena on esittää kuvaus kielen diskurssista keskittyen kieliopillisiin diskurssiipiirteisiin kuten informaatorakenteeseen, diskurssipartikkeleihin sekä referentiaalisuuteen. Samalla esitän typologisesti suuntautuneen viitekehyksen diskurssin tutkimiseen, joka on vähemmän tunnettu alue kielitypologiassa.

Tutkimukseni pohjautuu vahvasti alkuperäiskansatutkimuksen käytänteisiin (Virtanen ym. 2021) ja tutkimuksen toisena tavoitteena onkin tukea tämän päivän warrongo-yhteisöä palauttamalla tutkimustulokset yhteisölähtöiseen kielen elvytystyöhön. Pohdin tutkimuksessani, miten analyysiani voi käyttää kielen elvytyksen tukena ja kuinka aiempi dokumentaatio ja vanha arkistomateriaali voivat tukea kielen elvyttämistä ja hyödyttää yhteisöä tuomalla uusia puhujia. Tutkimusprojektini sisältää myös Queenslandiin suuntautuvan kenttätyömatkan, jonka tarkoituksena on yhteisölähtöisen kielen elvytystyön vahvistamisen lisäksi täydentää tutkimusmateriaalia keräämällä sosiolingvististä aineistoa.

Esittelen esitelmässäni suunniteltua tutkimusta erityisesti aineiston näkökulmasta. Kerron käyttämästäni kieliaineistosta tarkemmin sekä pohdin sitä, miten aineisto soveltuu diskurssin tutkimiseen sekä kielen elvyttämiseen, ja mitä haasteita aineistoon liittyen saattaa ilmetä. Lisäksi kuvailen, millaista sosiolingvististä aineistoa suunnitelmassani on kerätä.

Tutkimus auttaa ymmärtämään uhanalaisten kielten diskurssia. Se myös laajentaa tietämystämme kielten välisestä monimuotoisuudesta sekä tukee alkuperäiskansojen hyvinvointia yhteisölähtöisen kielen elvyttämisen kautta. Kielianalyysini perustuu toiselta kielitieteilijältä saatuun aineistoon, joten tutkimuksen materiaalin perusta havainnollistaa myös vastuullista tapaa käyttää uudelleen sensitiivistä tekstiaineistoa.

Lähteet

Bowern, C. (2023). How many languages are and were spoken in Australia? Teoksessa C. Bowern (toim.), *The Oxford Guide to Australian Languages* (s. 56–64). Oxford: Oxford Academic.

Tsunoda, T. (2011). *A grammar of Warrongo*. Mouton grammar library. Berlin: Mouton de Gruyter Boston.

Virtanen, P., Keskitalo P. & Olsen T. (toim.) (2021). *Indigenous Research Methodologies in Sámi and Global Contexts*. Leiden: Brill Sense.

Paths of ascending and descending motion in Finnish and English

Veera Hämäläinen (University of Eastern Finland)

The concept of motion is fundamental in human existence (Langacker, 1987: 166), and the language-specific ways of expressing, constructing and conceptualising spatial relations vary (Filipović & Geva, 2012: 270). Translation brings an added layer to these conceptualisations. In my PhD study, I apply a translation studies approach to studying aspects of the semantic element of motion using a corpus collected from literary works and their translations.

This presentation explores the first article of my PhD study, in which I compare Path lexicalisation patterns in ascending and descending motion in Finnish and English, two non-related languages considered to be in the same group in Talmy's (e.g. 2007) description of Motion events and typology of satellite- and verb-framed languages. S-languages tend to express the Path of motion in a separate component outside the verb (*They walked in*), whereas V-languages conflate Path into the motion verb (*They entered*). English and Finnish are considered to be satellite-framed (Talmy 1991: 486). By comparing source and target text lexicalisation patterns, the aim is to gain insight into the variation within the typological group and investigate Path lexicalisation in the context of translation: when similar strategies are available in the languages, where do differences in lexicalisations arise from and why? Translations are used both as a tool and as an object of study, building a bridge between cognitive linguistics and translation studies. In the process, I develop a method for analysing path lexicalisation in translation.

Within this framework, individual languages as well as inter-typological differences have been studied widely. However, intra-typological differences, particularly from a translation studies perspective have received less attention. Even if one has reservations concerning the typology, its concepts provide a plausible approach to comparing source and target texts and, perhaps, a peephole into what happens in translation in conveying meanings related to motion.

References

- Filipović, L., & Geva, S. (2012). Language-specific effects on lexicalisation and memory of motion events. In L. Filipović & K. Jaszczołt (Eds.), *Space and time in languages and cultures: Language, culture, and cognition*, 269–282. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Langacker, R. W. (1987). *Foundations of cognitive grammar. Vol. 1. Theoretical prerequisites*. Stanford: Stanford University Press.

Talmy, L. (1991). Path to Realization: A Typology of Event Conflation. *Proceedings of the Seventeenth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society: General Session and Parasession on The Grammar of Event Structure*, 17, 480–519.

Talmy, L. (2007). Lexical typologies. In T. Shopen (Ed.), *Language typology and syntactic description. Vol. 3. Grammatical categories and the lexicon*, 2nd ed., 66–168. Cambridge: Cambridge University Press.

Onko puhesuomen possessiivisuffikseilla kuvaamatta jääneitä tehtäviä?

Tapani Iivanainen (Turun yliopisto)

Possessiivisuffiksit ovat uralilaisissa kielissä yleinen, mutta saamessa ja itämerensuomessa väistyväksi katsottu muotokategoria (esim. Janda, Laakso & Metslang 2022). Suomessa possessiivisuffiksien asema on mutkikas. Yleiskielessä possessiivisuffiksien käyttö on pakollista monissa yhteyksissä, esimerkiksi omistusmuodoissa, joissa omistajana on genetiivimuotoinen persoonapronomini. Sellaiset kongruoimattomat muodot kuin *minun kirja* ja *sinun hevonen* eivät ole hyväksyttäviä. Samalla possessiivisuffiksien käytön väheneminen arkipuheessa on herättänyt keskustelua ainakin 1970-luvulta asti (Karlsson 1975; Kangasmaa-Minn 1986; Ikola 1992). Edellä mainitut yleiskielen näkökulmasta epäkieliopilliset muodot ovat arkikeskusteluissa jo pitkään olleet tavallisia.

Niin oleellinen osa yleiskielen kielioppia kuin possessiivisuffiksit ovatkin, on niiden asemasta ja lauseopillisesta käytöstä suomen murteissa kirjoitettu melko vähän. Murteentutkimuksessa on yleensäkin korostunut ennen kaikkea äänneoppi – syntaktinen variaatio on jäänyt vähemmälle huomiolle (Uusitupa, Forsberg & Vilkuna 2025).

Tutkimuskirjallisuus (esim. Lönnbohm 1879; Latvala 1899; Kannisto 1902) ja murrekorpukset paljastavat, että possessiivisuffiksien käyttö on ollut kansankielessä vaihtelevaa ja yleiskielestä poikkeavaa kauan ennen kuin asiaan kiinnitettiin julkisessa keskustelussa huomiota. Koska monien huonoksi tai vääräksi kielenkäytöksi katsottujen piirteiden juuret ulottuvat huomattavan kauas, ei niitä ole syytä pitää yksinomaan nykykielelle leimallisina ilmiöinä (esim. Mielikäinen 1982; Ylikoski 2025, 265).

Vaikka kongruoimattomia omistusmuotoja tavattiin ainakin osassa Suomea jo 1800-luvulla, vaikuttaa kiistattomalta, että possessiivisuffiksien käyttö arkisessa puhekielessä on menneinä vuosikymmeninä edelleen vähentynyt. Kun muotokategoria ei kuitenkaan ole täydellisesti kielestä kadonnut, on syytä miettiä, millaisia ovat sen nykyiset esiintymisedellytykset. On mahdollista, että suffikseille on kehittynyt tehtäviä, joita ei kieliopissa ole kuvattu: uralilaisilla possessiivisuffikkeillahan on runsaasti muitakin kuin possessiivisia funktioita (esim. Leinonen 2006; Mayer 2023), ja esimerkiksi Janda & Antonsen (2016) ovat pohtineet pohjoissaamen marginalisoituneiden possessiivisuffiksien uudelleentulkintaa vokatiivin tunnukseksi.

Erityisesti huomio kiinnittyy yksikön toisen persoonan possessiivisuffiksiin, jonka tutkiminen on osoittautunut hankalaksi, sillä toisen persoonan muotoja harvoin esiintyy laajalti haastattelumuotoisissa aineistoissa. Korpusesiintymien kvalitatiivisen tarkastelun lisäksi muotojen hyväksyttävyyttä ja esiintymisympäristöjä selvitetään kyselytutkimuksella. Tutkimuksessa pohditaan mahdollisuutta, että suomen possessiivisuffikseille on kehittynyt affektiivisia ja diskurssipartikkelimaisia tehtäviä.

Lähteet

- Ikola, O. (1992). Omistusliitteiden harvinaistuminen. Teoksessa V. Yli-Vakkuri, M. Länsimäki & A. Nyman (toim.), *Yhteiskunta muuttuu - kieli muuttuu: Nykysuomen seuran 10-vuotisjuhlakirja* (s. 176–196). Porvoo; Helsinki; Juva: Wsoy.
- Janda, G.E., Laakso, J. & Metslang, H. (2022). Person marking. Teoksessa M. Bakró-Nagy, J. Laakso & E. Skribnik (toim.), *The Oxford Guide to the Uralic Languages* (s. 894–903). Oxford: Oxford University Press.
- Janda, L.A. & Antonsen, L. (2016). The ongoing eclipse of possessive suffixes in North Saami: A case study in reduction of morphological complexity. *Diachronica. International Journal for Historical Linguistics* 33.3 (s. 330–366).
- Kangasmaa-Minn, E. (1986). Possessiivisuffiksin apologia. – *Sananjalka* 28(1) (s. 7–16).
- Kannisto, A. (1902). *Lauseopillisia havaintoja läntisen Etelä-Hämeen kielimurteesta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Karlsson, F. (1975). Suomen kielen tulevaisuus. *Sananjalka*, 17(1) (s. 51–66).
- Latvala, S. (1899). *Lauseopillisia muistiinpanoja Pohjois-Savon murteesta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Leinonen, M. (2006). Omistussuhteen ulokkeita: komin possessiivisuffiksin ei-possessiivisista funktioista. *Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja* 91. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Lönnbohm, O.A.F. (1879). *Jääsken, Kirvun ja osittain Rautjärven ja Ruokolahden pitäjien kielimurteesta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Mayer, M.-C. (2023). *Nicht-Possessive Verwendungsstrategien der Possessivsuffixe im Marischen: Eine Korpus-Analyse*. Masterarbeit. Universität Wien.
- Mielikäinen, A. (1982). Nykypuhesuomen alueellista taustaa. *Virittäjä*, 86(3) (s. 277–294).
- Uusitupa, M., Forsberg, H. & Vilkuna, M. (toim.) (2025). *Sanovat syntaksiksi: Aineistopohjaisia tutkimuksia murteiden lauseopista*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Ylikoski, J. (2025). Etelähämeestä elokuvaan – Artturi Kanniston fennistinen työ ja perintö. *Virittäjä* 129(2) (s. 257–271).

Aineistohaasteet ainu–englanti-sanakirjaprojektissa

Silja Ijas (Hokkaidon yliopisto)

Ainun kieli on kriittisesti uhanalainen Japanin alkuperäiskansa ainujen kieli, jota on dokumentoitu pääasiassa japaniksi ainun eri murteiden osalta. Sar-murre on laajimmin dokumentoitu ja siitä on laadittu kaksi laadukasta ainu–japani-sanakirjaa (Kayano 1996; Tamura 1996), mutta kattavaa ja luotettavaa ainu–englanti-sanakirjaa ei ole julkaistu yhdenkään murteen osalta. Tamuran (1996) sanakirjassa on osalle hakusanoista annettu englanninkieliset käännökset, joskin niissä on paljon virheitä ja puutteita. Tunnetuin ja laajin ainu–englanti sanakirja on lähetyssaarnaaja John Batchelorin sanakirja (1. painos 1889, 4. painos 1938), jota on moitittu virheellisestä sisällöstä ja ns. kummitussanoista (Pilke & Puskala 2013) eli sanoista, joita ei ainussa tosiasiaa käytetä. Lisäksi Hattorin (1964) Swadeshin luetteloon pohjautuvassa murreosanakirjassa (n. 2 000 hakusanaa) on myös englanninkieliset käännökset, mutta ei fraaseja eikä käyttöesimerkkejä hakusanoista.

Tässä esiteltävä sanakirjaprojekti kokoaa aineiston avoimesti julkaistavan Sar-murteen ainu–englanti–ainu-sanakirjan luomiseksi. Ainua ensikielensä puhuvia henkilöitä ei ole enää elossa (Kitahara 2011: 92). Projekti hyödyntääkin sanakirjan laatimisessa pääasiassa edellä mainittuja ainu–japani sanakirjoja, Ainukansallismuseon arkistoaineistoja (NAMALA 2023) sekä pientä glossattua suullisen perinteen korpusta (GACAF 2024). Nykyaikainen korpusleksikografia hyödyntää laajoja annotoituja korpuksia sekä taajuuslistojen luomisessa että hakusanojen fraseologian, kuten kollokaatioiden ja idiomien, tutkimisessa. Ainun kohdalla taajuuslistoja on laadittu muutamia, mutta ne on tehty mekaanisesti poimimalla sanoja suuresta tekstimassasta eikä niiden sisältöä ole tarkistettu, joten ne sisältävät virheitä. Laajaa glossattua ja annotoitua ainun korpusta ei ole käytettävissä.

Jantunen ym. (2013) huomauttavat, että sanojen käytön analyysi on sanakirjaprojektin suuritöisin ja aikaa vievin vaihe. Esitelmässä tarkastelen projektin keskeistä aineistohaastetta: fraseologian dokumentointia. Olemassa olevat sanakirjat tarjoavat sanojen perusmerkitykset, mutta niistä puuttuvat usein tiedot siitä, miten sanoja käytetään kontekstissa, esimerkiksi millaisissa kollokaatioissa ja semanttisissa ympäristöissä ne tyypillisesti esiintyvät ja millaisia vakiintuneita ilmauksia kielessä on. Tämän tiedon löytäminen edellyttää arkistotekstien manuaalista läpikäyntiä, mitä vaikeuttavat aineistojen glossaamattomuus, annotoimattomuus sekä ortografinen vaihtelu eri aikoina ja eri dokumentoijien tallentamien tekstien välillä. Esitelmä pohtii, millaisia metodologisia ratkaisuja nämä haasteet vaativat.

Lähteet

Batchelor, John (1938) *An Ainu-English-Japanese dictionary and grammar*. 4. painos. Tokio: Iwanami-Syoten.

GACAF = Nakagawa, Hiroshi, Anna Bugaeva, Miki Kobayashi, ja Yoshimi Yoshikawa (2024) *A Glossed Audio Corpus of Ainu Folklore*. Tokio: National Institute for Japanese Language and Linguistics.
Osoitteessa: <https://ainu.ninjal.ac.jp/folklore/en/> (helmikuu 2026).

Hattori, Shirō (1964) *An Ainu dialect dictionary—with Ainu, Japanese, and English indexes*. Tokio: Iwanami Shoten Publishers.

Jantunen, Jarmo Harri, Marjo Kumpulainen, Tanja Tammimies, and Teemu Tokola (2013) *Korpuspohjaista oppijansanakirjaa tekemässä: esimerkkinä ConLexis*. Lähivördlusi. Lähivertailuja 23: 89–120.

Kayano, Shigeru (1996) *萱野茂のアイヌ語辞典 (Kayano Shigeru's Ainu Language Dictionary)*. Tokio: Sanseidō. Verkkooversio osoitteessa: <https://ainugo.nam.go.jp/> (helmikuu 2026).

Kitahara, Jirōta (2011) *アイヌ語継承の現状 (The current state of Ainu language inheritance)*. Teoksessa Nobuko Kibe, Harumi Mitsui, Kayoko Simoji, Sichao Sheng, Jirōta Kitahara, ja Masahiko Yamada (toim.) *危機的な状況にある言語・方言の実態に関する調査研究事業 報告書 (A report on research project on the actual state of languages/dialects in critical condition)*, 91–97. Tokio: National Institute for Japanese Language and Linguistics.

NAMALA = National Ainu Museum and The Foundation for Ainu Culture (2023) *国立アイヌ民族博物館 アイヌ語アーカイブ (National Ainu Museum's Ainu Language Archive)*. Osoitteessa: <https://ainugo.nam.go.jp/> (helmikuu 2026).

Pilke, Nina ja Jaana Puskala (2013) Kummitussanat ja kummalliset esimerkit käyttäjänkin kontolla? Sanakirjan käyttäjän etiikka osana kieliäsiantuntuutta. Teoksessa Laura Tyysteri and Kaisa Lehtosalo (toim.) *Hyvä sanakirja: Tieteellisiä, käytännöllisiä ja eettisiä näkökulmia leksikografiaan*, 154–173. Turun yliopiston suomen kielen ja suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen oppiaineen julkaisuja. Turku: Turun yliopisto (University of Turku).

Tamura, Suzuko (1996) *アイヌ語沙流方言辞典 (The Ainu-Japanese Dictionary, Saru Dialect)*. Tokio: Sofukan. Verkkooversio sittees: <https://ainugo.nam.go.jp/> (helmikuu 2026).

Pronominisubjektin ilmipäneminen oppijansuomessa: miten L1- ja L2-järjestelmien kognitiiviset erot vaikuttavat?

Ilmari Ivaska (Turun yliopisto)

Kielet ilmaisevat ensimmäisen ja toisen persoonan subjekteja monin tavoin: suomessa pronominisubjektin ilmipäneminen ei ole 1. ja 2. persoonassa välttämätöntä, mutta verbintaivutuksessa subjektin luku ja persoona näkyvät. Tällaiset järjestelmät ovat alttiita kieltenvälisille vaikutuksille – toinen kieli (L2) saa vaikutteita ensikielen (L1) järjestelmästä (esim. Muñoz 1995; Polio 1995; Rothman 2008). Tässä esitelmässä tarkastelen L1:n vaikutusta subjektin ilmaisemiseen oppijansuomessa (S2). Sovellan kognitiivis-assosiativista CREED-mallia (Ellis 2006), jonka mukaan typologiset erot L1:n ja L2:n välillä näkyvät kognitiivisesti kahdella tasolla: 1) miten helposti L2:a voidaan prosessoida L1:n muoto-merkitysverkostoa säätäen; ja 2) onko olemassa olevan muoto-merkitysverkoston sijaan luotava uusia prosessointikeinoja? S2-kielenkäyttäjät jakautuvat tämän osalta kolmeen ryhmään:

- 1) L1-järjestelmä vastaa rakenteellisesti suomea (kieliopillinen subjektin ilmaiseminen välttämätöntä, SV-kongruenssi ja valinnainen pronomini) – esim. italia;
- 2) L1-järjestelmä eroaa rakenteellisesti suomesta mutta prosessointi mahdollista olemassaolevaa muoto-merkitysverkostoa säättämällä (kieliopillinen subjektin ilmaiseminen välttämätöntä, pakollinen pronomini) – esim. ruotsi;
- 3) L1-järjestelmä ei rakenteellisesti vertailtavissa suomeen (kieliopillinen subjektin ilmaiseminen ei välttämätöntä) – esim. mandariinikiina.

Uskon ryhmien eroavan siinä, missä määrin pronominisubjektin käyttö vastaa S1-kielenkäyttäjiä vertailukelpoisissa käyttötilanteissa, sekä siinä, mikä vaikutus kielitaidolla on. Odotan ryhmän 1 eroavan S1-kielenkäyttäjistä vähiten, ryhmän 2 toiseksi vähiten ja ryhmän 3 eniten. Lisäksi uskon ryhmän 1 toimivan S1-kielenkäyttäjien kaltaisesti muita aiemmin – ja ryhmän 2 ryhmää 3 aiemmin. Tämä johtuu siitä, että uusien prosessointikeinojen luominen on kognitiivisesti työläämpää kuin olemassa olevien keinojen soveltaminen (McManus 2022: 33–34).

Aineistoni tulee kahdesta S2-korpuksesta (Jantunen 2011; Ivaska 2014) eri kielitaitotasoilta (A1–C2), ja se kattaa 15 eri ensikieltä sekä S1-vertailuaineiston. Tutkimusasetelma noudattaa Jarvisin (2000; 2010) kehystä: tulkitsen eri ryhmistä tulevia S2-havaintoja suhteessa ryhmiä määrittäviin L1-ominaisuuksiin. Tilastollisena menetelmänä on logistinen sekamalli, jonka avulla mallinnan valintaa ilmipannun ja ilmipänemättömän pronominisubjektin välillä L1-ryhmien, kielitaidon sekä muiden kiinteiden muuttujien (persoonamuoto,

verbityyppi, aikamuoto, polaarisuus, virittyneisyys) ja satunnaismuuttujien (yksilö, verbi, tekstilaji, L1-genus) avulla. Alustavat tulokset vahvistavat hypoteesin: L1-ryhmät eroavat odotuksenmukaisesti sekä pronominisubjektin ilmipanemisen että sen kielitaitosidonnaisuuden osalta. Esitelmässä esittelen näitä tuloksia tarkemmin.

Lähteet

- Ellis, Nick C. 2006. Cognitive Perspectives on SLA: The Associative-Cognitive CREED. *AILA Review* 19. 100–121. <https://doi.org/10.1075/aila.19.08ell>.
- Ivaska, Ilmari. 2014. The Corpus of Advanced Learner Finnish (LAS2): Database and toolkit to study academic learner Finnish. *Apples – Journal of Applied Language Studies* 8(3). 21–38.
- Jantunen, Jarmo. 2011. Kansainvälinen oppijansuomen korpus (ICLFI): typologia, taustamuuttujat ja annotointi. *Lähivördlusi. Lähivertailuja* 21. 86–105. <https://doi.org/10.5128/LV21.04>.
- Jarvis, Scott. 2000. Methodological rigor in the study of transfer: identifying L1 influence in the interlanguage lexicon. *Language Learning* 50(2). 245–309. <https://doi.org/10.1111/0023-8333.00118>.
- Jarvis, Scott. 2010. Comparison-based and detection-based approaches to transfer research. *EUROSLA Yearbook* 10. 169–192.
- McManus, Kevin. 2022. *Crosslinguistic influence and second language learning*. New York, NY: Routledge.
- Muñoz, Carmen. 1995. Markedness and the Acquisition of Referential Forms: The Case of Zero Anaphora. *Studies in Second Language Acquisition* 17(4). 517–527. <https://doi.org/10.1017/S0272263100014431>.
- Polio, Charlene. 1995. Acquiring Nothing?: The Use of Zero Pronouns by Nonnative Speakers of Chinese and the Implications for the Acquisition of Nominal Reference. *Studies in Second Language Acquisition* 17(3). 353–377. <https://doi.org/10.1017/S0272263100014248>.
- Rothman, Jason. 2008. How Pragmatically Odd! Interface Delays and Pronominal Subject Distribution in L2 Spanish. *Studies in Hispanic and Lusophone Linguistics* 1(2). 317–340. <https://doi.org/10.1515/shll-2008-1022>.

Miten rakentaa laaja multimodaalinen oppikirjakorpus? Esimerkkinä suomenkieliset peruskoulun oppikirjat ja niiden annotointi

Anna-Kaisa Jokipohja (Helsingin yliopisto), Timo Kalliokoski (Helsingin yliopisto) & Tuomo Hiippala (Helsingin yliopisto)

Peruskoulun oppikirjat ovat multimodaalisia: ne välittävät merkityksiä yhdistelemällä esimerkiksi kirjoitettua kieltä, kuvia, diagrammeja ja sommittelua. Syvempi ymmärrys eri ilmaisukeinojen yhteistoiminnasta erilaisissa viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa vaatii tuekseen laajoja aineistoja sekä menetelmiä niiden analyysiin (Bateman, Wildfeuer & Hiippala 2017).

Tässä esitelmässä kuvataan laajan multimodaalisen oppikirjakorpuksen rakentamisen vaiheita aineiston hankinnasta annotaatiomenetelmien kehittämiseen. Käynnissä olevan projektin tavoitteena on tuottaa monitasoisesti kuvattu suomenkielinen oppikirjakorpus, joka koostuu noin 10 000 aukeamasta.

Tekijänoikeuden suojaaman aineiston saaminen ja jakaminen tutkimuskäyttöön on ollut vaativa prosessi. Aineisto sisältää suomalaisen kustannusosakeyhtiön peruskoulun oppikirjasarjoja vuosilta 2000–2026 kymmenestä oppiaineesta. Kirjat kattavat suurimman osan peruskoulun luonnontieteellisistä ja yhteiskunnallisista oppiaineista sekä englannin ja suomen kielen oppiaineet.

Aineiston laajuus asettaa vaatimuksia uusien laadullisten ja laskennallisten menetelmien kehittämiseen osana korpuksen rakentamista. Käytämme oppikirjojen annotaatioon mikrotyötä hyödyntävää lähestymistapaa, jossa annotaation eri vaiheet pilkotaan selkeästi rajattuihin ja yksinkertaisiin tehtäviin, jotka yhdessä muodostavat kattavan kuvauksen aineistosta (Hotti ym. 2026). Annotoijien joukko on rajattu, mikä mahdollistaa prosessissa ilmenevien haasteiden nopean huomaamisen sekä vastavuoroisen palautteen, jota voidaan käyttää myös tehtävien ja niiden ohjeiden kehittämisessä. Hyödynnämme aineiston käsittelyssä myös laskennallisia menetelmiä, joiden tuottamia annotointeja tarkistetaan ja korjataan ihmisvoimin.

Ohjeiden, tehtävien ja näiden muodostamien tehtäväkokonaisuuksien suunnittelu on keskeinen osa korpustyötä. Sovellamme oppikirjojen annotointiin ns. *GeM*-mallia (*Genre and Multimodality*; Bateman 2008, Hiippala 2015), joka on kehitetty sivupohjaisten dokumenttien sisällön, sommittelun, loogisten ja retoristen suhteiden jäsentämiseen.

Projektin lopputavoitteena on tuottaa korpus, jota voidaan käyttää laajasti erilaiseen oppikirjatutkimukseen, sekä joukko toistettavia menetelmiä, joita voidaan käyttää muiden sivupohjaisista dokumenteista koostuvien korpusten rakentamiseen. Korpuksen rakentamistyö jatkuu tulevina vuosina tutkimusprojektin edetessä.

Lähteet

Bateman, J. A. (2008). *Multimodality and Genre: a foundation for the systematic analysis of multimodal documents*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Bateman, J. A., Wildfeuer, J. & Hiippala, T. (2017). *Multimodality: Foundations, research and analysis. A problem-oriented introduction*. Berlin: De Gruyter Mouton.

Hiippala, T. (2015). *The structure of multimodal documents: An empirical approach*. Routledge Studies in Multimodality vol 13. Lontoo: Routledge.

Hotti, H., Vazquez, R., Jokipohja, A.-K. E., Kalliokoski, T., Paakki, H., Suviranta, R. & Hiippala, T. (tulossa 2026). Building multimodal corpora using microtask pipelines and local annotators. *Proceedings of the 15th Language Resources and Evaluation Conference (LREC 2026)*. Paris: European Languages Resources Association (ELRA).

Siirtyvät sisällöt ja muuntuvat merkitykset kirkkoa ja avioliittoa koskevassa julkisessa keskustelussa

Taina Järvenpää (Jyväskylän yliopisto)

Yhä useampi ihminen maailmassa harjoittaa jotakin uskontoa, ja uskonto on viime vuosina mainittu maailmanlaajuisen megatrendien yhteydessä. Vaikka länsimaissa institutionaalisten uskontojen suosio on laskenut jo vuosikymmenten ajan, niiden medianäkyvyys on kasvanut (Niemelä 2013). Suomessakin evankelis-luterilainen kirkko on vähenevästä jäsenmäärästään huolimatta näkyvä yhteiskunnallinen keskustelija, jota kuultiin esimerkiksi vuonna 2017 voimaan tulleen sukupuolineutraalin avioliittolain valmisteluvaiheessa. Tekeillä olevassa väitöstutkimuksessani selvitän, miten Suomen evankelis-luterilainen kirkko asemoituu julkisessa keskustelussa.

Tässä esitelmässä tarkastelen Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa ja avioliittoa koskevaa julkista keskustelua vuodelta 2019. Tutkin, minkälaiset sisällöt keskustelussa siirtyvät tekstien välillä, ja miten merkitykset muuntuvat mediasta ja kontekstista toiseen siirryttäessä. Tutkimukseni teoreettisena pohjana on Norman Fairclough'n kriittinen diskurssintutkimus, ja analyysissä hyödynnän lisäksi rekontekstualisaation ja remediaation käsitteitä.

Tutkimuksen aineisto koostuu julkisesta keskustelusta kerätyistä teksteistä, jotka muodostavat keskenään tietyn teeman tai uutisen ympärille rakentuvia ketjuja. Aineiston ketju on yksinkertaisimmillaan kirkon sivuilla julkaistu tiedote, josta sanomalehti tekee uutisen ja joka saatesanoin tviitataan eteenpäin. Lähestyn aineiston ketjuja intertekstuaalisen ketjun käsitteen (Fairclough 1992) avulla.

Alustavien tulosten perusteella ketjun lähtötekstille olennaiset sisällöt siirtyvät ketjussa eteenpäin. Esimerkiksi ajatus ”kaikille avoimesta kirkosta” toistuu kautta ketjun. Avoimuutta kuitenkin uudelleenmääritellään ja sen merkitys muuntuu kontekstin vaihtuessa. Ketjussa rekontekstualisoidaan myös kirkon avioliittokäsitykseen liittyviä ristiriitoja, vaikka lähtötekstissä tämä sisältö pyritään erikseen rajaamaan keskustelun ulkopuolelle. Esitelmäni lopuksi pohdin tulosten ja väitökseni edellisen osatutkimuksen (Järvenpää & Lehtinen painossa) tulosten pohjalta avioliittokeskustelussa risteäviä diskursseja ja niiden merkitystä keskustelun rakentumisessa.

Lähteet

Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Polity.

Järvenpää, T. & Lehtinen, E. (painossa). Tunnepuhe toiminnan välineenä Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa ja avioliittoa koskevassa julkisessa keskustelussa. *Teologinen Aikakauskirja*.

Linell, P. (1998). Discourse across boundaries: On recontextualization and the blending of voices in professional discourse. *Text & Talk*, 18(2), 143–158. <https://doi.org/10.1515/text.1.1998.18.2.143>

Niemelä, K. (2013). Sanomalehdet uskonnollisen muutoksen edelläkävijöinä. Uskonto pohjoismaisessa lehdistössä 1988–2008. *Media & Viestintä*, 36(2), 53–67. <http://doi.org/10.23983/mv.62281>

Kuvailusta ymmärtämiseen: eläimiä luonnehtivat ilmaukset kenttäaineistossa

Anni Jääskeläinen (Helsingin yliopisto, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura)

Osana käynnissä olevaa tutkimusprojektiani olen kuvannut aineistoa eläimille puhumisesta erilaisissa paikoissa, joissa on kiinni pidettyjä eläimiä, kuten maataloilla, eläintarhassa ja yleisöakvaariossa. Tarkoitukseni on ollut tutkia sitä, miten eläimille hoito- ja muissa tilanteissa puhutaan. Kuvatussa materiaalissa on myös runsaasti muuta puhumista ja esittelyä, jossa läsnä olevaa eläintä kuvaillaan. Niinpä materiaalista voi myös tutkia sitä, miten eläinten kuvaukset asettuvat jatkumolle melko ulkokohtaisesta ulkonäön ja vaikkapa liikkumisen kuvaamisesta eläinten mielenluentaan tai ymmärtämiseen. Kuvauksia voi tarkastella myös sen valossa, millaista empatiaa – esim. kognitiivista, affektiivista tai projektiivista (mm. Aaltola 2018) – ne mahdollisesti ilmentävät.

Ensimmäisestä jatkumon päästä, melko ulkokohtaisesta kuvailusta, voisi olla esimerkkinä pallokalan (1) ja vasikoiden (2) kuvaukset:

- (1) *Sehän näyttää kyl keltaiselta paprikalta myöskin*
- (2) *Ja sitte tuollaki on puolikas jersey mitä toi iso poika tuol nuoleskelee eli hän on kans niinku jerseyristeytys*

Esimerkkiin (2) on mahdutettu kahden vasikan kuvailua. Toisaalta enemmän ymmärtävää ja tulkitsevaa jatkumon päätä ilmentävät vaikkapa lehmien luonnehdinnat (3) ja (4) sekä suoraan karitsalle osoitettu puhuttelu (5):

- (3) *Häntä rupes kiinnostaa että mikäs*
- (4) *Joo se pikkasen hivuttautuu lähemmäs että kannattasko tulla kattomaan vai ei*
- (5) *Ja säki haluaisit myös. Nii-i. Mutta sä oot jo iso poika sä enää saa.*

Ymmärrystä voidaan hakea kuvailun ohella myös eläimelle osoitetulla kysymyksillä, kuten *Onks sul joku hätä?* koiralle.

Myös Peltola (2023) on kiinnittänyt huomiota eläinten ymmärtämiseen tai ainakin sen kuvauksiin, mitä niiden toiminnan motiiviksi kuvitellaan. Peltolan aineistosta oma aineistoni eroaa siinä, että tutkin samassa tilanteessa läsnä olevia eläimiä, joita tulkitaan reaaliajassa. Osa eläimen tulkinnasta voidaankin osoittaa eläimelle puhutteluna; toisaalta osa ymmärryksenosoituksista ei ole kielellisiä. Aineistossa ilmenee kiinnostavalla tavalla myös monikanavaisuus, ja eri toimijoille osoitetut vuorot voivat sisältää samalla viestejä myös toisille läsnäolijoille: eläimelle osoitettu vuoro myös toiselle ihmiselle, ja toiselle ihmiselle osoitettu vuoro voikin sisältää samalla kommunikointia myös läsnä olevalle eläimelle.

Lähteet

Aaltola, E. (2018). Ensimmäinen osa. Teoksessa E. Aaltola & S. Keto, *Empatia. Myötäelämisen tiede*. Helsinki: Into.

Peltola, R. (2023). Verbalizing animal inner speech, *Journal of Pragmatics*, Volume 217, 109–122.
<https://doi.org/10.1016/j.pragma.2023.09.005>.

Jälleen kerran Jeniseistä

Kaisla Kaheinen (Helsingin yliopisto)

Jenisei on Obin jälkeen Euraasian suurin joki, joka halkoo Siperiaa etelä-pohjoissuunnassa Sajanin vuoristosta Pohjoiseen Jäämereen. Se on historiallisesti tärkeä kulkuväylä ja kauppareitti, jota pitkin samojedikielten uskotaan alun perin levinneen pohjoiseen alkukodistaan Sajanilta. Myöhemmin reittiä ovat käyttäneet venäläiset kauppiat, virkamiehet ja muut tsaarinvallan edustajat, kun keisarikunta on ottanut haltuun Siperian pohjoisimpia osia osana laajentumispyrkimyksiään.

Miltei kaikkia samojedikieliä on historiallisesti tunnetulla ajalla puhuttu Jenisein varrella tai sen läheisyydessä. Useissa samojedikielissä esiintyy Jenisein nimitys tai vastaava suurta vesistöä tarkoittava termi, joille Janhunen (2017: 79) rekonstruoi yhteisen kantamuodon *jäntəsi-. Näin ollen Jenisen nimityksen on ajateltu palautuvan kantasamojediin, mitä voidaan pitää todisteena siitä, että kantasamojedia ja sen tytärsikieliä on puhuttu Jenisein läheisyydessä (Хелимский [1989] 2000: 18). Joen venäjänkielinen nimi *Енисей*, josta on saatu myös sen kansainvälisesti tunnettu asu, on lainaa tundranenetsistä, jossa nimi esiintyy muodossa *yenəsy^oh* : *yen^osyə^o*-.

Metsänenetsin *jen^osyəŋ*, nganasanin *jentejie* ja enetsin *d'edoši* näyttäisivät vastaavan tundranenetsin asua suffiksaalisia eroja lukuun ottamatta. Se, että selkupin kielten oletetut vastineet **ňantəsi** (Ket) ja **čaŋəs(i)** 'meri' ? > **čäsi** 'Ob-joen suupuoli' (Ket) ? ~ 'Jenisei' (Taz) ? ~ **čāntəs** 'Taz-joki; meri' (Taz) eivät voi palautua yhteiseen kantamuotoon, on jäänyt aiemmassa tutkimuksessa vähäisemmälle huomiolle. Aiemmassa kirjallisuudessa ei ole myöskään huomattu tundranenetsissä esiintyvää sanuetta *bioduδus-* 'olla voimakasvirtainen (joesta, erit. Jeniseistä)', joka vastineineen enM *bedu?* 'virta' ~ neM *wyent^oq* ~ neT *yent^oq* mahdollistaa vaihtoehtoisen rekonstruktion ksam *wəŋtəs(-) ja liittämisen kantasamojedien pesyeeseen *wəŋ- 'valvoa, virrata(?)', jonka alkuperä on epäselvä.

Muissa samojedikielissä kuin tundranenetsissä esiintyviä Jenisein nimityksiä on tällöin tietenkin pidettävä lainoina tundranenetsistä, mikä pakottaa meidät muuttamaan joitain vakiintuneita käsityksiämme samojedilaisesta onomastiikasta ja samojedikielten historiasta.

Lähteet

Janhunen, Juha. (2017). Etymological and ethnohistorical aspects of the Yenisei. *Studia etymologica cracoviensia* 17, 67–87.

Хелимский, Е. А. ([1989] 2000). Самодийская лингвистическая реконструкция и праистория самодийцев. Teksessä Е. А. Хелимский: *Компаративистика, уралистика. Лекции и статьи*, (s. 13–25). Москва: Языки русской культуры.

What Counts as Data in Grammar Diagnosis? Evidence and Representation in L2 English Development

Yoohee (Rachel) Kim (Centre for Applied Language Studies (CALs), University of Jyväskylä)

The theme of "Diverse Data in Linguistics" invites a critical re-evaluation of what constitutes sufficient evidence for linguistic competence. While, in the field of Second Language Acquisition (SLA), surface forms have traditionally served as primary evidence of learner competence, I argue that observable output alone is insufficient to establish the status of grammatical representation. Within diagnostic contexts, correctness does not necessarily possess a robust representation if, for instance, learners produce a correct form via rote memorisation without grammatical understanding. Drawing on classroom-based Second Language (L2) English data, the study proposes three distinct data types to assess L2 English development in order to address the epistemic gap learners encounter: (i) structural data consist of the forms learners produce in writing and speech, (ii) metalinguistic data include learners' explicit explanations and ability to verbalise rules demonstrating conscious awareness opposed to implicit knowledge, and (iii) interactional-epistemic data provides a third layer of evidence sensitive to accessibility of the grammar analysed through hesitation markers, self-repair, gaze and embodied responses which reveal accessibility and processing stability. By triangulating these three data types, I argue that grammar diagnosis must include the alignment (or misalignment) between output, explicit recognition and processing accessibility, and such diagnosis requires methodological pluralism and interpretive responsibility particularly in educational contexts where diagnostic judgments influence pedagogical intervention. This paper aims to contribute to the conference theme by expanding the notion of diverse data beyond modality (e.g., spoken vs. written corpora) to include epistemological pluralism.

Tekstiverkostoanalyysi ja politiikkaideoiden kielelliset rakenteet parlamenttien pöytäkirja-aineistoissa

Katja Kivikoski (Helsingin yliopisto)

Politiikkaideoiden tutkimuksessa on käytössä menetelmiä, joilla tunnistaa ideoihin liittyvää ajattelua ja ideoiden diskursiivisia merkityssisältöjä (Swinkels, 2020; van Esch & Snellens, 2022). Ideoiden kielelliseen rakenteeseen keskittyviä menetelmiä ei politiikkaideoiden tutkimuksessa ole toistaiseksi käytössä. Esitelmässä lähestyn politiikkaideoita erityisinä kielellisinä relaatorakenteina ja pohdin, miten tekstiverkostoanalyysi soveltuu erityyppisten idearakenteiden, kuten suorien ja epäsuorien relaatorakenteiden, syy-seurausrakenteiden ja normatiivisten rakenteiden tunnistamiseen pöytäkirjakorpuksista. Empiirisissä esimerkeissäni tarkastelen kahta erityyppistä ideaa: kilpailukykyä ongelmanmäärittelynä ja perustuloa politiikkaratkaisuna. Analyysin tarkoituksena on selvittää, millaisia relaatorakenteita kyseisillä ideoilla on ollut kansanedustajien täysistuntopuheenvuoroissa vuosina 2000–2025.

Lähteet

Swinkels, M. (2020). How ideas matter in public policy: A review of concepts, mechanisms, and methods. *International Review of Public Policy*, 2(3), 281–316. <https://doi.org/10.4000/irpp.1343>

van Esch, F., & Snellens, J. (2022). How to ‘measure’ ideas. Introducing the method of cognitive mapping to the domain of ideational policy studies. *Journal of European Public Policy*, 31(2), 1–24. <https://doi.org/10.1080/13501763.2022.2155215>

Inarinsaamen vokaalimetafonia ja vokaalien morfofonologinen ryhmittely

Tuomas Koukkari (Oulun yliopisto)

Tämän esitelmän tarkoituksena on pyrkiä luomaan yhtenäistä kuvaa inarinsaamen progressiivisesta ja regressiivisestä vokaalimetafoniasta sekä vokaalien morfofonologisesta ryhmittelystä. Näkökulma on ensisijaisesti synkroninen, mutta esittelen lyhyesti myös asioiden kielihistoriallista taustaa sekä vertailuja koltansaameen (joissa vaihtelu on kielihistoriallisesti samaa alkuperää; vrt. Itkonen 1939). Huomion kohteena on erityisesti kaksitavuisten sanojen taivutuksessa esiintyvä paradigmaattinen vaihtelu.

Kuten useimmissa saamelaiskielissä, vokaalit ovat inarinsaamessa monimutkaisen metafonisien vaihtelun alaisia. Jo kantasaamessa jälkitavun vokaali on voinut sanaa taivutettaessa muuttua, mikä puolestaan on laukaissut tytärsäkelissä erilaisia muutoksia myös ensitavun vokaalissa (Korhonen 1980: 99–103 ym.). Tämän ns. regressiivisen metafonian lisäksi tilannetta mutkistavat inarinsaamessa erilaiset progressiiviset vaikutukset, eli ensitavun vokaali voi myös vaikuttaa jälkitavun vokaalin laatuun. Ensitavun väljää etuvokaalia tai siihen päättyvää diftongia seuraa jälkitavussa tietyissä päätteissä suppeavokaalinen allomorfi, kun taas suppeaa tai takaista vokaalia puolisuppea (Morottaja 2016: 18–19). Lisäksi takavokaali a:n ja sen etisen vastinparin ä:n välillä vallitsee osittainen vokaalisointu (Koukkari 2022).

Regressiivisen metafonian kannalta inarinsaamen jälkitavun vokaalit voidaan jakaa kolmeen tyyppiin, joista kukin laukaisee hieman erilaisia vokaalinmuutoksia ensitavussa (Morottaja & Olthuis 2022: 24–27). Toisaalta progressiivisen vaihtelun ja eräiden muiden morfologisten ominaisuuksien perusteella ensitavun vokaalit voidaan jakaa kahteen päätyyppiin (Koukkari 2022), joita olen alustavasti nimittänyt termeillä ja *heleä* Fischer-Jørgensenin (1967) mukaan.

Huomionarvoista on, että ensitavun vokaalinvaihtelu tapahtuu suurelta osin vain kahden vokaalifoneemin välillä; sama vokaalifoneemi esiintyy sekä tyyppin 1 että 2 (joskus kuitenkin tyyppien 1 ja 3) jälkitavun vokaalin edellä. Tältä osin tilanne muistuttaa koltansaamea, jossa vaihtelu esitetään usein suppeamman ja väljemmän vokaalin välisenä, vaikka joissain tapauksissa kyse on foneettisesti tarkemmin ottaen takaisen ja etisen vokaalin vaihtelusta (ks. esim. Feist 2015: 90–94). Samaa terminologiaa hyödyntäen inarinsaamen vaihtelu voidaan kuvata siten, että perustapauksessa kunkin parin suppeampi vokaali esiintyy jälkitavun puolisuppean vokaalin edellä, väljempi taas suppean tai väljän vokaalin edellä. Näiden lisäksi voidaan erottaa supistumavokalismi, jossa suppeampi vokaali esiintyy suppean edellä. Muita yhdistelmiä esiintyy vain harvoissa enimmäkseen fonologisehtoisissa poikkeustapauksissa.

Lähteet

Feist, T. (2015). *A Grammar of Skolt Saami*. SUST 273. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

Fischer-Jørgensen, E. (1967). Perceptual dimensions of vowels. *To honor Roman Jakobson : essays on the occasion of his seventieth birthday 11 october 1966*, Vol. 1: 667-671. *Janua linguarum, Series maior* 31. The Hague: Mouton.

Itkonen, E.(1939). *Der ostlappische Vokalismus vom qualitativen Standpunkt aus mit besonderer Berücksichtigung des Inari- und Skoltlappischen*. Lautgeschichtliche Untersuchung. SUST 79. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

Koukkari, T. (2022). *Vowel Harmony and Related Phenomena in Inari Saami*. Esitelmä, Congressus XIII Internationalis Fenno-Ugristarum, Wien, 24.8.2022.

Morottaja, P. 2016: *Anarâškielâ vokaliij kvalitetnubástusâi myensteristem kielâtekno morfologisii analysaattorist*. Pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto.

Morottaja, P. & Olthuis, M.-L. (2022). *Inarinsaamen taivutusoppi*. Aanaar: Sämitigge.

Reaaliaikaisen haastatteluaineiston ja kyselyaineiston yhdistäminen kielenmuutosten tarkastelussa

Olli Kuparinen (Tampereen yliopisto) & Johanna Vaattovaara (Tampereen yliopisto)

Dialektologinen ja sosiolingvistinen variaationtutkimus on fennistiikan perinteessä perustunut pitkälti haastattelumutoisten puheaineistojen tarkasteluun. Haastatteluaineistojen kerääminen ja etenkin reaaliaikaisten hankkeiden ylläpito on hyvin riippuvaista resursseista, mikä on johtanut esimerkiksi Kotimaisten kielten keskuksen Murteenseurauhankkeen systemaattisen keräämisen lopettamiseen. Haastatteluaineistojen lisäksi kielenainesta voidaan kerätä esimerkiksi sosiaalisesta mediasta (Hovy & Purschke 2018) tai kyselyaineistoin (Kuparinen & Vaattovaara 2025). Tässä esitelmässä tarkastelemme, miten reaaliaikainen haastatteluaineisto ja sähköinen kyselyaineisto ovat yhdistettävissä kielenmuutosten tarkastelussa.

Tarkastelemme äänne- ja muotopiirteitä toisaalta Helsingin puhekielen pitkittäiskorpuksesta ja toisaalta lukiolaisten parissa toteutetun valtakunnallisen kielitietoisuuskyselyn Helsingin vastauksissa. Kyselyssä vastaajat raportoivat itse tiettyjen esimerkkisanojen esitettyjen varianttien (esim. *tehä, yheksän*) käyttöä viisiportaisella Likertin asteikolla (en käytä koskaan – käytän usein). Helsingin puhekielen pitkittäiskorpus puolestaan sisältää helsinkiläisten puhujien haastatteluja yhteensä kolmesta aikapisteestä (1970-, 1990- ja 2010-luku). Tutkimuksessa tarkastelemme, miten 2020-luvulla kerätyn kyselyaineiston helsinkiläisvastaukset suhteutuvat puheaineistosta saatuihin tuloksiin, ja mitä tämä kertoo kyselyaineistojen käyttökelpoisuudesta kielenmuutosten seuraamisessa.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että monien varianttien osalta puheaineisto ja kyselyaineisto viittaavat samansuuntaiseen kehitykseen: puheaineistossa ajan myötä yleistyneet variantit ovat yleisiä myös kyselyaineistossa. On kuitenkin joitakin selkeitä poikkeuksia, joissa puheaineistossa vahvasti yleistymässä olleet variantit saavatkin kyselyssä hyvin alhaisia itseraportointeja. Esimerkiksi *ts:n* vahvan asteen variantti *tt* on kyselyaineiston valossa Helsingin nuorilla puhujilla harvinainen, vaikka se 1990- ja 2010-luvun nuorilla on puheaineistossa lähes yksinomaisen. Perusteena itseraportointien alhaisuudelle voidaan esittää ainakin vastaajien kiinnittyminen vain esimerkkisanoihin (*mettä, kattoa*) sekä varianttien näkeminen kirjoitettuna puheen sijaan. Vastaavia tuloksia saatiin kansallisesti esimerkiksi diftongien avartumisesta (Kuparinen & Vaattovaara 2025). Kokonaisuutena arvioiden itseraportointimetodin yhdistäminen puheaineistoihin kielenmuutosten seurannassa on menetelmänä varteenotettava tietyin varauksin, mutta vaatii myös laajempia kokeiluja.

Lähteet

Hovy, D. & Purschke, C. (2018). Capturing Regional Variation with Distributed Place Representations and Geographic Retrofitting. – *Proceedings of the 2018 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing*, 4383–4394, Brussels, Belgium. Association for Computational Linguistics.

Kuparinen, O., & Vaattovaara, J. (2025). Murteesta ja identiteetistä 2020-luvulla: Piirrelähtöiseen itseraportointimenetelmään perustuva kyselytutkimuksen analyysi. *Virittäjä*, 129(1), 63–90.

<https://doi.org/10.23982/vir.148345>

Modaalisuuden (mikro)typologia sinotiibetiläisissä kielissä

Emma Kurkinen (Helsingin yliopisto)

Käsittelen esitelmässäni sinotiibetiläisten modaalisuusilmausten typologiaa. Käsittelen modaalisuutta Narrogin (2005; 2012) mallin pohjalta, joka perustuu *faktuaalisuuteen* ja jakautuu *tahdonalaisuuden* ja *puhujaa-/tapahtumaorientaation* ulottuvuuksiin. Tämä eroaa perinteisemmistä modaalisuuskäsityksistä (esim. Palmer 1986; 2001) jotka käsitteellistävät modaalisuuden kategoriana, joka liittyy puhujan asenteeseen tai näkökulmaan keskustelunaiheena olevasta asiasta. Narrog puolestaan käsitteellistää modaalisuuden kategoriana, joka liittyy tilanteen tai tapahtuman statukseen suhteessa todellisuuteen. Modaalisuus jaetaan useimmiten kolmeen alakategoriaan: episteeminen modaalisuus ('voida', 'saattaa'), dynaaminen modaalisuus ('osata', 'pystyä') sekä deonttinen modaalisuus ('saada', 'olla lupa').

Sinotiibetiläisiä kieliä puhutaan laajalla alueella itäisessä ja kaakkoisessa Euraasiassa. Yhteensä kielillä on noin 1,5 miljardia puhujaa, joista suurin osa mandariinikiinan ja muiden siniittisten kielten puhujia. Kielikunta on tunnettu episteemisistä kategorioista, kuten evidentiaalisuudesta, miratiivisuudesta sekä egoforisuudesta, joita on tutkittu huomattavan paljon enemmän kuin kahta muuta modaalisuuskategoriata. Maisterintutkielmassani (Kurkinen 2024) tarkastelin 43 sinotiibetiläisen kielen modaalisuusjärjestelmiä ja niiden erityispiirteitä. Tulokset osoittivat, että kielten modaalisuusjärjestelmissä on yleisesti havaittavissa typologisesti mielenkiintoisia tendenssejä. Näihin lukeutuvat muun muassa useat dynaamisen modaalisuuden kategoriat, jotka liittyvät osaamiseen, sekä 'turhautumisen modaalisuus', joka ilmaisee epäonnistumista tai tapahtuman epämieluisuutta. Rakenteellisesti modaalisuustyyppit myös jakautuvat kahteen ryhmään, joista toiseen kuuluvat episteemisen modaalisuuden ja toiseen deonttisen ja dynaamisen modaalisuuden ilmaukset.

Väitöskirjassani laajennan analyysia modaalisuudesta ja otan typologisen otannan lisäksi huomioon myös modaali-ilmausten pragmaattisen puolen tarkastelemalla yksittäisiä kieliä kenttäaineistojen valossa. Tutkin myös modaalisuuden suhteita muihin semanttisiin ja/tai rakenteellisiin kategorioihin, kuten tempukseen, aspektiin, evidentiaalisuuteen sekä negaatioon. Tavoitteenani on luoda yleiskatsaus sinotiibetiläisten kielten modaalisuusjärjestelmiin ja lisätä tietoa modaalisuuden kieltenvälisestä vaihtelusta maailman kielissä.

Lähteet

Narrog, Heiko. 2005. 'On Defining Modality Again'. *Language Sciences* 27 (2): 165–92.
<https://doi.org/10.1016/j.langsci.2003.11.007>.

Narrog, Heiko. 2012. *Modality, Subjectivity, and Semantic Change: A Cross-Linguistic Perspective*. Oxford University Press.

Palmer, Frank R. (1986) 1998. *Mood and Modality*. Cambridge Textbooks in Linguistics. Repr. Cambridge University Press.

Palmer, Frank R. 2001. *Mood and Modality*. 2nd edn. Cambridge Textbooks in Linguistics. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139167178>.

Kurkinen, Emma. 2024. Towards a typology of modality in Sino-Tibetan : Exploring modality systems in Trans-Himalayan languages. Maisterintutkielma, Helsingin yliopisto.

Ilmastonmuutoksen kehystäminen ilmastoaktivismissa

Emmi Lahti (Helsingin yliopisto)

Esitelmässä tarkastellaan sitä, miten ilmastonmuutosta kehystetään luonnonsuojelujärjestöjen ja ilmastokampanjoiden teksteissä. Aiempi tutkimus on painottunut vahvasti ilmastonmuutoksen käsittelyyn ja kehystämiseen mediassa (kokoavasti esim. Schäfer & Schlichting 2014; Penz 2018; Guenther ym. 2024). Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sitä, missä määrin aktivistit ja järjestöt käyttävät viestinnässään samankaltaisia ja missä määrin erilaisia kehyksiä, joita mediassa käytetään. Tätä kautta pohditaan sitä, miten ilmastoaktivistit mahdollisesti pyrkivät haastamaan vallalla olevia puhe- ja käsitteistystapoja ja mitä mahdollisesti mediassa piiloon jääneitä näkökulmia ja merkityksiä tuodaan esiin.

Tutkimuksen aineisto koostuu neljän suomalaisen ilmastokampanjan ja luonnonsuojelujärjestön – Elokapinan, Hiilivapaan Suomen, Greenpeace Suomen ja Suomen luonnonsuojeluliiton – verkkosivuilla julkaistuista teksteistä.

Sijoitan tutkimukseni ekokriittisen diskurssitutkimuksen kenttään. Kehystäminen määritellään tässä tutkimuksessa valikoimiseksi, jonka seurauksena osa todellisuudesta nousee keskeisemmäksi ja osa jää pimentoon (Entman 1993, 52). Ilmastonmuutoksesta puhuttaessa monimutkainen ja -tahoinen ilmiö voidaan siten eri yhteyksissä ja teksteissä kehystää eri tavoin niin, että ilmiöistä nostetaan aina esiin jokin tietty puoli muiden puolien jäädessä piiloon. Tässä tutkimuksessa kehyksiä tarkastellaan mm. niihin kytkeytyvien sanavalintojen, prosessien ja toimijuuden kautta.

Analyysin tulokset osoittavat, että aineistossa yleisimmin käytetyt kehykset ovat 1) varmuuden kehys, 2) kriisikehys, 3) politiikan kehys, 4) vastuukehys, 5) ratkaisukehys ja 6) aktivismikehys. Kehykset ovat osittain samoja kuin mediassa ilmenevät kehystämisen tavat, mutta kehykset painottuvat tässä aineistossa eri tavalla kuin mediassa: esimerkiksi mediassa yleiset hättävää vaikutusten ja ilmastotoimien kehykset ovat hieman harvinaisempia ilmastoaktivismissa, jossa sen sijaan painottuvat erityisesti politiikan kehys, vastuukehys sekä aktivismikehys.

Lähteet

Entman, R. (1993) Framing. Towards clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication* 43 (4) s. 51–58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>

Guenther, L., Jörges, S., Mahl, D. & Brüggemann, M. (2024). Framing as a bridging concept for climate change communication. A systematic review based on 25 years of literature. *Communication Research* 51 (4) s. 367–391. <https://doi.org/10.1177/00936502221137165>

Penz, H. (2018). ‘Global warming’ or ‘Climate change’? Teoksessa A. Fill & H. Penz (toim.), *The Routledge handbook of ecolinguistics* (s. 277–292). London: Routledge.

Schäfer, M. S. & Schlichting, I. (2014). Media representations of climate change. A meta-analysis of the research field. *Environmental Communication* 8 (2) s. 142–160. <https://doi.org/10.1080/17524032.2014.914050>

Suomen kielen /s/-äänteen foneettinen variaatio ja siitä syntyvät mielikuvat

Paula Laine (Tampereen yliopisto)

Käynnistysvaiheessa oleva väitöstutkimukseni paikkaa merkittävää tutkimusaukkoa suomen kielessä selvittämällä, millaista /s/:n foneettinen variaatio on eri äänneympäristöissä ja eri murrealueilla. Samalla tarkennan tähänastista kuvaa (Halonen ym. 2020) siitä, miten tämän päivän kielenkäyttäjät tulkitsevat /s/:n variaatiota eri alueilla. Siinä missä s-ääntämyksen vaihteluun liittyvää kieli-ideologista ajattelua suomalaisessa kieliyhteisössä on jo perusteellisesti tutkittu (Halonen ja Vaattovaara 2017, Halonen ym. 2020), on tutkimusta sibilanttien varsinaisesta foneettisesta vaihtelusta suomen kielessä vasta hyvin vähän (ks. Lauttamus 1981).

Tutkimuskysymykseni ovat:

Miten äänneympäristö (esim. vokaalien välinen vs. konsonantin vieressä oleva /s/-äänne) vaikuttaa /s/:n variaatioon?

Millaisia alueellisia eroja /s/:n varianttien esiintymisessä ilmenee?

Millaiset /s/:n variantit tulkitaan 2020-luvun loppupuolella normista poikkeaviksi, ja millaisin sosiaalisiin ehdoin?

Kysymyksiin 1 ja 2 vastaan analysoimalla /s/:n variantteja akustisesti ja kysymykseen 3 tutkimalla kuulijakokeilla, millaiset /s/:n variantit havaitaan normista poikkeaviksi.

Hyödynnän tutkimuksessani Turun yliopiston suomen ja sen sukukielten arkiston Prosovar-puheaineistoa (Nieminen ym. 2014, Nieminen ja Kurki 2015). Aineisto on kerätty vuosina 2014–2016 tätä tarkoitusta varten luodun aineistonkeruusivuston kautta. Sivustolla tutkimuksen osallistujat äänittivät omaa puhettaan erilaisten tehtävien avulla.

Tutkimukseni jakautuu kolmeen osatutkimukseen, joista kahdessa ensimmäisessä hyödynnän Prosovar-aineistoa. Kolmas osatutkimus tulee perustumaan aineistoon, jonka kerään tätä tutkimusta varten suunnittelemani havaintokokeella.

Valitsen tähän tutkimukseen Prosovar-aineistosta äänitteitä, jotka ovat riittävän laadukkaita akustiseen analyysiin ja etsin aineistosta erilaiset /s/-äänteen esiintymät. Tutkin millaisia erilaisia variantteja /s/-äänteestä esiintyy ja millaisissa foneettisissa ympäristöissä.

Esitelmässäni kerron alkuvaiheessa olevasta väitöstutkimuksestani, joten mahdolliset tulokset ovat vielä alustavia. Toivon esitelmän herättävän keskustelua, joka vie tutkimustani eteenpäin.

Lähteet

Halonen, Mia – Nystrom, Samu – Paunonen, Heikki – Vaattovaara, Johanna 2020: *Stadin syntinen s.* Helsinki. Arthouse.

Halonen, Mia – Vaattovaara, Johanna 2017: Tracing the indexicalization of the notion “Helsinki s”. *Linguistics* 2017;55 s. 1169–1195.

Lauttamus, Timo 1981: Havainnot suomen ja englannin sibilanttien kontekstuaalisesta variaatiosta. *Virittäjä*, 85(4) s. 340–354.

Nieminen, Tommi & Kurki, Tommi 2015: Prosovar-hankkeen väliraportti: Puheaineiston keruusta verkossa sekä havainnot aineistosta [Midterm report of the Prosovar project: How to collect speech data over the internet together with observations from the corpus]. – Mona Lehtinen & Unto & K. Laine (toim.), *XXIX Fonetikan päivät, Espoo 20.–21.3.2015*: Julkaisut. Aalto-yliopisto, Espoo. 29–38.

Nieminen, Tommi – Kurki, Tommi – Behravan, Hamid – Kallio, Heini 2014: Tutkimushanke suomen prosodian variaatiosta [A research project on the variation of Finnish prosody]. – Katri Jähi & Laura Taimi (eds.), *XXVIII Fonetikan päivät: Turku 25.–26. lokakuuta 2013*: Konferenssijulkaisu. Fonetikka, LAB-laboratorio, Turun yliopisto. 56–64.

Abiturienttien kielitietoisuus ja kotoperäiset vähemmistökielet

Hanna Lantto (Turun yliopisto) & Riikka Iso-Ahola (Helsingin yliopisto)

Kielitietoisuutta on tuotu vahvasti esiin virallisissa, opetusta koskevissa asiakirjoissa vuodesta 2016 lähtien, jolloin se nostettiin perusopetuksen opetussuunnitelmassa koulujen toimintakulttuurien kehittämistä ohjaavaksi periaatteeksi (Andersen ja Ruohotie-Lyhty, 2019; Suuriniemi 2023). Kielitietoisuutta onkin suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa lähestytty etenkin kouluympäristön pedagogisena välineenä (mm. Suuriniemi 2023, Repo 2025), mutta esimerkiksi Vaattovaara (2017: 299) käsittelee kielitietoisuutta väljemmin eli tietoisuutena kielen ja metakielen roolista osana toimintaa. Andersen ja Ruohotie-Lyhty (2019) nimeävät kielitietoisuuden ulottuvuuksiksi kielen huomioimisen, kielellisen luovuuden, metakielellisen tiedon, kielellisen pohdinnan ja kieliyhteisöihin kohdistuvat asenteet. Kaikkien näiden ulottuvuuksien katsotaan olevan läsnä yhtä aikaa.

Tämä esitelmä keskittyy kielitietoisuuden osa-alueista eksplisiittiseen metakielelliseen pohdintaan ja Suomen kotoperäisiin vähemmistökieliyhteisöihin kohdistuviin asenteisiin. Aineistomme koostuu kevään 2022 suomen kielen ja kirjallisuuden ylioppilasteksteistä (N = 27 141), jotka kaikki käsittelevät kieliä ja kielitaitoa. Luomme ensin yleiskatsauksen aineistoon ja siihen, mitkä kotoperäiset vähemmistökielet mainitaan aineistossa ja kuinka monta kertaa. Seuraavaksi otamme lähiluentaan kahta kotoperäistä vähemmistökieltä, karjalaa ja koltansaamea, koskevat kielidiskurssit. Tarkastelemme, millaista tietoa abiturienttien metakielellinen pohdinta kyseisistä kielistä pitää sisällään ja millainen asennemaailma diskursseista välittyy.

Kielitietoisuustutkimusten fokus on usein ollut suurten kaupunkien monikielisissä luokkahuoneissa ja kansainvälisissä työympäristöissä. Tämän tutkimuksen keskiössä ovat kuitenkin kotoperäiset vähemmistökielet. Tutkimuksen aineisto on luotu ainutkertaisessa oppimisympäristössä eli ylioppilaskokeessa, jossa abiturienttien tehtävänä on hyödyntää kouluvuosiensa aikana kerryttämiään kielellisiä ja tiedollisia resursseja. Mitä abiturientit kirjoittavat kotoperäisistä vähemmistökielistä? Onko abiturienttien tieto peräisin koulusta vai muista lähteistä ja vastaako se tutkittua tietoa? Miten abiturientit asennoituvat vähemmistökieliin ja mikä heidän asenteisiinsa mahdollisesti vaikuttaa?

Lähteet

Andersen, L. K. & Ruohotie-Lyhty, M. (2019). Mitä on kielitietoisuus ja miten se näkyy koulussa? *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 10(2)

Repo, E. (2023). Together towards language-aware schools. *Perspectives on supporting increasing linguistic diversity*. Väitöskirja, TY.

Suuriniemi, S. M. (2023). Monikielistyvä koulu ja kielitietoisuus: Perusopetuksen opetussuunnitelmien, opettajien ja oppikirjojen kieliorientaatiot. Väitöskirja, HY.

Vaattovaara, J. (2017). Akateemisten työläisten kertomaa: viestintä, kielitaito ja kielitietoisuus asiantuntijatyössä. *AFinLAn vuosikirja*, 298–319.

Aineistojen ja aiemman tiedon käyttö varhaisnykysuomen tutkimuksessa

Petri Lauerma (Kotimaisten kielten keskus)

1800-luku ja autonomian aika on muodostanut keskeisen tutkimuskohteen kansallisten tieteiden piirissä. Fennistiikassa suurin osa tästä ajasta jäi kuitenkin pitkään katveeseen sekä tieteenhistoriaan että aineistojen saatavuuteen liittyvistä syistä.

Emil Nestor Setälän 1896 hahmottelema ”Suomalaisen Sanakirjatyön ohjelma” (*Suomi* III:13) asetti alan keskeisiksi tavoitteiksi kansankielen, vanhan kirjakielen sekä nykyisen kirjakielen sanakirjojen laadinnan. 1800-luvun kannalta suunnitelmasta tuli kohtalokas, koska se myöhemmin konkretisoiduttuaan jätti sanakirjahankkeiden piiriin tästä vuosisadasta vain alun ja lopun, vanhasta kirjasuomesta 1800-luvun ensimmäisen vuosikymmenen, nykysuomesta käytännössä vain kaksi viimeistä.

Väliin jääviä vuosikymmeniä (1810–1880) on myöhemmin alettu kutsua erityiseksi varhaisnykysuomen kaudeksi. Tältäkin ajalta kyllä kerättiin sanastoa, mutta keruut päättyivät ja kokoelmat marginalisoituivat, koska aineistoa ei lopulta tarvittu sen enempää nykysuomen kuin vanhan kirjasuomenkaan sanakirjoihin.

Varhaisnykysuomen kaudenkin tekstejä jäätettiin kuitenkin toimittamaan ensin suppeahkoihin yliopisto-opetuksenkin tarpeisiin tehtyihin antologioihin ja sitten 15-osaiseen *Suomen kansalliskirjallisuus* -sarjaan (1932–1939). *Suomalaisen kirjallisuuden vaiheissa* (1897) jo Julius Krohn oli kuvannut 1800-lukua laajasti. Martti Rapolan *Vanha kirjasuomi* -teoksen (1945) loppukaneetiksi laatimasta henkilögallerialtaan hyvin valikoivasta kuvauksesta tuli kuitenkin vuosikymmeniksi myöhempää tutkimusta rajoittava malli, joka sai unohtamaan osan varhemmista tutkimustuloksista.

1980-luvulla Laila Lehikoinen alkoi koota opetuksen tarpeisiin 1800-luvun kielenkehitystä valaisevaa tilastollista aineistoa 24-osaisen *Suomen Sana* -antologian (1963–1967) pohjalta. Tämän teoksen omat valintakriteerit saivat Lehikoisen kuitenkin jättämään merkittävän osan materiaalista huomiotta. Myöhemmin tehdyssä oppikirjassa *Kirjasuomen kehitys* (Lehikoinen & Kiuru 1989) ja Kaisa Häkkisen (1984) laajassa yleisesityksessä *Agricolasta nykykieleen* 1800-luvun kielen kehitystä on pyritty hahmottelemaan myös aikalaiskielioppien pohjalta, missä on omat ongelmansa.

1990-luvun alussa Kotuksessa käynnistynyt korpustyö laajensi olennaisesti tutkijoiden 1800-luvusta käytettävissä olevia aineistoja. Vuonna 2010 valmistuneen Varhaisnykysuomen korpuksenkin kattavuutta silti heikentävät sen alkuperäisten tavoitteiden mukaiset rajaukset. Myöhemmissä korpuksissa varhemman tutkimuksen kaihtamia aihealojakin on pyritty tuomaan tasapuolisemmin esille. Täysin edustavaa kuvaa 1800-luvun kielestä mikään nykyinen korpus ei kuitenkaan tarjoa, joten pohdin lopuksi, millaisia tutkimuksia nykyisten korpusten pohjalta olisi syytä tehdä ja millaisia aineistoja ehkä vielä tarvittaisiin.

Nuorisokielen rekisteriytyminen 1960-luvulla: Kielen variaatio ja kieli-ideologinen keskustelu sanomalehtien nuortenosastojen kirjelaatikoissa

Heini Lehtonen (Helsingin yliopisto) & Tomi Visakko (Helsingin yliopisto)

Erillisen nuorisokulttuurin synty Suomessa alkoi 1950–60-luvuilla näkyä niin, että nuoret huomioitiin uusilla tavoilla kuluttajina, kansalaisina ja lukijoina (Aapola & Kaarninen 2003). Kehitys johti erityisesti nuorille suunnatun mainonnan, kirjallisuuden ja lehtien lisääntymiseen. Sanomalehdissä alkoi ilmestyä erillisiä nuortenosastoja.

Tässä esitelmässä tarkastelemme kieltä ja kielestä käytävää keskustelua 1960-luvulla kahden suomalaisen sanomalehden, Helsingin Sanomien ja Suomen Sosialidemokraatin, nuorille suunnatuilla osastoilla. Aineistomme on peräisin Suomen Kansalliskirjaston digitaalisista arkistoista. Aineistomme ja menetelmämme antavat mahdollisuuden pohtia kirjallisen arkistoaineiston mahdollisuuksia kielen vaihtelun ja muutoksen tutkimuksessa.

Keskitymme nuorten osastojen kirjelaatikoihin, joihin nuoret saattoivat kirjoittaa omalla äänellään itseään kiinnostavista aiheista. Tutkimuksemme fokuksessa on nuorisokielen rekisteriytyminen (Agha 2003, 2007) osana nuorisotyylejä. Tutkimuskysymyksemme ovat: Millaiset nuorten kirjeiden kielelliset piirteet indeksoivat orientoitumista nuorisotyyleihin? Millaista kieli-ideologista keskustelua kirjelaatikoissa käydään näiden piirteiden sopivuudesta? Teoreettisesti ja menetelmällisesti nojaamme sosiolingvistiseen variaationtutkimukseen ja diskurssintutkimukseen.

Nuorten kirjeissä alkaa asteittain näkyä kirjoitetusta standardista poikkeavia ”puhekielisiä” piirteitä, jotka eivät aiemmin olleet samalla tavalla näkyneet sanomalehdissä (vrt. Nuolijärvi & Vaattovaara 2011). Toisin sanoen sanomalehtien genrejärjestelmän muutokset mahdollistavat nuorten äänen kuulumisen julkisessa tilassa uudella tavalla. Samaan aikaan kirjelaatikoissa – ja laajemmin yhteiskunnassa – käydään keskustelua ”slangin” sopivuudesta eri konteksteihin. Aineistostamme on siis mahdollista tarkastella nuorisotyylin rekisteriytymistä tietyn genren välittämänä. Rekisteriytyvässä kielellissä tyyliissä yhdistyvät alueelliset yleiskielestä poikkeavat muotopiirteet, puheenomainen syntaksi sekä vanha slangisanasto ja uudempi angloamerikkalainen sanasto.

Tarkastelussamme tulee näkyviin kielen yhteys laajempaan yhteiskunnalliseen murrokseen, kuten angloamerikkalaisen populaarikulttuurin vaikutuksen kasvuun, luokkarakenteiden muutokseen ja nuorten taloudellisen itsenäisyyden lisääntymiseen (ks. myös Visakko, Lehtonen & Koivisto, tekeillä).

Lähteet

Aapola, S. & Kaarninen, M. (2003). Näkökulmia suomalaisen nuoruuden ja nuorison historiaan. Teoksessa S. Aapola & M. Kaarninen (toim.), *Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Agha, A. (2003). The social life of cultural value. – *Language and Communication* 23, 231–273.

Agha, A. (2007). *Language and Social Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.

Nuolijärvi, P., & Vaattovaara, J. (2011). De-standardisation in progress in Finnish society? Teoksessa T. Kristiansen, & N. Coupland (toim.), *Standard Languages and Language Standards in a Changing Europe* (s. 67–74). Oslo: Novus.

Visakko, T. & Lehtonen, H. & Koivisto, A. (tekeillä). *Jep!* Dialogipartikkelin matka amerikansuomesta nuorisokieleen vuosina 1910–1969. Artikkelikäsikirjoitus.

Käännös avaimena semantiikkaan: suomen sana *harva* ja sen venäjänkieliset vastineet

Veronika Mysheva (Turun yliopisto)

Esittelen tutkimusta, jossa tarkastelen suomen kielen sanan *harva* käyttöä kvanttoripronominina ja adjektiivina. Tutkimus perustuu ParRus-rinnakkaiskorpuksesta (Mikhailov & Cooper 2016) kerättyyn aineistoon. Aineisto sisältää venäjänkielisiä kaunokirjallisia tekstejä ja niiden suomennoksia, mikä mahdollistaa sanan *harva* vertailun venäjänkielisiin vastineisiin.

Analyysin mukaan sanan *harva* yleisin lähtömuoto on polyseeminen adjektiivi *redkij* (Sokolova 2025), joka ilmaisee määrää, harvinaisuutta, fyysisiä ominaisuuksia ja frekvenssiä. Kvanttorin *harva* merkitys vaihtelee sen mukaan, millaisia entiteettejä se kvantifioi: se voi ilmaista vähälukuisuutta (*harvat kenraalit*), osapaljoutta (*harva kuukausi*) tai korostaa poikkeuksellisuutta (*harvat poikkeukset*). Adjektiivi *harva* saa kuvailevan ja frekvenssiä ilmaisevan tehtävän, jolloin se luonnehtii staattisia näköhavaintoja (*harva ruoho*, *harva lankkuaita*) tai dynaamisten tapahtumien toistuvuutta (*harvat laukaukset*).

Tuloksia tarkastellaan sellaisten kognitiivisen kieliopin (Langacker 2008) ilmiöiden valossa kuin polysemia, negatiivinen polaarisuus, konventionaalisuus, metaforisuus, asteikollisuus, skemaattisuus ja kontekstin merkitys. Tutkimus osoittaa, että suomen sana *harva* toimii merkitykseltään joustavana ja kontekstisidonnaisena kielenyksikkönä, jonka analysointi käännösaineiston kautta avaa uusia näkökulmia sekä kvanttorien että adjektiivien tutkimukseen.

Lähteet

Langacker, R. W. (2008). *Cognitive Grammar: A Basic Introduction*. New York: Oxford University Press.

Sokolova, A. (2025). *Prilagatel'nye russkogo âzyka, reprezentiruûšie semantiku "unikal'nost' / isklûčitel'nost'" (sistemno-funkcional'nyj i lingvokognitivnyj aspekty)*. Pietari: Pietarin valtionyliopisto

Mikhailov, M. & Cooper, R. (2016). *Corpus Linguistics for Translation and Contrastive Studies: A Guide for Research*. *Routledge Corpus Linguistics Guides*. London: Routledge.

<https://doi.org/10.4324/9781315624570>

Diskurssin järjestämisen kielellisiä ja visuaalisia keinoja 1600-luvun englantilaisia kouluesityksiä sisältävässä käsikirjoituksessa

Aleksi Mäkilähde (Helsingin yliopisto)

Tarkastelen esitelmässäni diskurssin järjestämisen kielellisiä ja visuaalisia keinoja 1600-luvun englantilaisia kouluesityksiä sisältävässä käsikirjoituksessa. Aineistonani toimiva ns. *Orationes*-käsikirjoitus (Canterbury Cathedral Archives Lit. MS E41) sisältää puheita, runoja ja näytelmiä, joita esitettiin Canterburyn katedraalikoulussa vuosina 1665–1684. Keskityn niihin latinan- ja englanninkielisiin tekstielementteihin, joita esitystilanteessa ei oletettavasti olisi lausuttu ääneen: näyttämöohjeisiin ja erilaisiin tekstiä järjestäviin elementteihin kuten otsikoihin. Olen kommentoinut näiden kielellisiä ja visuaalisia piirteitä jonkin verran aiemmassa tutkimuksessani (Mäkilähde 2019). Tässä tutkimuksessa käyn kattavasti läpi eri elementtejä ja selvitän, miten tällaiset omilla ”tasoillaan” sijaitsevat tekstipätkät erotetaan päätekstistä kielellisten tai visuaalisten keinojen avulla. Erityisesti visuaalisten keinojen osalta selvitän yhtäältä, mitkä strategiat (esimerkiksi suurempien kirjainten, tyhjän tilan tai erilaisten sulkumerkkien käyttö) tai niiden yhdistelmät ovat tyypillisiä tietynlaisten elementtien korostamisessa, ja toisaalta, mihin kaikkiin eri funktioihin eri strategioita käytetään.

Lähteet

Mäkilähde, A. (2019). *The philological-pragmatic approach. A study of language choice and code-switching in early modern English school performances*. Turku: Turun yliopisto.

Orationes = Canterbury Cathedral Archives Lit. MS E41.

Ekspletiivisen negaation vaikutus lauseen rakenteeseen

Karoliina Mäkilähde (Helsingin yliopisto)

Ekspletiivinen negaatio on kiellonmerkitsin, joka ei kuitenkaan muuta lauseen merkitystä negatiiviseksi. Sitä käytetään tiettyjen ilmausten, kuten *ennen kuin*, *pelätä* ja *kieltää*, yhteydessä. Tunnettu esimerkki ekspletiivisestä negaatiosta on ranskassa pelkäämistä ilmaisevien sanojen kanssa valinnaisesti käytettävä kiellonmerkitsin *ne* esimerkissä (1). Suomessa ekspletiivistä negaatiota tiedetään esiintyvän sanojen *epäillä*, *kieltää*, *kiistää* ja *pelätä* kanssa (Salminen 2018: 16, 32). Lause *pelkään, etten vain ole myöhässä* vastaa merkitykseltään lausetta *pelkään, että olen myöhässä*, mutta ilman partikkelia *vain* negaatiota ei tulkita ekspletiivisenä, ja lauseen merkitys muuttuu siis päinvastaiseksi: *pelkään, etten ole myöhässä*.

(1) Ranska (Jin & Koenig 2021: 39)

<i>J'ai</i>	<i>peur</i>	<i>qu'il</i>	<i>ne</i>	<i>pleuve</i>	<i>demain</i>
1SG.omistaa	pelko	CNJ.3SG	NEG	sataa.SBJV	huomenna

'Pelkään, että huomenna sataa'

Väitöskirjatyössäni tutkin, miten ekspletiivinen negaatio vaikuttaa lauseen rakenteeseen maailman kielissä. Mahdollisia eroja ekspletiivisen ja ei-ekspletiivisen negaation sisältävien lauseiden välillä ovat esimerkiksi erilainen kiellonmerkitsin, lisätty partikkeli tai eri verbimuoto. Esimerkiksi ranskassa käytetään eri kieltokonstruktioita (*ne* vs *ne...pas*), ja suomessa voidaan käyttää *pelätä*-verbin kanssa partikkelia *vain*. Jos lauseet eivät eroa toisistaan rakenteellisesti, merkitys päätellään kontekstista, kuten mandariinikiinassa käytettäessä adverbia *cha(yi)dian* 'melkein' (Kaufmann & Xu 2013: 3). On tärkeää pystyä erottamaan ekspletiivinen negaatio ei-ekspletiivisestä. Jos ekspletiivinen negaatio tulkitaan virheellisesti ei-ekspletiiviseksi, lauseen merkitys voidaan ymmärtää väärin täysin päinvastaisena.

Ekspletiivistä negaatiota on tutkittu erityisesti ranskassa ja muissa romaanisissa kielissä, mutta typologista tutkimusta on tehty hyvin vähän, vaikka ilmiötä esiintyy kielissä ympäri maailman (ks. Jin 2021; Jin & Koenig 2021). Ekspletiivistä negaatiota ei aina mainita kieliopissa (Jin 2021: 34), joten kerään aineistoni paralleelikorpuksista. Käytän pääasiassa Raamatun käännöksiä, joista koottuja paralleelikorpuksia on käytetty myös aiemmissa typologisissa tutkimuksissa (ks. Dahl & Wälchli 2016; Wälchli 2024). Raamattu on hyödyllinen aineistona typologisessa tutkimuksessa, sillä se on käännetty hyvin monille kielille. Otantani koostuu viidestäkymmenestä ympäri maailmaa puhutusta kielestä, joissa aiempien tutkimusten mukaan käytetään ekspletiivistä negaatiota.

Lähteet

Dahl, Östen & Bernhard Wälchli. 2016. Perfects and iamitives: two gram types in one grammatical space. *Letras de Hoje* 51(3), 325–348.

Jin Yanwei. 2021. *Negation on your mind: A cross-linguistic and psycholinguistic study of expletive negation*. Doctoral dissertation: State University of New York.

Jin, Yanwei & Jean-Pierre Koenig. 2021. A cross-linguistic study of expletive negation. *Linguistic Typology* 25(1), 39–78.

Kaufmann, Magdalena & Ting Xu. 2013. Almost or almost not? The interaction between cha(yi)dian ‘almost’ and negation in Mandarin Chinese. *Proceedings of the 49th annual meeting of the Chicago Linguistic Society*, 209-224.

Salminen, Jutta. 2018. Paratactic negation revisited: The case of the Finnish verb epäillä. *Functions of Language* 25(2), 259–288.

Wälchli, Bernhard. 2024. The interplay of contrast markers (‘but’), selectives (“topic markers”) and word order in the fuzzy oppositive contrast domain. *Linguistic Typology* 28(1), 53-99.

Kuinka piirtäminen ja piirretystä keskusteleminen mahdollistavat kieli-ideologioiden tutkimisen?

Heidi Niemelä (Oulun yliopisto)

Käsittelen esitelmässäni jo lähes valmiin väitöstutkimukseni metodologisia tuloksia. Tarkastelen tutkimuksessani suomen kieleen liittyviä kieli-ideologioita alakoulussa ja opettajankoulutuksessa, joista olen tutkimusaineistoni kerännyt. Yhdistän tutkimukseni osatutkimuksissa visuaalista ja vuorovaikutteista aineistoa: keskityn alakoululaisten ja luokanopettajaopiskelijoiden piirustuksiin 'suomen kielestä', joiden lisäksi analysoin luokanopettajaopiskelijoiden ryhmäkeskusteluja piirustuksistaan. Piirustusmetodilla ja ryhmäkeskusteluilla on molemmilla ollut keskeinen rooli tutkimusasetelmassa.

Kieli-ideologioiden tutkimus on tutkimuskohteen luonnollistuneisuuden ja dynaamisen luonteen vuoksi erittäin moninaista (Mäntynen, Halonen, Pietikäinen & Solin 2012). Tutkimuksessani osallistujat ovat piirtäneet juuri tätä luonnollistunutta näkyväksi. Yhtenä tavoitteenani on ollut arvioida, kuinka piirustukset soveltuvat kieli-ideologioiden tarkasteluun ja erityisesti millä tavalla soveltamani menetelmätriangulaatio eli piirtämisen yhdistäminen ryhmäkeskusteluun mahdollistaa kieli-ideologioiden tutkimisen. Visuaalisia aineistoja analysoimalla päästään pureutumaan kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin rakenteisiin sekä niiden muutoksiin (Kress & van Leeuwen 1996). Ryhmäkeskusteluista voidaan havainnoida sekä ryhmän välistä vuorovaikutusta että keskustelussa ilmeneviä kulttuurisia ilmiöitä (ks. Pietilä 2017).

Tulokset osoittavat, että piirustusmetodilla on paljon potentiaalia kieli-ideologioiden tutkimiseen. Metodi toimii sekä itsenäisesti että osana testatun kaltaista menetelmätriangulaatiota. Tutkimusasetelma tekee näkyväksi sellaista kulttuurista tietoa, jonka avulla suomen kieltä, sen konteksteja sekä kielenkäyttäjiin liitettyjä kategorioita ja sosiaalisia persoonia on mahdollista tarkastella. Piirtäminen sekä siihen yhdistetty keskustelu pystyvät tavoittamaan useanlaisia näkemyksiä suomeen kieleen liitetystä laajemmista yhteiskunnallisista diskursseista ja näin myös kieliyhteisöstä ja sen kieli-ideologioista.

Menetelmätriangulaatio mahdollistaa kulttuurisen tiedon tarkastelemisen pelkkiä piirustuksia syvällisemmin. Yhdistelmä lisää myös kielitietoisuutta, sillä piirustustehtävän purkaminen ryhmäkeskustelussa antaa mahdollisuuden reflektioon. Piirretystä keskusteleminen teki kieleen liittyviä jakolinjoja myös osallistujille itselleen näkyväksi, minkä vuoksi tulokset antavat sekä tietoa että kaivattuja työkaluja esimerkiksi opettajakoulutukseen.

Lähteet

Kress, Günther – Leeuwen, Theo van 1996: Reading images. The grammar of visual design. London: Routledge.

Mäntynen, Anne – Halonen, Mia – Pietikäinen, Sari – Solin, Anna 2012: Kieli-ideologioiden teoriaa ja käytäntöä. – *Virittäjä* 116 (3) s. 325–348.

Pietiä, Ilkka 2017: Ryhmäkeskustelu. – Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja* s. 111–130. Tampere: Vastapaino.

Kuinka tutkia laajoja uutislähetysaineistoja? Päämääränä multimodaalinen korpus suomalaisista uutislähetysistä neljällä eri kielellä

Henna Paakki (Helsingin yliopisto)

Uutislähetykset ovat luonnostaan multimodaalisia: ne yhdistelevät useita eri ilmaisukeinoja, kuten puhuttua, kirjoitettua ja viitottua kieltä, staattista ja liikkuvaa kuvaa, sommittelua ja uutisgrafiikkaa viestiäkseen merkityksiä katsojalle. Tämä esitelmä esittelee tällä hetkellä työn alla olevaa laajaa audiovisuaalista korpusta, joka kuvaa järjestelmällisesti uutislähetysten multimodaalista rakennetta. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin taltioimaan materiaaliin perustuva korpus sisältää kokonaisuudessaan 18 255 suomalaisten valtamedioiden vuosina 2010–2024 julkaisemaa uutislähetystä neljällä eri kielellä (suomi, saamen kieli, suomenruotsi ja suomalainen viittomakieli).

Lähestymistapamme uutisaineiston kuvaukseen hyödyntää aiempaa tutkimusta elokuva-, televisio- ja uutisaineistojen multimodaalisuudesta (Bateman 2013, Steen ym. 2018, Burghardt ym. 2024, Tseng ym. 2026). Tavoitteenamme on tuottaa monitasoinen kuvaus, jonka audiovisuaalinen perusyksikkö on yksittäinen otos. Otokset taas muodostavat laajempia kokonaisuuksia, kuten juontoja ja erilaisia inserttejä. Näiden kokonaisuuksien lisäksi kuvaamme yksittäisten otosten tapoja hyödyntää kehollista viestintää ja uutisgrafiikkaa.

Ottaen huomioon aineiston laajuuden, sovellamme kuvauksen tuottamiseen laskennallisia menetelmiä, kuten esimerkiksi automaattista puheentunnistusta, otosten rajojen määrittelyä, sekä kameran etäisyyden ja kuvakulman arviointia. Käytämme kehittämämme mikrotyötä hyödyntävää lähestymistapaa automaattisesti tuotetun annotaation laadunvarmistukseen (Hotti ym. 2026). Tässä lähestymistavassa annotaatio pilkkotaan tarkasti määriteltyihin ja yksinkertaisiin tehtäviin.

Työmme jatkuu tulevina vuosina: päämääränämme on luoda uutiskorpus, ja toistettavissa oleva metodologinen lähestymistapa uutisten kuvaukseen, joita useat tutkijat voivat käyttää yhteisesti uutislähetysten tutkimukseen. Työmme tarjoaa myös pohjan uusien laskennallisten menetelmien kehittämiselle uutislähetysten multimodaalisuuden tutkimuksen kentällä.

Lähteet

Bateman, J. A. (2013). Multimodal analysis of film within the gem framework. *Ilha Do Desterro: A Journal of English Language, Literatures in English and Cultural Studies*, (64), 49-84.

Burghardt, M., Bateman, J., Müller-Budack, E., & Ewerth, R. (2024). Computational Tools and Methods for Film and Video Analysis. In C. A. Nunn & F. van Oorschot (Hrsg.), *Compendium Computational Theology*, Bd. 1: Introducing Digital Humanities to Theology (S. 147-173). Heidelberg: heiBOOKS.

<https://doi.org/10.11588/heibooks.1521.c21945>

Steen, F., Hougaard, A., Joo, J., Olza, I., Cánovas, C., Pleshakova, A., Ray, S., Uhrig, P., Valenzuela, J., Woźny, J. & Turner, M. (2018). Toward an infrastructure for data-driven multimodal communication research. *Linguistics Vanguard*, 4(1), 20170041. <https://doi.org/10.1515/lingvan-2017-0041>

Tseng, C.-I., Thiele, L., Liebl, B., Müller-Budack, E., Bateman, J., Burghardt, M., ... Ewerth, R. (2026). From Shots to Narratives: Expanding Multimodal Approaches to Filmic Storytelling in the Digital Humanities. *Computational Humanities Research*, 1–17. doi:10.1017/chr.2026.10024

Englannin kielen käyttö ja kieliasteet monikielisissä hoitoalan yksiköissä

Heli Paulasto (Itä-Suomen yliopisto)

Suomalainen terveydenhoitoala on viime vuosina aktiivisesti rekrytoinut kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoista (CALD) hoitohenkilökuntaa EU:n ulkopuolelta. Suomessa myös tarjotaan englanninkielistä hoitoalan koulutusta. Suomen kielen oppiminen on tärkeä tavoite CALD-hoitajien ammatillisessa koulutuksessa ja integraatiossa, mutta useat tutkimukset (esim. Calenda ym. 2019, Ropponen ym. 2023) ja kyselyt (esim. SuPer 2025) osoittavat, että suomalaisen hoitouransa alkuvaiheessa CALD-hoitajien suomen kielen taito on vielä kehittymässä. Tästä syystä lingua franca -englantia käytetään yksiköissä myös. Toistaiseksi on kuitenkin vähän tietoa siitä, millaisia rooleja lingua franca -englannilla on hoitoalan yksiköissä ja kuinka hoitajat itse kuvaavat englannin käyttöä työyhteisönsä vuorovaikutuksessa.

Tutkimukseni keskittyy lingua franca -englannin käyttöön ja monikielisiin käytänteisiin hoitoalalla. Aineisto on kerätty etnografisin menetelmin poikkitieteellisessä, hoitotiedettä ja humanistisia tieteitä yhdistävässä hankkeessa yhteensä kuudessa yksikössä; hoivakodeissa ja sairaalaosastoilla. Se koostuu varjostusmuistiinpanoista (McDonald & Simpson 2014) 40 tunnin ajalta sekä kävelyhaastatteluista (Bilsland & Siebert 2024) kuuden suomalaisen ja kymmenen CALD-hoitajan kanssa. Aineistoa käsitellään temaattisen sisällönanalyysin keinoin.

Tutkimus pyrkii vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Millaisia rooleja englannilla on suomalaisissa hoitoalan yksiköissä, joihin kuuluu CALD-hoitajia?
- 2) Miten suomalaiset ja CALD-hoitajat suhtautuvat englannin kielen käyttöön ja monikielisyyteen?

Alustavat tulokset osoittavat, että suomi on CALD-hoitajien lähes yksinomainen työkieli yksiköiden potilaiden ja asukkaiden kanssa toimittaessa. Englantia kuitenkin käytetään hoitajien kesken ohjaamiseen, merkitysten neuvotteluun ja kielenoppimiseen, ja se on huumorin ja yhteisöllisyyden kannalta tärkeä resurssi. Hoitajien ja esihenkilöiden asenteet englannin käyttöä kohtaan vaihtelevat runsaasti riippuen siitä, millainen kielipolitiikka yksikössä on omaksuttu, ja siitä, miten varmoja englannin käyttäjiä suomalaiset hoitajat kokevat olevansa. Tuloksista voidaan päätellä, että työyhteisön kaksisuuntaisen integraation onnistuminen edellyttää avoimuutta monikielisiä käytänteitä kohtaan.

Lähteet

Bilsland, K. & Siebert, S. (2024.) Walking interviews in organizational research. *European Management Journal* 42(2): 161–72. <https://doi.org/10.1016/j.emj.2023.04.008>.

Calenda, D., Pitkänen, P. & Sippola, A. (2019.) Integration of foreign-born nurses in Finnish social and health care organizations: Evidences, challenges and responses. *Journal of Immigrant & Refugee Studies* 17(2): 152–67. <https://doi.org/10.1080/15562948.2018.1428843>.

McDonald, S. & Simpson, B. (2014.) Shadowing research in organizations: The methodological debates. *Qualitative Research in Organizations and Management* 9(1): 3–20. <https://doi.org/10.1108/QROM-02-2014-1204>.

Ropponen, P., Kamau, S., Koskenranta, M., Kuivila, H., Oikarainen, A., Isakov, T., Tomietto, M. & Mikkonen, K. (2023.) Culturally and linguistically diverse nursing students' experiences of integration into the working environment: A qualitative study. *Nurse Education Today* 120: 105654. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2022.105654>.

SuPer. (2025.) *Työperäinen maahanmuutto ja kielitaito – jäsenten kokemuksia. Seurantatutkimus 2024.* Suomen perushoitajien liitto. Viitattu 27.2.2026. Saatavissa: <https://www.superliitto.fi/ajankohtaista/julkaisut/selvitykset/>.

Tiedon käännettyt metaforat: suomen- ja ruotsinkielisen opetussuunnitelmatekstin tarkastelua

Esa Penttilä (Itä-Suomen yliopisto), Marja Nenonen (Itä-Suomen yliopisto) & Annika Hillbom (Södertörnin yliopisto)

Oppimista on käsitteellistetty monenlaisilla metaforilla, mm. OPPIMINEN ON HYÖDYKKEIDEN HANKKIMISTA, OPPIMINEN ON RAKENTAMISTA, OPPIMINEN ON TUTKIMUSMATKA TAI OPPIMINEN ON KASVUA/HOIVAAMISTA (Goatly 2002). Jonkin verran metaforissa on kielikohtaista vaihtelua, mutta monet niistä liittyvät tietoon ja sen käsittelyyn. Tässä esitelmässä tarkoituksenamme on tarkastella tietoon liittyviä metaforia *Peruskoulun opetussuunnitelman perusteiden* suomenkielisessä ja ruotsinsuomalaisessa versioissa.

Koska samasta tekstistä on julkaistu kaksi erikielistä versiota, niitä vertailemalla on mahdollista tarkastella, onko tietoa käsitteellistetty eri tavoin näissä kahdessa kielessä. Esitelmän pohjana hyödynnämme aiempaa tutkimustamme, jossa vertailimme Suomen ja Ruotsin perusopetuksen kansallisia opetussuunnitelmia (Hillbom, Nenonen & Penttilä 2025). Vaikka tarkastelu tuossa tutkimuksessa kohdistui kahden eri maan opetussuunnitelmiin, kyseessä ovat naapurimaat, joilla on paljon yhteistä niin kulttuurisesti kuin historiallisesti, ja myös maiden koulutusjärjestelmissä on paljon yhteistä. Opetussuunnitelmien tietoa käsitteellistävissä metaforissa oli paljon yhtäläisyyksiä, mutta myös joitakin eroavuuksia. Tässä tutkimuksessa koetamme tarkemmin selvittää sitä, miten juuri kieli voi vaikuttaa käsitteellistämiseen.

Analyysin apuna käytämme Johansson Falckin ja Okonskin (2022) kehittämää PIMS-menetelmää, jonka avulla metaforia voidaan tunnistaa tekstissä – ei vain yksittäisinä sanoina vaan osana laajempia kielellisiä kokonaisuuksia (*scenes*).

Lähteet

Goatly, A. (2002) Conflicting metaphors in the Hong Kong Special Administrative Region educational reform proposals. *Metaphor and Symbol*, 17(4), 263–294. DOI: 10.1207/S15327868MS1704_2

Hillbom, A., M. Nenonen & E. Penttilä (2025) Metaphorical conceptualizations of knowledge in Swedish and Finnish primary school curricula. *Linguistics and Education*, 1–11. DOI: 10.1016/j.linged.2025.101421

Johansson Falck, M., & Okonski, L. (2023) Procedure for Identifying Metaphorical Scenes (PIMS): The case of spatial and abstract relations. *Metaphor and Symbol*, 38(1), 1–22.

<https://doi.org/10.1080/10926488.2022.2062243>

Lainanumeraalit: kohti typologiaa

Aapo Penttinen (Helsingin yliopisto)

Esitelmäni tarkoituksena on tarkastella eri tapoja, joilla maailman kielet lainaavat numeraaleja. Vastaavaa tutkimusta ei ole aiemmin tehty, vaikka numeraaleja on tutkittu paljon ja yli 5000 kielen numeraalit on koostettu internetiin yhdeksi tietokannaksi (Chan 2019).

Numeraalit ovat sanaluokkana poikkeuksellinen, sillä niillä on useimmiten sisäinen järjestys, sekä järjestelmä suurempien numeraalien muodostamiseksi. Miten tällaista järjestelmää laajennetaan lainaamalla ja miten lainanumeraalit asettautuvat tähän järjestelmään? Voiko kieli saada lainautumisen kautta toisen, rinnakkaisen, numeraalijärjestelmän? Onko mahdollista, että kieli säilyttää vain muutaman alkuperäisen numeraalin, jolloin ne voivat tulla käyttöön lainatun järjestelmän sisällä.

Numeraalit ovat kielessä yleensä vakaa sanaluokka, jota käytetään historiallisessa kielitieteessä kantakielten rekonstruktiointiin. Tästä huolimatta numeraalien on havaittu myös lainautuvan kielestä toiseen (ks. Matras 2008). Erityisesti vähän tutkituissa kielissä on havaittu lainoja. Lainanumeraalien käyttäytymistä alkuperäisten numeraalien ohella ei ole myöskään tutkittu maailman kielissä typologisesti.

Tutkimukseni tarkastelee lainanumeraalien ja kielten alkuperäisten numeraalien suhdetta. Tietokanta johon esitelmä perustuu, on kerätty osana maisterintutkielmaani samasta aiheesta. Siihen olen tunnistanut n. 400 kieltä joissa on numeraalilainoja. Tietokannasta olen koonnut muutaman kymmenen kielen ilmiöpohjaisen otoksen joka mahdollisimman hyvin kuvastaa numeraalilainojen variaatiota maailman kielissä.

Lainanumeraalien ja alkuperäisten numeraalien välinen työnjako voi olla alustavien havaintojeni pohjalta seuraavanlainen: (1) alkuperäisiä numeraaleja ei ole enää käytössä, (2) lainanumeraalit ja alkuperäiset numeraalit kattavat eri alueen numeraalien sekvenssissä (esim. 1–3 vs. 4–ääretön), sekä (3) lainanumeraalit ja alkuperäiset numeraalit ovat käytössä eri asiayhteyksissä.

Lähteet

Chan, Eugene. 2019. Numeral systems of the world's languages. <https://lingweb.eva.mpg.de/channumerals/>. (30 September, 2025).

Matras, Yaron. 2008. The borrowability of structural categories. In Yaron Matras & Jeanette Sakel (eds.), *Grammatical Borrowing in Cross-Linguistic Perspective*, 31–74. De Gruyter Mouton. <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1515/9783110199192.31/html>

Referatiivirakenteen lähdekonstruktiot Agricolan Uudessa testamentissa

Katri Priiki (Turun yliopisto)

Suomen kielen ei-finiittiset rakenteet nähdään usein uralilaisten kielten perintönä. Kuitenkin niihin varhaisessa kirjasuomessa vaikuttivat eurooppalaiset kielet käännöstraditioiden kautta. Partisiippimuodon avulla muodostettava referatiivirakennetta (*sanoo tehneensä, sanoo jonkun tekevän* jne.) pidetään erityisesti kirjoitetun kielen muotona, joka on saanut vaikutteita käännosten lähtökielistä. Ensimmäisen suomenkielisen Uuden testamentin (1548) lähtöteksteinä olivat ruotsin-, saksan-, latinan- ja kreikankieliset versiot. Aineisto tarjoaa mahdollisuuden tarkastella syntaktisten mallien siirtymistä kielestä toiseen.

Suomen referatiivirakenne on) rinnastettu latinan *accusativus cum infinitivo* -rakenteeseen (Ikola 1960; Forsman Svensson 1986, mutta muotojensa puolesta se vastaa pikemminkin *accusativus cum participio* tyyppistä partisiippirakennetta. Partisiippimuodon subjektiksi nykyisin tulkittava genetiivimuotoinen nomini (*sanoo jonkun tekevän*) oli aikaisemmin akkusatiivisijassa, mikä näkyy v. 1548 UT:n monikkomuodoissa.

On arveltu, että suomen infiniittisille rakenteille tuli malli klassillisista kielistä, kun taas ruotsin ja saksan mallin mukaan muodostettiin analyttisiä sivulauserakenteita (Itkonen-Kaila 1997). Vaikka mainitut kielet yleisesti näin toimivatkin, esitelmässäni osoitan, että UT:ssa tilanne ei ole yksioikoinen: ruotsinkielisessä lähtötekstissä käytettiin runsaasti referatiivirakenteita vastaavia partisiippirakenteita ja toisaalta latinankielisessä lähtötekstissä käytetään myös sivulauseita.

Aineistona ovat kaikki vuoden 1548 UT:n referatiivirakenteet, niiden kanssa samanlaisissa konteksteissa esiintyvät *että*-lauseet sekä vastaavat kohdat ruotsin-, saksan-, latinan- ja kreikankielisistä lähtöteksteistä. Tarkastelen määrällisesti ja laadullisesti, missä määrin suomen rakenteet seuraavat lähtökielten mallia. Odotuksenmukaisesti selkein vastaavuus suomen rakenteisiin on ruotsin ja latinan lähtöteksteissä.

Kuten aiemmin on havaittu, referatiivirakenteet ovat tyypillisempiä tietyissä v. 1548 UT:n osissa kuin toisissa (Forsman Svensson 1983, Niskanen & Priiki 2025). Tämä ei kuitenkaan vaikuta olevan seurausta siitä, että eri osiin olisi saatu vaikutteita eri lähtöteksteistä, vaan pikemminkin tekstien sisältö ohjaa käyttämään erilaisia verbejä. Referatiivirakenteen käyttö on sidoksissa päälauseen verbiin (ks. Niskanen & Priiki 2025), mikä on osin seurausta lähtökielten suosimista rakenteista (esim. rakenteiden *nähtiin istuvan, kuulun sanovan* yleisyys), osin taas suomeen itsenäisemmin muodostettua (*tietää olevan*). Tutkimus tuo uutta tietoa kirjasuomeen muista kielistä tulleista syntaktisista vaikutteista ja ACI- ja ACP-rakenteiden lainautumisesta (ks. myös esim. Fischer 1992).

Lähteet

Fischer, O. (1992). Syntactic change and borrowing: the case of the accusative-and-infinitive construction in English. Teoksessa Gerritsen & Stein (eds.), *Internal and external factors in syntactic change*, 17–88. Berlin: Mouton de Gruyter.

Forsman Svensson, P. (1983). *Satsmotsvarigheter i finska prosa under 1600-talet: participialkonstruktionen och därmed synonyma icke-finita uttryck i jämförelse med språkbruket före och efter 1600-talet*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Ikola, O. (1960). *Das Referat in der Finnischen Sprache*. Syntaktisch-stilistische Untersuchungen. Annales Academiae Scientiarum Fennicae B121. Helsinki.

Itkonen-Kaila, M. (1997). *Mikael Agricolan Uusi testamentti ja sen erikieliset lähtötekstit*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Niskanen, O. & Priiki, K. (2025) Finnish referative constructions as alternatives to subordinate clauses in Finnish Bible translations from 1548 to 2020. *Nordic Journal of Linguistics*. First View, 1–27.

<https://doi.org/10.1017/S0332586525000010>

Vienankarjalaisten kielelliset käännekohtat

Rita Gustava Pulli (Jyväskylän yliopisto)

Olen tutkimuksessani selvittänyt, millaisia kielellisiä käännekohtia ja kieli-ideoita seitsemän vienankarjalaisinformanttini kielielämäkerroissa esiintyy. Tutkimukseni viitekehyksenä on sosiolingvistisen tutkimuksen toinen, ryhmäkeskeinen perinne (Eckert, 2013). Kielielämäkerran käsitän yksilön elämän kuvauksena, joka keskittyy vähemmistömurteen oppimiseen, kielitaitoon ja kontakteihin kieliyhteisöön. Kielielämäkerta liittyy vahvasti kielellisen identiteetin käsitteeseen: sen avulla voi esimerkiksi tarkastella, millaisissa elämänvaiheissa vähemmistökieli karjala on noussut informantin elämässä tärkeäksi (Busch 2016: 48). Kielellinen käännekohta (muda) tarkoittaa tärkeää kielellistä käännekohtaa yksilön elämässä (Pujolar & González, 2013, s. 140—142). Omassa tutkimuksessani tämä käännekohta liittyy hetkiin, jolloin vienankarjalan varieteetin tai kulttuurin merkitys on noussut keskeisempään asemaan informantin elämässä. Tutkimuskysymykseni kuului:

1. Millaisia kielellisiä käännekohtia haastateltavien kielielämäkerroista tai haastatteluista löytyy ja millaisia vaikutuksia näillä käännekohtilla on ollut informanttien kieli-identiteettiin?

Kielielämäkertojen kielellisten käännekohtien analyysissä olen hyödyntänyt Michael Bambergin kerronnallisen asemoinnin eri tasoista ensimmäistä. Minäkertoja asemoi itseään ensimmäisellä tekstuaalisella tasolla kertomuksen muihin toimijoihin. (Bamberg 2001; Bamberg 1997: 336—337; Bamberg 2004: 358—359). Olen havainnut, että informanteillani on ollut elämänkaarensa aikana yksi tai useita kielellisiä käännekohtia. Ensimmäinen kielellinen käännekohta on merkinnyt kiinnostuksen heräämistä, mutta varsinainen syvempi perehtyminen on tapahtunut myöhemmin. Informanttieni yleisin kielellisin käännekohta liittyy jonkin kielenoppimisdomeeniin löytämiseen ja tätä seuranneisiin Vienan Karjalan matkoihin. Näitä kielenoppimisdomeeneja ovat erityisesti kirjat, lehdet ja sosiaalinen media. Usean nuoremman informantin kiinnostus vienankarjalaan on herännyt sosiaalisen median aktivistin avulla.

Tutkimukseni vahvistaa osin edeltävän tutkimuksen tuloksia, mutta tuo myös uutta tietoa vienankarjalaa puhuvien kielellisissä käännekohtista. Pujolar ja González ovat tunnistaneeet katalaania puhuvien yksilöiden elämässä kuusi erilaista kielellistä käännekohtaa, joilla on merkitystä yksilöiden kielivalintoihin (Pujolar & González, 2013, s. 143). Omassa tutkimuksessani erityisesti Pujolarin ja Gonzálezin (2013) uusien opiskeluiden aloittaminen kielellisenä käännekohtana saa vahvistusta. Kielellisiä käännekohtia ovat olleet myös elämän muutoskohdat, kuten muutto alueelle, jolla vähemmistökielten käyttöä suvaitaan tai opiskelut peruskoulussa tai yliopistossa. Kielellisten käännekohtien ja kielenoppimisdomeenien välillä havaitsee lisäksi selkeän korrelaation sukupolven välillä. Vanhemmille informanteille tärkeitä domeeneja ovat kirjat ja sanomalehdet, nuoremmille sen sijaan sosiaalinen media ja siellä esiintyvät Karjala-aktivistit.

Lähteet

- Bamberg, M. (1997). Positioning between structure and performance. *Journal of Narrative and Life History*, 7: 1—4, 335—342.
- Bamberg, M. (2004). Considering Counter Narratives. Teoksessa Michael Bamberg & Molly Andrews (toim.) *Considering Counter-Narratives. Narrating, resisting, making sense*. John Benjamins Publishing Company, 351—371.
- Bamberg, M. & De Fina, A. & Schiffrin, D. (toim.) (2007). *Selves and identities in narrative and discourse*. John Benjamins.
- Bamberg, M. (2011). Who am I? Narration and its contribution to self and identity. *Psychology Today* 21 (1), 3—24.
- Busch, B. (2016). Biographical approaches to research in multilingual settings. Exploring linguistic repertoires. Teoksessa M. Martin-Jones & D. Martin (toim.), *Researching Multilingualism. Critical and ethnographic perspectives* (s. 46—59). Routledge.
- Eckert, P. (2013): Three Waves of Variation Study: The Emergence of Meaning in the Study of Sociolinguistic Variation. *Annual Review of Anthropology*, 41, s. 87–100. <https://doi.org/10.1146/annurev-anthro-092611-145828>
- Pujolar, J. & González, I. (2013). Linguistic 'mudes' and the de-ethnicization of language choice in Catalonia. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 16 (2), 138-152. <https://doi.org/10.1080/13670050.2012.720664>

Painettua sanaa painokelvottomuuksista: kiroilun representaatiot suomenkielisissä sanomalehtiteksteissä 1914–2024

Helmi Riihonen (Tampereen yliopisto)

Kiroiluun keskittyvä tutkimus on viime vuosikymmeninä saanut enenevässä määrin huomiota kielitieteen saralla, ja aihetta on suomen kielen kontekstissa tarkasteltu aikaisemmin muun muassa etymologian, käännöstieteen, kaunokirjallisuuden ja lainasanojen näkökulmista. Oma väitöskirjatutkimukseni täydentää tutkimuskenttää historiallisen kielitieteen näkökulmilla: tutkimuksessani tarkastelen suomenkielistä kiroilua ja sen muutoksia diakronisesti 1900-luvun alkupuolelta nykypäivään.

Sektioesitelmässäni esittelen väitöskirjatutkimukseni toista osatutkimusta, jossa tarkastelen kiroilun representaatioita sanomalehtiteksteissä vuosina 1914–2024. Tutkimusmenetelminä hyödynnän sisällönanalyysiä sekä korpusavusteista diskurssianalyysiä. Olen kiinnostunut tutkimaan, millaisena kielellisenä toimintana kiroilu näyttäytyy lehtiteksteissä. Kuka kiroilee, missä tilanteissa ja miksi? Miten kiroiluun suhtaudutaan ja millaisiin inhimillisiin ominaisuuksiin ja toimintaan se teksteissä yhdistyy? Entä millaisella tavalla kiroilun representaatiot elävät ja muuttuvat ajassa?

Tutkimusaineistoni on peräisin Etelä-Suomen Sanomista, jonka kaikki numerot ovat digitalisoituina saatavilla Kansalliskirjaston digitaalisessa sanomalehtiarkistossa. Arkisto tarjoaa laajan ja monipuolisen valikoiman sanoma- ja aikakauslehtimateriaaleja 1700-luvun loppupuolelta nykypäivään asti, ja se tarjoaa monia mahdollisuuksia kielitieteelliselle tutkimukselle. Toisaalta arkiston käyttöön liittyy myös muun muassa tekijänoikeuksiin ja käyttöliittymään liittyviä rajoitteita ja haasteita. Esitelmässäni tuon myös esiin havaintojani digiarkiston käytöstä tutkimusaineiston lähteenä.

Monikielisyys ja kääntäminen tutkijan työssä

Helka Riionheimo (Itä-Suomen yliopisto), Erja Vottonen (Itä-Suomen yliopisto), Juho Suokas (Itä-Suomen yliopisto), Elina Kainulainen (Itä-Suomen yliopisto) & Esa Penttilä (Itä-Suomen yliopisto)

Englannin nykyinen valta-asema länsimaisen tieteen *lingua francana* voi johtaa vääristyneeseen vaikutelmaan tiedemaailman yksikielisydestä, jolloin tutkijoiden ja tutkittavan maailman monikielisyys peittyi näkyvistä. Todellisuudessa tutkijat käyttävät työssään useita kieliä: he viestivät keskenään eri kielillä, ja tutkimusaineistoa kootaan niillä kielillä, joita tutkittavat käyttävät. Englanti ei ole ainoa julkaisukieli, ja varsinkin paikalliselle yleisölle viestitään mielellään paikallisella kielellä. Työhön sisältyy myös väistämättä kääntämistä, sillä tutkijat toimivat rajapintana kielten välillä ja välittävät sisältöä kieleltä toiselle.

Tutkijat voivat liikkua kielten välillä tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa (suunnittelussa, aineiston keruussa, analyysivaiheessa ja tulosten raportoinnissa), ja koko prosessin läpäiseviä monikielisuuden muotoja ovat viestiminen kansainvälisissä tutkimusryhmissä ja lähdekirjallisuuden lukeminen eri kielillä. Toimintaan kuuluu monenlaisia kääntämisen muotoja, joita tutkijat eivät kuitenkaan välttämättä miellä kääntämiseksi ja joihin he eivät kiinnitä erityistä huomiota. Tutkijankoulutuksessa tuetaan kielitaidon kehittämistä, mutta kääntämisen näkökulmia koulutukseen sisältyy vain harvoin.

Kääntämistä ajatellaan usein kapeasti kielialan ammattilaisten tekemänä käänös- ja tulkkaustyönä. Tutkimustyön kieltenvälinen toiminta kannattaakin mieluummin käsitteellistä laajemmin *translatorisuudeksi* (termistä ks. Koskinen 2020: 234–235). Translatorinen toiminta kattaa prototyypin kääntämisen lisäksi monia arkisia tilanteita kuten tekstin kirjoittamisen erikielisen lähdemateriaalin pohjalta, aineistokatkelmien kääntämisen julkaisukielelle, konekääntimen käyttämisen vieraskielisen tekstin lukemisessa tai yleistajuisen raportin kirjoittamisen muulla kuin tutkimuksen julkaisukielellä.

Tässä esitelmässä tarkastelemme tutkimustyön monikielisyyttä ja tutkijoiden translatorista toimintaa käännöstieteen näkökulmasta. Aineistona käytämme kahden kyselyn vastauksia: vuonna 2020 Itä-Suomen yliopistossa toteutettua pilottikyselyä (ks. Penttilä ym. 2021) ja vuonna 2025 tehtyä laajempaa kyselyä, jota on levitetty myös Suomen ulkopuolelle. Syventävää tietoa tarjoavat vuonna 2025 suomalaisissa ja eurooppalaisissa yliopistoissa tehdyt tutkijahaastattelut. Lisäksi hyödynnämme karttuvaa aineistoa, joka on peräisin väitöskirjatutkijoille suunnatulta Translating research material -opintojaksolta (tarkemmin ks. Penttilä ym. 2020). Esitelmä on osa hanketta Monikielisyys ja kääntäminen muuttuvassa tutkijan työssä (<https://sites.uef.fi/retra/>).

Lähteet

Koskinen, Kaisa 2020: Käännöskäsitykset, muuttuva translatorisuus ja merkitysten välittämisen taito. – Teoksessa: Sirku Latomaa & Yrjö Lauranto (toim.) *Päättymätön projekti III: Kirjoitettua vuorovaikutusta eri S2-foorumeilla* (s. 234–247). Helsinki: Helsingin yliopiston suomalais-ugrilainen ja pohjoismainen osasto.

Penttilä, Esa, Juha Lång, Helka Riionheimo, Juho Suokas & Erja Vottonen 2020. Ihmistieteellinen tutkimuskonteksti kääntämisen tilana: Kääntäminen ja tulkkaus osana väitöskirjatutkijoiden työtä. *MikaEL – Kääntämisen ja tulkkausten tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu* 13 s. 43–57.

Penttilä, Esa, Juha Lång, Helka Riionheimo, Juho Suokas & Erja Vottonen 2021. Multilingual communication in a researcher's work: Preliminary results of a questionnaire survey. *MikaEL – Kääntämisen ja tulkkausten tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu* 14 s. 62–81.

Yksilöllisyyden ideologia television urheiluselostuksissa

Janne Romppainen (Oulun yliopisto)

Urheiluselostus lingvistiikan tutkimuskohteena on kasvattanut suosiotaan kansainvälisesti 2000-luvun aikana, joskin fennistiikassa selostuksia on toistaiseksi tarkasteltu suhteellisen vähän. Tutkimusten mukaan selostusten poikkeuksellinen, aikapaineinen puheympäristö tuo esille arvoja ja asenteita, joita suunnitelluudessa tekstintuottamistilanteessa olisi mahdollista peittää. Näin selostus todennäköisesti heijastelee yhteiskunnassa laajemminkin vallitsevia ideologioita. Lisäksi monesta kielenkäyttötilanteesta poiketen TV:n urheilulähetykset sisältää kuvakerronnan, johon kielen luomaa maailmaa on mahdollista verrata. Myös tämä piirre on erityisen hedelmällinen kielen ideologisuuden paljastajana.

Esitelmäni käsittelee television urheiluselostusten kielessä ilmenevää, yksilöä ja yksilöllisyyttä korostavaa ideologiaa. Esitelmä pohjautuu esitarkastusvaiheessa olevaan väitöskirjatutkimukseeni. Sen pohjateorianaan on systeemis-funktionaalinen kielen teoria, ja tutkimusmetodiltaan se yhdistää kriittistä lingvistiikkaa sekä diskurssianalyysiä. Tarkastelen kieltä systeemis-funktionaalisen kielen teorian jaon mukaisesti kolmen metafunktion kautta. Yksilöllisyyttä korostava ideologia heijastuu niin representatiiviseen, tekstuaaliseen kuin interpersoonaiseenkin kielen tasoon. Sitä ilmentävät niin selostuksessa ilmaistut prosessityypit ja toimijat, teemaprogressiot kuin muun muassa modaalisuuden resurssitkin.

Pyrkimyksenäni on osoittaa, kuinka lähtökohtaisesti suhteellisen neutraalina pidetty tekstilaji sisältää runsaasti ideologisesti merkityksellisiä kielen piirteitä. Tulosten esittelyn ohella pohdiskelen myös yksilöllisyyden ideologian taustalla vaikuttavia arvoja ja valtasuhteita. Urheilulähetykset ovat osa konsumeristista viihdeteollisuutta, mutta selostuksia ohjaa myös yksityisiin puhetilanteisiin liittyvä solidaarisuuspyrkimys.

Lähteet

Bowcher, W. L. (2001). *Play-by-play talk on radio: an enquiry into some relations between language and context*.

Heikkinen, V. (1999). *Ideologinen merkitys: kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*.

Hodge, B. (2017). Discourse analysis. Teoksessa *The Routledge handbook of systemic functional linguistics* (ss. 520–532). Routledge.

Shore, S. (2020). *Lauseita ja vesinokkaeläimiä–Perinteisestä funktionaaliseen lauseoppiin*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Walsh, J., Caldwell, D., & Jureidini, J. (2024). *Evaluative language in sports: Crowds, coaches and commentators*. Routledge

Aivan ja ihan asteikkopartikkeleina

Oona Rouvinen (Turun yliopisto)

Tässä esitelmässä tarkastelen suomen kielen astemääritejärjestelmään läheisesti liittyviä erilaisia asteikkoja monikäyttöisten adverbien *aivan* ja *ihan* avulla. *Aivan-* ja *ihan-*sanoja on kuvattu monitulkintaisuutensa suhteen jopa ongelma-adverbeiksi (ks. Orpana 1988: 180). Tutkimuksen lähtökohtana on perinteinen määrityysuhteeseen ja modaalisuuteen perustuva jako, jossa nämä sanat kuvataan yhtäältä rajaavina astemääritteinä ja toisaalta puhujan affektista kannanottoa ilmentävinä kommenttiadverbeina (Ahlman 1933; Orpana 1988). Astemääritteitä on tarkasteltu erityisesti skalaarisuuden näkökulmasta (esim. Paradis 1997, 2001; Kennedy & McNally 2005; Huumo 2019, 2021a, 2021b, 2022), ja kollokaattina toimivan sanan skalaarisuus onkin yksi tärkeimmistä määrityysuhteen muodostumiseen vaikuttavista tekijöistä. *Aivan-* ja *ihan-*sanojen kohdalla nämä aiemmat kuvaustavat eivät kuitenkaan aina riitä selittämään sitä, miksi sama rakenne voi eri konteksteissa saada hyvin erilaisia tulkintoja.

Ehdotan tarkastelun täydennykseksi asteikkopohjaista jäsenystä, jossa keskeistä on, hahmottuuko muodostuva asteikko ensisijaisesti *aivan-* tai *ihan-*sanon kollokaatin viittausalan sisäiseksi vai sen ulkopuolelle. Sisäisen asteikon tapauksissa (*ihan loistava*, *aivan keskellä*) *aivan* ja *ihan* toimivat astemääritteinä ja rajaavat ominaisuuden astetta kollokaatin omalla sisäisellä skaalalla. Ulkoisen asteikon tapauksissa (*olen päässyt seuraamaan tilannetta aivan aitiopaikalta*, *silmätulehdus on ihan terveysasemakeissi*) ne käyttäytyvät pääosin VISK:n (§ 839) kuvaamien asteikkopartikkelien kaltaisesti: ne suhteuttavat koko asiointilan kontekstissa aktivoituvaan normiin, odotukseen tai vaihtoehtoisten asiointilojen joukkoon, jolloin niille hahmottuu yleensä joko vähättelevä ('vain', 'pelkkä') tai korostava ('jopa', 'peräti') tulkinta. Joskus tulkinta on lähinnä fokusoiva ('juuri', 'nimenomaan') (ks. VISK § 839, 844, 845).

Esityksessä pyrin esimerkkien avulla havainnollistamaan, kuinka sanojen tulkinta riippuu ratkaisevasti siitä, millaiseksi asteikko on mahdollista kulloinkin hahmottaa. Perustapausten lisäksi esittelen tapauksia, joissa asteikkotulkinta jää kontekstista huolimatta epäselväksi tai monitulkintaiseksi sekä pyrin selvittämään ilmiöitä ongelmallisuuksien taustalla.

Tutkimus sijoittuu kognitiivisen semantiikan alaan, ja tarkastelu on aineistolähtöistä ja laadullista. Tutkimusaineistona käytän Kielipankin Suomi24-korpuksessa poimittuja *aivan-* ja *ihan-*esiintymiä. Esityksen tavoitteena on paitsi tarkastella ongelmaa *aivan-* ja *ihan-*sanojen osalta, myös esitellä asteikkopohjainen jäsenys uutena mahdollisena työkaluna erilaisten kieliopillisten sanojen merkitysten tulkinnassa.

Lähteet

Ahlman, E. (1933). Adverbeista. *Virittäjä* 37, 137–159.

Huumo, T. (2019). *Melkein kohti, ihan lähellä, melko keskellä*. Mitä astemääritteet kertovat spatiaalisten grammien semantiikasta? *Sananjalka* 61, 7–29. Saatavilla: <https://doi.org/10.30673/sja.80150>

— (2021a). *Hyvin edessä, ihan yläpuolella, melkein vierellä* – mitä astemääritteet kertovat akseligrammien semantiikasta. *JEFUL = Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics* 12(1), 113–152. Saatavilla: <https://doi.org/10.12697/jeful.2021.12.1.04>

— (2021b). On the Gradable Nature of the Search Domain: A Study of Degree Modifiers and the Scalar Semantics of Finnish Spatial Grams. *Cognitive Semantics* 7(1), 85–113. Saatavilla: <https://doi.org/10.1163/23526416-20201199>

— (2022). Skalaarisuuden kielioppia: Kvanttoreiden ja astemääritteiden keskinäiset määrittelysuhteet. *Sananjalka* 64, 86–107. Saatavilla: <https://doi.org/10.30673/sja.115604>

Kennedy, C. & McNally, L. (2005). Scale Structure, Degree Modification, and The Semantics of Gradable Predicates. *Language* 81(1), 345–381.

Orpana, T. (1988). *Kuvaus vai kommentti. Tutkimus suomen kielen adjektiiviadverbien semanttisesta tulkinnasta*. Opera fennistica & linguistica 2. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos, Tampere.

Paradis, C. (1997). *Degree modifiers of adjectives on spoken British English*. Lund University Press, Lund.

— (2001). Adjectives and boundedness. *Cognitive Linguistics* 12, 47–64.

VISK = Hakulinen, A., Vilkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Heinonen, T. R. & Alho, I. (2004). *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoersio, viitattu 23.2.2026. Saatavilla: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7

Konnektiivien tehtävät abiturienttien kirjoitustaidon kokeen vastauksissa: ryhmittelyä

Kristiina Ruotsalainen (Helsingin yliopisto)

Äidinkielen ja kirjallisuuden ylioppilaskokeen kirjoitustaidon osassa tehtävänä on kirjoittaa pohtiva tai kantaa ottava teksti, jossa hyödynnetään vähintään kahta aineistoa. Pohtiminen sekä omien näkemysten perustelu ja yhdistäminen aineistojen ajatuksiin vaatii tietenkin asioiden välisten suhteiden osoittamista. Yhtenä keinona niiden osoittamisessa ovat konnektiivit. Tutkimuksessani luen konnektiiveiksi adverbis, partikkelit ja muut sanat tai ilmaukset (ei pronominit), jolla on oikeinkirjoitusnormien puitteissa mahdollisuus luoda kytkös virkerajan yli. Lisäksi luen konnektiiveiksi virkkeenalkuiset rinnastuskonjunktioit, ja analyysissani ovat mukana myös usein samankaltaisia merkityksiä rakentavat irralliset sivulauseet eli virkkeenalkuiset sivulauseet, joiden päälause on edellisessä virkkeessä.

Esitelmä pohjautuu tekeillä olevaan väitöskirjaani, jonka aineistona on äidinkielen kirjoitustaidon kokeen vastauksia kevään 2020 tutkintokerralta. Kokeessa on yhteinen teema, jonka alta kokelaat valitsevat yhden 5–7 aiheesta. Keväällä 2020 teemana oli kertomukset. Aineistoni sisältää kahdesta eri aiheesta kirjoitettuja tekstejä: viihdyttävät ja/tai vaaralliset tarinat sekä kertomukset identiteettien ja/tai yhteisöjen rakentajina. Esitelmässäni tarkastelen, millaisia merkityksiä ja suhteita eri konnektiivit vastauksissa rakentavat ja esittelen käyttötavoista tekemääni ryhmittelyä.

Väitöskirjani tavoite on kahtalainen: tuottaa tietoa konnektiiveista ja niiden käyttötavoista paitsi kielentutkimuksen tarpeisiin myös kirjoittamisen opettamisen ja etenkin lukion äidinkielen ja kirjallisuuden opettajien avuksi. Tavoitteet asettavat erilaisia vaatimuksia konnektiivien ryhmittelyyn. Ryhmittelyni pohjana on ensinnäkin M. A. K. Hallidayn (2004: 541) tekstuaalisten adverbialien kolmijako (täsmentävät ‘elaborating’, laajentavat ‘extending’ ja kehittävät ‘enhancing’ kytkentäainekset) ja Susanna Shoreen (2020: 397–408) siitä tekemä sovellus, jotka palvelevat ensisijaisesti kielentutkimuksen tarpeita. Toisaalta Henna Makkonen-Craigin (2017: 722) virkkeenalkuisten *ja*-konjunktioitten tehtävien kaltainen kategorioiden nimeäminen hyödyttäne äidinkielen opettajia paremmin: kirjoitustaidon kokeen arviointikriteerien valossa sellaiset funktiot kuin samalinjaisuuden osoittaminen aineiston kanssa tai argumentin jatkumisen korostaminen ovat konkreettisuudessaan esimerkiksi additiivisuuden tai kontrastoivuuden käsitteitä valmiimpaa materiaalia kirjoittamisen opetukseen.

Esitelmäni aiheena onkin luomani kaksitasoinen ryhmittely: yläkategoriat ovat äidinkielen opetuksen tarpeisiin konkreettisesti vastaavia funktioita (esim. aineiston kytkeminen tekstiin, vertailu), joiden moninaisuutta alakategoriat (esim. kausaalisuus) esittelevät ja tarkentavat.

Lähteet

Halliday, M. A. K. – Matthiessen, C. M. I. M. 2004: *An introduction to functional grammar*. Lontoo: Arnold.

Makkonen-Craig, Henna 2017: The forbidden first word: Discourse functions and rhetorical patterns of AND-prefacing in student essays. *Text & talk* 37 s. 713–734.

Shore, Susanna 2020: *Lauseita ja vesinokkaeläimiä. Perinteisestä funktionaaliseen lauseoppiin*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Nimineuvonnan kysymykset 1970-luvun lopulla ja 2020-luvulla

Petra Saarnisto (Kotimaisten kielten keskus)

Kotimaisten kielten keskuksen (Kotus) nimineuvonnassa nimistön asiantuntijat vastaavat propreja koskeviin kysymyksiin. Kysyä voi esimerkiksi henkilönnimistä, koti- ja ulkomaisista paikannimistä ja julkishallinnon nimistä. Palvelu on tarkoitettu sekä työnsä puolesta tietoa tarvitseville että yksityishenkilöille.

Nimiaiheisiin kysymyksiin on vastattu Kotuksessa sen perustamisesta vuodesta 1976 lähtien. Aluksi nimineuvontaa hoidettiin Kotuksen nimitoimistossa, jonka tehtäviä olivat nimistönhuolto, nimistöntutkimus ja nimiaineistojen keruu ja ylläpito. 2020-luvulla, Kotuksen 50-vuotispäivän lähestyessä nimineuvontaa antoivat Kotuksen kielenhuolto-osastossa työskentelevät nimistönhuoltajat.

Käsittelen esitelmässäni vuosina 1976–1979 ja 2023–2025 nimineuvontaan tulleita kysymyksiä. Aineistonani ovat 1970-luvulta nimitoimiston ”puhelimtiedusteluiksi” kirjatut kysymykset ja 2020-luvulta Kotuksen kielineuvontarekisteriin kirjatut nimistönhuollon puhelin- ja lomakeneuvonnan kysymykset. Mitkä kysymystyyppit ovat pysyneet samoina lähes 50 vuoden ajan? Millaiset kysymykset ovat jääneet pois? Entä millaisia uusia kysymyksiä on tullut? Tarkastelen kysymyksiä niin nimikategorioiden (etunimet, kotimaiset paikannimet, yritys- ja tuotenimet jne.) kuin kysymysten sisällönkin (oikeinkirjoitus, taivutus, etymologia jne.) näkökulmasta.

Muuttajaidiolektien tutkimusta eriaikaisten aineistojen avulla

Iiris Salminen (Itä-Suomen yliopisto)

Muuttaminen kuuluu olennaisesti nykysuomalaisten elämään, ja muuton tuodessa usein uusia tuulia elämään kohtaa kieli yhtä lailla uuden ympäristön. Tekeillä olevassa väitöskirjassani tutkin muuttajien kielellistä variaatiota ja muutosta lapsuudesta aikuisuuteen: miten asuinpaikan vaihdos ja muut elämänmuutokset heijastuvat kieleen – vai heijastuvatko lainkaan? Tutkittavat ovat kotoisin Pohjois-Karjalasta ja Pohjois-Savosta, mutta he ovat muuttaneet sittemmin joko pysyvämmiin tai huomattavan pitkäksi aikaa muualle Suomeen, yksi jopa ulkomaille. Vertailuryhmän muuttajille muodostavat koko ikänsä syntymäseuduillaan asuneet itäsuomalaiset. Tarkastelen sekä muuttajien että paikallaan pysyneiden yksilöllisten kielimuotojen eli idiolektien äänne- ja muotopiirteittäisiä muutoksia eri vuosikymmenillä tallennettujen haastattelujen valossa.

Aiemmassa muuttajien kielen tutkimuksessa aineistot ovat rajoittuneet lähes poikkeuksetta muuton jälkeiseen aikaan, jolloin todellisen muutoksen tutkiminen on ollut mahdotonta (esim. Nuolijärvi 1986; Chambers 1992; Nycz 2013; ks. kuitenkin esim. Kurki 2005; Cheng 2023). Väitöskirjani on tällä mittarilla erityislaatuinen, sillä käytettävissäni on aineistoa sekä ajalta ennen muuttoa että muuton jälkeen.

Tässä esitelmässä tarkastelen väitöskirjani ensimmäistä osatutkimusta erityisesti aineiston näkökulmasta. Tutkimuksen aineisto koostuu neljän pohjoiskarjalaisen sisarusparin 1990-, 2000- ja 2020-luvuilla tehdyistä haastatteluista, joiden taustalla on kaksi erillistä, nyt jo päättynyttä hanketta: Kotimaisten kielten keskuksen murteenseuruuhanke sekä Itä-Suomen yliopiston Kielellinen variaatio, yhteiskuntaluokka ja eriarvoisuuden kokemukset Itä-Suomessa -hanke. Jokaiselta tutkittavalta on tallennettu 2 tai 3 eriaikaista haastattelua. Haastatteluja on yhteensä 20, ja aineiston kokonaispituus on n. 17 tuntia. Keskityn esitelmässä siihen, millaista aineistoa muuttajien reaaliaikainen paneelitutkimus vaatii, miten aineistoa käsitellään ja mitä siitä voidaan saada selville. Lisäksi nostan esiin aiemmissa muuttajatutkimuksissa käytettyjä aineistoja, ja pohdin, miten väitöstutkimukseni aineisto suhteutuu niihin.

Lähteet

Chambers, J. K. (1992). Dialect acquisition. – *Language* 68 (4) s. 673–705. <https://doi.org/10.2307/416850>

Cheng, A. (2023). Second Dialect Acquisition “in Real Time”: Two Longitudinal Case Studies from YouTube. – *American Speech* 98 (2), 194-224. <https://doi.org/10.1215/00031283-9766922>

Kurki, T. (2005). *Yksilön ja ryhmän kielen reaaliaikainen muuttuminen. Kielenmuutosten seuraamisesta ja niiden tarkastelussa käytettävistä menetelmistä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1036. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Nuolijärvi, P. (1986). *Kolmannen sukupolven kieli. Helsinkiin muuttaneiden suurten ikäluokkien eteläpohjalaisten ja pohjoissavolaisten kielellisestä sopeutumisesta*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Nycz, J. (2013). Changing words or changing rules? Second dialect acquisition and phonological representation. – *Journal of Pragmatics* 52 s. 49–62. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2012.12.014>

Vokaalien kvantiteetti perintökielisillä ja uusilla kveenin puhujilla

Antti Saloranta (UiT - Norjan arktinen yliopisto, Turun yliopisto) & Leena Maria Heikkola (UiT - Norjan arktinen yliopisto, Turun yliopisto, Åbo Akademi)

Kveeni on suomen peräpohjalaisiin murteisiin perustuva noin 2000 puhujan kieli, joka ollut virallinen vähemmistökieli Norjassa vuodesta 2005. Kveenin puhujia on historiallisesti yritetty norjalaistaa, ja kieli on erittäin uhanalainen, mutta nykyisin sitä elvytetään aktiivisesti. Kveenillä on vielä toistaiseksi sekä ensikielisiä että kielen nuorena oppineita perintökielen puhujia, mutta heidän määränsä laskee koko ajan. Vähemmistökielistatuksen myötä kveenin opetusta on järjestetty systemaatisemmin, mikä on mahdollistanut sen opinnot esimerkiksi ihmisille, jotka ovat saaneet tietää sukunsa kveenitaustasta vasta aikuisiällä. Tällaisista usein aikuisina kieltä oppivista kielenkäyttäjistä käytetään tyypillisesti nimitystä *uusi puhuja* (O'Rourke ym. 2015).

Sekä kveenissä että norjassa äänneiden kestolla on sanojen merkitystä erotteleva vaikutus. Kveenissä on suomen tapaan kahdeksan vokaalia, /i/, /y/, /u/, /e/, /ø/, /o/, /æ/ ja /ɑ/, joista kaikki voivat esiintyä sekä lyhyinä että pitkinä missä vain sanan osassa. Norjassa kuvataan tyypillisesti olevan yhdeksän pitkää (/i:, y:, u:, e:, ø:, o:, æ:, ɑ:/) ja yhdeksän lyhyttä vokaalia (/i, y, u, e, ø, o, æ, ɑ/), joista pitkät voivat esiintyä vain painollisessa tavussa lyhyen konsonantin edellä ja lyhyet pitkän konsonantin edellä. Suomessa lyhyiden ja pitkien vokaalien laadussa on pientä eroa, mutta tätä pidetään tyypillisesti havaitsemisen kannalta epäolennaisena. Norjassa pitkien ja lyhyiden vokaalien laadullinen ero vaihtelee vokaalista riippuen, mutta on hieman merkittävämpää kuin suomessa. Kveenin osalta vastaavaa tutkimusta ei ole vielä tehty.

Nyt esiteltävä tutkimus on osa Kventiteetti-hanketta (2025–2026), jossa tutkitaan kveenin kieli-identiteettiä sekä ääntämistä. Tämän esityksen tarkoituksena on tarkastella ja vertailla vokaalien keston tuottoa sekä perintökielisillä että uusilla kveenin puhujilla sekä äänneiden laadun että keston suhteen. Perintökielen puhujat ovat Lemmijoen kveenin kielikeskuksen aktiivisia osallistujia, ja uudet puhujat Norjan arktisen yliopiston syksyllä 2025 aloittaneita kveeninopiskelijoita. Jälkimmäisellä ryhmällä tarkastellaan lisäksi keston tuoton kehittymistä opintojen alkuvaiheesta ensimmäisen lukuvuoden loppuun. Tuottoja tarkastellaan äänneiden laadun ja kestojen akustisella analyysillä, ja perintökielisten ja uusien puhujien välisiä eroja verrataan tilastollisesti. Alustavia tuloksia esitellään Kielitieteen päivillä.

Lähteet

O'Rourke, B., Pujolar, J., & Ramallo, F. (2015). New speakers of minority languages: The challenging opportunity - foreword. *International Journal of the Sociology of Language*, 231, 1–20.

<https://doi.org/10.1515/ijsl-2014-0029>

Nominaalistettujen lauseiden merkitykset luoteismandariinissa

Erika Sandman (Helsingin yliopisto)

Tarkastelen esitelmässäni nominaalistettujen lauseiden merkityksiä kolmessa luoteismandariinin paikallismuodossa, tangwangissa, wutunissa ja zhoutunissa, joiden lauseopissa esiintyy paljon tiibetiläisten ja mongolilaisten kielten kontaktivaikutusta. Kaikki kolme kielimuotoa ovat osa Kiinan luoteisosassa sijaitsevaa *Amdon kieliliittoaluetta*, jolla puhutaan kiinalaisia, tiibetiläisiä, mongolilaisia ja turkkilaisia kieliä (Janhunen 2007; Slater 2021). Eri kielimuotoja alueella on yhteensä n. 15–19 ja ne ovat vuosisatoja kestäneen keskinäisen vuorovaikutuksen ansiosta kehittäneet yhteisiä areaalipiirteitä, joita ei esiinny niiden muualla puhutuissa sukukielissä. Nominaalistuksella takoitetaan prosessia, jossa verbeistä, adjektiiveista tai lauseista johdetaan substantiivin kaltaisia ilmauksia (Comrie & Thompson 1985: 349; Koptjevskaja-Tamm 1993: 5). Tangwangissa, wutunissa ja zhoutunissa on kaikissa nominaalistusten merkitsin, joka on standardimandariinin vastaavan, nominaalistettuja rakenteita ilmaisevan *-de* (的)-morfeemin kognaatti, ja jolla voidaan ilmaista monentyypisiä nominaalistuksia niin sana- kuin lausetasolla.

Käsittelen esitelmässäni aluksi sellaisia nominaalistettujen lauseiden merkityksiä ja funktioita, jotka esiintyvät kaikissa kolmessa luoteismandariinin muodossa. Näitä ovat nominaalistuksien avulla muodostetut relatiivilauseet sekä nominaalistusten käyttäminen osana referoitua puhetta. Sen jälkeen esittelen nominaalistettujen lauseiden funktioita, jotka ovat tyypillisiä vain osalle luoteismandariinin paikallismuodoista. Nominaalistusta käytetään osana negatiivisia kopulalauseita wutunissa ja zhoutunissa, mutta ei tangwangissa. Lisäksi wutunissa esiintyy kaksi nominaalistettujen lauseiden funktiota, joita ei löydy mistään muusta luoteismandariinin paikallismuodosta. Näitä ovat komplementtilauseet ja kausaalista suhdetta ilmaisevat alisteiset lauseet (Sandman 2025). Nominaalistettujen lauseiden monimuotoisuutta luoteismandariinin paikallismuodoissa voidaan selittää eri kielimuotojen erilaisten kontaktivaikutusten kautta. Siinä missä tangwang on ollut kontaktissa enimmäkseen dongxiangmongolin kanssa (Xu 2017), wutun ja zhoutun ovat olleet useita vuosisatoja tiiviissä vuorovaikutuksessa amdontiibetin kanssa ja sitä kautta omaksuneet tiibetiläisten kielten lauseopille tyypillisiä rakenteita, kuten erilaisia nominaalistetut negatiiviset kopulalauseet (Sandman 2016; Zhou 2022). Tiibetiläinen vaikutus on kuitenkin vielä merkittävämpi wutunissa, jonka puhujat käyttävät edelleen päivittäin amdontiibettiä osana monikielistä vuorovaikutusta. Zhoutunin puhujien parissa amdontiibetin taito on merkittävästi vähentynyt viimeisen kahden sukupolven aikana ja se on saanut enemmän vaikutteita muista paikallisista luoteismandariinin muodoista.

Lähteet

Comrie, B., & Thompson S. A. (1985). Lexical nominalization. Teoksessa Shopen, T. (toim.), *Language typology and syntactic description, Vol III: Grammatical categories and the lexicon* (s. 349–396). Cambridge: Cambridge University Press.

Janhunen, J. (2007). Typological interaction in the Qinghai linguistic complex. *Studia Orientalia* 101, 85–103.

Koptjevskaja-Tamm, M. (1993). *Nominalizations*. Oxford: Routledge.

Sandman, E. (2016). *A Grammar of Wutun*. Väitöskirja, Helsingin yliopisto.

Sandman, E. (2025). Functions of clausal nominalization in Northwest Mandarin contact varieties. Teoksessa Sorjonen, J., Grünthal, R., Honkasalo, S., Kaheinen, K., Kittilä, S., Länsisalmi, R., Miestamo, M., Sandman, E., Santalahti, S. & Yurayong, C. (toim.). *N'yung-dyuumgu, n'yng-ngafq: Festschrift for Ekaterina Gruzdeva* (s. 333–351). *Studia Orientalia* 126. Helsinki: Suomen Itämainen Seura.

Slater, K.W. (2021). Introduction: Language contact in the Amdo Sprachbund. *Himalayan Linguistics* 20 (3), 1–7.

Xu, D. (2017). *The Tangwang Language: An Interdisciplinary Case Study of Northwest China*. Cham: Springer.

Zhou, C. (2022). *Zhoutun*. London: Routledge.

Ärräpäitä äs tee teestä: julkinen keskustelu kirjainten lukutavoista 1960-luvun alussa

Henri Satokangas (Kotimaisten kielten keskus) & Lotta Aarikka (Itä-Suomen yliopisto)

Tarkastelemme esitelmässämme kirjainten *l, m, n, r, s* ja *x* lukutavoista (*el* vs. *äl*) 1960-luvun alussa käytyä kiivasta julkista keskustelua, johon osallistui sekä kansalaiset että kieliasiantuntijat. Poikkeuksellisen kielikiistasta tekee se, ettei kyseessä ollut varsinainen norminmuutos, sekä se, että kiistelyn aihe oli lukutapa eikä kirjoitetun kielen normi.

Aineistomme koostuu Kielitoimiston leikekokoelman lehtikirjoituksista, joita Kolehmainen (2014: 214–225) on tarkastellut historioivalla otteella. Me tarkennamme katseen tekstien diskursiivisiin valintoihin ja niiden kieli-ideologisiin virityksiin: Millaista keskustelua kirjainten lukutavoista käytiin? Millaisia perusteluja eri kannoille esitetään? Millaiset (kieli)ideologiat argumenteissa aktivoituvat? *Äs tee tee* -keskustelu tarjoaa kiinnostavan aineiston kielikäsitteiden, metapragmaattisen neuvottelun ja kieli-ideologioiden tutkimukselle.

E:lliset lukutavat (*es, er, ef*) saavat aineistossa luonnehdintoja kuten “hyvä vanha” ja “kaunis”. Niiden nähdään esimerkiksi olevan “vakiintuneessa käytännössä varsinkin kaupungeissa ja sivistyneistön keskuudessa”, kun taas ä:lliset nimetään muun muassa “kinkerisuomeksi ja ‘ähvä-suomeksi’, jolle useat kouluikävät lapsetkin nauroivat”. Ä:llisillä vaihtoehdoilla on puolellaan suomalaisuus, “Suomen laulava ja muukin kansa”. Lukutapojen “suomalaisuus” onkin argumentoinnissa erityisen taajaan esillä. Lisäksi lukutavoista rakennetaan aineistossa esimerkiksi murteellisuuden, kansanomaisuuden, koulutuksen ja hienostelun sekä myös humoristisuuden sosiaalisia indeksejä (indeksisyydestä ks. esim. Visakko & Lehtonen 2024). Aineistossa kaikuvat myös johdonmukaisuus, kansankielisyys ja esteettisyys kielenhuollon periaatteina (ks. esim. Mantila 2010).

Pohdimme esitelmässämme myös leikekokoelman ja digitoitujen lehtiarkistojen välistä suhdetta: millaisia ovat käsin kuratoidun, systemaattisen leikekirjan luonne ja käytettävyys verrattuna esimerkiksi Kansalliskirjaston digitoituun sanomalehtiarkistoon?

Lähteet

Kolehmainen, T. (2014). *Kielenhuollon juurilla. Suomen kielen ohjailun historiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Mantila, H. (2010). Suomalaisen kielenhuollon periaatekeskustelu 1990- ja 2000-luvulla. Teoksessa H. Lappalainen, M.-L. Sorjonen & M. Vilkuna (toim.), *Kielellä on merkitystä. Näkökulmia kielipolitiikkaan* (s. 179–205). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Visakko, T. & Lehtonen, H. (2024). Indexicality. Teoksessa F. Brisard, J. Declercq, S. D'hondt, M. Vandenbroucke (toim.), *Handbook of pragmatics online* (s. 127–152). Amsterdam: John Benjamins.

Wax poetic, lyrical, eloquent vai stronger? Fraseologinen variaatio maailmanenglannissa

Olli Silvennoinen (Åbo Akademi)

Englannin kielen kommunikaatioverbien joukossa *wax* on argumenttirakenteeltaan omintakeinen: siinä missä tyypillinen kommunikaatioverbin argumenttirakenne on transitiiivinen, *wax* saa kopulaverbien tavoin adjektiivitädennyksen (ks. esim. Levin 1993: 202–212; Francis, Hunston & Manning 1996).

Kopulaverbeistä poiketen adjektiivitädennys ei kuitenkaan luonnehdi subjektin tarkoitetta vaan lauseen ilmaisemaa toimintaa, siis puhumista. Esimerkissä (1) siis urheilijoiden puheen kuvataan olevan runollista (*lyrical*).

- (1) Yes, all sports people like to **wax lyrical** about how ‘it’s not the money that counts’ [...] (GloWbE GB)

‘Kyllä, kaikki urheilijat tykkäävät runoilla siitä, miten ”raha ei ole tärkeää” [...]

Alustavien havaintojen mukaan *wax*-verbin adjektiivitädennyksessä on alueellista vaihtelua: adjektiivia *lyrical* suositaan brittienglannissa, kun taas amerikanenglannissa tyypillisempi on lähisynonyymi *poetic*. Tässä esityksessä *wax*-verbin adjektiivitädennysten tarkastelua laajennetaan englannin muihin varieteetteihin ympäri maailmaa. Tutkimuskysymyksenä on, millaisia adjektiivitädennyksiä *wax*-verbin kanssa esiintyy ja miten nämä jakautuvat eri varieteetteihin. Lähtökohtana on, että variaatio maailmanenglannissa heijastelee toisaalta kunkin varieteetin nk. nativisaation astetta (Schneider 2007), toisaalta dominoivien varieteettien eli lähinnä britti- ja amerikanenglannin vaikutusta vähemmän vakiintuneisiin varieteetteihin kuten srilankanenglantiin tai ghananenglantiin (vrt. esim. Kachru 1985). Fraseologinen variaatio voi heijastaa myös kulttuurisia eroja englanninkielisten maiden kesken sekä substraattivaikutuksia englannin paikallisista kontaktikielistä (Wolf & Polzenhagen 2007). Analyysin aineistona on Corpus of Global Web-based English -korpus (GloWbE), joka sisältää verkosta kerättyä aineistoa 20 englanninkielisestä maasta yhteensä 1,9 miljardin saneen verran.

Lähteet

Francis, G., S. Hunston & E. Manning. 1996. *Grammar patterns 1: Verbs*. HarperCollins.

Kachru, B. B. 1985. Standards, codification and sociolinguistic realism: the English language in the outer circle. Teoksessa R. Quirk & H. G. Widdowson (toim.), *English in the world: Teaching and learning the language and literatures*, 11–30. Cambridge University Press.

Levin, B. 1993. *English verb classes and alternations: A preliminary investigation*. University of Chicago Press.

Schneider, E. W. 2007. *Postcolonial English: Varieties around the world*. Cambridge University Press.

Wolf, H.-G. & F. Polzenhagen. 2007. Fixed expressions as manifestations of cultural conceptualizations: Examples from African varieties of English. Teoksessa P. Skandera (toim.), *Phraseology and culture in English*, 399–436. Mouton de Gruyter.

Degrammaation lähtökohdista ja tuloksista: esimerkkejä niittymarinista

Silja-Maija Spets (Turun yliopisto)

Degrammaatio on degrammatikalisaation alatyyppejä, jossa kieliopillinen aines uudelleenanalysoidaan pääsanaluokan jäseneksi. Muutoksen seurauksena kieleen syntyy uusi verbi tai nomini, jolla on pysyvä merkitys ja sanaluokkansa morfosyntaktiset ominaisuudet. Kielentvälisesti degrammaatio on harvinaista, sillä tullakseen analysoiduksi pääsanaluokan jäsenenä kieliopillisen aineksen täytyy muutoksen mahdollistavassa kontekstissa muistuttaa kohdesanaluokkansa taivutusmuotoa. (Willis 2007: 303; Norde 2009: 135.)

Myös uralilaiseen kielikuntaan kuuluvasta niittymarin kielestä löytyy esimerkkejä kehityksestä, jossa kieliopillinen aines alkaa taipua kuin verbi (Spets 2025: 125). Muutosten alustana toimii rakenne, joka koostuu preesenstulkintaisesta lauseesta sekä sen merkitystä modifioivasta partikkelista. Rakenteessa esiintyvät partikkelit ovat kieliopillistuneet *ulaš-* eli 'olla'-verbin yksikön 3. persoonan morfologisesti merkityistä taivutusmuodoista. Esimerkki (1) havainnollistaa tyyppiä, jossa alun perin I preteritin taivutusmorfologiaa edustava partikkeli *âle* muokkaa preesenslauseesta menneen ajan ilmauksen:

(1)	<i>stadion-âšto</i>	<i>kuržtal-âna</i>	<i>âle.</i>
	kenttä-INE	juosta-PRS.1PL	<i>âle</i>

'Juoksimme kentällä.' (Kirjaimellisesti: '[juoksemme kentällä] + [*âle*].')

Tietyissä konteksteissa partikkeli *âle* on kuitenkin analysoitu syntaktisesti predikaatiksi, jolloin se on saanut peräänsä verbin persoonapäätteitä (Spets 2025: 105). Muodot toimivat menneen ajan kopulaverbeinä, kuten esimerkissä (2):

(2)	<i>me</i>	<i>šuk-ân</i>	<i>âle-na.</i>
	1PL	paljon-ADV	<i>âle</i> -1PL

'Meitä oli paljon.' (Spets 2025: 110)

Poikkeuksellista on, että yhdessäkään tapauksessa partikkelin degrammaation tuloksena ei ole syntynyt täyden paradigman verbilekseemiä. Esitelmässäni pohdin degrammaation lähtökohtia ja tuloksia niittymarin esimerkkien avulla. Esitän, että toisin kuin tähän saakka tunnettujen degrammaatioesimerkkien kohdalla marinin partikkeleiden tapauksessa semanttinen kehitys ei ole pitänyt sisällään pragmaattisen implikaatturin konventionaalitumista, sillä syntyneet persoonamuodot vastaavat semantiikaltaan rakenteita, joissa

partikkelien degrammaatio tapahtui. Sen sijaan kyse on muutoksesta, jonka perusteella partikkelin ja sitä edeltävän preesenslauseen välinen suhde on jäsennetty uudella tavalla: partikkeli on alkanut kantaa koko rakenteen merkitystä ja mukautunut persoonakongruenssiin. Päätelmät vahvistavat käsitystä degrammatikalisaatiosta ilmiönä, joka voi koskea niin monenlaisia kielenyksiköitä, että pitäviä kriteerejä sen mekanismeista on vaikea esittää.

Lähteet

Norde, M. (2009). *Degrammaticalization*. Oxford: Oxford University Press.

Spets, S.-M. (2025). (De)grammaticalization of Mari retrospectivizing particles. *Finnisch-Ugrische Mitteilungen* 49. 79–131.

Willis, D. (2007). Syntactic lexicalization as a new type of degrammaticalization. *Linguistics* 45(2). 271–310. <https://doi.org/10.1515/LING.2007.009>

Suostumuksesta neuvottelu etnografisessa tutkimuksessa

Anne Tiermas (Itä-Suomen yliopisto), Leea Lakka (Itä-Suomen yliopisto), Penni Pietilä (Itä-Suomen yliopisto) & Sirpa Lappalainen (Itä-Suomen yliopisto)

Ihmiseen kohdistuva tutkimus on tarkoin säädeltyä. Tutkimukseen osallistuvilta kysytään pääsääntöisesti suostumus osallistua tutkimukseen. Lisäksi tutkittavia tulee informoida tutkimuksen kulusta sekä muun muassa siitä, miten mahdollisia henkilötietoja käsitellään ja missä tutkimusaineistoa säilytetään.

Ihmistieteelliseen tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, ja tutkittavilla on oikeus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen milloin tahansa. (TENK, 2019.)

Oppivelvollisuuskouluun sijoittuvassa *Mitä on pakko oppia* -hankkeessa (2025–2028) on kysytty sadoilta alaikäisiltä suostumuksia aineistontuotannon eri vaiheissa ja erilaisissa koulutus konteksteissa. Näissä suostumuksesta neuvotteluissa ovat olleet läsnä juridiset vaatimukset ja niiden performointi sekä toisaalta suostumuksen performointi, kuten se miten informointi esitetään ymmärretyn tai se, miten kategorisesti tutkimukseen osallistumisesta kieltäydytään (myös Huilla ym., 2026).

Suostumus tarkoittaa sitä, että tutkittava antaa luvan häntä koskevan tiedon keräämiseen ja tallentamiseen. Suostumus konkretisoituu asiakirjastandardia mukailevan ja luonteeltaan juridisen suostumuspaperin allekirjoituksena tai suullisena suostumuksen ilmauksena esimerkiksi haastattelun yhteydessä. Suomessa 15 vuotta täyttänyt voi itse antaa suostumuksen, toki silloinkin huoltajaa on informoitava käynnissä olevasta tutkimuksesta, jos tutkimusasetelma sen sallii (TENK, 2019).

Suostumuksen kirjallinen ilmentymä on tutkimuksen kannalta merkittävä. Toisaalta etnografisessa tutkimuksessa neuvottelua suostumuksesta käydään jatkuvasti. Koska suostumuslomakkeet ja erityisesti niitä ohjaava sääteily ja yliopistojen mallipohjat eivät ole välttämättä saavutettavia, herää kysymys, kuinka paljon 15-vuotias tai hieman vanhempi nuori ymmärtää, mihin suostumuksensa antaa tai toisaalta mistä kieltäytyy.

Esityksessä tarkastelemme suostumuksen antamisen problematiikkaa: “virallinen” suostumus annetaan vain kerran, mutta etnografian eettisen koodiston mukaan suostumuksesta neuvotellaan jatkuvasti. Kysymme, miten ja millaisessa tilanteessa suostumuksen kysymistä edeltävä tutkimuksen informointi pitäisi suorittaa? Entä miten tutkimuksen edustavuus varmistetaan, kun nuoret, jotka erityisesti ovat tutkimuksen kohteena (esimerkiksi heikosti lukevat ja kirjoittavat), eivät anna suostumustaan? Ja kolmanneksi: onko olemassa eettistä suostumuksesta poikkeamista?

Lähteet

Huilla, H., Juvonen, S., Lappalainen, S., Kosunen, S. & Laaksonen L. M. (2026). Kuka on mun puolesta luvannut, että osallistun? Etnografian portinvartijat ja koulutussosiologisen tiedontuotannon haasteet. Teoksessa J. Varjo, T. Civil-Hirvonen, M. Kalalahti & H. Kinnari (toim.), *Koulutussosiologian metodologiat ja tutkimusmenetelmät*, s. 240–260. Tampere University Press. <https://doi.org/10.61201/75x3my90>

TENK = Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Viipurin sotamuistomerkit kollektiivisen muistin rakentajina

Hannu Tsupari (Helsingin yliopisto)

Tutkimuksessa tarkastellaan Viipurin julkisen kaupunkimaiseman ja vallan suhdetta muistomerkkien näkökulmasta. Siinä haetaan vastausta siihen, miten sotamuistomerkit osallistuvat kollektiivisen muistin rakentamiseen.

Tutkimuksessa analysoidaan neljää sotamuistomerkkiä. Tarkastelu koskee sekä muistomerkkien muistokirjoituksia että muita semioottisia resursseja (sijaintipaikka, tyyli, materiaali, muu symboliikka) ja niiden ilmentämiä ideologioita diskursseja. Tutkittavat muistomerkit ovat keskenään erilaisia. Yhdessä muistomerkillä muistetaan Venäjän historiansa aikana saavuttamia sotilaallisia voittoja. Kolmessa muussa muistomerkillä muistetaan sodissa kuolleita sotilaita.

Tutkimus ankkuroituu kriittisen diskurssitutkimuksen sekä semioottisten resurssien tutkimuksen näkökulmiin. Näiden näkökulmia yhdistävässä analyysissä tutkitaan muistokirjoitusten ja ei-kielellisten keinojen dialogia: Millaisia ideologioita diskursseja muistokirjoitusten teksteissä esiintyy ja tukevatko ei-kielelliset semioottiset resurssit tekstien tuottamia kielellisiä ideologioita diskursseja.

Multimodaalinen analyysi osoittaa, että muistomerkkien erilaisuudesta huolimatta vallanpitäjän jälki on näkyvässä ja kaikissa muistomerkeissä esiintyy rekontekstualisoinnin keinoin tuotettuja imperialistisia ja sankarillisen uhrautumisen diskursseja. Selvimmin imperialistiset diskurssit ovat havaittavissa *Sotilaallisen kunnian aukion* muistomerkillä. Siinä valloitusodot legitimoitetaan sotamuistomerkkikontekstiin sopivilla imperialistisilla kielellisillä valinnoilla. Niillä häivytetään sotatoimien väkivaltainen luonne ja sodat oikeutetaan kansan silmissä luonnollisina tapahtumina, joihin Venäjällä ja Neuvostoliitolla oli oikeus. Sankarillista uhrautumista korostetaan lisäämällä teksteihin kontekstiin sopivia ylätuulisia substantiiveja, kuten *muzhestvo* 'rohkeus', *stoikost* 'sitkeys' ja *geroizm* 'sankaruus'. Muistokirjoitusten lisäksi muut semioottiset resurssit tukevat kielellisten keinojen välittämiä imperialistisia ja sankarillisen uhrautumisen ideologioita diskursseja. *Urhoollisuuden aukion* muistomerkeistä imperialistista diskurssia ja sankarillisen uhrautumisen diskurssi näkyy selvästi Ukrainassa käytävässä hyökkäyssodassa kuolleiden sotilaiden muistoksi pystytetyssä muistomerkillä. Sodassa Venäjän imperialistisena tavoitteena on vallata Ukrainasta alueita, joita se pitää osana Venäjän historiallista imperiumia. Sen sijaan Afganistanin ja Tšetšenian sotien muistomerkkien muistokirjoitukset ovat omistuskirjoituksia, jotka tuntuvat pikemminkin sisältävän sotilaiden omaisten surua kuin ilmentävän vallanpitäjien ideologioita. Tšetšenian sodan muistomerkkin muistokirjoitus ilmentää myös sodanvastaista diskurssia. Näissä kahdessa muistomerkillä muut semioottiset resurssit tukevat muistokirjoitusten välittämää viestiä ja heijastavat lisäksi kansan ristiriitaista suhtautumista sotiin.

Murteiden tutkimuksesta käydystä keskustelusta Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran piirissä ennen v. 1879

Milla Uusitupa (Itä-Suomen yliopisto)

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura hyväksyi keväällä 1879 seuran sihteerin F. W. Rothstenin esittelemän toimintasuunnitelman, jonka tarkoituksena oli alkaa kartuttaa tietoja suomen kielen lauseopista. Suunnitelma oli nelikohtainen ja sisälsi muun muassa ehdotuksen, että seura ryhtyisi myöntämään matka-apurahoja murteiden kieliopillisten aineiden keräilijöille ja julkaisupalkkioita keräelmänsä julkaisukuntoon toimittaville. Ensimmäinen matka-apuraha jaettiin jo samana keväänä, ja eri alueilta koottuun murreaineistoon perustuvia selvästi lauseopillisia tutkimuksia ilmestyikin seuran kustantamassa Suomisarjassa vuosina 1883–1902 yhteensä seitsemän.

Esitelmässäni pureudun kysymyksiin, millaiset tekijät johtivat Rothstenin ehdotukseen helmikuussa 1879 ja millainen oli se historiallis-poliittinen ilmapiiri, jossa keskusteluja käytiin. Rothstenin ehdotus on jäänyt fennistiikan historiaa käsitteleviin esityksiin merkkipaaluna, koska se johti viimein käytännön toimiin ja tuotti melko nopeasti E. N. Setälän ansiokkaan tutkimuksen Koillis-Satakunnan kansankielestä (1883). Rothstenin toimintaehdotukset olivat kuitenkin kaikki sellaisia, joista oli keskusteltu seuran piirissä jo aiemmin mutta jotka syystä tai toisesta eivät olleet ennen v. 1879 johtaneet toimiin tai ainakaan toivotun kaltaisiin tuloksiin. Esityksessäni pureudun tähän keskusteluun SKS:n kokouspöytäkirjojen, Suometar ja Uusi Suometar sanomalehtien sekä seuran historiaa käsittelevän kirjallisuuden ja muun aineiston (erit. Niinivaara 1931, Sulkunen 2004, Krohn 2007) valossa.

Lähteet

Krohn, K. (2007). Katsaus Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran hallinnon historiaan 1831–2004. SKS KIA. Hallinnon historiallinen arkisto 1831–2003.

Niinivaara, M. (1931). Kielen tutkimus ja viljely. – Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1831–1931. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Setälä, E. N. (1883). Lauseopillinen tutkimus Koillis-Satakunnan kansankielestä. Suomi II:16. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Sulkunen, I. (2004). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1831–1892. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kielellisten kokonaisuuksien jäsentäminen nykysuomen varhaisvaiheessa: esimerkkinä topikaalis-toiminnalliset siirtymät siirtolaiskirjeissä

Anna Vatanen (Helsingin yliopisto), Taru Nordlund (Helsingin yliopisto), Ritva Pallaskallio (Helsingin yliopisto), Mikko T. Virtanen (Helsingin yliopisto) & Tiia Winther-Jensen (Helsingin yliopisto)

Esitelmässä esitellään juuri alkanutta, Koneen Säätiön rahoittamaa hanketta, jossa tutkitaan monimenetelmäisesti 1900-luvun alkupuoliskolla käytettyä suomen kieltä – hyvin vähän tutkittua nykysuomen varhaisvaihetta. Hankkeen aineistot yhdistävät puhutun kielen ja puhuttua kieltä suhteellisen lähellä olevan kirjoitetun aineiston. Tuloksena syntyy monipuolinen kokonaiskuva aikakauden arkisesta, spontaanista kielenkäytöstä: tutkimuksen kohteena on puhuttu kieli ja puhutun ja kirjoitetun kielen rajapinta ja fokuksessa syntaktiset ilmiöt, laajojen kielellisten kokonaisuuksien jäsentäminen ja sidoksisuuden keinot. Näiden ilmiöiden tutkimus on tähän saakka ollut melko vähäistä. Hankkeen tutkimusmenetelmiä – keskustelunanalyysi, vuorovaikutuslingvistiikka, diskurssintutkimus, historiallinen sosiolingvistiikka – yhdistää funktionaalinen, aineistovetoinen näkökulma.

Hankkeen puheaineisto koostuu 1910–1940-luvuilla kerätyistä vahalieriö- ja pikakaiverruslevyaineistoista, jotka ovat jääneet tähän asti hyvin vähälle käytölle. Toisena aineistona ovat vähän koulutusta saaneiden ihmisten kirjoittamat henkilökohtaiset kirjeet – kaksi arkistoaineistoa, joita yhdistää vaikea yhteiskunnallinen tilanne ja kirjeitse tapahtuvan yhteydenpidon koettu välttämättömyys: 1900-luvun taitteen siirtolaiskirjeet ja 2. maailmansodan aikaiset kirjeet. Näiden aineistotyyppien aiempi tutkimus on keskittynyt äänne- ja muotooppiin lauseopin ja tekstuaalisten ominaisuuksien jäädessä paljon vähemmälle. Aineistotyyppien yhdistämisen myötä aikakauden kielellisistä rakenteista syntyy varsin kattava kuva. Aineistoja tutkitaan eri murrealueilta, sekä länsi- että itämurteista.

Esitelmässä havainnollistetaan hankkeen tutkimuskohteita analysoimalla siirtolaiskirjeissä ilmeneviä topikaalis-toiminnallisia siirtymiä (siirtymistä ks. keskustelunanalyysin näkökulmasta esim. Button & Casey 1984, Robinson & Stivers 2001, Goodwin & Cekaite 2018). Aineistoomme sisältyvien kirjeiden kirjoittajat eivät tyypillisesti käytä tekstin rakenteen ja sen osien osoittamiseen välimerkkien ja kappalejakojen kaltaisia keinoja. Niiden sijaan uuden aiheen tai toiminnon alkaminen osoitetaan alustavan analyysimme mukaan esimerkiksi seuraavin keinoin: 1) *ja ilmoitan että* -tyyppisillä ilmauksilla, joihin on saatu vaikutteita sanomalehti-ilmoituksissa käytetyistä keinoista (Laitinen & Nordlund 2012, Nordlund & Pallaskallio 2024; vrt. myös Virtanen ym. 2021), sekä 2) tietyillä konjunktiolla kuten *ja* ja *mutta*, joilla osoitetaan usein siirtymää laajemman toimintojakson sisällä (vrt. Heritage & Sorjonen 1994, Nordlund 2013, Koivisto ym. 2024). Paikoitellen uusi topiikki tai toiminto voi myös alkaa 3) ilman eksplisiittistä indikaattoria. Siirtolaiskirjeiden topikaalis-toiminnallisten siirtymien analysoinnin avulla havainnollistetaan sitä, miten hankkeen tutkimusmenetelmiä sovelletaan uudenaikaiseen aineistoon.

Lähteet

- Button, G. & Casey, N. (1984). Generating Topic: the use of topic initial elicitors. Teoksessa M. Atkinson & J. Heritage (toim.), *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis*. Cambridge University Press.
- Goodwin, M. H. & Čekaitė, A. (2018). *Embodied family choreography*. Routledge.
- Heritage, J. & Sorjonen, M.-L. (1994). Constituting and maintaining activities across sequences: *And*-prefacing as a feature of question design. *Language in Society* 23(1), s. 1–29.
- Koivisto, A. & Vepsäläinen, H. & Virtanen, M. T. (2024). Prefacing Initiating Actions with ja ‘and’ in Finnish Group Messaging: A Tool for Creating Continuity across Conversational Activities and Interactional Events. Teoksessa S.-K. Tanskanen, L. Lehti, K. V. Lexander, M. T. Virtanen & C. Xie (toim.), *Explorations in Internet Pragmatics*, s. 246–270. Brill.
- Laitinen, L. & Nordlund, T. (2012). Performing identities and interaction through epistolary formulae. Teoksessa M. Dossena & G. Del Lungo (toim.), *Letter Writing in Late Modern Europe*. John Benjamins.
- Nordlund, T. (2013). Kirjeet. Keskustelua yli ajan ja paikan. Teoksessa Laitinen, Lea & Kati Mikkola (toim.), *Kynällä kyntäjät. Kansan kirjallistuminen 1800-luvun Suomessa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Nordlund, T. & Pallaskallio, R. (2024). Performatiivinen valta ja tekstilajin synty: Rakenne saan ilmoittaa tekstilajipiirteenä suomenkielisissä teksteissä 1850–1939. *Virittäjä* 128(3), s. 312–339.
- Robinson, J. D. & Stivers, T. (2001). Achieving activity transitions in primary care encounters: From history taking to physical examination. *Human Communication Research* 27(2), s. 253-298.
- Virtanen, M. T. & Vepsäläinen, H. & Koivisto, A. (2021). Managing several simultaneous lines of talk in Finnish multi-party mobile messaging. *Discourse, Context & Media* 39, Article 100460.

Korpin sylissä 2: kieltoalkuisuutta metsästäessä

Maria Vilkuna (Helsingin yliopisto)

Kieltoalkuisuus merkityksessä kieltoverbin sijoittuminen esikenttään teemapaikan edelle (ISK § 143, 1385, 1387) on suomessa varsin yleinen ja jossain määrin paradoksaalinen piirre. Tällainen kieltolause on yleensä mahdollista kuvata tavalla tai toisella reaktiiviseksi, mikä on itsenäisen lausuman ja sitä kautta päälauseen ominaisuus, mutta toisaalta se toteutuu suhteellisen usein myös konjunktioalkuisissa, alisteisina pidetyissä lauseissa, joiden nimenomaan ei pitäisi toimia itsenäisinä lausumina, jos alisteisuus oletetaan edes jossain mielessä sisällölliseksi asiaksi (esim. Cristofaro 2003). Kieltoalkuisuuden pitkä historia (Savijärvi 1988) näkyy myös konventionaalistuneissa konjunktiosulaumissa kuten *ellei* ja hyvin yleinen *ettei*, mutta myös sulautumattomia konjunktio + *ei* -jaksoja esiintyy. Seuraavassa esimerkissä on kaksi esitettyihin kysymyksiin reagoivaa kielteistä väitettä ja kaksi näihin sisältyvää kieltoalkuinen ehtolauseetta, joista toisessa on sulauma ja toisessa ei.

A: kuinka usein nää nostajat tarttis uusia? joku sano myös että nokka-akseli tarttis uusia samalla..?

B: **Ei niitä tarvitse vaihtaa, ellei siellä nyt sitten joku naputa kokoajan.** Sekin saattaa korjaantua putsaamalla. **Jos ei se nokka-akseli ole kulunut, niin ei sitä tartte vaihtaa.** Molemmat kestävät kyllä yleensä sen mitä autokin, - - (Suomi24 2004)

Esityksessäni selvittelen valikoituja huomioita kieltoisan sijainnista ja konjunktioilauseiden suhteista Suomi24-korpushakujen pohjalta. Tällöin joudutaan muun muassa pohtimaan saman konjunktioilauseen alisteisia ja vähemmän tai ei lainkaan alisteisia käyttöjä. Tarkoituksena on ennen kaikkea esitellä parin tapausanalyysin kautta sitä, millaisia asioita ja millä keinoin tältä alalta saa käyttöpohjaisen kielioppinäkemyksen hengessä irti isosta verkkokeskustelukorpuksesta, jonka keskeinen ominaisuus kirjoittajien ja aiheiden moninaisuudesta syntyvä on heterogeenisyys (Niva ym. 2025). Yhtenä ison korpuksen etuna voi mainita, että sen avulla saa näkymää myös sellaisiin harvinaisiin mutta nähtävästi sitkeisiin ilmiöihin kuin *jos ei se-* ja *kun ei se -*alut, joista jälkimmäisellä ei ole sulaumavaihtoehtoa – ellei oteta huomioon sellaisia tapauksia kuin *Että mä nautin, kunnei se voittanu* (Suomi24 2012).

Lähteet

Cristofaro, S. (2003). *Subordination*. Oxford: Oxford University Press.

Niva, H., Silvennoinen, O. O. & Wahlström, M. (2025). Mitä tutkimme, kun käytämme Suomi24-korpusta? Verkkokeskustelukorpus suomen edustajana. *Virittäjä* 129(4) s. 487–517.

Savijärvi, I. (1988). Kieltoverbiaalkuiset lauseet itämerensuomalaisissa kielissä. Teoksessa M. Ojanen & I. Savijärvi (toim.) *Kielikontakteja I. Tutkimuksia venäjän ja itämerensuomalaisten kielten alalta* (s. 32–75). Joensuu: Joensuun yliopisto.

VISK = Hakulinen, A., Vilkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Heinonen, T. R. & Alho, I. (2004). *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoersio, viitattu 28.2.2026. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7

A case study of traditional Hakka Chinese musical texts as linguistic data for grammar writing

Ching-Hei Yim (University of Helsinki)

In the practice of language documentation and field linguistics, a diverse repertoire of linguistic data from different speech genres is always encouraged (Crowley & Thieberger, 2007; Woodbury, 2003). From a musical perspective, musical texts also contain valuable information of the language, for instance the archaic forms that remain in the text as vocables (Wade, 2004). However, the inclusion of music, which can diversify the range of language use for linguistic inquiry (Barwick, 2012), is often inadequately addressed in the related fields, despite the potential of musical texts to enhance grammar writing, a comprehensive task to capture the phonetics, phonology, morphology and syntax of a language.

The case study outlines the potential pros and cons of using musical texts as linguistic data for grammar writing, expanding our practical knowledge for a more diverse repertoire of data for linguistic analysis. It aims to analyze the traditional oral musical forms and the musical events in which these forms are practiced by the community of Hong Kong Hakka (Sino-Tibetan, Sinitic) speakers. The study is based on the author's in-situ fieldwork in Hong Kong with a collection of approximately 16,000 words of written lyrics and 2 hours of singing recordings.

The findings suggest that the usability of data is constrained by the formal requirements of the musical texts, including the fixed length of stanzas, tonal and rhyming requirements. It has led to a distinction of two relative types of **strong data** and **weak data** for different aspects in grammar-writing. For instance, musical texts can favour phonological analysis and lexical documentation as strong data for its categorization of identical sounds and diverse repertoire of descriptive language. However, due to the formal constraints, morphosyntax is sometimes presented in alternative fashion. It makes data relatively weaker for direct morphosyntactic reference yet still useful for picturing the general morphosyntax.

References

- Barwick, L. (2012). Including music and temporal arts in language documentation. In *The Oxford handbook of linguistic fieldwork* (pp. 166–179). Oxford University Press.
- Crowley, T., & Thieberger, N. (2007). *Field linguistics: A beginner's guide*. Oxford University Press.

Wade, B. C. (Ed.). (2004). *Thinking musically: Experiencing music, expressing culture*. Oxford University Press.

Woodbury, A. C. (2003). Defining documentary linguistics. *Language Documentation and Description*, 1, 35–51. <https://doi.org/10.25894/LDD305>

Diskursseja yhteiskuntaluokasta ja kielen tilanteisesta vaihtelusta

Sinja Ylisiurua (Itä-Suomen yliopisto)

Kielen ja yhteiskuntaluokan suhde jäi pitkäksi aikaa syrjään suomalaisella sociolingvistiikan kentällä *Nykysuomalaisen puhekielen murros* -tutkimuksen (ks. esim. Suojanen, Salomaa & Vuorinen 1981) jälkeen. Luokkaa on 2020-luvulla tarkasteltu uudelleen esimerkiksi *Kielellinen variaatio, yhteiskuntaluokka ja eriarvoisuuden kokemukset Itä-Suomessa* -tutkimushankkeessa ([KIVELI](#)). Hankkeessa kartoitettiin teemahaastattelujen avulla eri-ikäisten ja erilaisista koulutus- ja ammattitaustoista tulevien itäsuomalaisten käsityksiä yhteiskuntaluokan ja kielen kytköksistä.

KIVELI-haastateltavat tuovat luokkia erottelevana kielenkäytön piirteinä esiin myös tilanteisen vaihtelun, vaikka siitä ei haastatteluissa suoraan kysytäkään. Esitelmässäni tarkastelen, millaisia diskursseja aineistossa rakentuu tilanteisen vaihtelun ja yhteiskuntaluokan suhteesta, miten luokkajakoa tuotetaan ja miten eri luokkien edustajista puhutaan. Lisäksi esitän alustavia havaintoja siitä, miten eri yhteiskuntaluokkiin raportoivat oman kielensä vaihtelevan tilanteittain. Esitelmä perustuu pro gradu -tutkielmaani (Ylisiurua 2025) sekä aluillaan olevaan väitöskirjatutkimukseeni.

Analysoin aineistoa diskurssintutkimuksen menetelmin. Tulokset osoittavat, että tilanteisen vaihtelun ja yhteiskuntaluokan suhdetta jäsenetään toistuvien diskurssien kautta. Yleisin on diskurssi, jossa ylempien luokkien esitetään hallitsevan tilanteisen vaihtelun normeja ja erityisesti muodollisten tilanteiden kieltä paremmin kuin alempien luokkien. Tämän diskurssin sisällä luokkajako jäsentyy implisiittisesti kolmiportaiseksi, ja keskiluokka toimii neutraalina positiona, josta käsin ylempien ja alempien luokkien kielenkäyttöä vertaillaan ja arvioidaan.

Toisaalta aineistossa esiintyy vastadiskursseja, jotka haastavat käsitystä ylempien luokkien paremmasta tilanteisen vaihtelun hallinnasta: Joissakin tapauksissa ylempien luokkien kielenkäyttöä pidetään liiankin muodollisena. Kaikki haastateltavat eivät myöskään usko yhteiskuntaluokan ja kielenkäytön olevan yhteyttä. Tätä käsitystä perustellaan sillä, että kaikilla kielenkäyttäjillä on kyky mukauttaa kieltään eri tilanteissa.

Lähteet

Suojanen, M. K. – Salomaa, L. – Vuorinen, R. 1981: Kolmen murrepiirteiden sosiaalinen ja tilanteinen erottelevuus Turun puhekielessä. – M. K. Suojanen (toim.), *Kirjoituksia puhekielestä* s. 109–143. Turun yliopisto.

Ylisiurua, S. 2025: ”Jos sä oot joku yllilääkäri nii et sä nyt hirveesti varmaan kiroile siellä työpaikalla”. *Diskursseja tilanteisen vaihtelun ja yhteiskuntaluokan suhteesta*. Pro gradu. Itä-Suomen yliopisto.